

УКРАЇНСЬКЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ БЮРО

П'ЯТА СЕСІЯ
Української Національної Ради

(17 – 23 листопада 1961 р.)

МАТЕРІЯЛИ І ДОКУМЕНТИ

На чужині, 1962

УКРАЇНСЬКЕ ІНФОРМАЦІЙНЕ БЮРО

П'ЯТА СЕСІЯ
Української Національної Ради

(17 – 23 листопада 1961 р.)

МАТЕРІЯЛИ І ДОКУМЕНТИ

На чужині, 1962

Симон Петлюра

Андрій Лівицький

Степан Витвицький

П'ята Сесія УНРади

ВІДКРИТТЯ

(17 листопада 1961 р.)

Урочисте відкриття засідань V-ої Сесії Української Національної Ради відбулося в Мюнхені у святочно прибраній залі «Дойчес Музеум» 17-го листопада о 18 год.

Крім членів УНРади, членів Виконавчого Органу та Найвищої Державної Контрольної Ради, на Сесію прибуло багато гостей з Австрії, Великої Британії, Голандії, Франції, Швейцарії, а також представники Товариств Сприяння УНРаді та Товариств Прихильників УНР з США та Аргентини.

На залі присутні численні представники духовництва Українських Церков, української науки, громадськості, різних політичних організацій. Так само присутні видатніші особистості німецького і американського політичного і наукового світу, представники політичних центрів поневолених Москвою народів.

На Сесії присутні представники української і чужинецької преси, телеграфних агентств та радіовисилень.

Перед відкриттям Сесії православний та греко-католицький священники прочитали молитви.

V-ту Сесію Української Національної Ради вступною промовою відкрив Голова УНРади **І. П. БАГРЯНИЙ**.

Після того з промовою, що була привітанням і побажанням в роботі Сесії, виступив Президент УНРеспубліки в екзилі др. Степан **ВИЦЬКИЙ**.

Сесію особисто вітали — в імені Високопреосвященнішого Митрополита Ніканора, Митрофорний Протоіерей о. П. Дубицький, в імені Апостольського Візитатора Українців у Зах. Європі Архиепископа Івана, Апостольського Екзарха Українців у Франції Єпископа Володимира та Апостольського Екзарха Українців у Німеччині Єпископа Платона — Отець-Канцлер Лєськович; Голова Німецько-Українського Товариства та Союзу Свободи др. Ф. Редер; від Паризького Бльоку поневолених народів — Ніко Іманішвілі, від Товариств Прихильників УНРеспубліки в США — І. К. Заковоротний, від УТГП — проф. Савицький, від Союзу Українських Журналістів і журналу «Сучасність» — ред. В. Стахів, від Союзу Українських Воєнних Інвалідів — полк. М. Стечишин. Після того секретар Президії УНРади зачитав список численних привітань від ріжних українських і чужинецьких державних, громадсько-політичних і наукових організацій і установ, а також

від високих достойників УАПЦ та окремих громадсько-політичних діячів.

Ділові наради Сесії розпочалися наступного дня, 18. 11. о 10 год. ранку.

Участь у праці Сесії взяли члени Української Національної Ради:

Від фракції ОУН:

1. Капустянський Микола
2. Бойдуник Осип
3. Андрієвський Дмитро
4. Квасницький Всеволод
5. Мельник Антін
6. Керестіль Іван

Від фракції УНДО:

1. Хробак Микола
2. Макарушка Любомир
3. Добрянський Михайло
4. Голіян Роман
5. Онисько Степан
6. Поліщук Матвій

Від фракції УНДС:

1. Лівичський Микола
2. Гловінський Євген
3. Юрченко Олександр
4. Шраменко Микола
5. Бондарівський Олександр
6. Дурделла Михайло

Від фракції УРДП:

1. Багрянний Іван
2. Пігідо Федір
3. Гаєнко Федір
4. Герасименко Віктор
5. Міняйло Василь
6. Вовк Іван

Від фракції УСП:

1. Довгаль Спиридон
2. Феденко Панас
3. Лучишин Іван
4. Феденко Богдан
5. Рибалко Архип
6. Парно Афіноген

Від фракції СЗСУ-СП:

1. Доленко Володимир
2. Семенко Юрій
3. Бала Федір

Від фракції Укр. Сел. Партія:

1. Павленко Микола

Від фракції СКТСУ:

1. Кашинський Павло

Промова Голови Української Національної Ради Івана Багряного при відкритті П'ятої Сесії

Пане Президенте! Високошановні Панове Члени Української Національної Ради, дорогі Гості!

З рамена Голови Української Національної Ради й на доручення її Президії П'яту Сесію Української Національної Ради — відкриваю.

Ця п'ята, замчайна, Сесія скликана згідно «Тимчасового Закону про реорганізацію Державного Центру» ст. ст. 15 і 20 7 і 23, декретом Президента Української Народної Республіки від 26 7 та постановою Президії від 30 вересня ц. р. Вихідним Української Національної Ради вітаю український народ на Батьківщині та всю його політичну еміграцію у вільному світі.

Вітаю всіх присутніх тут наших гостей, що своєю особистою приязністю вшанували це урочисте відкриття Сесії українського передпарламенту в екзилі: вітаю представників великого німецького народу, господаря цієї землі, де ми мали щасливу можливість зібратися, а також де після воєнних бур знайшли собі притулок і людську опіку багато втікачів з підбольшевицької московської займанщини. Вітаю представників великого американського народу, до якого звернені очі всіх уярмлених і поневолених націй і в якому живе глибоке зрозуміння до змагань уярмлених підсоветських народів, в тім і нашого народу, за волю, що знайшло уже було своє історичне відображення в знаменній Резолюції Конгресу й Сенату США про ТИЖДЕНЬ ПОНЕВОЛЕНИХ НАЦІЙ. В цій вітанні говорять глибока наша віра, що саме дух тієї резолюції визначатиме в майбутньому поставу волелюбних націй світу до змагань нашого народу.

Вітаю присутніх тут на залі представників політичної еміграції інших народів СРСР, що ділять з нами спільну долю й що нам з ними приречено спільне майбутнє, яке маємо здобувати разом, плече в плече.

Вітаю представників українських громадських, культурних, наукових і політичних організацій, церковних діячів та представників вільної нашої преси.

Тут на залі є присутні гості з далекої Аргентини й Сполучених Штатів Америки, представники Товариств Сприяння Українській Національній Раді та Товариств Прихильників УНР, що спеціально прибули на цю сесію. Вітаю Вас, дорогі гості, а в вашій особі те патріотичне українське громадянство, що стоїть за Українською Національною Радою й ДЦ УНР та віддано й жертвовно підтримує їх протягом років матеріально й морально.

І окремо вітаю ветеранів української революції з-перед 40 років, як присутніх тут так і не-присутніх тут, учасників і діячів постолюї в 1917-1918 роках на руїнах російської імперії держави українського народу — Української Народної Республіки. Їх лишилося небагато, але вони є живими свідками того великого волевиявлення нашого народу, яке стало дорого-

вказом для нащадків і яке лежить і в основі всього нашого чину, є наріжним каменем Української Національної Ради, — волею народу й його жертвовною боротьбою воздвигнутої вільної й від кого незалежної демократичної української держави. Вони були живими свідками тої держави. Вони були живими свідками тої держави, що було волею народу створено, що було волею народу створено й відновлено, потім у нерівній боротьбі втрачено й відновлено чого присвячене все наше життя й діяльність. В цьому сенс нашого існування й наше призначення.

Відкриваючи П'яту сесію Української Національної Ради, з великою присмирністю відзначаю знаменну подію, що сталася напередодні скликання сесії й що зміцнила та збільшила наші канія сесії й що повернула до Української Національної Ради ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ. В тій трудній ситуації, в якій перебуває нині українська визвольна справа, крок ОУН має свою вимову, як крок направлений на скріплення Державного Центру й українського самостійницького фронту. Другого листопада ц. р. Організація Українських Націоналістів подала заяву про своє повернення до УН Ради. Зміст цієї заяви широковідомий з комунікатів у пресі. Четвертого листопада Президія УН Ради на своєму засіданні цю заяву розглянула, ухвалила прийняти її до відома та закликати Організацію Українських Націоналістів до участі в V-й Сесії.

Сьогодні представники цієї поважної політичної організації беруть участь в цій сесії, є присутні тут з нами й я їх від усієї душі, в імени всіх фракцій УН Ради вітаю та висловлюю побажання успішної спільної праці для добра нашої Батьківщини.

Високоповажані Пані й Панове!

Від I-ої сесії Української Національної Ради минуло більше як 13 років, зараз доходить вже 14-й рік. Це великий час, та ще коли взяти до уваги тяжкі, скомпліковані умови, в яких живемо й працюємо. Така тривалість існування й діяльності Української Національної Ради є насамперед доказом живучості й сили тієї великої ідеї, яка в основі УН Ради лежить, — провідної ідеї багатоміліонового народу: його боротьби за свободу, за національну незалежність, його бажання вирватися з колоніального рабства й самому творити своє життя й порядкувати на своїй землі.

З цього могутнього ґрунту черпає силу Українська Національна Рада. Вона не є відокремлене, випадкове явище, не є випадком такою собі політичності, — вона є функцією великого народу. І тому вона така живуча.

Ідея, ніколи необтинана зв'язність з Батьківщиною, глибоке почуття обов'язку перед нашим народом, скутим окувантом по руках і ногах і з замкненими устами, дана йому присяга вірності й обов'язку заступити його інтереси за всіх

умов, визначають всі наші дії у вільному світі й стан нашої постійної моральної змобілізованості та відпорності на несприятливі умови й злигодні. Саме завдяки цьому ми існуємо й існуватимемо довго, аж до моменту досягнення нашим народом його ідеалів — звільнення з колоніальної неволі й здобуття свободи.

Персонально змінюються люди, та не змінюється суть. За ці роки багато від нас відійшло в силу чисто біологічного закону, який невблаганно керує фізичною зміною поколінь. Від нас відійшов ряд визначних особистостей з числа основоположників УНРади й її діячів: Сл. п. перший прем'єр ВО УНРади професор ІСААК МАЗЕПА; перший Голова УНРади проф. БОРИС ІВАНИЦЬКИЙ; президент УНР в екзилі АНДРІЙ ЛІВИЦЬКИЙ; Голова ВО УНРади Др. СТЕПАН БАРАН; Керівник Ресорту Внутрішніх Справ ВО АНАТОЛІЙ РЯБИШЕНКО; член УНРади першого скликання МИХАЙЛО ОЛЕКСІВ; члени УНРади — інж. ІЛЬКО ПОПОВИЧ, Др. ВАСИЛЬ БАЧИНСЬКИЙ, інж. МИКОЛА ДОРОЖИНСЬКИЙ та ряд інших визначних громадян і діячів нашої еміграції, колег наших по вигнанню й по праці для добра нашого народу.

Сьогодні ми їх згадуємо з почуттям признання за їхню діяльність і схилиємо голови перед їхньою пам'яттю. Їхній вклад в національну справу зобов'язує нас, як і те все, що ми зробимо, зобов'язуватиме наших наступників.

Ми сьогодні живемо й діємо в часах виключно трудних для нас і для нашого народу.

Сьогоднішня дійсність трудна для нас тим, що в титанічній змаганні між Заходом і Сходом, в шуканні компромісу між добром і злом в теперішній світовій ситуації, на об'єктивному, так би мовити, ніби примеркають ті ясні зорі, що присвічували нам, присвічували ідеї свободи поневоленним, в тім і нашому народові; десть темні сили, інспіровані безперечно нашим одвічним ворогом, а також сили інші, підстьобувані страхом перед могутністю червоного молоха, ладні, далєбі, шукати «миру й спокою» ціною волі й життєвих інтересів цілої низки народів, уярмлених в СССР.

А з другого боку сьогодні ж, як ніколи, на нас лягають великі обов'язки, бо не зважаючи на трудну зовнішню ситуацію й наперекір їй, серед нашого народу, як і серед усіх народів поневоленних в найжорстокішій сучасній імперії, наростають стремління до волі. Дух епохи з особливою силою вітає й над нашою землею — епохи ліквідації колоніялізму. Відголоски визвольних рухів на африканському й азійському материках й гомін тріумфу тих, що досягнули незалежності, збрижать шкарубку від крові поверхню океану большевицької імперії. І ми бачимо, і ми знаємо, що український народ не тільки не зрезигнував з своїх історичних аспірацій, а навпаки — не зважаючи на десятиліття жахливого «перевиховання» та жорстоких фізичних і духових вівісекцій, він все більше того прагне. Хоч дехто на еміграції й «зневірився» у цьому. Серед великого нашого народу сьо-

годні діють потужні національні сили, що не тільки в глибинах свідомості народних мас викликують давню, ще шевченківську мрію про «свою хату й свою українську правду» в ній, а й всіма можливими середниками діють для здійснення цього. І сили ці наростають з неухильною прогресією. Про це найкраще свідчать самі більшовики, вічно кричучи про «буржуазний націоналізм» та намагаючись всіма силами тим проявам національної стихії перешкодити. Дія ж викликає протидію. В боротьбі проти національного становлення нашого народу ворог уперто й послідовно використовує знаряддя фізичного й морального терору, безоглядної русифікації, розкладу через упривілейовання коляборантів, ідейної кастрації, культивує дух зради, зневіри... все що могла вигадати імперіяльна лабораторія за століття денационалізаційної практики. І все ж, не зважаючи на всі драстичні заходи, не зважаючи на ризико власним добробутом чи й життям, люди там важаться на прямий протест дією, на сміливе слово правди, на одверті патріотичні виступи, нарешті на перехід демаркаційної лінії на Захід, ставлячи на карту життя своїх ближніх в ім'я вищих національних інтересів, заявляючи про волю українського народу до свободи.

Нашу епоху називають епохою ліквідації колоніялізму. Це є духом нашого великого й грізного, й такого вагітного ріжними несподіванками часу. Якраз найбільшою мірою цей дух повіває там, де колоніялізм найдошкульніше дався в знаки де боротьба з ним є найактуальнішою, — в імперії — СССР. І це якраз він гойдає советською системою, примушуючи КПСС робити ті зигзаги у внутрішній політиці, які ми бачимо, щоб утримати імперію в цілості. І може якраз це тому, що ці протиколоніяльні рухи й настрої в СССР стають силою, якій призначено повертати колесо історії. Вони, як це не парадоксально, стають вартістю для інших контрагентів у торгах за стабілізацію «миру й спокою» у світі т. зв. «мирним шляхом».

Та тільки ніхто цією ціною не здобуває собі миру й спокою.

Це розуміють передові люди світу, й ми з великим задоволенням спостерігаємо все більше й більше розшарування якраз на цім пункті. Ідея свободи поневоленним народам, ідея національного унезалежнення народів СССР дістає все більше й більше прихильників. Бо якраз тут є ключ до ліквідації комунізму, через ліквідацію його фортеці.

Становище нашого народу, настрої серед нього, його прагнення й сподівання у цій ситуації визначають і нашу поведінку.

Українська Національна Рада волею тих, що її задумали, призначена на цю службу нашому народові, є носієм великої ідеї свободи і незалежності у всій її величі й чистоті.

Тому в умовах вільного світу ми твердо стояли (і будемо твердо стояти й у найтяжчих умовах) на сторожі інтересів свого народу, як реч-

ники його самостійницьких прагнень, обстоюючи їх всюди і свідомо за всяких обставин.

А в ситуації темряви, що нависла над нашою Батьківщиною, над мряковинням терору, культивованої зради й витворюваної тяжкої депресії наше призначення бути маяком яскравим і непогасимим маяком віри й рішеності, джерелом душевної наснаги для мільйонів.

Цьому служінню призначена Українська Національна Рада.

Певен, що вистовлюю загальну думку, коли

скажу, що саме цьому призначенню й відповідала УНРада протягом усіх років свого існування й діяльності та що саме такою вона впише себе своїми дальшими діями в історію нашого народу.

До нашої Сесії прислухається окупант нашої Батьківщини. Даймож йому гідну відповідь нашою єдністю і одностайністю в боротьбі за вільну незалежну Україну!

Вітаю учасників П'ятої Сесії. Бажаю успіхів у праці.

Промова Президента Української Народньої Республіки в екзилі д-ра Ст. Витвицького

Високоповажані Панове!

З почуттям зворушення відкриваю чергову 5-ту Сесію Української Національної Ради. І з почуттям важкої відповідальності за кожну нашу думку, за кожне наше слово, кожне наше діло.

В трудну годину збирається наша Рада. Живемо в добі глибокої кризи людини й людства. Людина важко змагається за змісл свого життя. Ця криза поглиблюється ще постійною загрозою війни. Нема місця ані години, щоб про неї люди не думали. Поруч з тим у цілому світі лунає клич свободи народів. Визволяються народи, що споконвіку не знали форм державного життя. Тим часом на краю Європи сорок-мільйоновий народ з тисячолітньою культурою, з державною традицією живе в жахливих умовах найбільш брутального гніту й терору. Стоїмо у важкій боротьбі за визволення. Боремося не тільки за своє право, але й за майбутнє других народів, маючи на увазі, що на поневоленій Україні засновується в значній мірі сила московсько-большевицької імперії. Проте у своїх змаганнях не знаходимо належної моральної підтримки західного світу. Деякі міродатні кола американської політики вагаються з тією підтримкою, відкладаючи її до часу нашого самовизначення. На те ми заявляємо, що нас визначив Божий Закон, який у груди кожної людини вклав непереможну ідею свободи, нас визначили незлічені жертви життя й крові, нас визначили наші державні акти з 1918 і 1919 років, нас визначає, врешті, наша віра в перемогу.

В сучасний момент українська проблема не стоїть у першій черзі міжнародних справ. Західний світ у своїй розгрі з московським большевизмом не має точно означеної лінії своєї політики. На цю тему багато пишеться й дискутується, особливо в Америці. Одні заступають погляд, що головним ворогом вільного світу є міжнародний комунізм, другі вважають тим противником російський імперіялізм. Ця друга теза здобуває собі поважні круги прихильників і вона знайшла свій вислів у відомій резолюції Американського Конгресу про підтримку поневолених підсовітських народів.

Згадана резолюція — це немов велика хартія поневолених підсовітських народів. Вона виводить ці народи зі стану їхнього індивідуального відокремлення і вказує на потребу їх одностайного політичного фронту. Тим то перед Державним Центром виринає відповідальний обов'язок враз з іншими заінтересованими партнерами сконсолідувати Лігу Поневолених Народів, відому під назвою Паризького Бльоку та розбудувати її в більш активну політичну організацію.

Спільні інтереси оборони перед російським імперіялізмом пов'язують нас теж з так званими сателітськими народами. У взаєминах з ними строго оберігаємо принцип нашої соборности, як незрушимий канон нашої політики, стараючись бути з ними в добрих ділових відносинах. Сформування одностайного Союзу сателітських і підсовітських поневолених народів — це велика ідея нового ладу на європейському Сході і збереження світового миру.

Приглядаючись до головних ліній сучасного міжнародного життя, стверджуємо тенденцію до творення більших міждержавних об'єднань. Модерна техніка скорочує час комунікації і зменшує значення географічних границь, а господарські, політичні і оборонні інтереси доводять до об'єднання формацій окремих держав. Такий процес обсервуємо на прикладі Європейської Господарської Спілки. Чуємо навіть голоси деяких провідних західно-європейських політиків про федерацію держав Західної Європи з З'єдиненими Державами Америки.

Присвяtimo більшої уваги західно-європейським народам та Організації Об'єднаних Націй.

Основами своєї духовности Україна належить до Заходу. Гасла свободи народів і демократії — це головні фактори нашої політичної акції. Вивести українську проблему зі стану її сучасної ізоляції, включити її в ритм конструктивних культурних і політичних рухів західного світу — це найближчі завдання Державного Центру.

Чи прийде до війни? — Ніхто того певно сказати не може. На всякий випадок не можна виключити майбутнього періоду так званого співіснування. Використовуючи стан холодної

війни, Москва поширює свої мілітарні й політичні здобутки. Але на большевицьку імперію падають теж і тіні. XXII Комуністичний З'їзд виявив глибоку тріщину у здавалось би одноцілому комуністичному бльоці. Станули проти себе два табори: табір сталінізму, очолений китайським прем'єром Чу Ен-Ляєм і табір ленінізму під проводом Хрущова. Слід відзначити, що під верхом ідеологічних розходжень ховається глибший конфлікт за політичні впливи на азійському континенті. Рефлекс тієї тіні може затронуті інтереси української політики.

На овиді внутрішнього життя совітського союзу виступило марево сталінізму. Воно скріпило антисталінські позиції поневолених підсовітських народів. Рахуючись подекуди з настроями «націоналів», Хрущов повів радикальний курс проти сталінізму. Постає питання: чи від того курсу можуть полегшитися умови українського національного життя. На кризу комуністичної ідеї вказує теж занепад моралі совітського урядового апарату. Партійна большевицька преса часто нотує факти зловживань і корупції високих большевицьких вельмож. Партія заснована на терорі не може видати ідейного наслідства. Не повертаються теж у бік режиму настрої широких мас населення. Доказом того є маніфест Хрущова з нереальними обіцянками під адресою населення. В тому маніфесті Хрущов заповідає нову щасливу еру в житті СРСР на рік 1980-й, в якій всі люди заживуть вимірним добробутом. Люди стануть святими. Не буде ні злочинств, ні злочинців, ні судів, ні в'язниць, ні кар. Як думає Хрущов системою терору довести людину до того морального рівня — це залишається його загадкою. В кожному випадку українці не збираються жити в тому «раю». Зрештою ми віримо, що до того часу українці житимуть у своїй незалежній самостійній державі..

Було б зайвим ще раз зображувати большевицький окупаційний режим в Україні. Україна перша стала жертвою большевицької агресії. Неперевершену характеристику большевицького правління дав сам минулий XXII Комуністичний З'їзд. Ото секретар комуністичної партії України Подгорний, накреслюючи в своїй промові сільветку Кагановича, своєчасного большевицького намісника в Україні, назвав його садистом. Ту характеристику треба би доповнити заввагою, що крім Кагановича правили в Україні й інші большевицькі «можновладці», які в своїому правлінні послуговувалися тими самими методами, що й Каганович. Отже режим перманентного садизму — це той стан, в якому десятками літ перебуває український народ і проти якого (стану) ми завжди протестували та й тепер протестуємо перед цілим культурним світом. Але народ наш під тиском тих знущань не заломився і своєю акцією спротиву доказав, що понад всякі моральні й фізичні тортури, понад в'язниці й розстріли стоїть вища сила людського духа.

Одним з найбільш загрозливих заходів антиукраїнської політики большевиків треба вважа-

ти виселення українських людей з їх батьківської землі. Наслідком перенесення великої промисловости з України на Схід, поневоли мандрують і мандруватимуть на той Схід мільйони наших людей. До місця нового поселення большевицька адміністрація не допускає ніякого українського друкованого слова, ані теж української школи і таким чином переводить геноцид національної культури. Зарада тій великій небезпеці належати буде до головних обов'язків української політики.

Український фронт оборони проходить по двох лініях: одна — це Батьківщина, друга — це політична еміграція. Хоч українська діаспора не визначається політичною солідарністю, але вона виявляє високу міру всеукраїнської соборности. Напевно немає в нашому розсіянні ані одної української хати, яка не була б сповнена турботою за українських братів і сестер, живучих під большевицькою окупацією. Батьківщина та її еміграція — це одне нерозривне. Однак, це тільки почування, його треба переставити на інструмент активної дії. Перший крок до того є пізнання сучасного українського побуту в усіх його видах: господарському, громадському, культурному, політичному. На жаль, тільки деякі органи еміграційної преси відводять належну увагу цій темі. Вся духовна творчість перебуваючих у вільному світі наших учених, письменників, мистців, публіцистів повинна головно служити потребам та інтересам поневоленої України. Одна з головних її функцій — це передача культурних здобутків західного світу на Україну. Треба теж сподіватися, що такі установи як Український Конгресовий Комітет і Комітет Українців Канади, заслужені в ділянці політичної інформації, присвятять більше уваги справам українських видавництв.

Безмірної шкоди завдає нам стан нашого політичного роз'єднання. Державний Центр періодично піднімав спроби для об'єднання розбитих політичних сил, але ці спроби не давали бажаного результату. Після виходу групи ОУН з УН Ради кількість політичних груп, заступлених в УНРаді зредукувалась. Нині можу поділитися з Вами вісткою, що група ОУН повернулась до Державного Центру, а її представники сидять на одних лавах разом з Вами. Їх привела сюди ідея української держави. Святкуємо її перемогу. Зрадіють українські люди на Батьківщині і ті, що живуть на чужині. Вітаю Вас, Панове, від щирого серця та бажаю Вам повних осягів Вашого нового труду і Вашої нової спільної праці.

Залишилися ще не вирівняні розходження між двома групами в УНРаді, що зав'язались були на точці взаємовідносин між Державним Центром і Американським Комітетом Визволення. Американський Комітет Визволення не завжди як слід рахувався з вимогами української самостійницької політики. Наслідком того Виконавчий Орган УНРади виставив перед Американським Комітетом Визволення свої невідступні вимоги та припинив свої відносні контакти. Від-

повідь на ті вимоги, хоч виявляла певну уважливість, все таки не була вдовольняюча. Треба сподіватися, що різниці поглядів, які постали на тлі тієї справи, будуть на цій Сесії вирівняні. Беручи до уваги політичні вимоги сучасної хвилі, закликаю сторони до згоди й порозуміння.

В деяких колах еміграції можна зауважити повне збайдужіння до громадських і політичних справ. Якись дефетистичні настрої охоплюють певні частини громадянства. Люди питаються, коли нарешті діждемося дня нашого визволення. На це ми відповідаємо: народ не живе демензією нашого особистого життя, і наші вчинки, присвячені йому, не завжди відбиваються негайними осягами, вони живуть радше у сфері ідей і сходять на землю пізніше, їх видимі висліді реалізуються в пізніших народніх здобутках. Так, наприклад, слово Шевченка щойно пізніше виростило Українську Державу.

Головна лінія оборони — це очевидно наш Край. Йому належить від нас подив та найглибша вдячність. Деякі з-поміж нас раді бачити більш енергійні форми національної активності. Але вони забувають, що народ не прохолов ще від нещадного терору і навчився не маніфестувати своїх почувань. Драма боротьби очевидно не має тої експресії й патосу, що в часі відродження. Її мовчанка сповнена високопатріотичною контемплациєю. Відродження з часів від року 1923 до 1930 було спонтанним поривом відбудови національної культури. Воно своїми осягами здивувало і залякало Москву. Його здавлено в потоках крові. Однак, після кількох років найтяжчих репресій, національне життя оновилося і цим разом немов притишилося у своїх зовнішніх проявах. Під спокійним, здається, плесом болючих переживань завжди б'ється українська струя. Постійна завзята боротьба за права мови, за її чистоту, за українську науку, за свою школу, за українські видавництва, зворушливі змагання за реабілітацію українських письменників — це тільки прикладові акти національного руху. Для підкреслення української самобутності наші письменники повертаються своїми сюжетами до історичної давнини та її постатей. Нехай покищо нас надто не вражає

голос російської мови на вулицях українських міст. Тією мовою послуговуються не раз наші земляки тільки для того, щоб охоронитися перед переслідуванням. Зате Ви почуєте прегарну українську мову в приватних домах високих київських урядовців українського роду, або від їхніх дітей.

Має теж свою особливу вимову постава українців з нагоди перепису населення в СРСР в 1959 році, коли 37 мільйонів зарахували себе українцями, не зважаючи на те, що така заява не улегшить в нічому їхньої життєвої екзистенції та й може виставити їх на прикрі переслідування.

Святкування знову столітніх роковин смерті Тараса Шевченка було виявом майже релігійного культу для його пам'яті. Оцінюючи належного культу для його пам'яті, Москва не зважилася на заборону святкування, лише старалася використати Шевченкове всенародне свято як нагоду для своєї масової пропаганди. Народ, однак, ентузіастично величав Шевченка не як проповідника московського большевизму, а як Предтечу вільної української держави.

У своєму змагу з ворожою Москвою народ наш не знає ніяких партійних противенств, ані теж окремих ідеологій, у нього є тільки одна ідеологія, яка називається Україна. Приступаючи до наших нарад, склонімо наші голови перед героїзмом нашого народу, еднаючись з ним у хвилі своїх важливих рішень, посилаючи йому наш гарячий привіт. Починаймо ж наші наради з вірою в українську людину, в український народ і в його остаточну перемогу.

Один з великих істориків сказав колись, що кожна епоха провадить до Бога. Нехай нас не залякує брутальна сила большевизму. Ніяка імперія, заснована на злочинстві й терорі, не може вдержатися на довгий час. Судьба народів ходить Божими дорогами. Не нарікаймо на лиху долю, а будьмо вдячні Провидінню, що дало нам змогу жити в таку пору, в якій можемо прислужитись найбільшою жертвою народній справі. Тому вірмо в нашу перемогу. Ми йдемо по ясному шляху до тієї краси і правди, якій на ім'я — Україна!

Привітання представника Товариств Прихильників УНР в США, І. Заковоротного

Високоповажаний Пане Президенте!

Пане Голово Сесії УНРади, Всесесні отці, Високоповажани Члени УНРади, Шапковні Гості, Пани і Пановне!

Я маю високу честь і приємність привітати Вас, як делегат Товариств Прихильників Укр. Нар. Республіки, що є чинні в США. Делегатом мене послано, як безпартійного, хоч обрано теж і членами політичних партій, які входять в склад УНРади. Цим актом начебто підкреслено, що коли ходить о добро української справи ми всі знаходимось в одній лінії, в спільних лавах.

І. Заковоротний

І для нас, що боремося за свою державність, що твердо віримо в перемогу української правди, ця засада мусить бути сталим дороговказом. Яка ідейна платформа об'єднує наші Товариства в Америці, яка незаперечна вимога формує нашу діяльність? Це переконання в необхідності зберегти за всяку ціну існування нашого Державного Центру УНР. Ми вважаємо, що без цього Центру у взаємовідносинах наших політичних середовищ заіснував би хаос, а в масах рядового громадянства повна дезорієнтація та апатія. Члени наших товариств в першій мірі прямують до згоди і домовлення тих політичних партій, які

бувши основниками сучасної нашої державної структури, досі залишались при праці в Державному Центрі УНР. І коли Ви бажаєте утримувати добрі матеріальні основи цієї будівлі, то магічне слово «згода» і порозуміння в УНРаді приверне їй той авторитет і пошану, якою вона користувалася навіть у своїх політичних противників, а у прихильників викличе радість та ентузіазм.

Представники північно-східних наших Товариств Америки доручили мені свої резолюції їхнього зібрання, які я передав під ласкаву увагу Президії 5-ої Сесії УНРади і буду втішений переказати нашим Товариствам, що покликані чинники визнали їх слухними.

Пам'ятаймо, що на нас надію покладає 45-мільйонний український народ. В тяжких муках, по тюрмах, засланнях на каторжних роботах, — чекають визволення з підбольшевицького ярма. Ми не маємо права це забувати і тому закликаю ще раз до братерської любови, ліквідації кризи в УНРаді для добра Державного Центру та всього українського народу. Ми хочемо перебрати від Вас, тих, що на багнетах творили уряд УНРеспубліки, прапор України і перенести його до золотоговерхого Києва. До цієї мети лише одна дорога — загальне порозуміння всіх українських творчих сил на еміграції. І тільки тоді є надія на здійснення великого ідеалу, — відновлення Незалежної Соборної Держави українського народу.

На закінчення підкреслюю ще раз, що коротка вістка, — «згоди і порозуміння в УНРаді» піднесе настрої ширших мас нашого членства, збільшить інтерес до політичної роботи та охоту до жертвності і це послужить міцною основою для діяльності нашого Державного Центру на майбутнє.

Бажаю найкращих успіхів 5-ій Сесії УНРади.

Дай Боже Вам успіху у Вашій важливій праці і поладження всіх спірних справ позитивно.
Щастя Боже!

Другий день Сесії

(18 листопада 1961 року)

Після зачитання нових, щойно вплинутих зі всього світу на адресу Президії Сесії численних привітань, Сесія заслухала представлення Регуляміново-Мандатної Комісії в справі нових кандидатур в члени УНРади від окремих її фракцій. Нові члени УНРади склали урочисту присягу. Сесія схвалила наступний порядок своїх нарад:

Молитва.

1. Відкриття Сесії. Зачитання декрету Президента й промова Голови УНРади.
2. Слово Президента Української Народньої Республіки в екзилі.
3. Привітання.
4. Представлення Регуляміново-Мандатною Комісією нових кандидатур в члени Української Національної Ради. Заприсяження нових членів.
5. Вибір Голови і членів Президії УНРади.
6. Вибір комісії УНРади.
7. Законопроекти (перше читання).
8. Доповідь про діяльність Президії УНРади.
9. Доповідь про діяльність Виконавчого Органу УНРади.
10. Доповідь Державного Контролера.
11. Дискусія над доповідями й законопроектами.
12. Законопроекти в другому читанні.
13. Законопроекти в третьому читанні. Схвалення законів і резолюцій.
14. Питання про консолідацію українських політичних сил.
15. Питання прийняття до УНРади товариств Сприяння й товариств Прихильників УНР.
16. Зміни Тимчасового Закону.
17. Питання збільшення числа мандатів Української Селянської Партії (Архипенка) після приєднання до неї УСП в Філадельфії-Чикаго.
18. Заява СЗСУ-СП та СКТСУ про збільшення мандатів. Заява СВУ про прийняття.
19. Вибори Віцепрезидента.
20. Схвалення бюджету.
21. Заприсяження нового Виконавчого Органу. Експозе Голови ВО.
22. Закриття Сесії.

ПРИМІТКИ:

- а) З уваги на те, що жадних законопроектів не було предложено, точки 7, 12, 13 — випущені, а натомість в т. 13-й були відчитані резолюції і над ними відбулися дискусії;
- б) з уваги на те, що в дискусії над резолюціями не було заперечень, точки 14, 15, 16, 17 і 18 були зняті з порядку денного;
- в) на місце точки 18-ї прийшла точка 18а — продовження каденції Президента;
- г) додано точку 20а: схвалення резолюцій.

Наступним питанням Сесія розглянула справу виборів Голови Національної Ради, її Секретаря і членів Президії.

На становище Голови УНРади подано дві кандидатури. Фракція УРДП внесла кандидатуру інж. **О. БОЙДУНИКА** (ОУН), Фракція Соціалістів — кандидатуру др. **М. ХРОБАКА** (УНДО).

Таємним голосуванням на Голову Української Національної Ради був обраний інж. **О. БОЙДУНИК**, на Секретаря УНРади — ген. **М. ШРАМЕНКО** (УНДС), на членів Президії обрані **В. ГЕРАСИМЕНКО** (УРДП), інж. **С. ДОВГАЛЬ** (УСП), і ред. **Р. ГОЛІЯН** (УНДО). Питання членства в Президії УНРади інших «позасекторних» партій відложено на пізніше, після розгляду справи кількості мандатів цих партій в УНРаді, про збільшення яких вони домагаються.

Ген. М. Шраменко

Новий Голова УНРади виголосив після виборів коротке слово.

Після того уступаючий Голова УНРади **Іван БАГРЯНИЙ** виступив зі звітною доповіддю. З доповіддю про діяльність Виконавчого Органу УНРади за звітний період виступив Голова ВО УНРади **Микола ЛВИЦЬКИЙ**. Про стан фінансового господарства УНРади звіт Сесії склав Заступник Державного Контролера **І. ІНОЖАРСЬКИЙ**. Крім того учасники Сесії одержали на письмі звіти про діяльність окремих ресортів та деяких Представництв Виконавчого Органу, а насамперед інформації про діяльність Президента УНР в екзилі **Д-ра Степана ВИТВИЦЬКОГО**.

Слово інж. Осипа Бойдунина після вибору його на Голову УНРади

«Пане Президенте! Висока Радо!

Дякую за честь і довір'я, виявлене вибором мене на Голову Української Національної Ради. При Божій і Вашій допомозі, згідно з Тимчасовим Законом про реорганізацію Українського Державного Центру, та в згоді з моєю совістю, доложу всіх старань, щоб виправдати Ваше довір'я до мене.»

Осип Бойдуник

ЗВІТ

за діяльність Президії УНРади в період між IV-ою й V-ою Сесіями

Склад Президії в різні періоди її діяльності.

На IV-й Сесії зі складу Президії, обраного попередньою Сесією, лишалося тільки дві особи — пп. ГЛОВІНСЬКИЙ і секретар УНРади ДІБЕРТ. IV-та Сесія обрала Голову УНРади та добрала Президію. Таким чином дообрана IV-ою Сесією Президія складалася з таких осіб:

Голова УНРади — І. БАГРЯНИЙ, заступники — С. ГЛОВІНСЬКИЙ, М. ДОБРЯНСЬКИЙ, В. ДІБЕРТ, В. ДОЛЕНКО.

Секретаря УНРади, як відомо, IV-та Сесія не обирала, з огляду на те, що п. ДІБЕРТ лишався в складі Президії, отже припускалося, очевидно, що він функції секретаря виконуватиме й надалі, хоч він від цієї функції відмовлявся.

Коли на засіданнях Президії стало питання про секретаря УНРади, ніхто з членів Президії не згодився цієї функції на себе брати. Так і існувала УНРада без секретаря. Технічні функції секретаря Президії (ведення протоколів засідань) по домовленості виконували пп. Члени Президії за чергою. Практично цю функцію виконували на перших засіданнях п. Діберт, потім пп. проф. С. Гловінський, Р. Голяян, М. Добрянський. Раз цей обов'язок виконував п. Шраменко, заступаючи в Президії п. Гловінського.

З початком 1958 року Президія була здекомплектована. Перший раз — до США виїхав п. В. ДІБЕРТ, член Президії від фракції УСП. На його

місце фракція довгий час — два з половиною роки — нікого не давала, не зважаючи на часті нагадування про це фракції з боку Голови УНРади. Потім, а то саме 23 липня 1960 року, до складу Президії на місце п. ДІБЕРТА від фракції УСП було введено п. П. Феденка.

26 липня 1959 року зі становища Члена Президії зрезигнував п. ред. М. ДОБРЯНСЬКИЙ, член фракції УНДО, склавши про це відповідну, своїм характером категоричну, заяву, навівши, як причини, конфлікт з Головою Виконавчого Органу. На моє прохання відкликати резигнацію, і навіть на інтервенцію в цій справі до п. Президента та на запит до фракції УНДО, фракція УНДО своїм офіційним листом від 1 жовтня 1959 року, за підписом Д-ра Любомира Макарушки, підтвердила («прийняла з жалем до відома», — як стоїть у листі) резигнацію ред. М. Добрянського з членства у Президії та повідомила, що фракція УНДО «рішила не визначувати наступника на його місце в Президії УНРади». При чім, не зазначувалося на який час, отже, треба було думати, що надовго.

Таким чином Президія була здекомплектована, на цей раз вибуттям члена Президії п. М. Добрянського та відмовою фракції УНДО когось дати на його місце. Може термін «здекомплектована» не відповідний, але, коли взяти до уваги, що в цей час в Президії також не була заступлена фракція УСП, то він буде правильний.

Тільки через півроку та після розмови Голови УНРади з Головним Секретарем УНДО п. Л. Макарушкою про фактичний стан спаралізування діяльності Президії через здекомплектованість, фракція своїм поданням від 15 січня 1960 року зголосила до Президії п. ред. Романа ГОЛІЯНА.

Ще одна зміна за цей час відбулася в Президії, — через закінчення каденції, вибраного IV-ою Сесією на 2 роки п. В. ДОЛЕНКА, на його місце прийшов представник іншої партії цього «позасекторного сектору», а саме від СКТСУ, п. др. Павло КАШИНСЬКИЙ.

З половини 1960 року Президія працювала в повному комплекті і до V-ої Сесії приходить в такому складі: Голова УНРади І. БАГРЯНИЙ, заступники — С. ГЛОВІНСЬКИЙ від УНДС, Р. ГОЛІЯН від УНДО, П. ФЕДЕНКО від УСП, П. КАШИНСЬКИЙ від СКТСУ.

Кількість засідань та головні справи, які Президією розглядалися (в стислому переказі).

Засідань Президії за цей час відбулося 17 (сімнадцять).

Всі засідання відбувалися при приязності Виконавчого Органу, здебільша в повному його складі.

Багато засідань (засідання останнього часу) відбулися в присутності Президента УНР, д-ра Степана ВИТВИЦЬКОГО.

Основні питання, які розглядалися на Президії:

Заслухання звітів Виконавчого Органу за його діяльність — 10 разів: 11. V. 57, 5. VIII. 57, 26. X. 57, 30. XI. 57, 8. II. 58, 15. XI. 58, 22. VII. 59, 17. X. 59, 3. I. 60 та 23. VII. 1960.

При чому, засідання Президії 17. X. 1959 р., присвячене звітові ВО за його діяльність, відбулося тільки в частині інших питань, коли ж дійшло до звіту ВО, то Члени Президії і представники фракцій УНДО, УСП й СЗСУ опустили засідання й через те звіт не був заслуханий, бо засідання Президії було перерване через брак кворуму.

Теж саме з засіданням Президії від 3-го січня 1960 року, присвяченому звітові ВО. Член Президії від фракції УСП на це засідання взагалі не з'явився. Представник же фракції СЗСУ опустив засідання після розгляду інших питань, перед заслуханням звіту ВО. Тому й це засідання було перерване саме на тоці звіту ВО через брак кворуму.

З інших, важливих, питань розглядалися питання прийняття нових партій і організацій — 6 разів. Збільшення мандатів окремим партіям, що входять до УНРади — 4 рази. Розв'язання цих питань в остаточному висліді Президія рекомендувала V-й Сесії УНРади.

Розглянуто питання відзначення Ювілею 75-тиліття Президента УНР Д-ра Ст. ВИТВИЦЬКОГО й прийнято постанову в справі його переведення.

Розглянуто проект й схвалено ЗАКОН про встановлення воєнної відзнаки «ЗАЛІЗНОГО ХРЕСТА» з постійною назвою «ОРДЕН ЗАЛІЗ-

НОГО ХРЕСТА», — засіданням Президії від 30 листопада 1957 року.

Розглянуто проєкт і схвалено закон про встановлення «ВОЄННОГО ХРЕСТА УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ» в пам'ять 40-х роковин відродження українських збройних сил (засідання Президії від 26-го жовтня 1957 та 30 листопада 1957 року).

В зв'язку з закінченням каденції Президента УНР д-ра Ст. ВИТВИЦЬКОГО в 1957 році переведено референдум в справі його переобрання. Референдум заряджено постановою Президії від 30 листопада 1957 року, переведено й закінчено в строгій відповідності до нашого «ТИМЧАСОВОГО ЗАКОНУ». Виследи референдуму заслухано в Президії 8 березня 1958 року й відповідною постановою, на підставі референдуму, продовжено каденцію Президента УНР Д-ра Степана ВИТВИЦЬКОГО до 4 березня 1962 року.

Референдум був проведений фракціями УНДО, УРДП, УНДС, УСП, СКТСУ, УСП (Арх.) однозгідно, тільки одна фракція була проти його переведення й опротестувала його вислід спеціальною заявою — фракція СЗСУ-СП. Мотивами фракції були закиди Президії в порушенні законності, вимагаючи для переобрання Президента скликання спеціальної Сесії УНРади. В основному закиди зводяться до наступного (цитую з заяви фракції СЗСУ): «Справу перевиборів Президента треба було обговорити на засіданні Політичної Комісії, щоб виробити план перевиборів і обговорити методи, за якими цю справу треба було б здійснити, щоб досягти максимум політичних вигод: для Державного Центру, Національної Ради, Виконавчого Органу та для самого інституту Президентства і особи Президента, та питання престижу української національної справи у внутрішній і зовнішній політиці». І далі: «Справу належало обговорити в Правничій Комісії для того, щоб не було порушено приписів закону, Конституції, і не припущено помилок юридичного характеру». І, нарешті, таке: «Виникає питання, кому й для чого потрібна така діяльність, компромітуюча Президію, Партію і осіб, що їх репрезентують в Національній Раді? — Для такого переобрання немає жадних підстав. Президент може бути переобраний в законний, популярний в народі спосіб, з великою користю для справи».

Цитовано з офіційної заяви СЗСУ до Президії.

Таким чином поставлено під сумнів компетенцію Президії УНРади в такій справі, а також обвинувачено Президію в порушенні закону та в шкідливих діях для національної справи.

Моїм обов'язком є докласти Сесії, що референдум в справі перевиборів Президента був переведений в законний спосіб, в строгій відповідності до нашого «Тимчасового Закону», до його статті 22-ої, та що Президія мала всі для цього компетенції. Думаю, що Сесія мусить ці компетенції Президії підтвердити, цей закид, зроблений Президії, відхилити й переведений

референдум (його висліди) затвердити. Президія заяв фракції СЗСУ не узгодилася.

Крім референдуму в справі переобрання Президента, було також переведено постановою від 22 червня 1958 року референдум в справі перевиборів Віцепрезидента, генерала УДОВИЧЕНКА, оскільки його каденція скінчилася. Референдум був переведений позитивно. Цей референдум був так само знегований фракцією СЗСУ, а значить і поставлено під сумнів компетентність Президії та її повноважень (див. зокрема публікації в офіційній пресі), але і в цім випадку Президія чинила в строгій відповідності до нашого «Тимчасового Закону», й закиди в порушенні законності Президією не мають жадних підстав. Каденція Віцепрезидента ген. Удовиченка продовжена до 10 березня 1960 року. З цим днем вона скінчилася.

На засіданні Президії заслухано протоколи ревізії Найвищої Контрольної Ради.

На засіданні двічі розглядалося питання змін в «Тимчасовому Законі» та заслухувалося Правничу Комісію в цій справі, — 20. 5. та 5. 6. 1961 року. До Правничої Комісії поступили внески, порядком підготовки до V-ої Сесії, від фракції УНДС, які стосувалися зміни в частині скасування секторної системи для уможливлення прийняття до УНРади крім політичних партій, також і організацій, та про скасування уряду Віцепрезидента, з тим, що Президента вибиралося б Сесією УНРади, а не в спосіб переходу повноважень Президента на Віцепрезидента. Питання лишилися нерішеним й підлягає розглядові цієї Сесії.

Другорядні питання, які стояли на Президії, якто: запряження нових членів УНРади, зміни в складі Президії, питання т. зв. «сегрегації», ставлені фракцією СЗСУ, я обминаю, хоч останні й забирали дуже багато часу. Ними буде займатися Сесія при питанні збільшення мандатів.

Так само конфліктні питання. Для поладження конфліктів і оздоровлення ситуації в УНРаді було утворено спеціальну Конфліктну Комісію, але вона лишилася недієвою.

Обминаю й питання інтерпеляції члена Президії проф. Є. Гловінського в справі т. зв. «Прятого Універсалу» та, взагалі, тактики фракції СЗСУ, поданої на засідання Президії 15 листопада 1958 року з протестами на адресу Голови фракції СЗСУ п. Доленка В. Президія ці протести підтримала, а п. Доленко від усіх пасквілів формально одмежувався.

Питання скликання V-ої Сесії УНРади

Це питання розглядалося на засіданнях Президії 6 разів — 23. 7. 1960, 25. 4. 1961, 20. 5. 1961, 21. 7. 1961, 30. 9. 1961 та 4. 11. 1961 р.

Сесія заряджувалася кілька разів і кілька разів відкладалася з мотивованих причин. Всі перипетії цієї справи всім відомі з офіційних комунікатів Інформ-Бюро ВО про засідання Президії, і я не маю нічого особливого додати до того.

Порядок денний Сесії розглянуто Президією і затверджено ще 25 квітня 1961 р., згідно якого Сесія сьогодні й відбувається.

Ще на порядку денному нарад Президії стояло питання затвердження протоколу IV-ої Сесії — 3 рази. Остаточний протокол затверджений — 20. 5. 1961 року.

Питання консолідації

Цьому питанню Президія приділяла чимало уваги, ставлячи його на порядок денний кілька разів.

Зокрема, згідно схвалення Президією ініціативи Президента УНР, Голови УНРади й Голови ВО про скликання наради українських політичних партій, така нарада була скликана 21 жовтня 1961 р. та дала позитивні висліди, як це бачимо з повернення ОУН до УНРади.

Поїздка Голови УНРади до США й Канади

До діяльності Президії, очевидно, належить і поїздка Голови УНРади до США й Канади та виступи там перед українським громадянством, перед американською й канадською пресою та телевізією, як також перед комісією американського Конгресу в питаннях протиамериканської діяльності советів.

Поїздка тривала 6 місяців (від грудня 1958 до кінця травня 1959 року).

Не зважаючи на кепський стан здоров'я, Голова УНРади одвідав з доповідями такі міста США й Канади: Нью-Йорк, Детройт, Скрантон, Трентон, Сиракюз, Вашингтон, Чикаго, Мінеаполіс, Ньюарк, Філадельфію, Боффало, Клівленд, Рочестер, Торонто, Вінніпег, Едмонтон, Шевченкове, Лондон, Оттаву, Гамільтон, Ошаву, Порт-Артур, Форт-Вільямс, Монреал. При чім виступав з доповідями про становище в Україні й УНРаду на широких вічах, перед великою аудиторією, а також на спеціальних банкетах, уряджуваних Комітетами сприяння УНРаді, Товариствами Прихильників, громадськими спеціальними комітетами зустрічі, науковими й культурними інституціями. На таких банкетах часом було присутніх по 300-400 осіб.

Виступав в Мінезотському університеті (Мінеаполіс) перед студентами та перед пресою, про що вміщено великий репортаж в університетському журналі, з фотом на першій сторінці та з зазначенням, що гість є Головою Української Національної Ради, — а також в університетській газеті. Значення цього в тім, що і журнал і газета цього університету розходяться по всіх університетах світу.

Був інтерв'юваний кореспондентами всіх головних часописів, в деяких на перших сторінках, але мушу зазначити, оскільки офіційні органи друку остерігаються, чи остерігалися екзильної політики, то головний акцент ставлено на письменницькій діяльності, як автора, якоюсь мірою знаного в читацьких колах країни, а вже потім, оскільки людини не можна розчленувати надвоє, всі часописи мусіли подавати й політичну характеристику, говорити про Українську Національну Раду. Виступав по радіо і

в телевізії в Мінісаполісі, Клівленді, в Монреалі і Вашингтоні.

Був прийнятий прем'єром Канади Дж. ДІФЕНБЕЙКЕРОМ, губернаторами штатів Мінесота, Огайо; — мерами міст Ньюарк, Скрентон, Трентон, Філядельфія, Боффало, заступником міста Детройт; мерами міст Монреал, Торонто, Вінніпег. Дістав кілька ключів од міст, а саме — Детройт, Скрентону, Ньюарку, Боффало. Дістав грамоту почесного громадянина Вінніпегу. Я прошу вибачити, що перераховую все це, відбираючи час. Але, прошу трішки терпіння, — це ж бо належить до діяльності Президії, здається. А якщо ні, то все одно прошу трішки терпіння, я мушу коротенько перерахувати, бо це було.

Мав дві пресові конференції — в Нью-Йорку та в Торонто. Нью-Йоркська випала якраз під час відомого страйку пресових та друкарських працівників, але все одно відголосок про неї з'явився в кількох органах, в тім і в поважному, впливовому журналі «Нейшенел Рев'ю», за 3 січня 1959 року, на першій сторінці.

Про виступи й відголоски в українській демократичній пресі я не згадую.

Виступав також з доповіддю в Нью-Йорку на святі 22 січня. Дане інтерв'ю в БіБіСі (Канада) та в Голосі Америки (Вашінгтон) були передані в Україну.

При одвідинах Вашингтону виступив на Комісії Американського Конгресу (присвяченій дослідженню антиамериканської діяльності советів) з свідченням про політику більшовиків в Україні в царині культури й літератури. Виступав як голова Української Національної Ради, не тільки як письменник. У висліді цього виступу, Комісія видала ці свідчення спеціальною брошурою, де належно і неодноразово акцентовано, що виступав Голова Української Національної Ради, а в індекс брошури заведено назви «УНРада», «УНР» тощо.

Свої висновки з спостережень про ставлення громадянства до УНРади та чужинців до нашої справи я реферував на Президії. Тут можу згадати тільки основне з настроїв громадянства:

Громадянство хоче консолідації, — хоче бачити УНРаду репрезентацією нашої політичної цілості. Громадянство — за незалежницьку політику ДЦентру.

Це — основне.

Дещо про ненормальности

З обов'язку звітування мушу сказати стисло про те, що було дивовижним у нас, та що дуже зле відбулося на діяльності УНРади й авторитеті ДЦ. Та чого не мусить бути в майбутньому.

Коли я на IV-й Сесії, здавшись на умовляння, згодився прийняти на свої плечі такі тяжкі обов'язки, як головство в УНРаді (тяжкі особливо при моєму кепському стані здоров'я), мені всі фракції обіцяли лояльну співпрацю та всемірну підтримку.

Але зразу ж після IV-ої Сесії почалася дивовижна кампанія з боку однієї фракції (СЗСУ) проти Голови УНРади, яку ми спостерігали кіль-

ка років. Методи цієї «боротьби» можуть викликати тільки здивування.

Чому? Для чого? В ім'я чого взяли панове толочити престиж Голови УНРади, престиж цілої інституції, престиж партій, що її творять?

Я не збираюся в тім всім тут порпатись. Всі те спостерігали самі. І не хочу зловживати терпінням Сесії. Хоч у мене вистарчило терпіння 5 років майже.

Хочу тільки сказати, що цей шлях не веде до мети, якщо метою є добро нації.

Хтось з панів сказав, коли хтось має слабі нерви, нехай не береться до політики, та що політика не знає моралі.

Якщо дотримуватися цієї засади, то вся українська політика скінчиться на тім, що «політики» самі себе поїдять.

А, зрештою, персонально мені до тієї всієї «боротьби» байдуже. Сьогодні для мене ця каторга — головство в УНРаді — вже за моєю спиною. Тільки, якщо ми хочемо добра для справи, то мусимо дбати за моральні умови для тих, кого обираємо й такими обов'язками навантажуюмо. Мусимо на майбутнє уникнути тієї неfortunної практики, яка була, — практики, що не визнає моралі.

Кілька слів на останку

Я довго вагався, чи сказати мені ще цих кількох слів, бо можуть потрактувати це за нескромність, і в наших химерних умовах ненормальних взаємин це може бути ужите мені на зле.

Але, оскільки йдеться не про приватні речі (чи не про зовсім приватні), а такі, що якоюсь мірою прислужилися на добро УНРади, то, звітуючи тут за діяльність Голови Президії, я мушу й про ці речі сказати, оскільки це якоюсь мірою належить до репрезентації.

Не кожен день трапляється у нас, щоб ім'я УНРади несено було до широкого загалу в світі, до душ чужинців. А коли це трапляється десь хоч раз, про це треба говорити, і Сесія є для того цілком відповідним форумом. Тим паче, що нашими бюлетенями й ніякими політичними інформаціями того імени до широких кіл європейських та американських громадян не можна донести.

Голова УНРади, крім політики, працював ще й як письменник. За цей час вийшли книжки в чужих мовах — англійській, французькій, голландській, німецькій. Для цікавих я можу їх тут продемонструвати...

Яка з того користь УНРаді, як кажуть. Невелика, — ясна річ. Але:

В зв'язку з виходом «Саду Гетсиманського» в Парижі, французька газета «Фігаро» в додатку «Фігаро-Літерер» згадує про УНРаду.

В зв'язку з виходом «Тигроловів» по-англійськи, при інтерв'ю з автором, згадувано УНРаду в американській і канадській пресі часто.

А в цій останній книзі, виданій німецько-австрійським видавництвом, на її обкладинці надруковано згадку про УНРаду, при чім — посилаючись на брошуру Американського Конгресу.

Може я помиляюся, але мені здавалося, що я про це мусів доложити Сесії. Бо ж цю книгу будуть читати тисячі європейської молоді й старших читачів, і в їхніх душах якоюсь мірою буде закарбоване й таке ім'я, як Українська Національна Рада.

Смію думати, що воно закарбується в найпо- зитивнішому сенсі.

На цьому я свій звіт кінчаю.

Дякую за увагу.

І. Багрянний

ЗАГАЛЬНИЙ ЗВІТ

з діяльності Виконавчого Органу та звіт з праці Ресорту Закордонних Справ

(Звітна доповідь Голови ВО УНРади та Керівника Ресорту Закордонних Справ М. Ливицького)

СКЛАД ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ Й ЗАГАЛЬНІ УМОВИ ПРАЦІ

Виконавчий Орган, що діяв між IV-ою і V-ою сесіями Української Національної Ради, був іменований декретом Президента УНР в екзилі дня 21 березня 1957 року в такому складі: Голова і керівник ресорту закордонних справ — Микола Ливицький, заступник голови і керівник ресорту преси та інформації — Федір Пігідо, заст. голови і керівник ресорту внутрішніх справ — Олександр Юрченко, керівник ресорту військових справ — ген. Андрій Вовк, керівник ресорту фінансів — Михайло Мельничук, члени ВО без ресортів — Спиридон Довгаль і Микола Хробак. В грудні 1958 р. подав прохання про димісію і відійшов від праці у ВО п. М. Мельничук, який від'їхав у тому часі до Канади. Виконання обов'язків керівника ресорту фінансів перебрав д-р М. Хробак, який подався до димісії в липні 1959 р. Прохання про димісію було прийнято Паном Президентом УНР в екзилі в листопаді 1959 р. — після того, як д-р Хробак відмовився взяти це прохання назад, а фракція УНДО повідомила голову ВО, що приймає до відома димісію д-ра Хробака. Врешті, інж. С. Довгаль подався до димісії в березні 1960 року, заявивши категорично, що не буде далі приймати участі в праці ВО. Таким чином, від IV-ої сесії аж до V-ої сесії УНРади, себто від березня 1957 до листопада 1961 р., до складу ВО входили незмінно: Ливицький, Юрченко, Пігідо і Вовк.

ВО приступив до праці негайно після свого іменування, бо вже на другий день, 22 березня 1957 р., відбув своє перше засідання, в початку квітня поробив свої перші виступи назовні (прес-конференція для чужинецької преси і нарада всіх укр. політичних груп), а пляни діяльності окремих ресортів були схвалені на засіданні 9 травня і подані за кілька днів до відома Президії УНРади. За час свого урядування ВО відбув біля 50-ти засідань, не рахуючи спільних засідань з Президією УНРади, на яких ВО подавав майже кожного разу інформації про поточні політичні справи. Крім засідань, голова ВО і його члени були в постійному контакті між собою і багато спішних справ поточної політики рішали колегіально, після їх обговорення.

Апарат ВО складався з одної друкарки-секретарки та одного канцелярського співробітника, який відійшов в липні ц. р. через заплановані заходи ощадности. В ресорті фінансів було два

співробітники, однак з неповним навантаженням і відповідно меншою платнею. Від липня ц. р. залишився лише один співробітник ресорту фінансів з неповним навантаженням. Шеф канцелярії ресорту військових справ був увесь час переобтяжений працею в інших організаціях.

Коли йдеться про винагородження тих, хто постійно працював в органах Д. Центру, то воно є далеко менше, ніж, напр., платня некваліфікованого робітника у Німеччині. Голова ВО одержував 350,— нім. марок місячно, члени ВО і співробітник канцелярії по 300,— н. м., друкарка — 250,— н. м., співробітники ресорту фінансів (з неповним навантаженням) одержували менше, ніж 200,— н. м., а Шеф канцелярії військового ресорту лише 50,— н. м. (всі суми подані брутто, отже від них відходять ще податки, вкладки до соціальних установ тощо). Член ВО проф. Юрченко весь час жодної платні не одержував, відмовившись від неї; від листопада 1958 року зрікся винагородження і член ВО С. Довгаль, коли став редактором органу Паризького Бльоку. Для вияснення стану, треба ще додати, що життя в Німеччині за останніх десять років подорожчало майже на сто відсотків, а платня членів ВО була підвищена лише з 250,— н. м. до 300,— н. м. місячно.

Свою діяльність Виконавчий Орган провадив або безпосередньо, або через свої Представництва у різних країнах світу, або, нарешті, через різні українські організації, що втримували контакт з Державним Центром, у першу чергу Товариства Прихильників УНР та Сприяння УНРади. Належить тут відмітити, що голови та члени Представництв ВО УНРади не одержують винагородження. Тим більше те відноситься до різних політичних чи громадських організацій. Отже, всі вони виконували свою працю добровільно, з патріотичного обов'язку, за що їм належить велика подяка. Проте, ця обставина впливала негативно на результати роботи, бо особи, переобтяжені зарірковою працею, не мали можливості віддавати стільки часу, як це потрібно, на справи політичні.

Окремо відбувалася праця Президента УНР в екзилі, Д-ра С. Витвицького, який своїми інтервенціями і починами спричинювався до більш видайної праці Держ. Центру. Те саме треба

сказати й про діяльність Голови УНРади І. Багряного, особливо відзначаючи його подорож по США і Канаді в 1958/59 роках. Ці справи подано в окремому звітуванні.

Як загальний звіт Виконавчого Органу, так і звіти по окремих ресортах — носять конспектив-

ний характер, бо з технічних причин не можна виготовити цілком докладного звітування, для чого було б потрібно списати сотки сторінок. Однак, всі звіти можуть бути доповнені відповідями на запити членів УНРади та в заключному слові по дискусіях.

ДІЯЛЬНІСТЬ НА ВІДТИНКУ ЗВ'ЯЗКУ З БАТЬКІВЩИНОЮ

Праця на цьому відтинкові є найважливішою, проте вона водночас і найтяжча до виконання через усім відомі обставини, зумовлені існуванням т. зв. «залізної заслони». На цьому відтинкові ВО намагався виконувати такі завдання:

а) Студіювання процесів, що відбуваються на Батьківщині в політичній, господарській і культурній ділянках. Це завдання припадало головним чином ресортові внутрішніх справ, однак, в міру можливості, і всі інші члени ВО присвячували йому належну увагу, бо без обізнання з тим станом, в якому перебуває тепер Україна, неможливо провадити ані праці по зв'язках з чужинцями, ані зовнішньої чи внутрішньої пропаганди, ані навіть політичної дії серед українців, які перебувають у західньому світі. В своїх відозвах і зверненнях, в своїх виступах на вічах або в меморандумах до чужинецьких чинників — ВО головну увагу присвячував становищу, яке існує на поневоленних українських землях.

б) Найбільш ефективною і доступною формою зв'язку з Батьківщиною є радіовисилання українською мовою, які слухають в Україні, не зважаючи на різні перешкоди, зокрема заглушення, що їх стосує московсько-окупаційна влада в Україні. З 5-х радіовисилань в українській мові (Голос Америки, Голос Канади, Радіо «Свобода», Радіо-Рим і Радіо-Мадрид) ми мали можливість найбільше користатися з Радіо-Рим, бо там не тільки всі вістки про українські справи, але й зокрема матеріали про діяльність Держ. Центру УНР в екзилі подаються без усяких змін, а навіть без усяких скорочень. Це є безумовно велика заслуга Представника ВО УНРади на Італію, Д-ра В. Федорончука, який одночасно є і керівником цих радіовисилань. З Радіо-Мадрид ми втратили більш тісний контакт — після того, як наші представники, інж. Кішка і д-р Цимбалістий, виїхали з Іспанії. «Голос Америки» вже від довшого часу значно зменшив свої висилання на національні теми — мимо кількакратних інтервенцій у відповідних чинників Президента Д-ра Витвицького та Голови ВО під час його побуту в США (останній час там помічається деяка поправка). «Голос Канади», на загал, містить незлі висилання з національного боку, проте віддалення перешкоджає мати безпосередній і постійний зв'язок з цією радіостанцією, хоч під час перебування Голови ВО у Канаді в цьому напрямкові робилися спеціальні інтервенції, зокрема у самого прем'єра Діфенбейкера, коли він прийняв Голову ВО в лютому 1958 р. Радіо «Свобода», на жаль, не тільки скорочувало наші матеріали (і то завжди скреслюючи найбільш істотні під національним погля-

дом уступу), а часто і зовсім їх не пускало, не зважаючи на постійні інтервенції з боку ВО в роках 1957, 1958, 1959 та на безумовні зусилля в цьому напрямкові працівників української редакції в згаданій радіовисильні.

Коли йдеться про Радіо-Рим, то треба ствердити, що за весь час урядування нинішнього ВО в рамках українських висилань цього Радіо подавались не тільки численні відомості про діяльність органів Державного Центру, але також усі відозви, звернення і більшого розміру матеріали (при чому майже завжди без жодних скорочень), починаючи від декларації IV-ої Сесії УНРади, промов на тій сесії Президента Витвицького і Голови УНРади Багряного та експозе Голови ВО Ливицького, далі заява Голови ВО на пресконференції у Мюнхені в два тижні після Сесії з приводу виступу в ООН советсько-українського делегата Кизі та спеціальне інтерв'ю Голови ВО для цього Радіо в травні 1957 року, себто в два місяці після Сесії. Треба також особливо підкреслити факт оригінальних виступів на Радіо-Рим із зверненнями до українців на Батьківщині діячів Державного Центру. Голова ВО виступав з майже 20-хвилинними промовами 4 рази:

10 травня 1959 р. — загальні інформації про політичні напрями і діяльність Держ. Центру УНР;

9-10 жовтня 1959 р. — з приводу 250-ліття Полтавського бою та різних актуальних подій, як побачення Хрущова з Айзенгавером, резолюція Конгресу США про «Тиждень поневоленних націй» тощо;

2-3 квітня 1960 р. — з приводу нападів Підгорного на укр. еміграцію на 21-му З'їзді КПУ;

22-23 січня 1961 р. — з приводу Свята Державности та нав'язуючи до виступу Підгорного на Асамблеї ООН у відповідь канадійському прем'єрові Діфенбейкерові.

22-23 січня 1960 р. була передана промова Голови УНРади І. Багряного, який виступав і в імені Вик. Органу, з приводу Свята Державности. Через Радіо-Рим промовляли також члени ВО О. Юрченко та С. Довгаль, а також інші діячі, більше чи менше зв'язані з Держ. Центром.

Через «Голос Канади» в Монреалі було передано дві оригінальні промови Голови ВО (в 1958 і в 1960 рр.). В 1959 р. через це Радіо промовляли до українців на Батьківщині Голова УНРади.

в) Пересилання літератури на Батьківщину. Це завдання не легке, однак ВО робив дещо в цьому напрямкові. Маємо враження, що деякі висилані звідсіля брошури, газети тощо попадають до рук ширших кіл українського громадянства на Батьківщині.

г) Контакти з українцями, що прибувають часом на захід з дозволу совєтської влади (туристи, учасники різних конгресів, вистав, артистичних ансамблів тощо). Очевидно, про такі речі звітувати прилюдно не можна. Належить також підкреслити, що такі контакти не дають великих наслідків, хоч без сумніву далеко не всі з тих українців, як то дехто думає, мають прихильне наставлення до окупаційного режиму або перебувають на службі органів совєтської безпеки.

г) Контакти з українськими «неповоротцями». Як відомо, таких не було багато, принаймні з визначніших громадян. До декого з таких неповоротців дуже тяжко або й неможливо дістатися. Зокрема заходи ВО, щоб нав'язати контакт з одним з останніх цікавих українців, що перейшли на захід, Миколою Середою, який зробив дуже знаменні заяви, що їх подала світова преса, і досі не дали позитивних наслідків. То є дуже важлива ділянка, на яку треба звернути особливу увагу, бо є підстави думати, що чимало українців, які переходять на захід, дістаються у невідповідні руки. Отже, треба було б намітити спеціальні заходи в цій справі, включно з гострими протестами перед відповідними чинниками.

Коли йдеться про політичні напрямні, якими керувався ВО у своєму ставленні до українців, які перебувають під окупаційним режимом, то їх коротко можна сформулювати так:

1. Органи Держ. Центру провадять свою працю тільки і виключно з погляду інтересів Батьківщини, інтересів українського народу на рідних землях. Наша роль, тут на чужині, допоміжна. Ми є речниками справжніх прагнень українського народу, але головне і останнє вирішне слово — як би не розвивалися далші міжнародні та внутрішньосовєтські події — належить самому українському народові, розуміється, в умовах, коли він матиме можливість свobodно висловлювати свою волю.

2. З уваги на сказане вище, ми не видаємо наказів про те, як мають поступати українці на Батьківщині, бо їм це краще видно. Зокрема ми не закликаємо українців на Батьківщині до збройного повстання, не маючи жадної певности, що таке повстання не скінчиться страшним і без належного результату кровопролиттям. Ми

закликаємо лише українців на Батьківщині до витривання в умовах спротиву окупаційній владі.

3. З огляду на те, що Державний Центр носить характер екзильного українського уряду і являє собою еманацию і тяглість від останньої, на українських землях з волі народу встановленої і легально діючої української самостійної і соборної держави, Української Народної Республіки, ми діємо під гаслом відновлення цієї держави, цим самим підкреслюючи, що ми є передрішенцями в справі української суверенности і соборности. Але, знову ж таки, останнє слово належить в цій справі українському народові, як то сказане в статті 2-ій «Тимчасового Закону про Реорганізацію Українського Державного Центру», а саме: «Укр. Нац. Рада виконує функції тимчасового народного законодавчого представництва аж до скликання на звільненій від окупації українській національно-державній території Установчих Зборів, вибраних на основі загального, рівного, безпосереднього, пропорційного й таємного голосування, які встановлять основний закон про устрій Української Держави».

4. Ми вважаємо, що Державний Центр УНР в екзилі є законним представництвом українського народу в протиставленні до наставленого силою Москви т. зв. уряду УРСР в Києві, бо в Україні з 1919 року не було вільних і демократичних виборів. Однак, це не значить, що Держ. Центр мав би протиставитися справжньому українському урядові, який в наслідок тих чи тих обставин постав би в Україні. В цій справі в опрацьованих керівником ресорту закордонних справ «Напрямних Української Зовнішньої Політики», затверджених по черзі Вик. Органом, Комісією Зовнішніх Зносин і, врешті, Президією УНРади, є такий уступ: «Якби в момент звільнення України від окупації — в наслідок зовнішнього конфлікту або внутрішньої революції — на українській території створився б репрезентативний та відповідний прагненням українського народу національно-державний центр, — тоді екзильний уряд УНР мусів би негайно ввійти з ним у зв'язок і, якщо того вимагатимуть обставини та національно-державна рація, передати йому свої уповноваження, що походять від вільно обраних українських парламентарів з років 1917/19».

ВІДОЗВИ І ЗВЕРНЕННЯ ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ АБО ОКРЕМИХ ПРЕДСТАВНИКІВ ДЕРЖАВНОГО ЦЕНТРУ

Більшість відозв і звернень Держ. Центру була укладена так, що зміст їх хоч і відносився також до українців у західньому світі, проте в першу чергу скеровувався до українського громадянства на Батьківщині. Зокрема були видані такі відозви, з яких всі передавалися, принаймні, через Радіо-Рим:

15 травня 1957 року відозва до української еміграції від Президії і ВО УНРади з приводу розпочаття праці органів Держ. Центру нової каденції;

17 червня 1957 року відозва до українського громадянства з закликом гідно відзначити сорокліття Укр. Національної Революції (в ній порушено справу Світового Конгресу Вільних Українців);

Січень 1958 р. відозва в сорокліття 4-го Універсалу (підписана Президентом, Віцепрезидентом, Президією і ВО УНРади);

Січень 1959 р. відозва в сорокліття Акту Соборности (підписана також всіма чинниками Держ. Центру);

Травень 1959 р. звернення з приводу видання нового шкільного закону в Україні;

Грудень 1959 р. відозва з приводу сорокліття Зимового Походу;

Грудень 1959 р. відозва до українського громадянства з закликом до пожвавлення діяльності в зв'язку з напруженою міжнародною ситуацією.

Крім того, в деяких випадках замість відозв відбувалися, здебільшого передавані через радіо (повністю передавало лише Радіо-Рим), але та-

кож оголошувані в пресі, звернення окремих представників органів Держ. Центру в імені цих останніх. Уже згадувалося про звернення Голови ВО в жовтні 1959 р. в 250-ліття Полтавського бою і в січні 1961 р. в річницю Актів 22 Січня та таке ж звернення Голови УНР в січні 1960 р. При різних нагодах мали місце також звернення Президента УНР в екзилі, які заміняли собою відповідні відозви. Так, напр., в травні 1961 р. оголошено звернення Президента Витвицького в 35-ліття смерті Головного Отамана С. Петлюри.

ДІЯЛЬНІСТЬ СЕРЕД УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА В ЗАХІДНЬОМУ СВІТІ

Виконавчий Орган робив зусилля в напрямку мобілізації всіх вільних українців для підтримки визвольної боротьби українського народу в Україні, для їх активної участі в українській визвольній акції, зокрема для підтримки Державного Центру УНР в екзилі. Розуміється, багато в цьому напрямкові робило саме українське громадянство, а зокрема різні українські центральні організації по тих чи інших країнах, навіть і ті, які не відносилися прихильно до Держ. Центру. Органи Держ. Центру, не розпоряджуючи відповідними засобами і не маючи таких Представництв, члени яких могли б віддавати весь свій час для політичної роботи, не могли опанувати цілоти українського життя у вільному світі. Проте, вони намагалися скрізь подавати ініціативу і почин, а в кожному разі утримувати постійний контакт з відповідними українськими установами та організаціями. Так, напр., ВО започаткував своєю відозвою з 17 червня 1957 р. акцію величного відзначення 40-ліття Укр. Національної Революції та 40-ліття проголошення самостійності Укр. Народної Республіки. Свята 22 Січня у 1958 році набрали характеру всенародніх величних маніфестацій в різних місцях осідку українців, при чому в багатьох місцевостях брали в них участь офіційні представники Держ. Центру (прикладом, у Нью-Йорку Президент УНР Витвицький, у Вінніпезі, за участю Прем'єра Канади Діфенбейкера, Голова ВО Лівіцький). Підготовка до належного відсвяткування 40-ліття 4-го Універсалу набрала такого широкого характеру у всіх країнах осідку українців, що, можливо, це і було причиною того факту, що уряд УРСР вирішив урочисто відсвяткувати 40-ліття постанови советської України, роблячи це в грудні 1957 р., отже за місяць до Свята 40-ліття проголошення 4-го Універсалу.

На загал, ВО безпосередньо або через свої представництва підносив ініціативу та брав участь у різних маніфестаціях, як, напр., святкування річниці смерті Головного Отамана С. Петлюри, Свята Державности 22 січня і багато іншого. В деяких випадках опрацьовувалися спеціальні «тези», які розсилалися Представництвам ВО й іншим організаціям для опрацьовування рефератів, статей в пресі тощо. Так були опрацьовані «тези» для відзначування 40-

ліття Укр. Національної Революції (автор О. Юрченко), для відзначення 40-ліття Акту Соборности або для відзначення 250-ліття Полтавського бою (автор проф. П. Феденко).

Зокрема, на відтинку діяльності серед українського громадянства у західньому світі треба відмітити такі справи:

а) Утримування контакту з Достойниками Українських Церков.

Виконавчий Орган на самому початку звернувся з відповідними листами до Достойників Українських Церков з проханням уділити благословення для своєї діяльності. Треба відмітити тут, зокрема, прихильні відповіді, подані в Бюлетені Укр. Інформ. Бюра, від Владики Митрополита Ніканора; від Владики Архієпископа Івана Бучка та від Владики Митрополита Іларіона з Канади. Пізніше, як Президент УНР в екзилі, так і інші представники Держ. Центру, дбали про постійний зв'язок з Українськими Церквами. Під час подорожів в США і Канаді, Голова УНР в екзилі і Голова ВО УНР в екзилі в усіх місцях свого перебування відвідували українських Владик та священиків, зустрічаючись у багатьох випадках з їх прихильним наставленням до справ Державного Центру. Зокрема Голова ВО був у всіх православних чи греко-католицьких Владик в Канаді, а в США, крім інших, був у Владики Митрополита Православної Церкви в США Іоана та греко-католицького Владики Митрополита, нині покійного, Богачевського. Треба відмітити особливо приязне наставлення до справ Держ. Центру Владики Архієпископа Мстислава в США. В Європі, Голова ВО не раз відвідував Владика Митрополита Ніканора в Карльсруе, а також кілька разів мав змогу контактуватися з Владикою Кир Іваном Бучком, відбувши з ним першу довгу конференцію в осени 1957 р. в Лондоні. Такий самий контакт встановлено з Ексцеленцією Кир Платоном після його прибуття до Мюнхену.

б) Справа Світового Конгресу Вільних Українців.

Ця справа і тепер є актуальною серед українців у західньому світі. Належить ствердити, що ВО перший вніс пропозицію про названня цього Конгресу конгресом «вільних» українців,

після чого цей термін «вільних» набув, так би мовити, громадянських прав. Вперше ВО підніс цю справу у своїй відозві з дня 17 червня 1957 року, яка була присвячена відзначенню 40-ліття Укр. Нац. Революції. В цій справі ВО звернувся з листами до численних українських центральних установ та організацій. 27 листопада 1957 р. відбулася в Мюнхені з ініціативи ВО нарада представників укр. політичних установ і організацій в справі Конгресу. Нарада принципово схвалила ініціативу ВО (ініціатива, яка майже одночасно була піднесена в Канаді Головою ПУНу полк. А. Мельником), зазначаючи у спільному комунікаті таке: «Вважати за потрібне скликання на переломі років 1958/59 Світового Конгресу Вільних Українців у 40-ліття Державних Актів 22-го Січня 1918/19 років...» ВО був і надалі активний щодо цієї справи, зокрема Голова ВО під час своєї подорожі в США і Канаді в 1957/58 роках не тільки підносив її на прилюдних вічах, але й обговорював з УККА в США і КУКом в Канаді та з центральними інших українських організацій, а спеціально з ДУКЦА в США, як з об'єднанням організацій, що цілковито підтримують Держ. Центр. Треба, однак, ствердити, що в тому часі, хоч загал українського громадянства і поставився прихильно до ідеї скликання Конгресу, проте централі українських установ, зокрема УККА й КУК, а також централі деяких українських політичних організацій в Європі, віднеслися до неї обережно, якщо не негативно. Коли ця ідея, з ініціативи КУКу, віджила в половині 1959 р., то ВО не брав більше активної участі в цій справі, але не тільки не висловлювався проти неї, а, навпаки, її підтримував. На такому становищі стояв ВО до самого останнього часу, як також вважає за доцільне створення постійно діючого Світового Союзу Українців, однак при умові, що то буде орган лише для координації суспільно-культурних справ українства у вільному світі, бо репрезентація політичних, національно-державних прагнень українського народу має незмінно належати до компетенцій Державного Центру Української Народної Республіки в екзилі.

в) Утримування контакту з центральними українських організацій.

Виконавчий Орган відразу звернувся листовно до різних українських центральних установ з висловленням побажання тісного контакту і співпраці. На першому місці тут треба згадати такі установи, як УККА і КУК, себто централі українських організацій в двох країнах найбільшого поселення українців у західному світі. З наукових установ згадаємо в першу чергу УВАН та Наукове Т-во ім. Шевченка, а спеціально в Мюнхені Український Вільний Університет та УТГІ. ВО не обмежувався листовними контактами. На своїх спеціальних засіданнях і УККА і КУК приймали двічі Голову ВО (в 1958 і 1960 роках) та Голову УНРади в 1959 р., не говорячи вже про постійні контакти з цими установами

Президента УНР в екзилі. Таким чином, безпосередньо, в спеціальних доповідях, Голови ВО і УНРади могли познайомити ці наші найповажніші установи в західному світі з політикою і діяльністю Держ. Центру. В 1958 р. Голова ВО виступав на конференції ДУКЦА в США. Не маючи змоги вичислити інших безпосередніх контактів, згадаймо тут ще той факт, що в 1960 році Голова ВО виступав на Конгресі Українських Самостійників Канади, як головний промовець, а також на Зустрічі Організації Демократ. Української Молоді (в тому ж часі), на якій було кілька тисяч учасників. Обидві організації являють собою беззастережних прихильників Держ. Центру.

г) Подорожі по різних країнах, як спосіб безпосереднього контакту з українцями в західному світі.

Виконавчий Орган звернув спеціальну увагу на безпосередній контакт з українським суспільством у західному світі. Голоси про потребу таких контактів чулися вже давно. Це є найбільш ефективний спосіб мобілізації українства для справи визвольної боротьби українського народу, зокрема для справи реалізації підтримки діяльності Держ. Центру УНР. Голоси преси та безпосередня реакція українського громадянства вказують на те, що подорожі, які відбували представники Держ. Центру, мали цілком позитивний характер. Тут належить підкреслити і той факт, що матеріальна жертвовність українського громадянства на справи Держ. Центру, що почала значно підупадати в роках 1956/57, значно піднеслася в результаті відбутих подорожів.

Подорожі відбували деякі члени ВО (проф. Юрченко, ген. Вовк), а також і деякі члени УН Ради (напр., проф. Гловінський), для виголошування доповідей чи то про діяльність органів Держ. Центру, чи то на спеціальних зборах, присвячених різним річницям. Але ці подорожі, з технічних причин, обмежувалися головним чином тереном Німеччини. Пан Президент УНР в екзилі відбував у часі каденції останнього ВО численні подорожі в США і Канаді. Голова УН Ради відбув велику подорож по США і Канаді в 1958/59 роках, чим спричинився не тільки до піднесення престижу Держ. Центру серед українців, але і до популяризації української справи серед чужинців (про це обширніше подано в доповіді Голови УНРади).

За час від 4-ої сесії УНРади Голова ВО, виступаючи скрізь в імені ВО, відбув такі подорожі:

В 1957 році в Німеччині з публічними виступами в трьох осередках;

в 1957 році в Бельгії (виступ в двох осередках) і в Англії (виступ в шістьох осередках);

в 1957 році у Франції (виступ в трьох осередках);

від грудня 1957 року до травня 1958 року в США і Канаді (в США виступ в одинадцятьох осередках, в Канаді у вісьмох осередках);

квітень 1959 року в Англії (виступ в двох осередках на провінції і на 2-му з'їзді Товариств Сприяння УНРаді в Лондоні);

квітень 1959 року у Франції (виступ у Парижі);

квітень і серпень 1960 р. в Англії (обидва рази виступ у Лондоні);

від квітня до серпня 1960 р. в США і Канаді (в США виступ в сімох осередках, в Канаді в п'ятьох осередках).

При цьому не згадується про подорожі до Риму, Женеви і інші подорожі до Парижу або подорожі до Бонну, бо при цих останніх подорожах ішлося не про контакти з українцями, а головно з чужинцями. Належить зазначити, що коли вище подавалося кількість виступів, то тут ішлося тільки про виступи з прилюдними доповідями, змістом яких були: часи Укр. Нац. Революції і постання Української Народньої Республіки та перебіг визвольної боротьби, сучасне становище в Україні, міжнародня ситуація в світлі українських національних інтересів, політика ВО на внутрішньому і зовнішньому відтинках. На таких доповідях бувало не раз понад тисячу осіб (на Академії в 40-ліття 4-го Універсалу у Вінніпегу, яку влаштував КУК і на якій був присутній прем'єр Канади Діфенбейкер, Голова ВО промовляв до 6-ти тисяч українців). Однак, крім таких прилюдних виступів приходилося виступати на інших зборах, менш чи більш численних, так що в деяких осередках виступалося не менше 10 разів, не рахуючи численних засідань, нарад тощо та розмов з окремими українськими громадянами. Однак число українців, охоплених під час таких подорожів, значно перевищало тих, які приходили на прилюдні доповіді і безпосередньо слухали представників Держ. Центру. Це, поперше, тому, що в Америці й Канаді представники Держ. Центру виступали також в місцевих українських радіовисильнях, яких слухають тисячі українців. Голова ВО виступав, напр., з радіо-промовами в Едмонтоні, Вінніпегу, Монтреалю, Торонто (Канада) та Бофало, Трентон, Чикаго й інші місцевості (США). Подруге, про виступи представників Держ. Центру широко подавала українська преса в даних місцевостях. Голоси преси, як це загально відомо, були на загал додатні, і то не тільки преси, що прихильно ставиться до Держ. Центру, але й преси неутраальної. Можна вжити такого парадоксального твердження, що й критика неприхильної до Держ. Центру преси, але критика явно тенденційна і з невірним наświetлюванням фактів, теж спричинилася до популяризації ідей і діяльності Держ. Центру. Належить також підкреслити спеціально прихильне ставлення і допомогу з боку деяких організацій під час таких подорожів. Тут перше місце і подяка належить безперечно Товариствам Прихильників УНР або Сприяння УНРаді, але уважне і прихильне ставлення до представників Держ. Центру та до справ Держ. Центру взагалі треба відмітити і з боку КУКу в Канаді, а особливо з боку Союзу Українських Самостійників

у Канаді та Робітничого Союзу в США. Також належить підкреслити, що, не зважаючи на те, що останні роки ОУН не належала до УНРаді, такі їй прихильні організації, як УНО в Канаді або ОДВУ в США, виявляли не тільки льояль-ність, а часом і зовсім прихильне ставлення до представників Держ. Центру, що може служити підтвердженням тих заяв, які не раз складала ОУН, а саме, що вона виступає не проти Держ. Центру, як такого, а тільки проти деяких політичних потягнень Держ. Центру.

г) Товариства Прихильників УНР і Сприяння УНРаді.

Названі Товариства відіграли і відіграють велику роль в загальній діяльності Держ. Центру. Треба ствердити, що не тільки фонди діяльності органів Держ. Центру збираються годіюльним чином, якщо не виключно, цими Товариствами, але вони підтримують також політичною дією як саму ідею Держ. Центру, так і його політичну працю. Є це також один із практичних виявів мобілізації українців для національно-державної роботи, бо до згаданих Товариств належать переважно безпартійні громадяни, які в Товариствах знайшли форум для проявлення своєї активності.

Рух Товариств Прихильників і Сприяння за-початкувався ще задовго до IV-ої сесії УНРаді, але від того часу він значно поживався, а в деяких країнах щойно в останніх роках зродився і набрав широких розмірів, в багатьох випадках як наслідок спеціальних закликів ВО або відвідування різних країн представниками Держ. Центру.

В США Товариства існували ще перед 4-ою сесією. Там ішлося й ідеться тепер про постійну їх активність або поширення на такі місцевості, де, з тих чи інших причин, їх ще немає. В Канаді до IV-ої сесії було три Товариства Сприяння УНРаді (Форт Вільям, Едмонтон і Торонто). Після IV-ої сесії засновано 6 нових (Вінніпег, Монтреаль, Гемілтон, Содбури, Кірклянд Лейк і Ванкувер). В Англії Товариства Сприяння почали засновуватися в 1957 р. після IV-ої сесії, при чому на провінції є кільканадцять філій, а в Лондоні урядує Головна Управа Товариств Сприяння, що об'єднує всі філії. Перший установчий З'їзд відбувся в березні 1958 р. і від того часу було ще три з'їзди. В Аргентині Товариство Сприяння УНРаді постало в другій половині 1957 р. Це Товариство виявило велику діяльність. Проявом цієї діяльності є, між іншим, часопис «Рада», що став свого роду органом для Товариств Сприяння і Прихильників. Така активність і підтримка Держ. Центру нашими прихильниками в Аргентині заслуговує на особливе відзначення, а спеціально праця колишнього (нині покійного) Голови Представництва ВО УНРаді в Аргентині В. Левицького, та нинішнього (він теж редактор «Ради») С. Кравця. В Австралії перший З'їзд Товариств Сприяння відбувся в 1959 р. Через деякі місцеві непорозуміння, праця Товариств в Австралії була гамована. Недав-

но, вже в цьому році, відбувся другий З'їзд, на якому дійшло до згоди поміж противними сторонами. Тепер там постають щораз нові місцеві Товариства і треба сподіватися, що їх праця буде далі позитивно розвиватися, а тим самим зростуть і фінансові надходження на фонд Держ. Центру з Австралії.

Кілька Товариств Сприяння існують в Німеччині, при чому найбільшу активність виявляє Товариство Сприяння на Рурщині. У Франції, з огляду на існування багатьох громадських організацій, що підтримують Держ. Центр, тамешні українські громадяни, як і Представництво ВО, були тої думки, що організація таких Товариств на французькому терені є непотрібна. Так само не розвивається ця справа в Бельгії, але причиною цього, можливо, є той факт, що у Бельгії немає Представництва ВО, про що буде мова далі. В Голандії, серед невеликого гурта українців, добре діє тамешнє Товариство Сприяння.

На загал рух Товариств Прихильників і Сприяння значно поживався за останні роки. Ці Товариства являють собою не тільки морально-політичну і матеріальну підпору Держ. Центру, але також інструмент загальної мобілізації українства в західному світі для справи визвольної боротьби українського народу. Тому всім членам тих Товариств та їх проводам належить велика подяка. Зокрема, справа побажань з боку цих Товариств бути репрезентованими в складі Української Національної Ради повинна бути уважно розглянута V-ою сесією.

д) Представництва Виконавчого Органу Української Національної Ради.

Представництва Виконавчого Органу призначаються Виконавчим Органом на рекомендацію прихильних Держ. Центрові кіл у даній країні. Це з одного боку добре, бо призначене в той спосіб Представництво користується підпертям громадських кіл, які його склад рекомендували. З другого боку, це викликає часом труднощі, бо нерідко не так легко узгодити протилежні погляди і побажання. ВО останньої каденції мусів міняти склад Представництв в деяких країнах, в інших призначати наново, бо їх у тих країнах не було. В окремих країнах справи Представництв виглядають так:

США: до 4-ої сесії не було в США колективного Представництва. Діяв там лише Уповноважений ВО. Починаючи від III-ої сесії це був д-р Паньківський, пізніше проф. Паливода. В 1957 році було призначено колективне Представництво на чолі з д-ром Є. Приходьком. До складу Представництва ввійшли й обидва попередні Уповноважені — проф. Паливода, як заст. Голови, д-р Паньківський, як Уповноважений ресорту фінансів. З невеликими змінами це Представництво діє і до сьогодні, при чому треба відмітити, що йому допомагає своїми вказівками Президент УНР Д-р Витвицький. Представництво, крім всяких нормальних справ, які входять в його завдання, займається також справами репрезентації при уряді США у Вашингтоні та

справами репрезентації при Об'єднаних Націях. Розуміється, та обставина, що ніхто з членів Представництва не оплачується, а значить є переобтяжений зарірковою працею, зле відбивається на ході праці. Особливо відчувається брак постійного і необтяженого зарірковою працею Представника ВО у Вашингтоні, а також при Об'єднаних Націях. Брак фондів не дозволяв позитивно розв'язати ції справи, однак її треба б було при першій можливості полагодити.

Канада: тут так само діяв довший час лише уповноважений ресорту фінансів, ген. М. Садовський. В 1957 році ген. Садовський був призначений Головою Представництва, і визначено склад його, змінений в червні 1958 року. Цей склад Представництва діє, теж з деякими змінами, до сьогодні. Так само і в Канаді відчувається брак нашого представника в місті осідку федерального уряду, себто в Оттаві, а також постійного уповноваженого при централі КУКу у Вінніпегу.

Англія: ще перед IV-ою сесією Голова Представництва сотн. Опаренко з особистих мотивів відмовлявся від дальшого виконання обов'язків. Він пробув, однак, ще два роки (при доповненню і дещо зміненому складі Представництва), бо довший час не можна було мати відповідного кандидата на Голову Представництва. В квітні 1959 р. призначено нове Представництво з Головою полк. П. Базилевським. Воно діє до цього часу.

Аргентина: На час перебрання справ ВО, створеним на 4-ій сесії, в Аргентині не було Представництва. По кількох місяцях листування призначено там Представництво з Головою д-ром В. Левицьким. Воно дало почин до створення там Товариства Сприяння, яке, як уже згадувалося, почало видавати газету «Рада». В травні 1959 р.

С. Кравець

було призначено новий склад Представництва, якого Головою і далі, аж до смерті, залишався д-р В. Левицький. В грудні 1960 р. Головою Представництва в Аргентині призначено ред. С. Кравця, а скоро після того призначено і цілий новий склад Представництва.

Австралія: на час IV-ої сесії Представництва в Австралії не було, діяв там тільки уповноважений ресорту фінансів і в. о. Голови Представництва, п. К. Закревський. З огляду на труднощі досягти згоду серед громадян в самій Австра-

лії щодо складу Представництва, ця справа тяглася дуже довго і відбивалася, натурально, негативно не тільки на репрезентації Держ. Центру

Др. І. Рибчин

тру в Австралії, але й на грошевих пожертвах. Лише в листопаді 1959 р. було призначено Представництво на чолі з д-ром І. Рибчином. З деякими змінами в своєму складі це Представництво існує до цього часу.

Італія: Тут незмінно діє далі Представник ВО УНРади д-р В. Федорончук. Треба відмітити його надзвичай успішну працю в ділянці зовнішніх зв'язків: з італійськими політичними чинниками, з Ватиканом та з представниками інших держав і народів, що діють на терені Італії, а також у ділянці українських радіосилань при Радіо-Рим.

Франція: після того, як інж. С. Созонтів зрікся обов'язків Голови Представництва на Францію, в осени 1957 р. було зформовано нове Представництво, на чолі якого став дотогочасний заступник інж. Созонтова, ред Р. Голяян. Представництву допомагав у ділянці зовнішніх зв'язків з французькими політичними чинниками проф. О. Кульчицький. Його праця була особливо корисною під час приїздів і побачень з французькими політичними колами Голови ВО.

Швейцарія: в липні 1957 р. було призначено Представником ВО на Швейцарію д-ра В. Бачинського. Він виконував окремі доручення ресорту закордонних справ і допомагав Голові ВО під час його перебувань у Женеві.

У Венецелі (Уповноважений п. В. Васюк), Бразилії (Уповноважений п. М. Дніпровий) та Голяндії (Уповноважений п. Герасименко) змін за час каденції останнього ВО не було. В Швеції Уповноважений ВО п. Кентржинський, хоч офіційно не зрікся свого становища, проте, з особистих причин не міг присвячуватися останніми роками праці по репрезентації Держ. Центру. Помимо різних зусиль, не вдалося зорганізувати Представництв ВО в Бельгії та Еспанії.

На кінець треба зазначити, що Представництва ВО УНРади мають подвійні завдання: працю серед перебуваючих у даній країні українців та працю по репрезентації української визвольної політики серед політичних і урядових кіл даної країни. Отже розділ про Представництва міг би ввійти так само в звіт з діяльності ВО в зов-

нішній ділянці. Тут, зрештою, подаються побіжні відомості, бо звіти більшості Представництв подаються окремо.

е) Окремі імпрези, що їх влаштував ВО.

Очевидно, трудно було б вичислити всі ті окремі імпрези, що їх влаштував ВО або його Представництва, особливо Представництво в США, діяльність якого була, між іншим, зумовлена також фактом перебування в Нью-Йорку Президента УНР. Про ці справи можна довідуватися з української преси. Тут згадаємо тільки про такі справи:

Прощальна зустріч Президента УНР Д-ра С. Витвицького перед його від'їздом до Америки з українським громадянством у Мюнхені в травні 1957 р.

Приняття на честь Капелі Бандуристів в листопаді 1958 р. (з участю не тільки українців, але й чужинців, як Баварський міністер Штайн, амер. консул й інші).

Приняття на честь Єпископа Варлаама в січні 1959 р.

Приняття на честь Архископа Мстислава в грудні 1959 року.

Годиться тут згадати про те, що діячі Держ. Центру брали завжди участь в загально-українських імпрезах, часом виступаючи на них як промовці, як, напр., в цьому році доповідь проф. Є. Гловінського на Святі 22 Січня в Мюнхені.

е) Справа консолідації українських політичних сил.

Зайвим тут обґрунтовувати, чому консолідація (звичайно на базі Державного Центру УНР) є потрібна і чому, отже, ВО робив постійні заходи в напрямку зрушення цієї справи з місця. Консолідації прагне загал українського громадянства у вільному світі. Для консолідації і була запроєтована, а потім здійснена справа покликання до життя Української Національної Ради. До консолідації закликали творці УНРади — уже після її створення, коли вона (консолідація) захиталася або була надцербнута. І, врешті, постанови 4-ої (як, зрештою і всіх) сесії УНРади, по тому постанови Президії УНРади уповноважували ВО робити активні заходи в цьому напрямкові, що і було роблено під час всього урядування створеного на 4-ій сесії ВО, як у виступах на прилюдних вічах, так і на спеціальних нарадах або в білятеральних пересправах.

Очевидно, найбільше зусиль було роблено в напрямку повороту до УНРади ОУН, яка щойно в часі 4-ої сесії виступила з УНРади і щодо якої була прийнята спеціальна постанова цієї сесії з закликом до ОУН переглянути своє рішення. Тому вже 3-го квітня 1957 р. відбулася перша зустріч представників ВО з представниками ОУН. Далі кілька разів відбувалися зустрічі Голови ВО з Головою ПУНу полк. Мельником та іншими діячами ОУН, зокрема з інж. Бойдуником. В грудні 1958 і січні 1959 року відбувся вимін листами в цій справі поміж Головою ВО та ПУНом. Розмови з представниками ОУН бу-

ли знову поновлені в 1960 р. під час перебування Голови ВО в Америці.

В квітні 1957 р. ВО запросив на нараду представників усіх політичних організацій, на яку прибули всі без винятку політичні організації, які не входять до УНРади. Тоді Голова ВО виступив з заявою в справі консолідації, закликаючи до її здійснення або, принаймні, до встановлення т. зв. «громадянського миру» поміж українськими політичними силами, що діють на Заході. Ця заява була видрукувана в численних органах української преси (не виключаючи т. зв. нейтральної преси) і зустрілася з прихильними коментарями серед українського громадянства. В результаті нарад був виданий комунікат, підписаний чотирма особами з доручення учасників наради. Комунікат стверджував, що завершення консолідації в даний момент ще неможливе, однак, додавав, що «с бажаними всякі кроки до врегулювання українських внутрішньополітичних відносин в тому напрямі, щоби взаємна критика поглядів і політичної тактики відбувалася в рамках культурно веденої дискусії. Щодо заходів, спрямованих на можливе устійнення спільних поглядів на конкретні справи зовнішньої політики загальноукраїнського характеру, визнано доцільним відбувати наради в цих питаннях». На доручення наради комунікат підписали за датою 19 квітня 1957 р. Ярослав Бенцаль, Яків Маковецький, Володимир П. Стахів, Олександр Юрченко.

В листопаді 1957 р. Голова ВО мав зустріч з чільними представниками Проводу ЗЧ ОУН, щоби в'яснити їх ставлення до справ консолідації. Тоді представники ЗЧ ОУН заявили, що вони вважають доцільним поділ українських політичних сил на два табори: табір принципової політики (яким в їх розумінні є ЗЧ ОУН) і табір реальної політики (в їх розумінні — УНРада). На це Голова ВО відповів, що коли ідеться про засадничі постуляти української визвольної політики (відновлення суверенної і соборної укр. державности), то Українська Національна Рада стоїть на непохитно принципових позиціях. Різниця можуть бути тільки в тактичному підході до тих чи тих конкретних політичних справ. Однак, на такому становищі ЗЧ ОУН залишилося і до сьогодні, виставляючи, зрештою, ще інші, відомі всім, вимоги в справі консолідації.

ДІЯЛЬНІСТЬ НА ЗОВНІШНЬОМУ ВІДТИНКУ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИКИ

Справи зовнішнього відтинку провадив Голова ВО, будучи одночасно керівником ресорту закордонних справ. Очевидно, що всі більші акції на зовнішньому відтинку були погоджені з цілим ВО, як, напр., зміст меморандумів, виступи на пресконференціях тощо, з винятком тих випадків, коли треба було діяти негайно, напр., під час службових подорожів, коли не було можливості звестися з членами ВО. Однак, це торкалося лише деталей, щодо яких були вже наперед устійнені напрями.

В праці на зовнішньому відтинку ВО останньої каденції впровадив деякі нові методи, як

В 1958 році в США Голова ВО мав розмови на тему консолідації з представниками ЗП УГВР і ОУНз (при чому, відносно цієї останньої йшлося про її можливе приступлення до УНРади). Ці розмови продовжувалися в Мюнхені, а пізніше, в 1960 р. знову в США. Про ці заходи Голова ВО Президія Укр. Національної Ради прийняла на своєму засіданні 5 липня 1958 р. таку постанову: «Зокрема Президія схвалила пророблену Головою ВО працю в справі консолідації українських політичних сил, спеціально в напрямку повороту до УНРади ОУН під головуванням полк. А. Мельника та вступу до УНРади ОУНз, а також різні заходи в ділянці закордонної політики».

В серпні 1959 р. Голова ВО вислав опублікованого в пресі листа до Президента КУКУ, о. д-ра Кушніра, вітаючи резолюції Шостого Конгресу Українців Канади про потребу завершення консолідації, одночасно підкреслюючи, що базою такої консолідації повинні бути: «1. Ідея Української Народньої Республіки і Державний Центр УНР в екзилі, як законний репрезентант з волі народу українського на українській території встановленої й легально діючої української самостійної держави; 2. Ідея демократії і дотримання демократичних засад в практичній політичній дії; 3. Засада рівності партнерів по консолідації, що виключає перевагу одних над другими». В цьому напрямкові Голова ВО вів розмови з Президією КУК під час свого перебування в Канаді в літі 1960 р., нав'язуючи до ідеї КУКУ про скликання т. зв. «конференції круглого стола».

В останні заходи ВО в справі консолідації включився Пан Президент УНР в екзилі, скликаючи консолідаційні наради в цьому році тричі: 24 квітня, 19 травня та 21 жовтня. Ці події ще зовсім свіжі, про них писалося в Бюлетені Укр. Інформ. Бюра, особливо в числі з 6 листопада 1961 р., а тому зайвим би було ще щось на цю тему подавати.

Належить ствердити, що ВО, виконуючи постанови останньої сесії та пізніші постанови Президії УНРади, був активний в справі консолідації. Якщо до повного завершення консолідації ще не дійшло, то вина в цьому не по стороні ВО.

щодо способу діяння, так і щодо змісту аргументації вимог української політики перед зовнішнім світом. **Поперше**, клалося головну вагу на безпосередні зв'язки з зовнішніми чинниками — насамперед способом особистих побачень або хоч би листуванням, але персонального характеру. Таким чином, більшість, напр., меморандумів ВОргану не пересилалися поштою, але передавалися особисто керівником ресорту зовнішніх зносин у відповідних установах (були випадки, коли такі особисті зустрічі відбувалися після попереднього переслання меморандумів). **Подруге**, більшість меморандумів ВО не були загального,

так би мовити, пропагандивного змісту: в них подавалися погляди ВО на справи бжучої міжнародної політики (звичайно, в зв'язку з Советським Союзом і, спеціально, Україною) та порушувалися конкретні справи і сугестії на них з нашого боку. Таким чином такі меморандуми не називалися до оголошування в пресі в цілях пропагандивних. Бо таке оголошування розкривало би наші зовнішньо-політичні потягнення перед нашим ворогом. Для пропагандивних цілей служили заяви на пресконференціях або виступи на різних зібраннях з участю чужинців, зміст яких оголошувався в пресі. **Потретє**, в меморандумах, листах та особистих розмовах зверталось увагу не тільки на страхіння окупаційного, советськo-москoвськoго режиму і спричинену ним руїну України, а також на розвиток господарськoго, технічнoго і культурнoго стану України, на загальне зміцнення українськoго народу і його національної свідомості, що мало б примусити Захід більше рахуватися з прагненнями українськoго народу і домаганнями його репрезентантів у вільнoму світі. Так само підкреслювалося не тільки волю до боротьби і симпатії до демократичнoго Заходу серед українськoго народу, але водночас зверталось увагу і на небезпеку легковажити інтересами України й інших поневолених Москвою народів, як потенційних союзників Заходу проти тоталітарнoго Сходу. **Почетверте**, меморандуми подавалися не тільки покликаним до цього чинникам, але копії їх передавалися з окремими супровідними листами, себто з персональними зверненнями, до різних парламентарно-політичних кіл з проханням про підтримання і інтервенції, що в багатьох випадках давало бажані наслідки і рятувало подані документи від звичайнoго відложення «до актів». На цьому місці варто, між іншим, згадати, що подані за період урядування цього ВО меморандуми до Американськoго Комітету Визволення доводилися в копіях із відповідними листовними чи усними коментарями до відома не тільки вищих урядових чинників, але також парламентарно-політичних кіл.

З окремих справ на зовнішньому відтинку належить відмітити такі:

а) Акція меморандумів та важливіших звернень до чужинецьких чинників.

В квітні 1957 р. були вислані листи до Держ. Секретаря США Даллеса та Ген. Секретаря ООН з приложенням тексту заяви Голови ВО на пресконференції в Мюнхені з приводу виступу сов.-укр. представника в ООН Кизи з нападами на укр. еміграцію. Ця заява мала загальнополітичне, а не тільки пропагандивне значення, а тому вона і пересилалася до п. Даллеса і Ген. Секретаря ООН. В заяві, між іншим, був такий уступ: «Доки в Києві немає справжнього, в результаті вільних виборів наставленого українськoго уряду — доти тільки екзильний уряд Українськoї Народної Республіки, тобто Виконавчий Орган УНРади має право промовляти в імені українськoго народу і тільки цей уряд

мусів би репрезентувати суверенну українську державу перед Об'єднаними Націями». На листа до Держ. Секретаря прийшла відповідь за підписом ген. консуля США в Мюнхені такого змісту: «Пан Микола Лівіцький, Голова Виконавчого Органу Укр. Нац. Ради. Високоповажаний Пане Лівіцький! Міністер закордонних справ Сполучених Штатів доручив мені підтвердити одержання Вашого листа з 17 квітня ц. р. в справі заяви, яку зложив п. Кизя, представник УРСР, в політичній підкомісії Генеральної Асамблеї Об'єднаних Націй. Я маю Вас повідомити, що міністерство закордонних справ і міністер закордонних справ Даллес високо цінять Ваші старання, а також старання Українськoї Національної Ради, в справі популяризації Ваших ідей щодо прагнення українськoго народу до свободи й незалежності». Відповідь від Ген. Секретаріату ООН, за підписом шефа відділу Справ Політичних і Ради Безпеки, мала такий зміст: «Пан Микола Лівіцький, Голова ВО УНРади. Дорогий Пане Лівіцький, я маю доручення подякувати Вам в імені Генерального Секретаря за Вашого листа і додаток з 18 квітня 1957 р. та поінформувати Вас, що ці документи будуть ужиті для консультації делегатів країн, що є членами Об'єднаних Націй».

У вересні 1957 р. ВО, за підписами заст. голови ВО О. Юрченка і члена ВО С. Довгаля, подав меморандум Конгресові Міжпарляментарськoго Союзу в обороні українськoї еміграції (ішлося тоді про справу т. зв. добровільної репатріації втікачів з-за «залізної заслони»).

В січні 1958 р. Голова ВО, перебуваючи у Вашингтоні, подав меморандум до Стейт Департаменту від імені не тільки України, але й неросійських народів, об'єднаних у Паризькoму Бльоці, маючи на те відповідні уповноваження від Бльоку (копії меморандуму були вручені особисто різним сенаторам і конгресменам США).

В травні 1958 р. був поданий меморандум від ВО до Ам. Комітету Визволення в Нью-Йорку. Тоді ж Голова ВО підписав також, разом з Президентом Абрамчиком, спільний меморандум до АКВ від Паризькoго Бльоку (копії обох меморандумів передано як до Стейт Департаменту, так і до різних сенаторів і конгресменів).

В серпні 1958 р. від імені ВО подано меморандум, за підписом голови Представництва ВО УН Ради в США д-ра Є. Приходька, різним делегаціям при Організації Об'єднаних Націй, в якому з'ясовувалося ситуацію в підневільній Україні і зверталось увагу на підступну політику СРСР щодо західнoго світу.

В лютому 1959 р. Голова ВО подав меморандум з супровідним листом до відповідних німецьких чинників у Бонні.

В квітні 1959 р. Головою ВО були подані меморандуми до відповідних чинників: в Лондоні, в Парижі, а також Ген. Секретареві НАТО Спакові. Копії меморандуму до НАТО були розіслані з супровідними листами до відповідних представників всіх держав, що входять до НАТО, от-

же також до США, Англії, Франції, Зах. Німеччини і Канади.

В травні 1959 р. відповідним італійським чинником в Римі Головою ВО не було подано окремого меморандуму, а лише копію меморандуму до НАТО, до якого був долучений спеціальний великий супровідний лист.

В листопаді 1959 р. було переслано меморандум до нового Державного Секретаря США Гертера. Копії цього меморандуму розіслано багатьом сенаторам і конгресменам США, з супровідними листами, в яких просилося про підтримку становища ВО. Ішлося тоді про справу проголошеного «Тижня поневолених націй». На ці листи прийшло багато прихильних відповідей, з яких наведемо, з деяких, кілька уступів: 1. «Щиро дякую за Ваш лист від 11 листопада і за надзвичайно змістовний меморандум. Я досліджу ці справи...» 2. «Дякую за копію дуже цікавого меморандуму... Я особисто переконаний, що як би українському народові дозволили перевести вільні вибори під наглядом ООН, то переважна його більшість голосувала би за демократію і за національну самостійність...» 3. «Я прочитав Ваші зауваження з великою цікавістю. Я обговорю цю справу в Державному Департаменті і напишу до Вас знову, як тільки матиму щось нового...» 4. «Я порозуміюсь з моїми колегами в Комітеті Закордонних Зв'язків у цій справі і запевняю Вас, що ця справа буде серйозно нами розглянута...» 5. «Я взяв до відома думки, висловлені в меморандумі, і запевняю Вас, що я буду мати їх на увазі...» 6. «Проголошення тижня поневолених націй це тільки один з багатьох способів, якими ми можемо сказати поневоленим народам, що вони не забуті... Ваші зауваження щодо АКВ порушують важливі проблеми. Я можу Вас запевнити, що я їх розгляну з пильністю, на яку вони заслуговують...» 7. «Цей матеріал для мене надзвичайно корисний. Можете бути певні, що він буде мною серйозно розглянутий...» 8. «Запевняю Вас, що зміст Вашого меморандуму..., копію якого Ви мені переслили, буде розглянутий мною дуже уважливо...» — Це все листи (а їх є значно більше, ніж ті, з яких деякі уступи тут цитовано) від впливових сенаторів або конгресменів. Багато з них Голова ВО вже бачив перед тим особисто під час перебування у Вашингтоні в 1958 р. Один конгресмен, напр., прислав разом з відповіддю копію листа до нього в цій справі від Стейт Департаменту, як доказ своєї інтервенції в цьому останньому.

В березні 1960 р. було вручено меморандум до Ам. Ком. Визволення з виложенням наших домагань у зв'язку з припиненням співпраці між ВО і АКВ в листопаді 1959 р. Копії цього меморандуму були пізніше особисто вручені Головою ВО численним урядовим установам та парламентарним діячам у Вашингтоні.

В березні 1960 р. вислано протестаційного листа до французького міністра закордонних справ з приводу висилки на Корсику цілого ряду укра-

їнських та інших діячів у зв'язку з візитом Хрущова у Франції.

В травні 1960 р. вислано листа, за підписами Президента УНР, Голови УНРади і Голови ВО до Президента Айзенгавера, Президента де Голя і Прем'єра Мек Мілена з приводу т. зв. конференції на вершинах у Парижі. Зміст цього листа, що мав маніфестаційний характер, опубліковано в пресі.

В червні 1960 р. Голова ВО передав у Вашингтоні меморандум до Стейт Департаменту щодо витвореної ситуації в зв'язку з провалом Паризької конференції на вершинах.

В серпні-вересні 1960 р. Представництво ВО УНРади в США розіслало делегаціям різних держав при ООН меморандум про російсько-советський імперіялізм і колоніялізм.

В березні і квітні 1961 р. вислано листи до кількох прихильних нам парламентаріїв та кількох установ у Вашингтоні в зв'язку з новою політичною ситуацією та приходом до влади нового Президента США, на що одержано відповіді, які дають можливість позитивної оцінки майбутнього розвитку подій.

З дрібніших звернень до закордонних чинників треба, для прикладу, згадати про такі: Співчуття, висловлені ВО з нагоди смерті Держ. Секретаря Даллеса, далі телеграми Голови ВО — до Президента Айзенгавера з приводу проголошення «Тижня поневолених націй» (липень 1959 р.), до Президента Айзенгавера з приводу його зустрічі з Хрущовим (вересень 1959 р.), до Прем'єр-Міністра Діфенбекера з приводу його промови із згадкою про Україну на Асамблеї Об'єднаних Націй (вересень 1960 р.), до Президента Кеннеді з приводу його обрання на Президента США, (листопад 1960 р.), до Президента Кеннеді з приводу поновного проголошення ним «Тижня поневолених націй» (липень 1961 р.).

Треба ствердити, що в більшості випадків на меморандуми, листи тощо Вик. Органу приходили, часом дуже вичерпні, відповіді від офіційних чинників тої чи іншої держави. Однак ці відповіді не надаються до оголошення з причин, про які говорилося вище з приводу неоголошення змісту більшості меморандумів. Про ці відповіді повідомлялося, однак, на засіданнях ВО і Президії УНРади. Так само не подаються здебільшого прізвища осіб або навіть установ, до яких звертався ВО, і то з причин зрозумілої дискреції. Якщо, напр., була оголошена свого часу в пресі і тепер подана відповідь Держ. Секретаря Даллеса, то це тому, що на це був даний спеціальний дозвіл. Сказане тут торкається і безпосередніх контактів, себто контактів з різними офіційними особами. В пресі подавалися прізвища лише таких осіб, які або самі оприлюднювали факт побачення з ними представників Держ. Центру, або давали на це свою згоду. Однак, всі потрібні відомості були завжди до розпорядимости членів ВО та Президії УНРади, а тепер можуть бути подані на закритому засіданні відповідної комісії УНРади.

б) Пресконференції, пресові заяви та видання чужими мовами.

На пресконференціях, на яких виступали представники Держ. Центру, майже завжди роздавалися заяви цих представників у чужих мовах, отже, залежно від місця відбуття пресконференції, в німецькій, англійській, французькій, італійській мовах (в Мюнхені, звичайно, в німецькій і англійській мовах). Цих пресконференцій було, порівнююче, небагато, але вони проходили переважно з належним успіхом.

9 квітня 1957 р., як уже згадувалося, ВО влаштував в Мюнхені пресконференцію з заявою Голови ВО про виступ сов.-укр. представника Кизи на форумі ООН. Одночасно журналістам був розданий текст повідомлення Укр. Інформ. Бюра з інформаціями про екзильний Державний Центр УНР та про недавно відбуту сесію УНРади. На запити журналістів відповідав Голова ВО та Заст. Голови О. Юрченко.

8 серпня 1957 р. відбулася пресконференція Паризького Бльоку, на якій з заявою від імені Бльоку на тему «Найновіші події в Советському Союзі» виступав Голова ВО. Як ця, так і попередні конференції мали широкий розголос в чужинецькій пресі. Зокрема нім. радіо, подаючи відомість про пресконференцію Паризького Бльоку, подало, що головним речником на ній був «президент міністрів екзильного українського уряду».

З нагоди перебування Голови ВО в Женеві в жовтні 1957 р., світового значення швейцарський часопис «Журналь де Женев» в числі з 11 жовтня того року вмістив заяву Голови ВО про становище в Україні під таким наголовком: «Україна невпинно бореться за свою незалежність — заява голови українського національного уряду в екзилі, пана Миколи Ливицького».

В першій половині 1958 р. в США і Канаді, в багатьох місцевостях, де, як уже згадувалося, перебував Голова ВО, відбувалися пресконференції, про які прихильно й обширно повідомляла чужомовна преса, майже завжди зазначаючи, що на пресконференціях виступав голова українського екзильного уряду, не зважаючи на те, що в текстах роздаваних заяв повідомлялося про виступ Голови ВО УНРади. Особливо вдалі пресконференції відбулися у Вінніпегу, Едмонтоні і Монреалі (Канада) та Бофало (США).

20 травня 1959 р. Голова ВО виступав з заявою на пресконференції в Римі. Ця пресконференція пройшла з великим успіхом і відомості про неї подало багато італійських часописів, причому так само титулували Голову ВО «головою українського екзильного уряду». Успіх конференції треба завдячувати безумовно широким зв'язкам й організаторському талантові Представника ВО в Італії д-ра В. Федорончука.

В літніх місяцях 1960 р. знову відбулися пресконференції Голови ВО в різних містах США та Канади. З них треба підкреслити пресконференцію у Вашингтоні, що її влаштувала для Голови ВО Національна Конфедерація Американських Етнічних Груп 10 червня 1960 р. Заява

Голови ВО на цій пресконференції була також розіслана різним американським часописам, представники яких не були на пресконференції, зокрема до Нью Йорк Таймсу. З цієї заяви зачитуємо кілька речень: «Особливо небезпечний для дальшого існування комуністичного режиму й советсько-російського імперіалізму є спротив поневолених неросійських народів в самому Советському Союзі, бо він розхитує сам центр советської імперії... Советський провід... призначається до існування серед цих народів т. зв. «буржуазного націоналізму», якому загрожує терором. Так, напр., на 21 З'їзді Комуністичної Партії України, що відбувся чотири місяці тому в столиці України, Києві, перший секретар цієї партії Підгорний говорив про небезпеку «українського буржуазного націоналізму» і про потребу нещадно з ним боротися. Це говорить про 40 роках советсько-російської окупації в Україні! І те саме можна сконстатувати і серед інших неросійських народів Советського Союзу». І далі: «Всякі прояви зрозуміння і симпатії до визвольних рухів поневолених народів з боку Заходу підбадьорюють ці народи і утверджують їх на позиціях приязні супроти Заходу. З цього погляду дуже потішаючим фактом була резолюція Конгресу США з липня минулого року про встановлення «Тижня поневолених націй». Однак, такі факти залишаються без належного ефекту, коли їх не використовують ті інституції, завданням яких є підтримка представників поневолених народів». Далі в заяві говорилося про зігнорування резолюції Конгресу США Радіостанцією «Свобода». Як уже згадувано, заява ця була послана до «Нью Йорк Таймс». В неповні два місяці після цього в цьому найповажнішому, либонь, американському часописі з'явилася знаменна стаття, де вперше підносилося справу поневолених Москвою неросійських народів Советського Союзу, а в тому числі і українського народу. Так само, трохи більше, як місяць, після цього було повторене проголошення про «Тиждень поневолених націй» Президентом Айзенгавером, що не було певним до останнього моменту (про це мова далі).

Коли йдеться про видання чужими мовами, то не зважаючи на постійні піклування про цю справу, ВО, через брак потрібних коштів, не міг, як належить, поставити цієї справи. Не пощастило видавати періодичні бюлетені в чужих мовах. Так само мало було видано брошур, а тим більше поважніших праць про Україну. Видано дві брошури, що їх автором був Голова ВО: нім. мовою п. н. «Як довго існуватиме ще ілюзія коекзистенції?» та англійською мовою п. н. «Визвольна боротьба поневолених Москвою націй і політика вільного світу». Видано брошуру нім. і англ. мовами про українську молодь під советською окупацією. На прохання ВО, проф. Гловінський зладив текст інформаційної брошури про Україну (історично-географічні відомості, господарство України, визвольна боротьба українського народу останнього сорокліття, укр. політична репрезентація на Заході в сучасний момент. стаття

на поневоленіх Москвою українських землях). Ця брошура мала ввійти у збірне видання Паризького Бльоку, однак цей останній і досі цього не виконав.

Можна також згадати про статті окремих авторів в чужинецькій пресі, як напр., стаття Голови ВО в січні 1960 р. в німецькому місячнику «Європейський Схід» з відомостями про Україну та, зокрема, про німецько-українські відносини. Але всього цього не було в достатній мірі.

в) Безпосередні контакти з чужинецькими чинниками та виступи перед чужинцями на різних зібраннях.

Коли йдеться про безпосередні контакти з чужинцями, то їх здійснювали Президент УНР (головним чином у місці свого постійного перебування, себто в Америці, відвідуючи від часу до часу Вашингтон), Голова УНРади (спеціально під час своєї подорожі до США і Канади, де він, між іншим, виступав перед Комісією Конгресу США з свідченнями про становище в Україні) та Вик. Орган, як у місці свого постійного осідку, так і під час подорожів по різних країнах, насамперед Голови ВО, де він виступав також в характері керівника ресорту закордонних справ. Окремо діяли також Представництва ВО, однак в контакті з ресортом закордонних справ.

Під час перебування в США у 1958 р., Голова ВО 4 рази був у Вашингтоні, де сам, або в товаристві Голови Паризького Бльоку п. Абрамчика чи інших представників союзних з нами поневоленіх народів, робив інтервенції, як в офіційно-урядових американських установах, так і в багатьох американських сенаторів і конгресменів. Тоді були роблені старання, щоб американські кола з більшою увагою ставилися до самостійницьких позицій поневоленіх Москвою неросійських народів, зокрема українського народу. Серед багатьох сенаторів, яким було передано копії зложеного перед тим відповідним чинникам меморандуму, було кілька ініціаторів прийнятої рік пізніше знаменної резолюції Конгресу США про «Тиждень поневоленіх націй», а в тім і головний ініціатор тої резолюції, сенатор Поль Даглас. В предложеній йому й іншим сенаторам та конгресменам копії меморандуму, перша точка висловлених побажань звучала так: «Було би крайне потрібно, щоб відповідальні урядові, політичні або принаймні громадські кола вільного світу, в першу чергу США, проголосили свою солідарність з боротьбою за свободу, демократію і незалежність поневоленіх неросійських народів Советського Союзу». (Слово «незалежність» було підкреслене в меморандумі). Принята в рік пізніше резолюція Конгресу стопроцентно задовольняла цю точку наших побажань.

В 1960 р. Голова ВО відвідав у Вашингтоні, перебуваючи там кількома наворотами біля півтора місяця, ще більшу кількість установ, парламентарних діячів та централі різних американських організацій, як, напр., відомі своїм антисоветським наставленням Професійні Сою-

зи. Багатьох сенаторів відвідувалося вже вдруге, а з деякими з них велося попередньо листування. Цим разом ішлося не тільки про поставлення наших побажань-домагань, але й про оборону того, що вже було здобуто, зокрема на підставі згаданої резолюції Конгресу, яку (резолюцію), як відомо, зігнував Ам. Ком. Визволення, а різні російські та проросійські кола розпочали проти неї шалену кампанію. Тепер, у поданих меморандумах та в особистих розмовах, обстоювалася потреба застосування в практичній політичній і пропагандивній дії тих декларативних засад, які були проголошені в резолюції Конгресу США, зокрема застосування їх такою інституцією, як АКВ або, якщо АКВ до цього не надається, то створення іншої відповідної для цього інституції. Зокрема обстоювалося потребу (в розмовах з урядовими і парламентарними колами) поновного проголошення Президентом США «Тижня поневоленіх націй», як про це згадувалося вище.

Під час перебування в США, як в 1958, так і в 1960 роках, Голова ВО мав побачення і з іншими чужинецькими колами, як, напр., з представниками т. зв. сателітських народів. Спеціально треба відмітити побачення з представниками жидівських організацій, однак ці побачення не дали покищо встановлення тривкого контакту з метою ліквідації постійно негативного наставлення жидівських кіл до української справи.

В лютому 1958 р. Голова ВО був у столиці Канади, Оттаві, де був прийнятий не тільки в міністерстві закордонних справ, але й (двічі) прем'єр-міністром Діфенбейкером, до якого з'явився в товаристві канадійського міністра українського роду Стара та проф. Юзика з КУКу, який супроводив Голову ВО. Якщо на другий день Оттавські англійські газети вмістили знімку Голови ВО з прем'єром Діфенбейкером і міністром Старом разом з повідомленням, що «прем'єр-міністер Діфенбейкер прийняв на авдієнції прем'єра українського екзильного уряду Лівичко-го», то це повідомлення вийшло не від українців, але від відповідної канадійської канцелярії. Про цю авдієнцію треба лише коротко ствердити, що всі питання, порушені під час неї, були швидко після того, або пізніше, проведені в життя.

Під час перебування в Канаді, як в 1958, так і в 1960 рр., Голову ВО приймали також прем'єри різних провінцій або міністри провінційних урядів, бургомістри різних міст тощо. Про пресконференції і розмови з окремими журналістами згадувалося вище.

Так само під час перебувань в Лондоні, Парижі, Римі і Бонні (до Бонну відбулося біля десяти поїздок) Голова ВО відбував побачення як в офіційних установах, так і з парламентарними діячами. Також і в цих столицях передавалися окремим парламентарним діячам копії вручених офіційним чинникам меморандумів з проханням про підтримку та наводилися різні усні аргументи. Між ішим, в розмовах з парламентарни-

Голова ВО УНРади Микола
Лівицький на авдієнції у
прем'єр-міністра Канади
Дж. Діфенбейкера

ми діячами цих країн була піднесена ідея створення **Міжнародного Товариства Приятелів Свободи**, яке було б організоване шляхом зфедерування таких товариств, які мали б постати у Франції, в Італії, в Англії, Швейцарії, Німеччині тощо. Один французький депутат, позитивно і навіть з ентузіазмом сприймаючи цю ідею, висловив думку, що, принаймні на початку, такі Товариства мали б складатися лише з парламентарних діячів. Ця ідея була, між іншим, дуже позитивно сприйнята деякими італійськими парламентарними діячами, зокрема лідером Республіканської Партії Паччарді та одним з лідерів італійських соціал-демократів, Россі. Однак, для реалізації цієї ідеї про створення Міжн. Т-ва Приятелів Свободи необхідно мати хоч одну людину, яка розпоряджала би вільним часом і мінімальними фінансовими засобами та вповні присвятила себе цій справі. Так, як є тепер, вона залишається лише одною з багатьох нездійснених можливостей.

Зокрема в Англії, але також у Франції та Німеччині, робилися спеціальні заходи для організування радіоісписань українською мовою. Як відомо, цього не можна було досягти. В Англії українські зусилля в цьому напрямку, підтримувані навіть деякими сторонніми чужинськими колами та самими англійцями, в першу чергу діячами Англо-Українського Т-ва, зустрілися з досі неподоланим протинням англійських чиновників закордонної політики. Коли ідеться про Англію, то належить тут підкреслити позитивну роль згаданого Голови, п. Оберона Герберта, з яким ВО перебувало в постійному контакті і який в багато чому допомагав Голові ВО під час його перебування на англійському терені. Багато зробив для української справи в Англії проф. Юзик з Канади під час свого річного пе-

ребування в Лондоні (1959/60 роки). Хоч на загал в Англії укр. справа не вважається актуальним питанням в політичних, а спеціально урядових колах, проте маємо там чимало видатних приятелів, як це показали, напр., дебати в англійському парламенті в захист національного імені української еміграції в Англії. Кільком англійським депутатам, які виступали з промовами в англійському парламенті, при чому дуже прихильно відзивалися про часи існування незалежної Укр. Народної Республіки, Голова ВО вислав листи з подякою.

Під час своїх поїздок до Бонну, Голова ВО, крім уже згаданого меморандуму, вручив відповідним чиновникам, які спеціально займаються українським питанням, дві меморіальні записки, порушуючи в них деякі конкретні справи (в березні і грудні 1960 р.).

Коли ідеться про Німеччину, то ВО не обмежувався зв'язками в Бонні, а діяв, по мірі можливості, також у Баварії. Відразу після IV-ої сесії, Голова ВО в товаристві тих чи інших членів ВО поробив візити у відповідних чиновників, після чого далі утримуються наві'язані контакти. Зокрема утримуються стосунки з організацією «Союз Свободи», до якої належать німці, а також представники всіх поневолених Московою народів. Голова ВО кілька разів виступав на форумі «Союзу Свободи» в дискусіях або з окремими короткими доповідями, а також взяв участь у прийнятті, яке влаштував «Союз Свободи» в Бонні в грудні 1959 р. з участю визначних представників німецького політичного світу. В імпрезах «Союзу Свободи» брали також участь члени ВО проф. Юрченко та д-р Хробак. Головою цієї організації є нім. адвокат Редер, який одночасно є головою Німецько-Українського Товариства, з яким ВО перебуває в постійному контакті (треба відмітити, що колись існувало два

нім.-укр. товариства, однак в 1960 р. прийшло до їх злиття).

На терені Німеччини, а також і в інших державах (як, напр., Англія чи Франція) керівник ресорту зак. справ утримував зв'язки не тільки з місцевими чужинецькими колами, але і з представництвами на даному терені інших держав.

В червні 1957 р., з участю пробуваючого тоді в Європі Президента Витвицького, ВО влаштував два прийняття для чужинців у Мюнхені: одне для представників німецьких політичних і журналістичних кіл, друге для представників пробуваючих у Мюнхені американських чинників.

З виступів представників Держ. Центру перед чужинецьким форумом в Мюнхені належить відмітити насамперед доповідь Президента Витвицького в травні 1957 р. на запрошення німецької організації «Європейська Унія». З виступів Голови ВО згадаємо, між іншим, про такі: в листопаді 1957 р. — головна промова на маніфестаційному вічі, що його влаштував Паризький Бльок у 40-ліття жовтневого перевороту; в листопаді 1958 р. — виступи на форумі нім. організації «Європейська Унія» та «Союзу Екзильної Преси»; в грудні 1959 р. — велика доповідь на форумі Нім.-Укр. Товариства на тему нім.-українських політичних взаємовідносин у найновіших часах, при чому на цій доповіді були також гості з Бонну. (Всі виступи відбувалися в німецькій мові).

В конспективній звітній доповіді не доводиться, розуміється, згадувати про участь Голови та окремих членів ВО в дуже численних академіях, національних святах, зібраннях тощо, які влаштовували в Мюнхені представництва таких народів, як угорці, румуни, поляки, словаки тощо, і на яких часом доводилося виступати з короткими привітальними промовами. Так само немає можливості, а навіть і потреби, вичислювати сотки побачень, що їх доводилося відбувати Голові ВО з різними представниками політичних, журналістичних і громадських чужинецьких кіл.

г) Зносини з представниками т. зв. сателітських народів.

Ці зносини не були, звичайно, розпочаті ВО останньої каденції. Їх треба було лише продовжувати, поглибити і, по можливості, довести до якихось конкретніших форм. В цьому напрямкові робилися відповідні заходи, при чому були утримувані контакти з організацією цих народів «АЦЕН» («Асамблея Поневоленних Європейських Націй»), а також з поодинокими центрами чи представництвами цих народів.

В 1958 р., а також в 1960 р., під час перебування в Нью Йорку (де є централа «АЦЕН») і Вашингтоні, Голова ВО бачився з тодішніми головами «АЦЕН», лотишським діячем п. Масендзом та польським діячем п. Корбоньським. Він зустрічався також з діячами окремих національних центрів, як, напр., голова чесько-словацького нац. центру Зенкель, представники угорського

нац. центру (голова монсіньор Варга, міністер Барток й інші), представники польського центру (пп. Ліпські, Стипулковські, Корбоньські), та з іншими. В Лондоні Голова ВО двічі (в 1957 і в 1959 роках) виступав в польському Інституті Дослідів Міжнародних Справ та бачився з діячами обох польських центрів (екзильний польський уряд — президент Залескі, міністер зак. справ Завіша; Рада Національної Єдності — пп. Цьолкош, міністер Стажевські, Квятковські та інші). В квітні 1959 р. Голова ВО виступав з доповіддю про Україну у нім. мові в Лондоні на форумі Комітету Середньо-Східньої Європи та був на влаштованому для нього прийнятті Лондонського відділу «АЦЕН». Так само утримувався постійний контакт з Боннським відділом «АЦЕН» (ген. Гені, а тепер його головою є колишній литовський міністер Карвеліс). Окремо треба також згадати про постійний зв'язок на терені Німеччини з представниками Балтійської Ради (мін. Карвеліс, лотишський міністер Ліпенс, естонський полк. Якобсон й інші), з якими відбувалися, як то уже було встановлено за попередніх часів, періодичні зустрічі.

Висновки, які можна поробити з цих контактів, є такі: Справа приступлення українського представництва до «АЦЕН», спроби чого робилися і раніше, зокрема Президентом Витвицьким ще в його ролі керівника ресорту зак. справ, є і тепер неможлива до здійснення. Голова ВО мав у пляні навіть офіційно поставити українську кандидатуру до «АЦЕН», однак цього не варто було робити, щоб не зустрітися з відкиненням. На перешкоді належання укр. представництва до «АЦЕН» стоїть не так справа ще неподоланих розходжень (головно в територіальних питаннях) поміж українцями з одного і, напр., поляками, румунами або чехами чи навіть угорцями з другого боку (цікаво, що якраз ніби поляки виявляють найбільшу схильність підтримати у цьому питанні українців), як негативне наставлення до української чи, скажімо, білоруської кандидатури з боку певних американських чинників, які створили, так би мовити, дві категорії поневоленних народів: народи т. зв. сателітських держав і народи, що входять у склад Советського Союзу. Натомість представники народів, що входять до складу «АЦЕН» виявляли згоду на дві речі: перше, це контакт і співпраця з представництвами неросійських народів Советського Союзу і, друге, це створення незалежної від чужих впливів Організації, до якої входили б як представництва т. зв. сателітських народів, так і неросійських народів Советського Союзу. На це давали свою згоду і поляки, і угорці і чехи й представники інших народів, з якими доводилося говорити на ці теми. В пляні ресорту закордонних справ було скликання, для започаткування цієї справи, спеціальної конференції, яка мала б виступити з відповідною декларацією і створити постійну езекутиву. Однак, з польської сторони був висунутий інший плян, а саме створення тимчасового комітету, який мав би зайнятися підготовкою цієї справи. Були ви-

значені навіть особи до цього Комітету, при чому з українського боку погодився виходити до цього тимчасового Комітету покійний проф. Шульгин. Однак, смерть проф. Шульгина й заборговані ВО іншими справами не дозволили здійснити цю ініціативу. Очевидно, що в цій справі більше зацікавлені ми, ніж представництва т. зв. сателітських народів, а тому нам і належить виявити тут ініціативу й енергію. Однак, брак відповідних людей і коштів стає знову на перешкоді здійснення тих чи тих плянів.

Щодо українсько-польських відносин, то в наслідок розмов Голови ВО з польськими чинниками в Лондоні. Комісія Зовн. Справ УНРади випрацювала свого часу пункти, на підставі яких мали б здійснюватися укр.-польські взаємини в спільних справах оборони від наступу з боку російсько-совєтського імперіялізму. Такі ж пункти були опрацьовані і спеціальною комісією польської Ради Національної Єдності. Вони в дечому збігалися, а в дечому розходилися між собою. В дальшому перебігу пересправ, ці пункти мали б бути узгіднені і стали б підставою до українсько-польських взаємин в сучасній ситуації перебування в екзилі. Однак, польська сторона, не зважаючи на виявлення бажання польсько-українського зближення, повторювала свої претензії на західноукраїнські землі. Зокрема на весну 1959 р. були пороблені відповідні заяви з боку і польського екзильного уряду, і Ради Національної Єдності, і американської «Польонії». На це ВО, в травні 1959 року, видав заяву, за підписом Голови ВО і керівника ресорту зак. справ, в якій, між іншим, стверджувалося: «Становище Держ. Центру Укр. Нар. Республіки щодо польських претензій на західноукраїнські землі відоме: землі ті були з волі їх населення прилучені до єдиної, соборної Укр. Нар. Республіки на підставі урочистого Акту з 22 січня 1919 року і являють собою інтегральну частину самостійної й суверенної української держави, за відновлення якої провадить сьогодні тяжку боротьбу український народ. Польські претензії й повторювані часто з приводу них відповідні заяви загноюють українсько-польські стосунки і не сприяють встановленню спільного фронту поневолених Москвою народів у їх боротьбі проти спільного московсько-большевицького ворога. З приводу цього, ВО ще раз може підкреслити вище зазначене становище Держ. Центру УНР, висловлене свого часу в ноті на ім'я Держ. Секретаря США Ечісона, що була подана 6 жовтня 1951 року за підписами тодішніх Президента УНР Андрія Лівіцького, Голови УНРади Бориса Іваницького, Голови ВО Ісаака Мазепи і Заступника Голови ВО Степана Витвицького».

Можна думати, що ця, цілком слушна і для нас необхідна, заява викликала охолодження до справи налагодження укр.-польських стосунків з боку поляків. Однак, це є становище, з якого Держ. Центр ніколи не зійде.

Таким чином, справа дальших пересправ з поляками залишилася відкритою і до цього часу не дала наслідків. Зрештою, розмови від того ча-

су на цю тему не продовжувалися, хоч контакти утримувалися далі. Одною з форм таких контактів є укр.- польський клуб у Мюнхені, до якого входять і деякі діячі Укр. Нац. Ради.

Щодо Балтійської Ради, то ВО мав намір надати більш конкретних форм існуючому інформативному, зрештою дуже сердешному, контакту з нею. З цього приводу ВО, під час чергової зустрічі 31 жовтня 1957 року, запропонував видання спільного комунікату з нав'язанням до колишнього взаємного визнання незалежності України з одного і Литви, Латвії та Естонії з другого боку та з декларацією спільності інтересів у сучасному і майбутньому. Однак, представництва балтійських країн до цього часу ухилилися від видання такої спільної заяви — можливо через факт свого належання до згаданої вище організації «АЦЕН». Інформативні зустрічі, а подекуди й співпраця в деяких ділянках, відбуваються, однак, і до цього часу. В останній зустрічі взяв також участь Президент Д-р Витвицький після свого прибуття до Європи в справах відбуття V-ої сесії УНРади.

г) Взаємовідносини з національними центрами неросійських народів Советського Союзу, об'єднаних у Паризькому Бльоці.

Спільність долі і природне союзництво з поневоленими неросійськими народами Советського Союзу є для нас річчю, яка не підлягає жадним сумнівам. Спільний фронт з цими народами і не порушена приязнь з ними, як тепер, так і в майбутньому, це є один з основних постулатів української політики.

Щодо Паризького Бльоку, то ВО УНРади є одним з його активних основоположників й активних учасників від самого початку його існування. Виконавчий Орган останньої каденції вважав за свій обов'язок спричинитися до активізації й поживлення діяльності Бльоку та до спільного поставлення вимог перед чужинецькими чинниками брати до уваги самостійницькі позиції та прагнення об'єднаних в Бльокові народів. ВО був репрезентований в Бльокові, а зокрема в його центральному Комітеті, керівником ресорту зак. справ, що в даному випадкові був одночасно і Головою ВО.

Вже 2 квітня 1957 року, себто в неповних два тижні після IV-ої сесії УНРади, новий керівник ресорту зак. справ взяв участь в засіданні Паризького Бльоку, при чому, як подавало спеціальне звітження, «підкреслював потребу активізації праці Бльоку, подаючи до розваги кілька конкретних справ. Вирішено скликати спеціальне засідання для обговорення порушених українськими представниками питань». Це друге засідання, на якому був також Президент Витвицький, обговорило, як повідомлялося, «ряд важливих поточних справ, зв'язаних з активізацією діяльності Паризького Бльоку. Для проведення кількох конкретних справ, предложених Бльокові українською делегацією, покликано спеціальні комісії. Обговорено також справи поліпшення умов праці в Інституті Советознавства та

Радо «Визволення» в дусі напрямних учасників Бльоку. Цим справам була присвячена окрема нарада 15 травня».

Після цього Голова ВО весь час приймав активну участь у працях Бльоку. Як уже згадувалося, в серпні 1957 р. він виступав, як речник Паризького Бльоку на влаштованій ним пресконференції в Мюнхені, а в листопаді того ж року, як головний промовець на протестаційному вічі Бльоку. В червні 1958 р. він виступав з промовою від усього Паризького Бльоку на багатонаціональному мусульманському святі в Мюнхені.

В 1958 р. в США Голова ВО був автором двох меморандумів, поданих від імені Бльоку — один відповідним американським чинникам у Вашингтоні, другий централі Американського Комітету Визволення в Нью Йорку. Як вже було згадано, Голова ВО сам, або разом з Головою Бльоку, Президентом Абрамчиком, провів цілий ряд інтервенцій у Вашингтоні та в централі Ам. Ком. Визволення в Нью Йорку (Президент Комітету Сарджент та інші). Треба ствердити, що, власне, в результаті цих спільних з Президентом Абрамчиком заходів, в січні 1959 р. почав виходити в Мюнхені журнал Бльоку в англійській мові, редактором якого став на внесення ВО його член п. С. Довгаль. Щодо цього журналу, то ще задовго до його виходу ВО, на своєму засіданні 28 червня 1957 р., в присутності Президента УНР, прийняв, між іншим, такі ухвали: «Журнал мусить мати з першого ж числа виразне самостійницьке обличчя — без жадних натяків на т. зв. непередрішенство. Оскільки зазначені засади не будуть дотримані, ВО оголосить, що не відповідає за журнал, не бере участі в його виданні і відкличе свого представника до редакції, інж. С. Довгала, який сам повинен тоді відмовитися від покладених на нього обов'язків».

Щодо згаданих меморандумів, то і в двох меморандумах від Паризького Бльоку, і в спеціальному меморандумі від ВО, було зазначено, що якщо Америк. Комітет не піде на зустріч поставленим у них вимогам (в напрямку брання до уваги самостійницьких позицій об'єднаних у Бльокові народів та ліквідації деяких проявів у діяльності АКВ, що виникали з його т. зв. непередрішенських позицій), то тоді і Паризький Блок в цілому і, зокрема, ВО переглянуть своє відношення до АКВ.

На конференції Паризького Бльоку в липні-серпні 1958 року було вирішено, що обставини, в яких треба було б «переглянути відношення до АКВ», ще не настали. Зрештою, такої думки була тоді і більшість Президії УНРади.

У вересні-жовтні 1959 р. з причин, які відомі і про які буде ще мова далі, ВО почав робити приготування, щоб, висловлюючись наведеними вище словами, «переглянути відношення до АКВ». ВО постановив поробити відповідні заходи і самому (як то було завжди роблено перед тим), і спільно з цілим Паризьким Бльоком. В жовтні 1959 р. він звернувся до Паризького Бльоку з проханням негайно скликати надзвичайну конференцію для обговорення заходів по

відношенню до АКВ. Однак, Паризький Блок не міг аж до кінця грудня скликати запропонованої ВО конференції. Тоді ВО, попереджаючи про це Голову і окремих діячів Бльоку, поробив від себе заплановані заходи в половині листопада 1959 р., бо, на погляд ВО, справи вимагали негайної дії.

На конференції Бльоку в грудні 1959 р. делегація ВО запропонувала Паризькому Бльокові поробити ті ж або подібні кроки, що їх зробив ВО, а саме: припинити співпрацю з АКВ, поставити йому цілий ряд вимог, від прийняття яких узалежнити відновлення співпраці з ним, та віднести із спеціальним меморандумом у цих справах до вищих чинників у Вашингтоні. Однак, Блок, більшістю голосів, вирішив піти іншою дорогою, а саме запропонувати АКВ створення т. зв. «мішаної комісії» з представників АКВ і Бльоку для вирішування різних практичних і біжучих питань. Ця комісія була створена, але, на думку ВО, досі не дала жадних результатів. ВО, займаючи інше становище, не вважав за можливе дати свого представника до цієї комісії.

Від того часу ВО зайняв таке становище в стосунку до Паризького Бльоку, зформульоване і прийняте до відома на одній з пізніших конференцій Бльоку: ВО залишається і далі членом Бльоку, бо вважає, що завданням Бльоку є загальна репрезентація самостійницьких прагнень об'єднаних в ньому народів перед вільним світом (Об'єднані Нації, НАТО, окремі уряди різних західних держав тощо). Однак, як то буває і в інших міжнародних організаціях, напр., в тих самих Об'єднаних Націях, в одній справі, зрештою не дуже важливій, а саме в справі відношення до АКВ, займає окреме становище і з ним (АКВ) не співпрацює.

Хоч серед деяких членів Бльоку і були критичні голоси в стосунку до ВО за його становище супроти АКВ, проте були й голоси інші, а саме, що своєю поставою ВО принесе користь не тільки українській справі, але й справі інших об'єднаних в Бльокові народів. Так само Контактна Комісія Паризького Бльоку у Нью Йорку прийняла рішення, що вона поділяє поставу ВО супроти АКВ і закликає весь Блок до неї приєднатися. На останній загальній Конференції Бльоку в жовтні-листопаді 1960 р., ініціативи і внески делегації ВО зустрічалися з апобатою більшості. Зокрема, прийнято внесок української делегації поставити запит до АКВ, чи він згоден співпрацювати з Бльоком «на базі резолюції Конгресу США про «Тиждень поневолених Націй», себто на базі права наших народів на відновлення їх незалежних держав». АКВ на це ясної відповіді не дав, а дальша практика його діяльності свідчить про щось інше.

Очевидно, в дальших наших взаємовідносинах з Паризьким Бльоком ми маємо робити заходи, щоби Блок прийняв наші постуляти щодо відношення супроти АКВ, бо, як показує дійсність, цей останній не змінив свого наставлення до поневолених неросійських народів Советського Союзу.

г) **Справа Американського Комітету Визволення.**

Ця справа настільки висвітлена в українській пресі та в дискусіях на різних зібраннях, що про неї неогорбно багато говорити, зрештою, вона вже побічно порушувалася в попередніх розділах цього звіту. Треба ствердити, що ВО співпрацював і посередньо (через Паризький Бльок) і безпосередньо з АКВ, але ніколи не приймав за свої т. зв. непередрішенські позиції АКВ, непохитно дотримуючись самостійницьких позицій (це останнє відноситься не тільки до ВО останньої каденції, але й до попередніх ВОрганів). Кола УНРади лише намагалися використовувати інституції АКВ для провадження як найбільш наближеної до наших самостійницьких позицій пропаганди. Треба також ствердити, що практична дія інституцій АКВ, насамперед Радіостанції «Визволення» (тепер «Свобода») не задовольняла нікого з приналежних до УНРади політичних течій (принаймні так всі про це твердили). Якщо були розходження, то вони виникали з тактичного підходу до справи, а саме: чи, констатуючи незадовільний стан в інституціях АКВ і ставлячи вимоги щодо його поліпшення, все ж таки далі продовжувати співпрацю, чи, навпаки, сконстатувавши такий незадовільний стан, поставити вимоги і, як що ці вимоги не будуть прийняті, припинити співпрацю.

Є погляд, що справа АКВ не така важлива, щоб їй присвячувати стільки уваги. Це водночас і вірний, і невірний погляд. Він вірний з того боку, що для нас далеко важливіші зв'язки з вищими політичними колами Америки, а тому, відсунувши на бік співпрацю з АКВ, ми мусимо звернути увагу на шукання зв'язків з тими американськими колами, які можуть піти на зустріч нашим домаганням, що виникають з наших непохитно самостійницьких позицій. З другого боку, він невірний тому, що в розумінні американських політичних кіл АКВ є тою інституцією, через яку американська політика здійснює свою практичну дію в стосунку до неросійських народів Советського Союзу. Отже, доки міродайні українські політичні кола є зв'язані з АКВ, доти нам закрита дорога до іншої розв'язки в справі відношення до проблем неросійських народів, зокрема народу українського. Бо ж, нашим пов'язанням з АКВ — при теперішніх непередрішенських позиціях і виникаючої з них практичної політичної лінії — ми, навіть виявляючи наше незадоволення тими чи тими потягненнями АКВ, все таки санкціонуємо таке, а не інше відношення американської політики до нашої національно-державної справи. Отже, щоб примусити американські політичні кола застосувати іншу політику супроти української та інших неросійських народів Советського Союзу справи, ми мусимо рішуче відмежуватися від АКВ і подати до відома відповідним політичним чинникам Америки, що не маємо ніякого пов'язання з цією інституцією, бо вона не приносить користі ані для справи визволення поневолених народів, ані для справи оборони Заходу від наступу совєтсько-російського імперіалізму. Це тим

більш потрібне, що АКВ претендує не на роль приватної американської інституції, яка діє від свого імені, але заявляє, що він допомагає представництвам поневолених неросійських народів, які ніби діють від свого власного імені в рамках інституцій АКВ. Так, напр., Радіо «Свобода» заявляє, що через нього говорять українці, які перебувають на Заході. Іншими словами, це ніби не є — «голос» певної американської організації (в даному разі АКВ), як прикладом «Голос Америки», «Голос Канади» тощо, але «голос українців». Коли ж свою згоду на радіовисилання українською мовою з Радіо «Свобода» дав ВО, то виходить, що це він, один з органів Держ. Центру, стоїть за цим голосом ніби українців і поносить за нього відповідальність. Отже, доки в інституціях АКВ немає кардинальних змін і щодо принципів позицій (т. зв. непередрішенство), і щодо політичної лінії на практиці, органи Держ. Центру мусили рішуче відмежуватися від співпраці з АКВ, щоб не було ніякої тіні підозри, ніби ці органи дають свою згоду на таку, а не тільки і виключно на беззастережно самостійницьку політичну лінію.

Практично, в своєму відношенні до АКВ ВО керувався двома резолюціями, що були прийняті на IV-й сесії УНРади, а саме: Перша — «ВО Укр. Нац. Ради має і надалі посилювати заходи...», щоб праця українців в Інституті для вивчення СССР і Радіовисильні повністю відповідала вимогам, визвольної боротьби українського народу...» Друга — «...якщо б діяльність АКВ і його установ, зокрема Інституту для вивчення СССР і Радіовисильні «Визволення», ішла на шкоду українського народу і його визвольних змагань... тоді... будуть припинені взаємини з АКВ і його установами».

ВО виконав ці постанови сесії. Від самого початку свого урядування, він, зібравши необхідні матеріали, розпочав заходи перед європейським представництвом АКВ, яке, однак, завжди покликалося на те, що остаточне рішення залежить від централі в Нью Йорку. Отже, пізніше, як про це вже згадувалося, пороблено відповідні заходи перед централею АКВ в Нью Йорку та перед вищими чинниками у Вашингтоні в 1958 р. Уже в поданому тоді меморандумі стверджувалося, що ВО вважає неприпустимою річчю, щоб радіо «Визволення» говорило в імені українців, якщо не будуть взяті до уваги наші вимоги. Так само, як про це була мова вище, попереджено АКВ, що ВО «перегляне своє відношення до АКВ», якщо виставлені вимоги не будуть виконані.

На цьому місці треба ствердити, що закиди деяких неприхильних до УНРади українських політичних кіл, ніби ВО тільки тоді почав ставити свої вимоги до АКВ, коли була прийнята резолюція Конгресу США про «Тиждень поневолених Націй», не відповідають дійсності. Ці вимоги, як, зрештою, і активні заходи в справі самої резолюції, були поставлені ВОрганом цієї каденції півтора роки перед прийняттям згаданої резолюції. Вони ставилися і раніше, попе-

редними ВОрганами - лише без зазначення, що в разі їх відкинення будуть пороблені відповідні висновки.

З основних вимог щодо змісту українських радіовиступів (про інші говориться детальніше в звіті ресорту преси й інформації) згадаймо про такі: 1) У вистках про українське життя на Заході мали б подаватися інформації не тільки про культурні, громадські тощо справи, але й про події національно-політичного характеру — з зазначенням їх унапрявленості в керунок самостійницьких прагнень українського народу. 2) Мали б подаватися резолюції, постанови, відозви тощо різних українських організацій, насамперед органів Держ. Центру — і то без таких скорочень і змін, які позбавляють ці документи їх національно-самостійницького змісту. 3) Так само мали б подаватися голоси чужинців, які висловлюються з симпатією до самостійницьких прагнень українського народу (хоч би, напр., промови американських сенаторів на т. зв. «Український день», себто 22 січня, які, звичайно, підпадали нещадній, вихолощуючій цензурі керівництва Радіостанції «Визволення»). 4) Мали б бути допущені оригінальні виступи по радіо укр. політичних діячів — з тим, що ці діячі могли б говорити в дусі національно-самостійницьких прагнень українського народу, себто на підставі прийнятих всіма без винятку українцями у вільному світі засад української визвольної політики.

АКВ цих вимог ВО не прийняв. Хоч на деякий час становище в інституціях АКВ ніби трохи покращало, очевидно, під впливом цих вимог, проте воно пізніше почало гіршати, коли українська сторона не здійснила заповідженого переглядення свого відношення до АКВ. Нарешті прийшло, в липні-серпні 1959 року, до зігнорування Ам. Комітетом і його Радіовисильнею резолюції Конгресу США.

Цей останній факт не був єдиною причиною тих заходів, що їх в стосунку до АКВ поробив ВО. Це була тільки остання подія, яка, так би мовити, переповнила «чашу терпіння». Про інші справи не варто і неможливо згадувати в конспективній звітній доповіді, бо вони і так загально відомі. Крім дальшого ігнорування тих справ, щодо яких були поставлені ВОрганом вимоги перед АКВ, згадаймо хіба лише про влаштування Ам. Комітетом в першій половині 1959 року т. зв. «Антикомуністичної виставки», яка мала нечуваний єдиноділимський і реакційний характер.

Треба ствердити, що у відповідь на зігнорування резолюції Конгресу США протестував не тільки Вик. Орган, але й солідарно цілий Паризький Блок. Однак, домагання Бльоку і ВО передати через Радіо згадану резолюцію не були здійснені. Пар. Блок не пішов так само на пропозицію, поставлену ВОрганом ще в серпні 1959 року, щоб, не чекаючи на реакцію АКВ щодо поставлених вимог в справі зігнорування резолюції Конгресу, відразу звернутися з протеста-

ційним меморандумом до вищих американських чинників у Вашингтоні.

Дальші заходи ВО були частинно зреферовані в попередньому розділі. За датою 10 листопада 1959 р. ВО повідомив листовно АКВ, що не вважає себе більше «пов'язаним співпрацею з АКВ» та пропонує цьому останньому зревідувати напрямні політики й умови праці інституцій АКВ. Одночасно, за тою ж датою, було передано меморандум найвищим чинникам у Вашингтоні, де повідомлялося про крок ВО в стосунку до АКВ, з'ясувалося ще раз наші позиції і потребу іншого ставлення до проблем визвольної боротьби українського народу та додавалося, що «нинішній напрямок праці АКВ завдає шкоди не тільки визвольно-незалежницьким прагненням українців та інших неросійських народів ССРСР, але й справі оборони США та всього вільного світу від загрози з боку советсько-російського імперіалізму». Там було подано й декілька конкретних сугестій щодо дальшого напрямку американської політики в стосунку до поневолених неросійських народів Сов. Союзу, спеціально в стосунку до українського народу. Це на цей меморандум були одержані численні листи, з яких деякі уступи були цитовані вище.

В березні 1960 р., на спеціальне бажання, висловлене з боку АКВ, ВО подав йому меморандум, в якому були висловлені, а властиво повторені, наші вимоги. Аж в жовтні того ж року прийшла відповідь від АКВ, себто вже після пророблених Головою ВО відповідних заходів на терені Вашингтону, про що була мова вище. Ця відповідь не могла задоволити ВО, бо вона знову не приймала наших основних вимог. Про це ВО і повідомив Ам. Комітет на початку 1961 року.

Кінчаючи звіт про цю окрему справу, треба ствердити, що на думку ВО, до цього часу нічого не сталося такого, щоб могло спричинити зміну становища, яке зайняв ВО супроти АКВ в листопаді 1959 р. АКВ і на далі є на практиці виявом неприхильної до нас тенденції в американській політиці — в протигагу до іншої, прихильної нам тенденції, виявом якої була резолюція Конгресу про «Тиждень поневолених націй». Наші зусилля мусять іти в напрямку підпертя перемоги цієї нам прихильної тенденції. На це, на наш погляд, є позитивні вигляди. Якщо з виступів конгресмена Девінського відомо, що ще не пощастило здійснити покликання при Конгресі США постійної комісії для справ поневолених народів, то з другого боку є відомості, що ця справа ще не закінчена і має шанси на позитивне завершення.

д) Брак засобів для провадження діяльності на зовнішньому відтинку.

На закінчення, треба ствердити, що праця ВО на зовнішньому відтинку відбувалася в особливо несприятливих умовах. Брак фінансових засобів мав наслідком недостачу в людях. Відповідні людські сили серед українців є. Але, як то вже зазначалося, всі вони переобтяжені зарібко-

вою працю, а тому не можуть бути використані для праці на зовнішньому відтинку української політики. Керівник ресорту зак. справ мав намір покликати до дії при ресорті «Раду Зовнішньої політики», яка мала б не тільки розробляти різні питання, але й виконувати практичну працю в ділянці зв'язків з чужинцями. Однак, до кого він не звертався, майже всі відмовлялися — головню через брак часу. Ресорт закордонних справ не мав жадного апарату, використовуючи часом лише принагідну допомогу тих, які

зголошувалися добровільно. В Представництвах Виконавчого Органу, як було вже згадувано, також не було людей, які могли б віддавати весь свій час для потрібної праці.

На цьому місці належить висловити щире подяку всім тим, які добровільно допомагали Вик. Органові в його заходах на зовнішньому відтинку. Це спеціально відноситься до тих, які допомагали Голові ВО під час його перебування напр., в Лондоні, в Римі, в Оттаві і, особливо, у Вашингтоні.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Умови, в яких ВО провадив свою діяльність, були дуже тяжкі, що і відбивалося на наслідках праці. Ми живемо в обставинах, коли з Батьківщиною, через існування «залізної заслони», не може бути безпосередніх і постійних зв'язків. Серед українців у вільному світі спостерігається, на жаль, і далі процес байдужиння до справ національно-державного визволення України. Міжнародна ситуація була протягом останніх років не тільки несприятливою для справ поневолених Москвою народів, але часом видавалася такою безнадійною, що це навіть спонукувало декого з українських політиків твердити, що всяка дія українців, а зокрема представників Держ. Центру, на міжнародньому форумі є непотрібна, бо вона не може дати жадних позитивних наслідків. Розбиття серед українських політичних сил у західньому світі негативно відбивалося як на внутрішньому, так і на зовнішньому відтинку української політики. Зусилля в напрямку завершення консолідації відбирали багато часу й енергії. Внутрішні непорозуміння, себто внутрішня опозиція в УНРаді — поминаючи те з чийої вини вона виникла — безумовно гальмувала працю органів Держ. Центру. Фінансові засоби Держ. Центру, помимо жертвності деякої частини нашого громадянства і досить значної поправи, особливо в роках 1958/59/60, були далеко і далеко невивистачальними, щоб розгорнути як слід потрібну діяльність.

В цих обставинах, особлива подяка належить тому укр. громадянству й окремим його представникам, які невинно морально й матеріально підтримували Держ. Центр. І в цих обставинах, не могло, звичайно, бути якихось особливих успіхів у діяльності Виконавчого Органу. Однак, ВО дозволяє собі зробити все таки такі ствердження:

1. ВО, по мірі своїх сил, виконував покладені на нього завдання і, на його погляд, сумлінно і тяжко працював.

2. ВО — беручи в загальному і поминаючи обставини всім відомої зтяжної кризи — спричинився до піднесення престижу Держ. Центру, як серед українців, так і серед чужинців. В звіті навмисно підкреслювалися голоси чужинців про український екзильний уряд. Це є доказом, що ми стоїмо на правильній дорозі, коли втри-

мали саме Держ. Центр УНР в екзилі, екзильний український уряд. Якщо чужинці вважають, що українці мають свій екзильний уряд, то чого б мали його зрікатися самі українці? Бо ця обставина не підносить ваги і значення загально-української справи? Це ж не тільки підкреслює наші непохитні, **передрішенські** позиції в справі відновлення української суверенної і соборної держави, Української Народньої Республіки, без усяких плебісцитів, але й свідчить про те, що також поважні чужинецькі кола признають за нами право на відновлення нашої суверенности, якщо визнають за нашою екзильною репрезентацією характер екзильного уряду.

3. Ми можемо виказатися за останні роки не абиякими успіхами, як на внутрішньому, так і на зовнішньому відтинку нашої політики. Ці успіхи всім відомі, бо їх не раз підкреслювала українська преса. Однак, це ствердження зовсім не дає підстав до висловлюваної деякими колами думки, ніби ВО, а зокрема його Голова, приписує собі заслугу цих успіхів. Ці успіхи — це наслідок, в багатьох випадках, хвилево витвореної сприятливої для нас міжнародньої чи внутрішньосоветської ситуації і це заслуга дуже багатьох українських організацій та окремих українських діячів. Зокрема, треба зазначити, що для української справи на терені США дуже багато прислужився Голова УККА, проф. Лев Добрянський, при чому зробити це треба **об'єктивно**, незалежно від того, чи і наскільки проф. Добрянський ставився прихильно до Держ. Центру. Так само на терені Канади, а зокрема щодо прихильного ставлення до української справи прем'єра Діфенбекера, багато зробили президент КУКу о.-д.-р Кушнір, дир. Кохан, проф. Юзик і інші.

Однак, загально-українські політичні успіхи, про які мова, свідчать у багатьох випадках про те, що ВО діяв у правильному напрямку. Конкретно: Коли в Україні знають про українців закордоном, зокрема про дію Держ. Центру УНР, що видно з писань советської преси, з брошури українсько-советського письменника Смолича тощо, то це не є заслуга ВО, але це значить, що ВО діяв правильно, коли намагався виступами своїх представників по радіо й іншими потягненнями давати знати про нашу діяльність українцям на Батьківщині.

Консолідація українських політичних сил ще не завершена і в цьому напрямкові треба буде ще далі робити відповідні заходи і зусилля. Однак, маємо тепер знаменний і надзвичай додатний для української справи факт повороту ОУН до УНРади. Звичайно, це в першу чергу заслуга самої ОУН, яка вирішила зробити цей великої ваги позитивний крок. Але це значить також, що ВО діяв правильно, коли робив заходи в справі консолідації, а може також і напрямок його політики був такий, що він створив можливість до хоч частинного здійснення консолідації.

Рух Товариств Прихильників і Сприяння — це в першу чергу заслуга тих діячів, які цей рух створили і втримували своєю діяльністю. Але це значить також, що ВО діяв правильно, коли робив зусилля в напрямку мобілізації українців у вільному світі до справ визвольної боротьби українського народу.

Виступ прем'єра Діфенбекера на Об'єднаних Націях — це заслуга, повторюємо, в першу чергу канадійських українців, але це свідчить, що Голова ВО або Голова УНРади робили правильно, коли шукали контакту з цим, тепер уже традиційним, приятелем України і українського народу.

Проголошення «Тижня поневолених націй» — це, як відомо, у великій мірі заслуга професора Добрянського, але не було, очевидно, марним і побачення Голови ВО з головним ініціатором резолюції, сенатором Поль Дагласом.

«Нью Йорк Таймс», очевидно, не помістив статті про поневолені народи, а в тому числі і про Україну, через те, що Голова ВО мав пресконференцію у Вашингтоні, але це означає, що та пресконференція була на місці. Заходи Голови ВО в 1960 р. у Вашингтоні в справі «Тижня поневолених народів» не були причиною того, що Президент Айзенгавер проголосив поновно відповідну декларацію, однак, це проголошення свідчить про те, що згадані заходи робилися в правильному керункові і не надаремно. В цьому році офіційний журнал Організації Атлантийського Пакту (НАТО) вмістив дуже прихильну і знаменну статтю про поневолені народи, згадуючи і про Україну. Звичайно, це не є наслідком поданого свого часу ВОрганом меморандуму до НАТО, але це значить, що треба було звер-

татися до НАТО і що таке звернення було правильним. Як це для кого, може, не парадоксально звучатиме, але можна твердити також, що коли в напрямкові праці установ АКВ наступала хоч хвилива поправа, то це свідчить про те, що постійні вимоги до АКВ з боку ВО, включно з консеквентним кроком припинення співпраці, йшли в правильному напрямкові.

Трудно робити якісь прогнози щодо майбутнього. Наша сила і наша надія — в поставі українського народу на Батьківщині. Ми можемо радити із росту національної свідомости в Україні, можемо бути гордимися з витривалости і непохитности українців на Батьківщині. Але ворог є ще дуже міцний і його натиск на український народ не вгавас.

Ми спостерігаємо міцнішання прихильної до справи поневолених народів тенденції серед політичної думки західного світу, але водночас не повинні забувати інші, ворожі нам тенденції, а зокрема тенденцію до налагодання т. зв. коекзистенції з Советським Союзом, а також тенденцію, яка все лихо бачить тільки в комунізмові, а не в російському імперіялізмові.

Та як би не пішов розвиток подій, ми не повинні забувати, що одинока рація існування і дії екзильного Держ. Центру УНР — це протиставлення окупаційному советсько-російському режимові в Україні, це безкомпромісова, рішуча і гідна репрезентація прагнень українського народу до відновлення своєї суверенної і вповні незалежної, соборної української держави. Мусимо скерувати наші зусилля в тому напрямкові, щоб на Заході нарешті почали стосувати справжню політику визволення, яка, в сполуці з волею до свободи, демократії і незалежности поневолених народів, приведе до заламання тоталітарної російської імперії і дасть змогу Україні й іншим поневоленим народам здійснити свої національно-державні прагнення. Чим більше органи Держ. Центру УНР будуть солідарними, однозгідними і рішучими у провадженні своєї визвольної, непохитно самостійницької політики, а значить і більш працездатними, тим з більшим успіхом вони зможуть спричинитися до остаточної перемоги цих наших національно-державних прагнень.

М. Лівницький

ФРАГМЕНТАРНІ ІНФОРМАЦІЇ про діяльність Президента Української Народньої Республіки в екзилі д-ра Степана Витвицького

Одним з своїх головних завдань Президент УНР в екзилі вважав нав'язання і вдержання тісного контакту з нашим громадянством. В першу чергу йшлося про вдержання безпосереднього контакту поїздками до осередків нашої еміграції. На зібраннях, уладжених з приїздом Президента, аудиторія доходила деколи до 2.000 слухачів (Торонто), а звичайно вона начисляла 600—800 людей. Скрізь вітали Президента представники духовенства, колишніх вояків та місцевих громадських установ. Численні вияви відданости Державному Центрові Української Народньої Республіки, як репрезентантові української державної ідеї, завжди викликали у Президента настрої щирого зворушення. Промови на таких зібраннях звичайно торкалися політичних тем, або були виголошені за нагоди державних свят. За час свого перебування за океаном Президент відбув 43 таких поїздок по Сполучених Штатах Америки і Канади.

В деяких містах Президента вітали теж офіційні представники місцевої і федеральної влади. Так було, наприклад, в Пітсбурзі, Монтреалі, Торонто, Гамільтоні, Трентоні. При нагоді своїх відвідин Президент відбував розмови з кореспондентами американських чи канадійських часописів та давав інформації про Україну. Ці інформації опісля були поміщені в місцевих пресових органах.

В Нью Йорку діє Секція Ліги Поневолених Народів (Паризького Бльоку). Разом з Представником Виконавчого Органу УНРади на США, Президент старався спільно з проводом тієї установи про оживлення її діяльності на відтинках організації інформації та зносин з урядовими установами. Про це згадується тому, що названа секція не завжди розпоряджала діячами, які могли б виконувати деякі чергові обов'язки. Але постійна діяльність Президента оберталась довкола наших взаємин з т. зв. сателітськими народами. Президент старався зв'язати їхні політичні інтереси з українською справою і, так сказати, посунути нашу проблему на Захід. Організація цих, так званих, сателітських народів діє в Нью Йорку під назвою «Асамблея Поневолених Народів». В її склад входять представники екзильних сателітських урядів і вона стоїть під опхою американської організації «ФРІ ЮРОП». На основі вказівок американської влади та відносних статутів членство Асамблеї стисло обмежено до представництв держав сателітів. І «ФРІ ЮРОП» і само членство Асамблеї стисло дотримуються засади границь з 1939 року.

Президент по декілька разів відвідував поодиноких членів Асамблеї з пропозицією прийняти до неї представників України, стараючись переконати їх, що це з різних рацій є в їхньому інтересі. А крім того Президент вніс до Управи

Асамблеї два меморандуми з пропозиціями згаданого прийняття. Ці заходи були ускладнені тим, що представники всіх сателітських держав винесли були декларацію з вимогою повернення східних границь Польщі з 1939 року. Проти такої декларації Президент заперестував перед кожним сателітським урядом і перед американським урядом, настоюючи, однак, і далі на прихильній полагоді згаданого пропозиції. Серед деяких членів Асамблеї настрої були прихильні до цієї пропозиції, але Управа «ФРІ ЮРОП» заявила рішуче проти.

Справа прийняття України була двічі дискутована на сателітських зібраннях і того прийняття відмовлено, але встановлено постійний інформаційний зв'язок з Держ. Центром Української Народньої Республіки.

Не занехував Президент також інтервенції перед тією самою агенцією «ФРІ ЮРОП» та доповідав про цю проблему з відповідними аргументами двом Заступникам Державного Секретаря Бімові і Гендерсонові. В тому самому розумінні це становище підтримували в Державному Департаменті деякі члени сателітської організації.

Перед виїздом до Європи, Президент запланував низку українських доповідей на політичні теми перед членами Асамблеї, але ця справа мусіла бути із-за виїзду Президента до Європи, відкладена.

Чимало турбот завдали представникові Виконавчого Органу УНРади й Президентові невірні американські інформації, подані деякими жидівськими джерелами. На них реагувалося відповідними усними й писемними виясненнями. Відносини Президента з деякими відповідальними жидівськими діячами були більш як коректні. Згадані антиукраїнські заяви в деяких місцях не сприяли цим відносинам, але Президент все ж таки ті коректні взаємини утримує й далі.

Велика шкода, що припинилася співпраця Президента з українсько-жидівською комісією при ВУАН. Сталося те в наслідок смерті кількох провідних членів комісії.

На форумі Вашингтонського Конгресу виринула з кінцем 1958 року справа скорочення українських радіо-передач в урядовій радіовисильні «Голос Америки». Тоді навіть далися чути вистки про повне припинення українських радіопередавань. За ініціативою відповідно поінформованих Президентом сенаторів, була складена окрема комісія для розгляду цієї справи. Той розгляд охопив своїм дослідом також і питання радіопередавань для інших поневоленых народів. В результаті тих заходів радіопередавання «Голосу Америки» в Україну своїм змістом наблизились до вимог української політичної інформації.

Напрямок політичного курсу Американського Комітету Визволення була теж темою численних вияснень Президентна перед членами Конгресу і перед Державним Департаментом.

Діяльність Президента на терені США в передпідзвітному й звітному часі проходила головною на форумі Американського Конгресу. Сьогодні вже не можна перелічити всіх тих сенаторів і конгресменів, яких Президент відвідував на протязі своєї праці. Не можна перелічити теж і дотичної кореспонденції.

Політичні розмови Президента виходили з тези, що Україна являється основною платформою в обороні перед російсько-большевицьким імперіалізмом, і що ця оборона вимагає безумовної підтримки поневолених підсоветських народів, бо Москва вважає для себе найбільшою загрозою ці змагання до визволення. При тому Президент не раз підкреслював, що вся територія Західньої України є невід'ємною землею Українського Народу, та що вона належить вільній Українській Державі.

Членам сенатської конгресової комісії для зовнішніх справ Президент передавав свої меморандуми на актуальні політичні питання. Деякі з них були друковані в конгресовому рекорді. Фрагменти таких меморандумів деколи передавалися редакції «Нью Йорк Таймс».

Дуже часто Президент бував у Державному Департаменті, декілька разів також і в Уряді Інформацій. Відвідини Президента були зви-

чайно попереджувані короткою запискою про тему інтервенції. Крім того подавав Президент Державному Департаментові також свої обширні меморандуми про сучасне становище в Україні, з підкресленням недоліків американської політики супроти поневолених неросійських народів СССР і формулював відповідні політичні висновки.

В дотичних урядових місцях є теж низка листів Президента на різні політичні питання. Був Президент теж в особистому й писемному контакті з дорадниками Вашингтонського Державного Департаменту.

У своїх листах до Об'єднаних Націй Президент доказував, що делегація так зв. УССР не має права репрезентувати Україну перед Об'єднаними Націями.

Перед двома роками Президент разом з представником Виконавчого Органу УНРади в США видав брошуру про російський колоніалізм. Брошура ця була призначена головною для членів Об'єднаних Націй.

Не всі акти діяльності Президента вже викінчені і надаються до публікації. Деякі з них вимагають дальших заходів і праці. Це тільки інформації про останні роки. Інші відомості були передані в попередніх звідомленнях. Там теж, між іншим, є докладно переказана успішна акція Президента в справі відкинення Американським Сенатом польських претензій на Західню Україну.

Звіт про діяльність Ресорту Преси й Інформації

за час від квітня 1957 р. до листопада 1961 р.

Інформативну службу здійснював Ресорт Преси й Інформації згідно з затвердженням Виконавчим Органом планом. На жаль, через відсутність фінансових можливостей, Інформаційне Бюро, як і Ресорт Преси, не мали жодного штатного робітника. Всі роботи виконував Керівник Ресорту особисто. Умови праці ресорту можна зрозуміти, коли взяти до уваги, що останні два роки на Керівника Ресорту Преси Ф. Пігідо покладено також виконання обов'язків Керівника Ресорту Фінансів.

Так само, через брак засобів, не було уделено потрібних асигнувань на видання «Вістей Інформаційного Бюро» в чужих мовах.

Інформування української преси, краєвих і місцевих органів Державного Центру УНР а, отже, й української еміграційної громадськості, про перебіг політичного життя та діяльність Виконавчого Органу УНРади зокрема здійснювалось через «Бюлетень Українського Інформаційного Бюро», зміст якого, урахувавши згадані уже можливості, довелось обмежити майже виключно офіційними матеріалами з діяльності Державного Центру УНР.

За звітний період вийшло 64 числа Бюлетеня. Тираж 1200 примірників. Бюлетень висилався до української преси, краєвих представництв ВО

УНРади, Товариств Сприяння УНРаді та Товариств Прихильників УНР, ріжним офіційним українським і чужинецьким установам, державним національним центрам поневолених Московою народів, як і окремим політичним і громадським діячам.

Поза тим чимало статей інформативного, історичного, а часом і політичного характеру, які виготовив або організував Керівник Ресорту Преси й Інформації, або Голова Виконавчого Органу, було вміщено в різних органах української демократичної преси.

Через відсутність власного періодичного органу в чужоземних мовах, інформування чужинецького світу в питаннях української визвольної боротьби доводилось обмежувати спорадично вміщуваними в пресі країн поселення української еміграції статтями з питань української історії, політики, зокрема сучасної політики Москви в національних республіках, тощо. Здійснювано це, переважно старанням Краєвих Представництв В О УНРади, як і інших політичних організацій, а то й окремих українських політиків чи науковців.

Особливо багато статей про Україну і її визвольну боротьбу в чужинецькій пресі було вміщено під час подорожі до США і Канади Голови

Української Національної Ради І. Багряного (1958-1959рр.) та двократної подорожі Голови Виконавчого Органу УНРади Миколи Лівницького в 1958 та 1960 рр.

В своїй діяльності щодо популяризації і ширення української визвольної ідеї Виконавчий Орган використовував також можливості, що їх давав Інститут Вивчення культури і історії народів ССРСР. Для того Виконавчий Орган прикладав зусилля (через науковців українців), щоб тематику видаваних Інститутом вивчення історії і культури народів ССРСР наукових праць наблизили до завдань визвольної боротьби та задоволення культурних потреб українського народу. Такі наукові праці друкувались в т. зв. українських збірниках в українській, англійській та німецькій мовах, а також окремими виданнями-монографіями.

Власна видавнича діяльність з тих-же фінансових міркувань була обмежена.

Влітку 1957 року видано «Збірник матеріалів ІV-ої Сесії УНРади (10 друкарських аркушів). Тираж 2500. Понад 500 примірників розіслано безкоштовно ріжним організаціям, бібліотекам тощо. Решту продано переважно серед української еміграції.

Крім того, за рахунок бюджетних сум Ресорту Преси й Інформації на пропаганду, засобами Ресорту Преси видано (подасмо в хронологічному порядку):

1957 року в пляні видань Ресорту Зовнішніх Справ, за рахунок спеціального асигнування видано брошуру — автор М. Лівницький, в німецькій і англійській мовах. »Wie lange noch die Illusion der Koexistenz«.

»The fight for freedom of the nations incarcerated die Moscow and the policy of free world«. Сторінок 16. Тираж 2000. Брошуру розіслано безкоштовно Краєвим Представництвом ВО, бібліотекам, університетам та окремим видатним політичним діячам Європи, США, Канади та інших країн.

Брошуру «Консолідація і т. зв. непередрішенство» — автор Ф. Пігідо, в якій обороняються політичні позиції Виконавчого Органу УНРади та Державного Центру УНР в цілому. В тій брошурі (осінь 1958 року) вперше поставлено питання про потребу ревізії відносин з АКВ. Сторінок — 20. Тираж — 1000.

Тоді ж (1958 р.) накладом Ресорту Преси видано брошуру-памфлет В. І. Гришка «Хто з ким і проти кого? Відкритий лист — відповідь Юрію Смоличу». Сторінок — 40. Тираж 2000. Понад 300 примірників брошури вислано до Української РСР в адреси ріжних наукових організацій, університетів, періодичних видань та до окремих діячів науки. Решту продано, або розповсюджено безкоштовно серед еміграції та ріжних установ.

Видано в плані видань Ресорту Внутрішніх справ за рахунок спеціального асигнування бро-

шуру в німецькій і англійській мовах. »Ukrainische Jugend und der Bolschewismus«. »Ukrainian Jouth and bolshevism«. Сторінок — 16. Тираж — 2000. Брошуру розповсюджено серед чужинців та серед учасників «Фестивалю молоді» у Відні.

На підставі рішення Виконавчого Органу підготовлено матеріали для видання Ювілейного Збірника «Українська Визвольна Боротьба» на відзначення 40-ліття проголошення Української Народньої Республіки, в українській і англійській мовах. Витрати видання в значній мірі мали бути покриті реалізацією частини накладу. Передбачені планом 4000 НМ. на видання Збірника через фінансові труднощі, рішенням Виконавчого Органу, відкладено, а Ресортовому запропоновано використати зібрані матеріали для публікації їх накладом інших видавців. Через те високоцінну працю, що її виготовив на замовлення Ресорту гонорово — без оплати гонорару В. ГРИШКО під назвою «Молода Україна пореволюційного сорокліття під Советами». (224 сторінки), довельсь передати Видавництву «Українські Вісті», що погодилось видати її своїм коштом. Решта виготовлених для Збірника статей (проф. О. Шульгина, ген. П. Шандрука, протоіерея о. Демида Бурка, С. Гловінського та Ф. Пігідо) залишились не використаними, або частково використані для публікації в пресі.

Заходами Ресорту Преси й Інформації в англійському журналі »Ukrainian Review« (Nr. 5*), в порядку дальшого вияснення українсько-жидівських відносин в роках революції 1917-21 вміщено велику статтю в англійській мові. »Ukrainian — Jewish Relations During the Revolution (1917-21) автор Ф. Пігідо.

На весні 1959 року проведено підготовчі заходи до т. зв. «Фестивалю Молоді», що відбувся у Відні (Австрія) в липні місяці. На Фестиваль було відряджено від Української Радіоредакції «Свобода» редактора А. Ромашка. З допомогою останнього розповсюджено серед учасників Фестивалю з країн комуністичного бльоку, а в тім і серед українців, пропагандивні матеріали (Памфлет В. ГРИШКА «Хто з ким і проти кого? Відкритий лист — відповідь Ю. Смоличу» — 200 шт.; В. ГРИШКА — «Молодь України пореволюційного сорокліття» — 50 шт. (Брошуру »Ukrainische Jugend und der Bolschewismus« в німецькій і англійській мовах — 250 шт.).

Запросктоване і підготовлене видання спеціальної брошури для «Фестивалю Молоді» в німецькій, англійській і французькій мовах не могло бути здійснене через відсутність фінансових можливостей.

Щоб задовольнити великий попит на памфлет В. ГРИШКА «Хто з ким і проти кого? — Відкритий лист — відповідь Ю. Смоличу» брошуру видруковано другим виданням (1200 шт.). Цього разу також вислано до УРСР на ріжні адреси редакціям, науковим установам та на приватні адреси 250 шт.

З метою належного відзначення ювілейних дат 1958-59 років Виконавчий Орган, через Ре-

*) Institute for the Study of the USSR. München 1957, ст. 84-99.

сорт Преси й Інформанції, перебрав на себе ініціативу організації їх на місцях. Для того:

а) Виготовлено тиражем 1000 примірників — **«Тези до відзначення 40-річчя УНРеспубліки»** і розіслано по всіх клітинах ВО в окремих країнах. Товариствам Сприяння УНРаді, Товариствам Прихильників УНР тощо.

б) Написано і вміщено в різних українських газетах Європи, США, Канади, Аргентини серію статей під загальною назвою **«Від автономії до незалежної Української Держави»** об'ємом біля 80 сторінок великої вісімки. Автор — Ф. Пігідо.

в) Виготовлено **«Тези до 10-річчя УНРаді»** і розіслано по всіх клітинах ВО в різних країнах.

г) Написано до 10-річчя УНРаді спеціальну статтю **«Українська Національна Рада»**. Автор — Ф. Пігідо.

ґ) В такий спосіб ВО УНРаді удалося **перевести** на себе в більшості країн роллю **головного організатора відзначення загальних ювілейних дат**. Це позначилось тим, що ювілейні віча були **особливо багаточисленні**. Крім чільних українських політичних діячів на них часто виступали визначні політичні діячі чужинецьких країн (США, Канада, Італія, Німеччина та ряду інших країн). Одночасно в багатьох чужинецьких пресових органах (США, Канади, Італії, Аргентини та ін.) було вміщено статті, де питання української державності підносились на належну височину. Так само, згаданим ювілейним датам було присвячено спеціальні радіовисилання, як в українських, так і в чужинецьких мовах (Італія, Іспанія, США, Канада, Аргентина та ін.).

д) Написано і вміщено у згаданих газетах ряд інших статей в обороні позицій УНРеспубліки та її провідних діячів (**«Та все-ж... Соборна УНРеспубліка», «Брутальна Фальшивка», «Масовий... клебочуний... рух»** та ін., — автор — Ф. Пігідо.

1958-1959 року вміщено в органах Української демократичної преси статті щодо публікації в російському збірникові «Вестник Института тенденційних ненаукових матеріалів про Україну (Відкритий лист до Наукової Ради Інституту — автор Ф. Пігідо, статті **«На небезпечних манівцях»** та ін.).

Теж щодо відносин з АКВ, та зокрема про становище на Радіостанції «Свобода»: **«Радіовисилання українською мовою»** — автор Керівник Ресорту Преси Ф. Пігідо (— травень 1960 р.).

Налагоджено сталий контакт з українськими газетами: **«Українські Вісті»** (Європа), **«Український Прометей»** (США), **«Український Голос»** (Канада), **«Українець в Австралії»** (Австралія), **«Рада»** (Аргентина), які містять без відмовлення висилані їм статті та різні інформаційні матеріали. Менш охоче, але також містять висилані матеріали: **«Народня Воля»** (США), **«Народне Слово»** (США), **«Канадський Фармер»** (Канада) та ін.

ж) Ресорт підтримав ініціативу гуртка українських патріотів в Аргентині, що створили газету **«Рада»** — Орган Товариства Сприяння Укр.

Нац. Раді та Товариств Прихильників УНР. Було вміщено в Бюлетені Інформаційного Бюро заклик до підтримки газети, закликано листовно всі краєві представництва підтримати новий часопис та надіслано матеріали і оригінальні статті до редакції «Ради».

З огірченням треба сказати, що характерні для останніх років збайдужіння та пасивності певної частини еміграції, чи не найяскравіше позначились серед журналістів демократичного табору. Крім незначної меншости журналістів, імена яких можна систематично зустріти в органах демократичної преси, більшість наших журналістів уперто мовчала і не відкликала на події, так українського, як і світового політичного життя. Це дуже ускладняло роботу Ресорту Преси.

Виконавчий Орган УНРаді завжди належно оцінював величезне значення бодай однобічного зв'язку з українським народом на Батьківщині, за допомогою радіовисилань в українській мові. Тому Виконавчий Орган вживав всіх можливих заходів, щоб поширити й зробити такий зв'язок систематичним, та максимально наблизити радіо-програми до завдань національно-визвольної боротьби і тим забезпечити об'єктивно-правдиве насвітлення світових подій та улегшити населенню України правдиво оцінювати світову, а в тім і українську, ситуацію.

Останніми роками особливого значення набуло питання про поширення радіовисилань в українській мові на терени Далекого Сходу, Казахстану та інших районів примусового оселення української молоді. Адже на згаданих теренах перебувають мільйони нашої молоді, які не мають ні своєї (української) школи, ні книжки, ні газети.

Виконавчий Орган систематично підтримував зв'язки з відповідними радіоредакціями. В роках 1957-61 висилання в українській мові провадили **«Голос Америки»** (Вашінгтон, США), **Радіо-«Рим»**, **Радіо-Мадрид**, **Радіо-Канада** та **Радіо «Свобода»** — Мюнхен, Західня Німеччина. На роботі радіостанцій місцевого значення (Боффало, Чикаго тощо) тут не спиняємося.

Якщо **«Голос Америки»**, **Радіо-«Рим»**, **Радіо-Мадрид** та **Радіо-Канада** провадять радіовисилання від свого імені, то **Радіо «Свобода»** (колишнє **«Визволення»**) свої радіовисилання пересилає іменем **«українців у вільному світі»**. Саме це примушувало Виконавчий Орган звертати особливу увагу на характер радіовисилань цієї радіовисильні.

Більшість своїх інформативних матеріалів, відозв тощо, для населення Української РСР, Виконавчий Орган пересилає переважно через Італійське **Радіо-«Рим»** з допомогою Представника ВО УНРаді Д-ра В. Федорончука, бо **Радіо «Визволення»** такі матеріали або дуже скорочувало, або зовсім їх не пускало.

Радіостанцією **«Визволення»** (нині **«Свобода»**) керує призначена АКВ американська адміністрація, якій службово підпорядковані шефи та службовці окремих національних редакцій. Це,

випадку, відповідно відбивається на цілій організації Радіостанції і радіопрограм.

Радіовисилання передаються на спеціальних (на жаль малопотужних — 20 кк.) трансміторах-радіовисилачах, які дають можливість слухати радіовисилання лише на території Української РСР. Ні на Далекий Схід, ні в Казахстані, чи взагалі в СРСР, та навіть в країнах Західної Європи тих радіовисилань не можна слухати. Тут не згадуємо уже про те, що саме українські радіовисилання Москва заглушує з особливою наполегливістю.

Десь від 1958 року серед європейського керівництва АКВ помітно стали зростати проросійські настрої. «Несподівано» виявилось, що старанно підготовлювана Паризьким Бльоком Антиколоніальна Конференція народів ССРСР, що мала відбутися в Парижі на високому рівні з участю парламентарів, видатних політичних діячів та ін., не відбудеться. Після кількарічних зовікань АКВ відмовився пособити фінансувати скликання тої Конференції. До речі, тим самим АКВ дав змогу Хрущову розіграти свою антиколоніальну гістерію в 1960 році на Асамблеї ООН.

Натомість європейські представники АКВ підготували за кулісами (без відома Паризького Бльоку) виставку «10 лет коммунизма» витриману в московському імперіялістичному «стилі».

Такі тенденції негайно відбилися і на спрямованні діяльності Інституту вивчення ССРСР та Радіовисильні «Визволення».

1. Чи не першою ознакою звороту курсу на радіовисильні «Визволення» стало відмовлення адміністрації передати відповідь відомого журналіста І. ГРИШКА на видану Берлінським Комітетом «За повернення на Батьківщину» й широко ним розповсюджену брошуру Юрія Смолича «З народом чи проти народу?». Мова йде про талановито написаний памфлет В. ГРИШКА «Хто з ким і проти кого? — Відкритий лист — відповідь Юрію Смоличу». Памфлет побудовано на незаперечних історичних фактах. При чому силою своєї аргументації й залізної логіки він в корені нищить всі московсько-більшевицькі хитроплетіння щодо «благодіянь», які, нібито, приніс більшевизм-комунізм поневоленим народам. Недопущення того памфлету до радіограми (навіть короткої згадки про нього), треба вважати цілковито неоправданим.

2. Далі відмовлено в призначенні спеціального уповноваженого Паризького Бльоку до Інституту та Радіовисильні. І це після офіційного листового запевнення Американським Комітетом Пресидії Паризького Бльоку, що роботу надалі буде будовано на засадах партнерства і тіснішої співпраці.

3. Не питаючи думки «партнера» по організації радіовисилань, Паризького Бльоку, змінено назву Радіовисильні «Визволення» на Радіо «Свобода» з якимось неокресленими завданнями, що зводяться до розмов про волю духа та інших загальникових істин.

4. Всупереч домовленості і понад чотирьохлітній практиці заперечено національним групам (Центрам) право рекомендувати робітників допоміжних відділів радіовисильні (крім Радіо-редакції). Рекомендовану Виконавчим Органом кандидатуру висококваліфікованого журналіста (замість вибулого українського журналіста) до Відділу Новин не прийнято до уваги: призначено особу, яка не має жодного відношення ні до УНРади, ні до Паризького Бльоку. Отже, до найбільш важливого допоміжного відділу, де виготовляється щонайменше половина радіограми, (Відділ Новин обслуговує редакції всіх національностей) не допущено українця-публіциста.

5. Не можна не відмітити також тенденційного ставлення до неросійських радіовисилань, а зокрема, до українських:

а) Протягом кількох років адміністрація запевняла Виконавчий Орган, що по закінченні установки потужних (100 кв.) трансміторів-радіовисилачів, для висилання українського радіограми буде відведено належне місце. Насправді, по закінченні будівництва (1959 р.), всі потужні трансмітори передано в цілковите розпорядження російської редакції.

Російські радіограми, як відомо, з допомогою спеціального трансмітора пересилаються до середньої і східної Європи (для советських окупаційних гарнізонів), що дає можливість чути ті радіовисилання і в країнах Західної Європи. Багаторічні запевнення європейського керівництва АКВ та адміністрації Радіо «Свобода» уділити належне місце на тому трансміторі для українських радіовисилань і до сьогодні не здійснено. Через те українські висилання в країнах Західної Європи не можна чути, що позбавляє українців можливості здійснювати громадський контроль, на що вони мають повне право, поки радіовисилання ведуться іменем української еміграції.

Створення умов, коли українські радіограми можна було б чути і в країнах Західної Європи, не в меншій мірі важливе ще й тому, що такі радіовисилання відігравали б велике значення для паралізування впливів большевицької пропаганди через Радіо-Київ та Берлінську Радіовисильню «За повернення на Батьківщину», що набувають все більшого впливу серед численної еміграції в країнах Європи.

б) Нерівність неросійських радіовисилань доведено до неможливих диспропорцій. Якщо, скажемо, український програм перебуває в етері (і то на слабих трансміторах) 18 годин на добу, то радіовисилання в російській мові на 100 кіловатних трансміторах перебувають в етері 154 години (висилання через декілька трансміторів на різних хвилях). Цікаво також відмітити, що на теренах Української РСР радіограми в російській мові перебувають в етері 50 годин на добу, а в українській, як подано вище, лише 18 годин.

Для інших національних-неросійських редакцій розбіжності ще більш різючі.

в) Не налагоджено радіовисилань на терени РСФСР, зокрема, на Далекий Схід, Казахстан, де перебуває десь біля 5-ти мільйонів українців.

г) Не налагоджено приймання радіопрограм з обласних радіовисилань Української РСР (приймається лише Київ), радіопроемами яких мають особливе значення для розуміння певних явищ в Українській РСР і т. ін.

В Інституті вивчення культури і історії народів ССРСР у відміну до Радіостанції «Свобода», якою керує американський адміністратор, становище щодо цього дещо відмінне. Інститут є принаймні, формально, науковою установою народів ССРСР. Керує роботою Інституту, обирає на річних асамблеях членів інституту науковців народів ССРСР, адміністрація та Наукова Рада, де представники неросійських народів, об'єднаних в Паризькому Бльоці, складають переважну більшість. До Наукової Ради входить призначений АКВ науковець-американець, як «Дорадник», та «Дорадник» по адміністративній частині. Директор Інституту — росіянин, натомість Голова Наукової Ради один з науковців неросійських народів. Віцедиректор — українець.

Колектив науковців неросійських народів, втім числі і українського, в Інституті також має ряд беззаперечних досягнень. Уже сама присутність науковців неросійських народів (це в значній мірі треба сказати і щодо Радіо «Визволення») стримувала проросійські тенденції, що панували до того часу. В наукових виданнях Інституту відчувалась певна міжнаціональна взаємна толеранція.

Проте основних передумов, що мали б забезпечити справді об'єктивне вивчення фактичної діяльності в ССРСР не було додержано. Основний важіль — фінансування Інституту — перебуває в руках американських дорадників, себ-то АКВ, і той важіль американські дорадники досить часто використовували.

Передбачене домовленістю призначення спеціальних робітників для вивчення національного питання в ССРСР, як одного з основних складників, що визначають спрямування цілої імперської політики, та вивчення традиційного російського імперіялізму й колоніялізму, так і не далось домогтись. Неодноразові покликання Виконавчого Органу УНРади та Паризького Бльоку на те, що, оминаючи національне питання, Інститут скеровує всю свою наукову роботу вивчення ССРСР на фальшиві рейки, та що замовчування одного з рішальних факторів совєтської дійсності затемнює належне розуміння діючих в ССРСР сил і до уваги не приймалися, бо адміністрація все покликала на брак фінансових можливостей. Вивчення національної проблематики неросійських народів також нашло лише формальне розв'язання: на робітників неросійських народів покладено додатковий обов'язок «вивчати» національні проблеми у вільний час від загально-інститутської роботи. На практиці це привело до отакого собі аматорства, бо кожний з неросійських робітників, щоб уникнути дорікань, що з роботою він не справляється, від-

давав весь свій час загальноінститутській роботі, залишаючи побіч свої «додаткові» обов'язки для виконання яких не залишалось часу. Щоправда, формально вважається, що українцям виділено 1/2 науковця (половину робочого дня одного науковця) для вивчення національної проблематики.

В основному органі — «Бюлетень Інститута» в англійській мові за всі вісім років старанно оминалася наявність національної проблеми в ССРСР, так само великодержавницьке спрямування цілої політики ССРСР в національних республіках, як і питання колоніялізму та шаленої русифікації. Себ-то свідомо приховувано (бо не бачити всього того не можна) найбільш характерні складники союзної політики і тим затемнювано справжнє становище в ССРСР і сил, що в ньому діють.

Треба відверто визнати, що зміст згаданого Бюлетеня в значній мірі залежав від Наукової Ради, де, як уже було згадано, більшість належить науковцям неросійських народів. Отже, згаданий, виключно важливий недолік спричинювала в якійсь мірі сама Наукова Рада, окремі члени якої, не наважуючись вступати в конфлікт з американськими радниками АКВ, тим сприяли проведенню згаданого вище проросійського курсу.

Відсутність єдності поміж науковцями неросійських народів була причиною, часом досить істотних, недоліків в роботі Інституту. Спеціальна ухвала Річної Конференції Паризького Бльоку (1959 р.), в якій енергійно рекомендувалося відновити попередню солідарність виступів членів Паризького Бльоку в Інституті та Радіо «Свобода», з різних причин, реалізована не була, а це все більше погіршувало позиції неросійських груп.

Останніх років все частіше стали виявлятися спроби ігнорувати національні інтереси окремих груп (неросійських народів), спроби фальшувати історію народів ССРСР в напрямку підтримки московської імперіальної політики, спроби фальшувати сучасне становище в національних республіках, демонстративне ігнорування голосу української громадськості тощо.

В жовтні 1958 р. в українській пресі з'явився відкритий лист до Наукової Ради Інституту (автор Ф. Пігідо — «Українські Вісті» № 75 за 5. 10. 1958 р.) де зверталось увагу на чергове фальшування у «Вестнике Інститута» матеріалів про Україну.

Сенс того фальшування полягав в спробі заперечити, що в 1932-33 рр. червона Москва організувала саме в Україні (теж частково на Кубані, де поселені українці, та в Казахстані) нечуваній за своїми масштабами голод, себ-то, — в спробі заперечити застосування червоною Москвою чи не найбільшого терористичного акту в історії людства, як засобу політичної боротьби проти національно-визвольних змагань українського народу.

Науковий робітник Ю. Мироненко, росіянин, в статті «Национальный состав населения ССРСР

по даним советської статистики», вміщеній у «Вестнике Института» № 2/27 за 1958 рік, не подаючи жодних історичних, чи будь яких інших джерел, написав, що штучний голод 1932-1933 років це, мовляв, загальносоюзне явище, що той голод був не лише на Україні але, що він був організований Кремлем у всіх зернових районах СРСР.

Спостерігаючи позакулісову гру, що почалася в Інституті, автор «Відкритого листа» — Ф. Пігідо, щоб полегшити процес вилчення справи, подав до Інституту, на руки керівника української групи доц. І Бакало, досить поважний реєстр історичних документів, та інших джерельних матеріалів, які в корені заперечують згадані твердження Ю. Мироненка. Не зважаючи на те, Видавнича Колегія дозволила передрукувати згадану статтю Ю. Мироненка в англомовному бюлетені Інституту.

Того «Відкритого листа» Інститут, власне Наукова Рада Інституту, після більш ніж піврічної закулісової боротьби, зігнорувала і то не без допомоги членів Наукової Ради від Паризького Б'юро. Відтоді наступ проросійських елементів перестав уже маскуватись. В тому ж «Вестнике Института» — № 31 знову повторено згадані історично і науково не вірні твердження, при повному мовчанні неросійських науковців. Нова стаття в «Українських Вістях» — Ульм, № 55 з 9. 7. 1959 р. «На небезпечних манівцях» відкрила цілий ряд хиб в Інституті, але також за-

лишилась без відповіді Наукової Ради Інституту. Так само при мовчазній згоді (?) Наукової Ради видано обурливу фальшуванням дійсності монографію проф. А. Боголепова «Церковь под властью Коммунизма» і т. ін.

Все згадане вище, поруч з явно тенденційним відмовленням адміністрації Радіо «Свобода» включити до радіопрограм національних радіо-редакцій Резолюцію Конгресу США про запровадження «Тижня поневолених СРСР неросійських народів», стало тою останньою краплею, що примусила Виконавчий Орган УНРади поставити питання про ревізію існуючих відносин з АКВ.

Тільки тоді, коли преса і радіо в Москві зчинили крик з приводу тої резолюції, а Хрущов після своєї московської промови на мітингу советсько-польської дружби 23 липня 1959 р. подався в Україну, щоб «вияснити українським робітникам» справжній сенс Резолюції, тільки тоді адміністрація Радіо «Свобода» дозволила вмістити дещо з приводу Резолюції. Цілого тексту Резолюції Конгресу США, де між поневоленими народами названо і український, так і не передано.

Дальше спрямування діяльності установ АКВ показало, що становище, яке зайняв Виконавчий Орган в питанні припинення ділових зносин з АКВ, на сьогодні є єдино правдиве.

Ф. Пігідо

Звіт з діяльності Ресорту Внутрішніх Справ

Свою діяльність протягом звітного періоду як заступник Голови Виконавчого Органу й Керівник Ресорту Внутрішніх Справ звітодавець намагався провадити відповідно до накреслених на початку цього періоду і прийнятих Виконавчим Органом «Головних напрямних і орієнтовного плану праці». Крім того, було переведено й виконано ряд заходів та завдань порядком співпраці з Головою Виконавчого Органу та іншими членами останнього.

За окремими профілями діяльності робота звітодавця виглядала в такий спосіб:

О. Юрченко

Питання, пов'язані з справою вивчення стану в Україні.

Протягом звітного часу цей бік діяльності посідав найбільше місце в праці звітодавця, чому сприяла та обставина, що він був безпосередньо пов'язаний із цією проблематикою ще й характером своєї дослідчої роботи в ділянці советознавства. За звітний період, виходячи не тільки з чисто дослідчих завдань, але в багатьох випадках, головне, з інтересів і потреб у цій ділянці для діяльності Виконавчого Органу, звітодавець переводив добирання й вивчення матеріалів, що висвітлюють ситуацію в Україні й СРСР, переважно, в галузі політичних стосунків державної організації окупаційного советського режиму й національних стосунків у советській державній системі.

За звітний період дібрано й вивчено десь близько 1800 окремих публікацій і повідомлень, що стосуються згаданих вище моментів. Написано кілька десятків більших і менших статей та інформацій для українських і чужинецьких читачів. Зокрема англійською й німецькою мовою опубліковано статті й розвідки, що стосуються завоювання й окупації України советською Росією, організації советсько-імперської системи ідеологічних засад московсько-советського ек.

пансіонізму, сучасної тактики Москви щодо українського та інших неросійських народів, форм організації сучасної советської диктатури, нових форм структури господарчого урядування в советській імперії, цілей, методів і форм московсько-советського колоніалізму. Конкретно, на доручення п. Президента, 1959 року було вготовлено спеціальний огляд проблематики неросійських народів в її розвитку й сучасности. Огляд цей (85 стор. машинопису) мав бути матеріалом для спільних конференцій представників Ліги Визволення Народів ССРСР у Нью Йорку. В Мюнхенському органі Ліги було поміщено статтю звітодавця про геноцид з боку советської Москви над українцями й іншими неросійськими підсоветськими народами.

Протягом звітного періоду звітодавець виступав з рядом доповідей перед чужинецькими, німецькими й американськими слухачами з питань советського державного устрою, історії України і її визвольної боротьби. Він брав участь у конференціях з проблем східного права в Мюнхені й Гаазі 1957, 1958, 1959 й 1961 років. Брав участь як доповідач і учасник обговорень на советознавчих конференціях 1957-1960 рр. 1957 р. виступав перед українською студентською аудиторією в Парижі з доповіддю про розвиток української політичної думки після 1917 року. 1959 р. мав спеціальні виклади про політичну ситуацію в Україні перед українським студентським семінаром у Мюнхені, українським громадянством у Ноттінгамі (Англія).

На весні 1958 р. звітодавець мав нагоду подати письмово свої міркування представникам Американського Комітету Визволення щодо висвітлення питань пов'язаних із російським царським і советським імперіалізмом.

На весні 1957 р. звітодавець на конференції для представників чужинецької преси, переведеній ВО, мав можливість дати ряд вияснень щодо внутрішньої ситуації України й ССРСР.

В серпні 1957 р. було дано спеціальне інтерв'ю для Радіо Рим про політичну природу, структуру й завдання Української Національної Ради, переслане через етер на Україну.

На доручення Виконавчого Органу того ж року було опрацьовано текст звернення Державного Центру УНР до українського народу в зв'язку з 40-річчям з дня проголошення Самостійности України. Було також опрацьовано спеціальні тези для виголошення доповідей і евентуального пересилання на Україну в зв'язку з відзначенням 40-річчя Української Національної Революції.

Зібрані і опубліковані матеріали, про які згадувалося вище, можуть бути в разі потреби використані Виконавчим Органом.

Питання політичної консолідації українського громадянства.

Основну діяльність в цій ділянці розгорнув і провадив Голова Виконавчого Органу. Звітодавець провадив, мірою можливого, допоміжні

акції. Зокрема він оформив комунікат про міжпартійну зустріч, скликану з рамена Виконавчого Органу в квітні 1957 р., брав участь у міжпартійній нараді з приводу знешкодження протиукраїнської акції НТС, а також в організації спільного демаршу перед французькими й іншими чинниками з приводу протиукраїнського пересилання паризької телевізії.

Справа зв'язку з українським громадянством на еміграції.

Мірою можливого було підтримувано зв'язок із українським громадянством й іншими організаціями, насамперед, з об'єднаннями, що співпрацюють з Державним Центром. Зокрема в ділянці контакту з товариствами сприяння Українській Національній Раді звітодавець перебував у менш більш сталому зв'язку з відповідними українськими чинниками у Великобританії в період творення об'єданого Товариства сприяння УНРаді, подав, зокрема на їхнє побажання, відповідні міркування щодо статуту й майбутньої праці цього Товариства. Було встановлено контакт з новопосталим Товариством Сприяння в Норд-Райн-Вестфалії, в Аргентині й новоствореним сіднейським Товариством в Австралії. Проваджено, із керівником Ресорту Інформації й нарізно, листування з українськими громадськими і політичними чинниками в Австралії з метою налагодження співпраці між окремими українськими демократичними угрупованнями на тому терені та створення можливості для відновлення праці Представництва ВО в цій країні. Було зроблено кроки також перед Митрополітою Радою УАПЦ в Німеччині в напрямі можливого пом'якшення розходжень поміж українськими угрупованнями в Австралії, посталих на ґрунті церковних відносин. Пізніше справи безпосередніх контактів з окремими об'єднаннями прихильників Національної Ради перебрав на себе Голова Виконавчого Органу, що відвідував саме тоді різні терени перебування української еміграції. До його ж рук перейшла в основному й справа Австралії.

1958 року, на доручення Виконавчого Органу, звітодавець брав участь в організації спільної зустрічі на честь Капелі Бандуристів, у якій брали участь представники українського громадянства, а також німецьких і американських установ.

З інших заходів належить відзначити акцію у зв'язку з переведенням улітку 1957 р. фестивалю молоді в Москві. В ході названої акції було організовано написання й видрукування брошури (англійською й німецькою мовами) про боротьбу української молоді проти большевицького панування, переведено мітинг молоді еміграції поневоленних народів ССРСР, семінар для чужинецького студентства з участю німецьких доповідачів про долю молоді підсоветських і сателітних народів.

В зв'язку з частою відсутністю Голови ВО у Мюнхені звітодавцеві доводилось брати безпосередню участь у праці Комітету Ліги Визво-

лення Народів СРСР, зокрема, в заходах до підготування конференції в питаннях советського колоніалізму. 1957 р. на доручення Комітету Ліги було виготовлено резолюцію для спеціального мітингу, організованого останнім в зв'язку з дагою 40-річчя з дня встановлення большевицької диктатури. В січні 1958 р. з рамена Ліга було зроблено доповідь про боротьбу проти російського большевизму підсоветських народів на зборах, улаштованих Лігою в Новому Ульмі.

Слід ще додати, що при листуванні з українськими організаціями з нагоди їхніх зборів або з'їздів (ДУКЦ у США, Т-во сприяння в Англії, ОДУМ у Північній Америці, СУБ у Бельгії тощо)

ім вислано довші листи. До Бельгії зокрема вислано спеціально виготовлений текст реферату про 40-річчя державної самостійности України. До Канади було вислано д-рові Голейкові матеріяли щодо русифікаційної політики советської Москви.

З інших ділянок, у яких звітодавець виступав, як заступник Голови ВО, треба пригадати такі заходи, як вислання протестаційної телеграми до французького прем'єрміністра Гайяра з приводу протиукраїнського пересилання паризької телевізії й відповідного обіжника по представництвах ВО.

О. Юрченко

Звіт про діяльність Керівника Ресорту Військових Справ

за час від 21-го березня 1957 р. до листопада 1961 року

1. План праці:

Робота Керманіча Ресорту Військових Справ розпочалася зазнайомленням зі станом Ресорту й накресленням плану праці.

2. Основні напрямні плану:

М е т а — Звільнення України від московсько-большевицької окупації, повернення Суверенних прав Української Народньої Республіки й забезпечення кордонів Української Суверенної Держави.

Ген. А. Вовк

Вся акція визвольної політики тісно пов'язана з головними етапами національно-державного будівництва:

- а) підготовча робота до визволення України, — як перший етап;
- б) усунення з української національно-етнографічної території ворожої окупаційної сили, — як другий етап;
- в) впорядкування й закріплення на всіх землях України суверенної влади українського народу, — як третій етап і
- г) організація і забезпечення постійної надійної охорони й оборони Незалежної Української Народньої Республіки в її державних кордонах, — як четвертий етап.

Для досягнення мети не вистачить найкращих декларацій, маніфестацій, нарад і постанов; — необхідно перевести поважну роботу на міжнародньому форумі, приготувати ударну збройну силу і сточити бій з ворогом аж до переможного кінця.

2. Засоби:

Для успішного переведення визвольної боротьби в сучасну добу потрібне напруження духовних, моральних, матеріяльних і господарчих засобів нації, свідомої свого національно-державного обов'язку, добре зорганізованої, загартованої в непохитну волю й підпорядкованої одному політично-державному центрові.

Конденсатором усіх зусиль нації і її політично-державним проводом має бути Державний Центр УНР в екзилі. З цього центру мусить промінювати політичний і стратегічний розум нації.

В роботі політичного центру мусить панувати взаємне розуміння військової справи політиком, а політики вояком.

Політика і стратегія мають іти плече в плече до осягнення мети.

Війна бо — за авторитетом генерала К. Клявзевица — є одним з засобів політики, а власне, — продовження політики твердішим способом.

3. Політична стратегія УНР мусить бути завжди активна, а не пасивна. Байдуже, що така політика буде проти течії сучасного вільного світу, який на кожному кроці підкреслює, що не хоче війни.

Так, Україна також не потребувала би війни. Але ж ми в стані боротьби за визволення з московської неволі...

Коли вільний світ живе власним державним життям і на хвилину не забуває істини, сформульованої класичним реченням: «хочеш миру — готуйся до війни!» Ця істина є основою політичної стратегії усіх держав сучасного вільного світу.

Тим паче ця істина має бути основою політ. УНР.

Тому не вільно недооцінювати, чи зменшувати значення війська в державному житті нації, а тим паче в періоді боротьби нації за свою суверенність. Військова політика має бути національно-державною і не партійною.

В такому аспекті має провадитись уся практична робота Ресорту Військових Справ.

4. База для підготовчої роботи:

Основною базою мав би бути терен поневоленої України, зо всіма її ресурсами людськими, духовими, матеріальними і геополітичними.

На жаль, з цієї рідної бази не можна користатися в підготовчій нашій роботі. Але мусимо докладно обсервувати і вивчати все, що відбувається на нашій поневоленій Батьківщині для того, щоби в слушний час мати можливість використати все для досягнення мети.

А той слушний час прийде: або в ситуації міжнародних ускладнень і конфліктів, або в процесі революції внутрі московсько-советської імперії. Всі евентуальні можливості мусимо мати завжди в пляні нашої визвольної політики і стратегії.

В сучасних обставинах лишається для нашої підготовчої акції лише єдина база — терени на чужині, де перебуває наша численна еміграція. Хоть в умовах перебування на чужині й трудно плянувати творення збройних сил для визволення поневоленої Батьківщини, — але в кожній ситуації мусимо мати цю справу на порядку денному й шукати способу для її реалізації...

5. Кадри українського вояцтва на чужині:

Українське вояцтво на чужині перебуває, є невід'ємною частиною української спільноти в діаспорі перебуваючої, зо всіма притаманними їй рисами й ментальністю та різними політичними уподобаннями.

Маючи приблизну яву про духовий, моральний і матеріальний стан нашої спільноти на чужині, мусимо признатись, що той стан під оглядом жертвості й відданості справі визвольних змагань не є задовільний. Необхідним є зворушити збайдужіння, інертність широких верств української спільноти. Відродити глибоке почуття обов'язку супроти поневоленої Батьківщини, запалити чинний, жертвений патріотизм.

Зупиняємося бодай коротко над станом нашої спільноти, на чужині перебуваючої, що від нього в значній мірі залежить і успіх плянувань та праці Ресорту Військових Справ.

Українське вояцтво на чужині, хоть і розкидане на розлеглих просторах, на всіх континентах земного глобу, в своїй більшості зорганізоване в комбатантських організаціях, плекає ідею збройного чину, слідкує за розвитком світових подій та в міру спроможностей вивчає й розвиток сучасної еволюції в модерному озброєнню світових мілітарних потуг... Глибоко вірить в ідею української державності й очікує на відповідну годину, яка дасть можливість знову взятися за зброю й стати до переможного Бою за Україну.

Обов'язком Ресорту Військових Справ сконденсувати всі духові й моральні якості українського вояцтва й використати їх для мобілізації широких верств української спільноти для справи визволення поневоленої України.

6. Конкретна поточна робота:

До виконання намалюваного пляну в обставинах на чужині, Ресорт Військових Справ ставить собі такий порядок поточної роботи:

а) Нав'язання сталого контакту зо всіма уповноваженими Ресорту Військових Справ та Комбатантськими й молодечими організаціями;

б) Координація та об'єднання комбатантських організацій в одному комбатантському центрі й ресстрація кадрів українських збройних сил;

в) Директиви для впорядкування 40-ліття відродження Українських Збройних Сил;

г) Проектування й належне оформлення справи нагородження вояків орденами та відзнаками;

д) Підвищення в наступні службові степені.

Дальші плянування праці Ресорту узалежнені від напрямних загальної політики Державного Центру УНР та її наслідків. Такий короткий плян не вичерпує всього, що в процесі життя може прийти на порядок дня до виконання.

Такий проект пляну праці схвалено Виконавчим Органом і Президією Української Національної Ради в місяці травні 1957 року (9-12. травня 1957 р.).

II. Виконання пляну:

1. Нав'язання контакту з комбатантськими організаціями в терені:

На час четвертої каденції Ресорту Військових Справ припали ювілейні річниці:

а) відродження Українських Збройних Сил;

б) відродження Української Державності;

в) інші видатні етапи збройного чину...

Ця обставина давала добру нагоду не лишень до контактів, але й до зворушення широких верств української еміграції й запізнення її з героїкою Українських Збройних Сил.

В тій цілі Ресорт Військових Справ видав серію наказів Міністра Військових Справ.

Наказом ч. 1, з дня 25 березня 1957 року пригадано героїчний шлях і чини відроджених Українських Збройних Сил: — про легендарні КРУТИ, Зимовий Похід, нескорений БАЗАР — перемога ДУХА українського вояка та інші славні події героїчної епопеї українського війська. Закликано все українське вояцтво, в діаспорі перебуваюче, стати під прапори Державного Центру УНР і складати матеріальну жертву до скарбниці Державного Центру УНР на фонд Визволення України.

Цей перший наказ зворушив інертність широких мас: українські вояки зо всіх теренів свого перебування відгукнулися з піднесенням на перший заклик, привітали промв чину МВС.

Наказом ч. 2, з 22 травня 1957 року, подано до відома дату відродження Українських Збройних Сил, до того часу ще ніколи й ніким не проголошено. До наказу залучено спеціальний Об'є-

ник ч. 10, з дня 25 травня 1957 року. — директивні напрями для відзначення 40-ліття відродження Українських Збройних Сил.

Цим наказом покликано усі комбатантські організації гідно відзначити ювілейну річницю впорядкування публічних сходів, відчитів, подано теми для відчитів, що промовляли б й чужинцям про те:

а) що лишень уперта боротьба Війська УНР і української нації за свою суверенну незалежність перешкодила московсько-большевицьким імперіялістам поневолити в 20-х роках цілу Європу;

б) що співжиття з московсько-большевицькою імперією — це значить підпорядкування себе тому імперіялізмові;

в) що доки існує московський імперіялізм під назвою ССРСР, — доти не буде миру в цілому світі;

г) що український нарід не припинить боротьби проти московсько-імперіялістичної тиранії доки не osiąгне своєї МЕТИ — відродження Суверенної Незалежної Української Народньої Республіки.

Наказ ч. 3, з дня 14. X. 1957 р., присвячений дню свята Українського Війська, — пригадав традицію славних предків козацької доби і получив ту добу з сучасними борцями за Суверенну Україну.

Накази ці помножено в сотні примірників і розіслано усім комбатантським і молодечим організаціям та видруковано в органі СУВ «КОМБАТАНТ», який розсилається на всі континенти...

Перші контакти Ресорту Військових Справ з тереном дали сподівані позитивні наслідки: комбатантське життя поживалося, організації навіязують сталий контакт з Ресортом Військових Справ, засилають Ресорт питаннями, просять промовити до них на їх «зустрічах» та місцевих урочистостях...

З української преси та спеціальних доповідей відомо, що 40-ліття відродження Українських Збройних Сил, як і всі інші ювілейні дати, відзначено урочисто гідно всюди, де перебуває наше вояцтво.

2. Орденські справи:

В усіх державах світу, від століть, існує законний правопорядок нагородження вояків орденами: в мирний час за сумлінне й ретельне виконання обов'язків служби, а у воєнний час за видатні бойові чини, мужність і хоробрість. Такий правопорядок прийнято навіть в комуністичних державах. Це один з найповажніших засобів до виховання бойового духа вояка й бойової традиції війська.

У відродженій українській державі не дооцінено цього поважного аргументу. Державний Центр і Міністерство Військових Справ УНР, в добу визвольних змагань і безпосередньо після тої героїчної доби, не спромоглися полагодити так поважної справи. А героїка українського вояка, багата надзвичайними проявами мужності, завзяття й героїзму не відзначена й не нагороджена ні одним бойовим орденом. Ця спра-

ва вимагає глибших студій й систематичної праці Міністерства Військових Справ.

Закопи про Орден Залізного Хреста і Воєнний Хрест:

Після кількомісячної підготовчої праці й конституційної процедури в Державному Центрі УНР, — Виконавчий Орган і Президія Української Національної Ради, дня 8-го березня 1958 року схвалили: Закон про Орден Залізного Хреста за Зимовий Похід (6. 12. 1919 - 6. 5. 1920 р.) Армії УНР і Закон про Воєнний Хрест в пам'ять 40-ліття відродження Українських Збройних Сил.

На одержання Воєнного Хреста мають право всі учасники збройної боротьби в періоді 40-літніх змагань за Незалежність України.

Наказом Міністерства Військових Справ ч. 5, з дня 25 червня 1958 р. проголошено до відома українського вояцтва про встановлення Воєнного Хреста, подано всі категорії вояків, що мають право на одержання Воєнного Хреста й розпорядчі директиви для виконання закону. Покликано Головну Раду Воєнного Хреста і Краєві Ради при комбатантських організаціях.

Встановлення Воєнного Хреста викликало глибоке заінтересовання серед усього українського вояцтва. Процес приділення Воєнного Хреста відбувається повільно з причин від Ресорту Військових Справ незалежних.

На Орден Залізного Хреста мають право учасники Зимового Походу.

День 8-го березня 1958 року увійде в історію українського війська, як дата особливої ваги: день схвалення закону про перший в історії українського війська Орден Залізного Хреста.

Хрест Симона Петлюри:

Наказом Головної Команди Війська і Флоти УНР ч. 1, 22-го травня 1932 року, з нагоди 15-ліття існування Армії УНР на вшанування св. пам'яті її Творця і Вождя — встановлено Хрест Симона Петлюри.

На одержання цього Хреста мають право вояки Армії УНР та повстанчих відділів, що брали участь у збройній боротьбі під проводом Головного Отамана Симона Петлюри. Але в умовах перебування на чужині, не всі вояки одержали цю відзнаку. З'явилась необхідність реактивувати справу видачі Хреста Симона Петлюри. Для того Наказом Міністерства Військових Справ ч. 7, 30. X. 1958 року призначено склад Головної Ради Хреста Симона Петлюри й проголошено порядок нагородження.

Головою Ради є полковник **Микола Стечешин.**

3. Підвищення в наступні ранги:

Для 22-го січня 1958 року, в 40-ліття проголошення IV-го Універсалу Пан Президент Української Народньої Республіки в екзилі в своєму патріотичному зверненні до українських вояків, підкреслив лицарські чини вояків у боротьбі за державність України і зазначив, що за проявлені бойові заслуги будуть підвищені службові ступені усім, кому належить на підставі існуючого закону Української Народньої Республіки.

Для конституційного оформлення справи підвищень витрачено багато зусиль і часу: переве-

дено консультацію з генералами й комбатантськими організаціями; протягом півтора року подано Виконавчому Органові чотири доклади з ґрунтовним узаasadненням справи, у висліді Виконавчий Орган дня 20-го липня 1959 року конституційно оформив справу підвищень.

Принагідно мусимо підкреслити, що українське вояцтво в часі визвольних змагань і в 2-ій світовій війні героїчно виконало на полі бою свій обов'язок супроти поневоленої Батьківщини, не думаючи про ранги і ступені. А вояки 1 УД УНА під чужою командою пройшли пекельне вогневе коло «БРОДИ» й інші пекельні бойові етапи.

За свою видатну бойову працю були упосліджені чужою командою, а по війні покутували в таборі РІМШІ. Всім їм належить глибоке узнання й нагорода, бодай символічного значення, рангами.

Але підвищення має й виховне значення для наступних поколінь, що прийдуть на зміну «старої гвардії», яка відходить у вічність вірна ідеї Української Державности.

Наказом Міністерства Військових Справ ч. 8, з дня 27-го липня 1959 року, проголошено категорії вояків і процедуру переведення підвищень. Визначено Головну і Краєві Верифікаційні Комісії. Нині прискішеним темпом провадяться підвищення.

Мусимо підкреслити, що справи признання Военного Хреста і підвищення в наступні ранги дають можливість Керманичеві Ресорту Військових Справ перевести докладну реєстрацію кадрів українського війська, на чужині перебуваючого, й активізують українських вояків навколо Державного Центру УНР.

4. Об'єднання комбатантських організацій:

Справі об'єднання комбатантських організацій, бодай в формі федерації, приділено досить уваги і в наказах Міністерства Військових Справ і в окремих листуваннях з комбатантськими організаціями.

Потребу об'єднання розуміють усі камбатантські організації й цими справами займаються на своїх з'їздах, — схвалюють резолюції, творять спеціальні контактні комітети, пишуть на сторінках своїх бюлетенів про потребу об'єднання.

Але, — завжди є якесь «але». Кожна комбатантська організація хотіла би об'єднувати інших навколо себе.

Провід деяких комбатантських організацій ідеологічно споріднений з партіями й перебуває під впливом партій.

Інші прикривають свою нелояльність до Державного Центру УНР «аполітичністю».

Поважною перешкодою до об'єднання є також обтяження військовиків роботою на прожиття. З тої причини тяжко ангажуватися в роботу комбатантського об'єднання.

Але позитивним є факт, що усі розуміють потребу об'єднання.

Більшість комбатантів лояльна до Державного Центру УНР. Тому, коли прийде відповідна година, — усі комбатанти стануть під один прапор до диспозиції Державного Центру УНР.

В такій ситуації Керманич Ресорту Військових Справ видав напрямні директиви:

Рація української державности наказує:

а) Виелімінувати партійну політику з терену комбатантських організацій.

В умовах перебування на чужині вільно окремим воякам належати до політичних партій, але не вільно на терені комбатантських організацій практикувати партійну політику.

б) **Вояк має служити Державі й Нації, але не партії!**

в) Військову політику виконує відповідальний чинник в Державному Центрі УНР — Міністер Військових Справ.

г) Усвідомлювати усіх українських вояків, на чужині перебуваючих, щоби на випадок збройного конфлікту з ССР, ні один українець-вояк не ангажувався індивідуально в чужі військові формації.

Державний Центр УНР заздалегідь вжисе заходів перед урядами Америки, Канади й Англії, щоби з українців вояків організовані були українські військові формації, під командою українських старшин.

5. На кінець трохи статистики:

а) Визначені Уповноважені Ресорту Військових Справ при Представництвах Виконавчого Органу УНР жертовно виконують свої обов'язки на теренах: Англії, Франції, Канади, Америки, Аргентини, Австралії.

б) Краєві Ради Военного Хреста: в Німеччині, Англії, Канаді, Аргентині, Бразилії. Головна Рада Военного Хреста в Німеччині.

в) Верифікаційні Комісії для справ підвищень: в Німеччині, Англії, Канаді, Америці, Бразилії. Праця продовжується.

г) Головна Рада Хреста Симона Петлюри в Німеччині, — працює.

д) Контакт з комбатантськими організаціями дотримується стало й систематично.

Накази й листування: вислано листів понад 400. Видано наказів Міністерством Військових Справ: 13, тираж понад 100 примірників.

Видано наказів Війську УНР в справах підвищень: 10.

е) Признано Военний Хрест і оформлено наказом Війську — 166 особам, для решти праця продовжується.

Більша частина організованого українського вояцтва на всіх континентах творить авангард української спільноти для морального й матеріального підтримання Державного Центру УНР в екзилі.

За свою жертовну працю заслуговує на глибоке узнання.

6. Кінцевий апель:

Припускаємо, щоо пожвавлена робота Ресорту Військових Справ спричинилась позитивно й на посиленню Скарбниці Державного Центру УНР, — тому вказаним є, щоби наступний Керманич Ресорту Військових Справ мав помічну силу, в особі Начальника Канцелярії Ресорту, з відповідним винагородженням.

А. ВОВК Генерал Поручник

Звіт Ресорту Фінансів

Зважаючи на те, що оцінку фінансової діяльності Виконавчого Органу УНРади має подати Найвища Контрольна Рада, а детальний фінансовий звіт буде розглядати під час Сесії Фінансово-Господарча Комісія, тут обмежимося лише загальною характеристикою фінансового стану Державного Центру УНР та умов і напрямних діяльності Ресорту Фінансів та Краєвих Представництв ВО в країнах поселення української еміграції.

Збіркові акції організували, за вказівками Ресорту Фінансів УНРади, крайові Представництва Виконавчого Органу, а провадили її Товариства Сприяння УНРади та Товариства Прихильників УНР (США) через свої клітини. Часом безпосереднім організатором збірок виступали окремі уповноважені Ресорту Фінансів (Канада).

Передплату на Позику Визволення України проводили спеціальні уповноважені Комісаріату Позики, а в окремих випадках, на доручення останніх, збирачі згаданих вище Товариств.

До III-ої Сесії УНРади (1954 р.) основою бюджету Державного Центру, в його прибутковій частині, були:

а) Реалізація Позики Визволення України, надходження від якої в роках 1951-1953 становили суму (в нім. марках) Нагадуємо, що Позику Визволення України затверджено 1949 року й остаточно оформлено рішенням ВО від 10. 2. 1951 року.	236.548,51
б) Дотації УККА за роки 1952-53 В наступних двох роках від реалізації Позики Визволення України надійшло лише Ріжні пожертви українського громадянства за час до 1954 року становили Отже, з відмовленням УККА в дальших дотаціях, основним джерелом бюджету Державного Центру УНР стають добровільні пожертви, головним чином, Товариств Сприяння УНРади, Товариств Прихильників УНР та неорганізованих прихильників УНРади у формі збірок так званого «Податку 22-го Січня», передплати «Позики Визволення України» та просто пожертв на посилення політичної діяльності Державного Центру УНР. В роках 1954/55 і до липня 1957 р. надходження від пожертв громадянства становили Себто, пересічно на рік 50.000 НМ.	63.512,57 36.067,08 84.321,20 125.912,40

18-го липня 1948 р. УНРада установила принцип самооподаткування, як основну форму мо-

білізації грошових засобів для визвольної акції Державного Центру УНР.

Після III-ої Сесії УНРади, Виконавчий Орган прийняв рішення (З. 3. 1955 р.) про запровадження сталого, добровільно сплачуваного, «Національного Податку», який мав би дорівнювати орієнтовно одноденному заробітку кожного окремого прихильника УНРади на рік (пересічно один долар на місяць).

Проте та ухвала з ріжного роду причин, переважно організаційного порядку, залишилася нездійсненою. Так само з ріжних причин залишилася без наслідків спроба запровадження сталого «Національного Податку» в 1957 році.

Лише 1959 року вжито практичних заходів до впровадження системи сталого «Національного Податку». Запропоновано всім Краєвим Представництвам Виконавчого Органу та Уповноваженим Ресорту Фінансів розбудувати сталу сітку збирачів добровільного Національного Податку поновити сітку збирачів Позики Визволення України та вжити ряд практичних заходів до упорядкування згаданих збірок. Одночасно для прилюдного відзначення платників Національного Податку та інших добровільних пожертв а разом з тим для посилення громадського контролю, запроваджено прилюдну звітність про інкасовані Краєвими Уповноваженими Ресорту Фінансів суми пожертв. Списки платників Національного Податку та інших пожертв на посилення визвольної акції ДЦ УНР відтоді оголошуються в часописах.

Надходження від ріжних пожертв становили	
1959 рік	58.200 НМ.
1960 рік	63.200 НМ.
За 6 міс. 1961 року	61.100 НМ.

Відзначаючи повільне зростання надходжень Національного Податку треба сказати, що із загальної суми, наприклад, 1961 р. надійшло від

США	43,5 % до загальної суми збірок
Канади	40,5 % до загальної суми збірок
Англії	8,0 % до загальної суми збірок

і тільки 8% пожертв поступило від всіх інших країн.

Представництво Виконавчого Органу у Великій Британії, як і особливо Представництво в Австралії, де українські емігранти заробляють не менше ніж в США чи Канаді, з ріжних причин, з своїми завданнями не управились.

Решта країн брала активну участь в підтриманні фінансової бази Державного Центру УНР, вносячи свою невеличку, але не менш цінну, частку добровільних пожертв.

Звичайно, що Канада і США не були спроможні задовольнити всіх потреб Державного Центру. Хоч те, що вони зібрали (особливо що до Канади) далеко не вичерпує справжніх їхніх можливостей.

Не зважаючи на те, в звітньому періоді було витрачено відносно значні суми на переведення різних внутрішньо та зовнішньо політичних акцій, що супроводжувались тривалими відрядженнями в заоканські країни США та Канади (Голови Української Національної Ради І. Багряного та Голови Виконавчого Органу УНР М. Лівичького 1958-60 р.), а також кілька подорожей Голови Виконавчого Органу М. Лівичького до Бону та окремих європейських країн (Франція, Англія, Італія, Бельгія) для зустрічей з різними урядовими чинниками та українською громадськістю.

В той же час, за браком відповідних фінансових можливостей, як було уже згадано, пляни Виконавчого Органу та Ресорту Преси і Інформації розпочати видання Вістей Українського Інформаційного Бюро в чужоземних мовах не вдалося здійснити.

З почуттям задоволення мусимо відзначити, що в найбільш напружений для Державного Центру час (роки 1960-61), коли в українській пресі різних політичних груп було висловлено багато несправедливих обвинувачень, — за таких психологічно несприятливих передумов, жертвність українського громадянства не зменшилась, а подекуди і збільшилась. Це дуже пророчиста оцінка сучасної визвольної політики, це вияв довіря до Української Національної Ради та її Виконавчого Органу, і віри в те, що інтересів національно-визвольної боротьби не буде занедбано, не зважаючи на ніякі кризи.

Саме дякуючи отому довір'ю, Виконавчому Органові УНР вдалося не тільки забезпечити фінансування ряду згаданих політичних акцій, зібрати суми, потрібні для скликання V-ої Сесії УНР, але й заощадити певні суми, щоби залишити майбутньому Виконавчому Органові засоби, потрібні на перші місяці його діяльності.

Треба про те сказати, що аж надто тривала затримка скликання V-ої Сесії УНР і пов'язані з тим спеціальні витрати (майже десятимісячне перебування Пана Президента в Європі, як і різні непередбачені засідання, скликувані Паном Президентом в порядку політичної підготовки Сесії та ін.) забрали біля 10.000 НМ. понадпланових витрат.

До того треба додати, що, у зв'язку з затримкою V-ої Сесії УНР і відсутності певності у жертводавців щодо дальшого спрямування політичної діяльності нового Виконавчого Органу, десь від травня 1961 р. припинились надходження до каси Ресорту Фінансів Виконавчого Органу.

Щоби забезпечити фінансування витрат V-ої Сесії УНР, утримання помешкання Державного Центру та ін., а зрештою запобігти фінансову катастрофу, реальна загроза якої постала у зв'язку з т. зв. кризою, Виконавчий Орган УНР примушений був вжити запобіжних заходів для ошадження витрат.

Нарешті мусимо відзначити віддану працю Красних Представництв Виконавчого Органу УНР, Уповноважених Ресорту Фінансів та Управ

Товариств Сприяння Укр. Нац. Раді й Прихильників УНР щодо організації збірок, які уможливили діяльність Державного Центру УНР. Користуючись нагодою, хочемо на цій місці іменем Виконавчого Органу Української Національної Ради висловити всім згаданим активним працівникам щире подяку. На закінчення відзначимо зразки виключної жертвності з боку окремих громадян-патріотів, а саме:

Пані інж. **Софія ГАЄВСЬКА** (США) склала одноразовий внесок на «поширення визвольної акції Державного Центру УНР» 1.000 дол.

Пан **В. КОВАЛЬЧУК** (Бофало-США)
1958 року 1.000 дол.
1959 року 500 дол.

Пан **Маркіян ЧОРНОКОСИНСЬКИЙ** (Бофало)
1958 року 500 дол.

Пан **Антон БЕРЕГУЛЬКА** (Бостон)
1960 року 500 дол.

Покійний **Микола Петрович ТОЧАНІЙ** своїм заповітом звелів з своїх заощаджень передати на **Фонд Визволення України (позика)** 500 НМ.

Пані **Текля МАЦЮК** передала через Голову УНР І. Багряного під час його побуту в Америці до Визвольного Фонду п'ять золотих монет по 15 рублів (царської чеканки) разом 75 рублів (умовна вартість) 300 НМ.

Так само Виконавчий Орган УНР вважає своїм приємним обов'язком іменем Державного Центру УНР в екзилі висловити щире подяку десяткам тисяч жертводавців, які своїми тяжко запроцьованими центами та пфенігами й своєю моральною підтримкою та особистою віданою працею на протязі років уможливили провадження визвольних акцій Державного Центру УНР.

ПОШТОВИЙ ВІДДІЛ

Розповсюдженням поштових марок в різних країнах поселення української еміграції займається 30 поштових станиць в тім числі більш активні в Канаді, США та Австралії.

Проте, помітного фінансового значення реалізація поштових марок не мала і відогравала більше пропагандивну, ніж фінансову роль.

На 1. 5. 1961 року загальний прибуток (за включенням витрат) від реалізації поштових марок становив 2.243,87 НМ.

ПОЗИКА ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ

У звітнім періоді, від IV-ої до V-ої Сесії Укр. Нац. Ради (роки 1957-1961), працю по реалізації Позики Головної Комісаріят Позики провадив у країнах, де ще лишилися від попереднього покликання діяльні Красві та місцеві Уповноважені Комісаріату. Нових уповноважених замість вибулих покликано не було.

Реалізація Позики за звітний час становить досить незначну суму, а саме — 9.387 доларів. Властиво у звітньому періоді, з деяким успіхом, провадилась робота лише в Канаді, де під прово-

дом Уповноваженого ВО УНРади та Комісаріату Позики ген. М. САДОВСЬКОГО було розміщено за звітний період облігацій Позики на суму 7.162 долари або 77% суми передплати по всіх країнах у звітному періоді. В США, де є велика кількість добре матеріально забезпечених прихильників УНР, розповсюдженню Позики не було приділено належної уваги. В Австралії справі Позики не приділялось жодної уваги, що якраз доводить суму реалізації Позики за той же час — 1.416 доларів або 16%. Так само не цікавилось справою реалізації Позики і Англійське Представництво (реалізовано на 132 долари або 1.4%). Кількісно невеличка громада прихильників УНРади в Аргентині передплатила 72 дол. Безпосередньо до Ресорту Фінансів вписи з різних країн склали 595 доларів.

В цілому від прийняття Закону про випуск «Позики Визволення України» (початок 1951 р.) передплатило позики 8.192 особи на загальну суму 85.681 доларів.

В тім числі:

За перших 3 роки реалізовано на суму	67.537 дол.
В роках 1954-1956	8.757 дол.
В роках 1957 до 1. 5. 1961 р.	9.387 дол.

Такий значний спад реалізації Позики треба пояснити тим, що Позика втратила, так би мовити, свою атракційність. Ще IV-та Сесія УНРади, відзначаючи значне зменшення реалізації Позики, як на одну з причин того явища указала також на відсутність єдності серед окремих партій, що творять УНРаду. Ця причина була особливо дієвою і в звітному періоді. Так само негативно впливало загальне збайдужіння, що його багато раз відзначала еміграційна преса всіх напрямків. В той же час не слід забувати, що українська еміграція в основних країнах свого поселення давно забезпечила себе роботою; прибутки її на багато зросли; велика частина емігрантів придбала свої власні дома, фільварки, має своє авто тощо. Добрий матеріальний стан характерний для більшости української еміграції, зокрема, і особливо щодо країн високого життєвого стандарту (США, Канада, Австралія) де перебуває більшість української еміграції.

Серед маси української еміграції старої і нової знаходяться одиниці, які не підпали зневіри й байдужим настроям. Їхня жертвність має бути прикладом для всіх, які вірять у перемогу ідеї визволення України з під московсько-большевицького панування. Хоч таких імен ми можемо навести не дуже багато, але хай вони будуть зразком справжнього патріотизму й відданости справі державної незалежности України. Ми тут згадуємо з почуттям великої вдячности імена українських патріотів, які за звітний період вписали на Позику Визволення України визначні суми (в доларах).

В Канаді:

1. Отець д-р Кушнір	100
2. Укр. Народн. Дім, Вінніпег	100
3. Працівники Укр. Голосу, Вінніпег	135
4. Т. Луків, Торонто	131
5. Ів. Грибінник, Торонто	100
6. Т-во Робітн. Дім, Торонто	500
7. Т-во «Просвіта», Вінніпег	100
8. Василь Бойко, Торонто	100
9. Читальня «Просвіта», Вінніпег	100

В Америці:

1. Микола Крапивницький, Рочестер	100
2. Маркіян Чернокошинський, Бофало	200
3. Д-р Теофіл Артемович, Рочестер	100
4. Антон Берегулька, Бостон	250
5. Инж. Д. Петрівський, Міннеаполіс	250

Безпосередньо передплачені в Ресорт Фінансів з Міннеаполісу:

1. Инж. Д. Петрівський, Міннеаполіс	175
2. Сергій Єрмоленко, Міннеаполіс	50
4. Теофан Шиян, Міннеаполіс	50

З глибокою подякою ми згадуємо й тих, які вписали менші суми на народню справу, згадуємо тих безіменних героїв, які дали на визвольну справу частину свого трудового заробітку. Їхні імена бережуться в матеріалах і книгах Головного Комісаріату Позики, бо вони є власниками облігацій Позики на більшу чи меншу суму.

Ф. Пірідо

Діяльність Представника ВО УНРади в Італії

За час від IV-ої до V-ої Сесії Української Національної Ради представник ВО УНРади в Італії провадив свою діяльність, менш-більш, по тій самій політичній лінії і тими самими методами, що й перед тим. Ця діяльність провадиться головню в зовнішній ділянці.

Насамперед, представник Виконавчого Органу вдержував контакт з італійським міністерством закордонних справ, головню з відділом Східної Європи, до компетенції якого належить простір СССР.

Др. В. Федорончук

Представник Виконавчого Органу втримує зв'язок з демократичними партіями: з християнською демократією: заступник генерального секретаря партії депутат А. Саліцонні, керівник європейських справ у проводі партії депутат Дель Фалько, голова комісії закордонних справ у сенаті сен. О. Яннуцці, депутат М. Шельба, теперішній міністер внутрішніх справ та ін.; з соціал-демократичною партією: заступник голови палати послів П. Россі та ін.; з одним з лідерів республіканської партії, депутатом Р. Паччарді, та з деякими провідними діячами ліберальної партії, адв. Джанперо Орселлі, який є одним з найвидатніших італійських європейських діячів; з Італійською Католицькою Акцією, зокрема з Рухом Католицьких Інтелектуалів — д-р Россатті, проф. Рігетті та ін.; з чинниками Італійської Конфедерації Робітничих Синдикатів демо-християнського напрямку і з Італійським Союзом Праці соціал-демократичного напрямку; з Триколовим Італійським Союзом — маршал Бастіко, ген. Гвіда, д-р Кречас.

Представник Виконавчого Органу діє також, у міру можливостей, через Інтернаціонал Свободи, в якому виконус функції генерального секретаря. В рамках цієї організації співпрацює з представниками народів Центрально-Східної Європи і Азії: угорці д-р К. Калля і барон Г. Апор; литовці — міністер Ст. Лозорайтіс і д-р Ю. Гайлюс; болгарин І. Варев; албанець кол. депутат Ікрем Тельгаї; поляк д-р В. Загорскі та ін.

Минулими роками активно діяло Італійсько-Українське Товариство, яке останніми часами з низки причин (перевантаження всякою роботою д-ра В. Федорончука, смерть в грудні 1960 року його голови амбасадора проф. Амедео Джанніні, брак фінансових засобів тощо) сповільнило свою працю. Існує плян знову активізувати Товариство шляхом приєднання до нього нових італійських членів.

Др. В. Федорончук продовжує керувати українськими радіопередачами, що від квітня 1951 року існують в рамках закордонної радіослужби при Президії Ради Міністрів.

Замітною українською подією в Римі останніх років був побут в травні 1959 року Голови Виконавчого Органу УНРади М. А. Лівіцького, який провів був корисні розмови з низкою видатних італійських політичних діячів і мав успішний виступ на пресовій конференції, влаштованій представником Виконавчого Органу. Розмови мав з діячами різних демократичних партій: з християнськими демократами, депутатами М. Шельба (теперішній міністер внутрішніх справ), А. Саліцонні (заступник ген. секретаря партії), сенатором О. Яннуцці та з іншими; з республіканським лідером депутатом Р. Паччарді, з соціал-демократичним лідером депутатом П. Россі та з низкою інших італійських політичних діячів. Голова ВО відбув розмови також у міністерстві закордонних справ. В усіх діячів, з якими він стрічався, залишив про себе якнайкраще враження. Про побут Голови Виконавчого Органу в Римі і його виступ на пресконференції помістили були довші чи коротші статті всі римські щоденники: пресовий орган християнської демократії «Іль Попольо», соціал-демократичний орган «Ля Джюстіція», республіканський орган «Ля Воце Республікана», ранішній незалежний щоденник «Іль Темпо», пополудневий незалежний щоденник «Іль Джйорнале д'Італія» — та інші.

Голову Виконавчого Органу прийняв був на спеціальній аудієнції Папа Іван XXIII, а теж мав він зустріч з кардиналом Є. Тіссераном і о. А. Куссою, тодішними керівниками Східної Конгрегації.

Представник Виконавчого Органу співпрацює також спорадично в деяких італійських пресових органах, а в тому систематично в пресовому агенстві «ЕВРО».

Звичайно, щоб мати якісь успіхи в зовнішньополітичній роботі на цьому терені треба чимало зусиль. Між іншим, несприятливою обставиною для цієї роботи є неустабілізованість італійської політичної ситуації, за якої часто змінюються уряди.

Др. В. Федорончук

Короткий звіт Представництва ВО УНРади в США

в часі від IV-ої до V-ої Сесії УНРади (1957 - 1961 роки).

Нью Йорк, Листопад 1961.

Дня 20 вересня 1957 р. підписаний одержав від Голови Виконавчого Органу УНРади, Миколи Лвицького, урядового листа, в якому був схвалений нижчеподаний склад Представництва, і його Ради, з углядженням фракційного складу УНРади.

Др. Є. Приходько — Голова Представництва (УНДС);

Др. Є. Приходько

Проф. М. Воскобійник — I-ий заст. голови і пресовий референт (ОУРДП);

Проф. І. Паливода — 2-ий заст. голови і референт внутрішніх справ (УСП);

Др. К. Паньківський — фінансовий Уповажений Ресорту Фінансів (СУНД);

Полк. А. Валійський — Військовий Референт (УНДС);

Дир. І. Шепарович — Член Ради Представництва (УНДО);

Проф. М. Сакало — Член Ради Представництва (СЗСУ-СП).

Пізніше, до Ради Представництва був кооптований представник Об'єднання Демократичної Молоді, з функцією Секретаря Представництва, в особі Віктора Кулія (ОДУМ).

Впродовж відчитного періоду, персональний склад Представництва досить часто мінявся, але політична структура Ради Представництва залишалася стабільною.

У випадках ширшого політичного значення Голова Представництва запрошував ширшу Раду Представництва, у подвійному складі, а крім того, до таких нарад, запрошувалися і приймали активну участь різні організації культурно-громадського характеру як напр.: Об'єднання Товариств Прихильників УНР, Нью Йоркський Відділ цієї організації, ДОБРУС, ОДУМ, Редакція «Прометей», Український Жіночий Клуб, Селянська Спілка і інші.

ПРЕЗИДЕНТ УНР — Др. Степан ВИТВИЦЬКИЙ

У своїй урядовій роботі, Представництво ВО УНРади в США опинилося у виключно сприятливих обставинах з огляду на постійне перебування Президента Д-ра С. Витвицького в Нью Йорку, який своїми цінними порадами у великій мірі облегчував чинність Представництва в його завданнях та відповідальності.

Др. С. Витвицький приймав участь майже на всіх засіданнях Ради Представництва та своєю присутністю і порадами надавав цим зібранням конструктивний характер.

Дуже часто Пан Президент брав на себе анонімове авторство або редакцію різних меморандумів, звернень та листів, які Представництво від свого імені подавало до різних міжнародних установ, американського уряду, редакцій американських газет і т. д.

На цьому місці я приведу лише деякі дипломатичні заходи від імені Представництва ВО, автором або принаймні редактором яких був Президент. Подібні меморандуми розсилалися в сотнях або і тисячах примірників конгресменам, сенаторам, редакторам англійських різних часописів, діячам культури, політики та інш. визначним особам.

В першу чергу треба згадати лист Президента (Представництва) до редактора видавництва «Тайм», пана Р. Люса, в справі статті кореспондентки Патріції Блейк, яка в відомому магазині «Ляйф», у своєму репортажі, під заголовком «New Agony for Russian Jews» неправдиво освітлювала події в українсько-жидівських відносинах. До цього листа був приложено лист відомого жидівського діяча, А. Рапопорта, з описом погромницької політики супроти жидів з боку адміністрації царської Росії.

Пан Президент зредагував далі меморандум Представництва до Об'єднаних Націй на тему: «Russian Colonialism. How the Russian Empire Arose and Expandet».

Цей меморандум був розісланий всім амбасадорам Об'єднаних Націй, а крім того всім посольствам у Вашингтоні та численним членам Конгресу і Сенату.

Незалежно від Представництва, Президент вислав різні листи і від себе до урядових чинників у Вашингтоні в справах поширення радіо-висилання українського Відділу «Голосу Америки», виданні місячного «Бюлетеню», який освітлював би події та умови життя поневолених народів ССРСР. В деяких випадках акції Президента мали позитивні наслідки.

Діяльність Представництва.

Після II-ої Світової Війни, Сполучені Штати Америки зробилися не тільки політичним Центром для всіх народів Світу, але і країною найбільшого скупчення великої української еміграції.

Вже і перед тим діяли тут староукраїнські установи, як Український Конгресовий Комітет, Український Робітничий Союз, різні інші асекураційні Товариства, Просвіти, Народні Доми, Церкви та більші і менші торговельні або промислові заклади. З переїздом, однак, до Америки нової європейської еміграції, в розмірі кількох десятків тисяч, українське політичне та суспільне життя в США набрало небувалого до цього часу розміру та значення. Тисячі прихильників Державного Центру УНР розсіялися на великих обширах США, головню у більших містах, створюючи сотні організацій, товариств, спілок, варстатів та установ в різних ділянках духової та матеріальної культури. Рівнож розбудували тут свої центральні та клітини інші політичні групи, які ідеологічно стоять на інших позиціях; ніж УНР. Отже почалося політичне змагання різних середовищ за впливи на українські маси, які до цього часу стояли осторонь.

В цих обставинах Представництво і розпочало свою чинність, поступово поширюючи свої впливи, шляхом налагодження зносин з новопосталими організаціями та нав'язуючи контакт зі старокрайовою еміграцією. Завдяки самодіяльності на місцях, та в порозумінні з Представництвом, розпочалося заснування Товариств Прихильників УНР, які поставили своїм завданням об'єднати довколо Державного Центру УНР українське патріотичне громадянство, створюючи одночасно і матеріальну базу для ведення визвольної боротьби.

З бігом часу, Представництво ВО УНРади, спонтанно обернулося в установу центрального значення в системі Державного Центру УНР, на теренах США, завданням якої є подавати ініціативу в різних політичних потягненнях на терені США, координувати, організовувати та переводити в життя різні прояви національно-державного змісту і репрезентувати Державний Центр УНР на теренах США.

При цьому Представництво майже ніколи не виступало під своєю власною фірмою. Але майже всі уенерівські імпрези детально обмірковувалися на засіданнях Представництва, з участю Пана Президента. Особливо було дуже багато праці для Представництва в 1958, 1959 і 1960 роках, коли репрезентанти Державного Центру УНР, поперше в історії УНР, відвідали американський та канадський терени. Поява в Сполучених Штатах Америки Голови Виконавчого Органу М. Лівичького та Голови УНРади І. Багряного була періодом великого політичного піднесення серед українського суспільства та викликала у нього зацікавлення до української проблематики, оживило громадську атмосферу в різних місцевих установах та організаціях, змобілізувала морально і матеріально численні потенціальної сили нового суспільства та заохотила їх до активної участі у визвольній роботі.

В цих обставинах на Представництво випала відповідальна роля належно підготувати календарний плян подорожі зазначених європейських гостей на терені США, увійти в зносини та пороз-

зуміння з численними організаціями з різних великих і менших міст Америки, що претендували на участь у всяких святах та імпрезах. Заходили численні колізії між окремими містами. Треба було все полагодити, узгодити та задовольнити по можливості всіх бажаючих прийняти закоєанських гостей. З побутових причин відвідини можна було робити тільки по «вікендах», а тому різні віча та імпрези в Нью Йорку, Неварку, Трентоні, Болтіморі, Чікаго, Рочестері, Філадельфії, Міннеаполісі, Бостоні і Вашингтоні забрали у шановних гостей та у Представництва пару місяців напруженої, але дуже вдячної по наслідкам, роботи та турбот.

В наслідок систематичної праці Представництво Виконавчого Органу УНРади в США поступово набирає характеру неофіційного посольства, до якого часто громадянство, а навіть і установи звертаються з тими чи іншими просьбами, часом неоправданими або і безнадійними. Так напр. одна комбатантська організація звернулася до Представництва ВО з просьбою рятувати життя бувшого козака УПА Михайла Шпонтака, який був засуджений судом у Перемишлі на кару смерті. Представництво негайно апелювало до Відділу Міжнародного Червоного Хреста у Нью Йорку та до Стейт Департаменту, у Вашингтоні. Обое дали Представництву відповідь, нажаль негативну. Червоний Хрест не інтерв'ює в справах політичних, а Стейт Департамент не має надії на успіх, з огляду на те, що засуджений не є громадянином США...

Деякі українські громадяни просять Представництво вплинути своїм авторитетом на замирення фракцій на форумі УНРади.

Звертаються до Представництва не тільки приватні, але і політичні чинники американські з просьбою подати інформації про поневолену Україну, або і самі повідомляють про стан цієї справи на форумі Конгресу чи навіть Стейт Департаменту. Так напр. дня 24 жовтня ц. р. Конгресмен Едвард Дервінський та Республіканська Національна Партія повідомили Представництво, з власної ініціативи, про стан спеціальної Комісії для Поневоленних Народів.

На жаль матеріальні обставини Представництва є так обмежені (не має ні одної плаченої сили, включаючи сюди і Голову Представництва), що не має можливості взятися за систематичну, на широку скалю, дипломатичну службу в інтересах Державного Центру УНР, і тим втрачаються різні можливості для нав'язання поважних політичних знайомств, які були би нам дуже корисні у формуванні американської суспільної opinio в питанні поневоленних народів СССР та небезпеки комунізму і для США.

Представництво з великим трудом полагоджує численні запрошення прийняти участь в різних академіях, з'їздах, конференціях, політичних дискусіях, маніфестаціях чи демонстраціях, як і рівнож в чужинецьких імпрезах інших поневоленних народів — білорусів, армян, балтійських народів і т.д.

Приймаючи на увагу постійне перебування в США Пана Президента Д-ра Степана Витвицького, його активну участь в політичному та громадському житті української спільноти, та його високий авторитет, що здобув собі Д-р С. Витвицький в широких колах еміграційного суспільства, незалежно від його політичного забарвлення, Представництво ВО УНРади взяло на себе ініціативу у відзначенні 75-ліття народження Президента, створюючи для цього спеціальний ювілейний комітет. Після належної підготовки, відбулося надзвичайно успішне ювілейне свято в березні 1959 року, з участю понад 400 гостей. Пан Президент одержав понад 200 привітань зі всіх частин світу.

З тих міркувань Представництво обходить вже традиційно день Св. Степана, що припадає на другий день наших Різдвяних свят, скромним прийняттям, в якому приймають участь Рада Представництва та ближчі співробітники Президента і Представництва.

Об'єднані Нації.

З нагоди Асамблеї Об'єднаних Націй в Нью Йорку, в 1960 і 1961 роках, Представництво ВО видало відповідні меморандуми до Голови Асамблеї про російський колоніалізм та імперіалізм, розіславши ці меморандуми всім Амбасадорам членам Об'єднаних Націй та більшості членів Конгресу і Сенату. В деяких випадках Представництво вистосувало рівнож і окремі листи деяким нашим приятелям в Об'єднаних Націях, прохаючи їх виступити на форумі Асамблеї з промовою в обороні поневолених народів та проти московської тиранії. На ці листи відгукнулися, напр., Прем'єр Діфенбейкер та Канадійський Амбасадор А. Рітці.

Ліга Поневолених Народів СССР — Паризький Бльок Відділ в Нью Йорку.

Представництво ВО приймало активну участь в роботі місцевого Відділу Паризького Бльоку. Українська делегація до цього відділу складалася з трьох представників, а саме: Проф. І. Палюда, др. Є. Приходько та Віктор Кулій. Майже на всіх засіданнях Відділу приймав участь Президент Др. С. Витвицький.

Помічається майже повна відірваність Відділу Паризького Бльоку в США від Центрального Комітету в Європі, який майже не реагує на різні запити з Нью Йорку і тим, до деякої міри, паралізує чинність Відділу в Нью Йорку. На маючи жодного зв'язку вже більше року зі сво-

ім центром, Відділ Паризького Бльоку реагує на політичні події, або і сам проявляє ініціативу, на власну руку, повідомляючи центрально про те чи інші свої заходи.

Пресова служба.

Важніші події з життя та діяльності Пана Президента та Представництва подавалися до відома широкого українського громадянства у формі «Комунікатів» Представництва до місцевої нашої преси, а саме: «Свобода», «Прометей», «Народня Воля», «Тризуб», «Рада» в Аргентині та інші.

В міру потреби і можливостей Голова Представництва виступав у пресі («Прометей», «Тризуб» зі статтями на політичні теми, рефератами на з'їздах чи святах, а іноді і з спростованнями напр. відповідь ред. І. Кедрилу на його критику Представництва, видрукованій в журн. «Овид», ном. 1, 1960, Чикаго). Рівнож пресою референт, проф. М. Воскобійник, присвятив чимало часу своїм статтям в «Прометею».

Закінчуючи цей короткий звіт, треба сказати кілька слів про Раду Представництва, як таку. До її складу автоматично входять представники по одному, а часом і по два, від кожної української фракції. Кожному члену Ради доручається якась референтура, напр., фінансова, пресова, організаційна, культурно-освітня і т. д. На жаль ці референтури, в більшості випадків, існували лише на папері. Виключенням з цього правила були лише референтури фінансова — Д-ра К. Паньківського, який висилав місячні чеки, та пресова — Проф. М. Воскобійника, який кілька місяців свого перебування в Раді Представництва дуже совісно виконував свої обов'язки.

Подібна «структура» Ради Представництва, побудована на політичній базі, далеко не гарантувала її діловитости та виконности. Ситуація ще згіршилася, коли міжфракційні непорозуміння в Європі перенеслися на форум Представництва.

Майбутнім Керівним Органам очевидно прийдеться переглянути доцільність існування Ради Представництва, в такому вигляді і формі, в яких вона до цього часу існувала, та замінити її радниками, як це робиться у цілому світі, незалежними від партійної приналежности, з узглядненням їх кваліфікацій та працездатности.

Др. Є. Приходько

Звіт з діяльності Представництва та фінансового Уповноваженого ВО УНРади на Канаду

за час від 1. 3. 1957 до 1. 10. 1961 року.

Збіркову акцію в Канаді для Української Національної Ради розпочато при допомозі сітки Місцевих Уповноважених Фонду Визволення України.

З часом приступлено до організації Товариств Сприяння УНРаді, які інтенсивно включилися в збіркову акцію.

Ген. М. Садовський

ФІНАНСОВИЙ УПОВНОВАЖЕНИЙ ВО.

1. Місцеві уповноважені.

Від початку збіркової акції й до IV-ої Сесії УНРади Місцевих Уповноважених було 69; з часом з них ліквідовано було 25, лишалося 44.

Після IV-ої Сесії призначено нових 20, стало — 64; з них померло 2, самоліквідувалися 33, мається 29, з яких 9 активних.

2. Товариства Сприяння УНРаді.

До IV-ої Сесії УНРади було 3: **Форт Вілліям, Едмонтон, Торонто.**

Після Сесії засновано нових 6: **Вінніпег, Монтреаль, Гемільтон, Содбури, Кірклянд Лейк і Ванкувер.**

3. Переховання грошей.

Вся прислана готівка складається на біжучий рахунок ВО УНРади в кредитівці «Союз» в Торонті.

4. Місячні фінансові звідомлення.

Щомісячно висилано до ВО УНРади і в копіях до Державного Контролю та до Делегатури того Контролю в Канаді місячні фінансові звідомлення з різних збірок і на позичку Визволення України, яка безперервно чинна й по сьогоднішній час.

5. Річні фінансові звідомлення.

Рік-річно складається річне фінансове звідомлення, яке перевіряється Делегатурою Державного Контролю й акти перевірки відсилається Виконавчому Органу і Державному Контролю.

6. Публікація в пресі.

Про всі поступлення грошей завжди публіковано в пресі («Український Голос», «Канадій-

ський Фармер», «Вільне Слово», «Рада» й «Українські Вісті») — 41 листа жертводавців. Також проголошено подяки й заклики до дальших пожертв та відповідні статті.

7. Розповсюдження видань УНРади.

Розповсюджено більше як на пів тисячі поштових марок, чимало книжок Виконавчого Органу та видань Паризького Бльоку.

ПРЕДСТАВНИЦТВО ВО УНРади в КАНАДІ

8. Особовий склад Представництва.

Голова — М. Садовський, заступник голови — Ю. Булат від УРДП, секретар — В. Чміленко від СУЖЕРО, члени: — І. Липовецький від УНДС, О. Яворський від УНДО, О. Охрим від Українського Робітничого Союзу, Т. Гуменюк від Союзу Українців Самостійників, Г. Мазурик від Українського Народнього Союзу і В. Кривоус від Українського Народнього Дому. Десятий член, п. Є. Пастернак, ще в 1960 році склав заяву, якою просив звільнити його від обов'язків у Представництві через переобтяження службовими і громадськими справами, — що й сталося.

9. Виїзд в терен.

З огляду на затруднення членів Представництва на заробковій праці та в різних політичних, церковних і громадських організаціях, виїздити в терен до українських осередків приходилось тільки мені, іноді в товаристві д-ра Яворського, та кол. члена ВО УНРади п. М. Мельничука, на річні загальні збори Товариств Сприяння УНРаді, де виголошувало доповіді про УНРаду та її ВО й запрошувало присутніх до складання пожертв, що сильно допомогло збірковій акції. На поїздки ніколи не витрачалося коштів УНРади, а користалося з доброї волі патріотів, що возили нас своїми автами.

10. Інші прилюдні виступи.

Повсякчасно приходилось мені виступати з привітаннями в імені ДЦ УНР та його Представництва в Канаді: на з'їздах і загальних зборах різних громадських організацій, прихильних до ДЦ; з рефератами на урочистих академіях і з доповідями на інших національних імпрезах як у Канаді (Торонто, Мемільтон, Монтреаль, Ошава, Піягара Фалс, Содбури, Форт Вілліям і Порт Артур, Саскатун, Едмонтон, Ст. Кетренс, Відсток, Су Сент Мері, Віндзор, Лондон, Велюнд, Йорктон, Келгари, Онт. і Калгари Алта), — як також і в ЗДА (Дітройт, Пітсбург, Бофало, Трентон).

11. Зустрічі Достойників ДЦ.

Представництво ВО влаштувало величаву зустріч Панові Президентів др. С. Витвицькому, з відданням воляцьких гонорів всіма 8-ма ветеранськими організаціями Торонта (Союз б. Укра-

інських Вояків, Український Відділ Канадійського Лейбну, Українська Стрілецька Громада, Дивізія Галичина, Українські Січові Стрільці, Лейбн Симона Петлюри, Т-во був. Вояків УПА й Об'єднання кол. Вояків УПА) перед головним залізничним двірцем, з участю духовенства і проводів майже всіх політичних і громадських організацій та кількох соток патріотичного громадянства. В імені присутніх і всього українського громадянства припала мені висока честь виголосити привітальне слово.

Дещо скромніші зустрічі влаштовано було Голові УНРади п. І. Багряному та двічі Голові ВО п. М. Лівницькому. Заплановано було й привітання прибулому в грудні 1958 року кол. членові ВО УНРади п. М. Мельничуку, але він, із скромности, відмовився. Однак, ніколи не відмовлявся він від порад в часі пресової кампанії проти ДЦ і все мав відвагу боронити його всюди, де вимагала потреба і державна рація стану.

12. Ювілей Пана Президента.

Представництво ВО влаштувало багатолюдний урочистий ювілей Зверхньому Достойникові ДЦ Панові Президентові др. С. Витвицькому при участі вищих представників обох українських церков та міністра Онтарійського Державного уряду п. І. Яремка.

13. Високі Достойники ДЦ УНР в Канаді.

Представництво ВО організувало поїздки по Канаді Голови УНРади п. І. Багряного і двічі Голови ВО п. М. Лівницького. При цих нагодах було переведено значні грошові збірки для ДЦ. До поближких осередків я супроводив достойних гостей, також без витрати сум УНРади.

14. Виступи на конвенціях і З'їздах.

Організації СУЖЕРО і ОДУМ рік-річно запрошували мене на свої конвенції і З'їзди, де я виступав з привітальним словом як в імені ДЦ УНР, так і його Представництва в Канаді. Цього року Головна Управа СУЖЕРО наділила мене почесним членством «за працю для поневоленої Батьківщини в минулому й сучасному».

15. Виступи в радіопрограмах.

Кількаразово мав виступи в радіопрограмах як у Канаді (Торонто) на честь Головного Отамана Симона Петлюри і другий раз на політичну тему (у Вінніпегу і Монреалю), так і в ЗДА (Пітсбург) про ДЦ УНР та визвольну боротьбу.

16. Інтерв'ю для англомовної преси.

В Содбурах давав інтерв'ю головному редакторові впливового англомовного пресового органу про Україну, її визвольні змагання і про ДЦ УНР на чужині, яке було видруковане на двох повних шпальтах, з заключним змістовним словом редактора про вікові змагання українського народу за Волю і Державність. Подібне відбулося й у Вінніпегу для радіопрограми в Монреалю.

17. Участь в Конгресах КУК і Шевченківському здвизі.

Кожноразово брав участь в Конгресах КУК, а цього року і у всеканадійському здвизі українства в часі відкриття пам'ятника Тарасові Шевченкові, де брав участь у почесній президії, що складала вінок перед гробом незнаного вояка Канади, та у величньому бенкеті на честь прем'єр-міністра Канади дост. Дж. Діфенбейкера.

18. В імені ДЦ весь час утримую зв'язки з міністрами Канадійського уряду пп. Старчевським і Яремком, яким надсилаю прапагандивну літературу. Пан Прем'єр Канади дост. Дж. Діфенрейкер удостоїв мене різдвяним і новорічним привітанням три роки тому, після чого щорічно обмінюється зо мною святочними побажаннями. Міністер провінційного уряду Манітоби був присутнім і вітав мене на влаштованому суспільством могому 70-річному ювілеї.

19. Інші зв'язки.

Представництво ВО утримує постійні зв'язки і обмінюється важливішими інформаціями з Централєю КУК та з Представництвом ВО в ЗДА, в Англії й Аргентині, як також з Фінансовим Комітетом в ЗДА.

20. Зв'язки з пресою.

Фінансовий Уповноважений і Представництво ВО УНРади має постійний зв'язок і підтримку української преси: — в Канаді («Український Голос», «Канадійський Фармер», іноді «Новий Шлях» у Вінніпегу, «Вільне Слово» й часами «Наша Мета» в Торонті, «Українські Вісті» в Едмонтоні); з ЗДА («Прометей»); в Аргентині «Рада»; в Німеччині «Українські Вісті».

Торонто, Онтаріо, Канада

23 жовтня 1961 року

Михайло Садовський

Звіт з діяльності Представництва ВО УНРади у Великій Британії

за час від IV-ої Сесії УНРади 21 березня 1957 р. до 12 листопада 1961 р.

Звіт від 21 березня 1957 р. до вересня 1957 р.

Представництво ВО УНРади у Великій Британії діє від осени 1948 року і від того часу до 16 квітня 1959 року головою Представництва був сотник Михайло Опаренко, а в склад його входили уповноважені окремих ресортів, а саме: уповноважений ресорту внутрішніх справ інж. Євген Пиндус, ресорту преси й інформації — ред. Мирослав Семчишин, який одночасно виконував функції секретаря Представництва, ресорту фінансів — мгр. Степан Онисько, ресорту

Полк. П. Базилевський

військових справ — полк. Віктор Малець, ресорту зовнішніх справ — голова Представництва Михайло Опаренко.

Представництво діяло колеґіяльно. В колеґії брали участь всі названі члени Представництва. Представництво має своє приміщення в Домі Пайциків, якого є співласником. Для зв'язку з громадянством, що розкидане по всіх закутках В. Британії, Представництво встановило на місцях своїх теренових делегатів, якими були місцеві зв'язкові, мужі довір'я та збірщики позики. Цих теренових делегатів на 21 березня 1957 року начислялося 62 особи. Представництво вело свою діяльність у двох напрямках: репрезентація ВО УНРади для українського громадянства у В. Британії і репрезентація назовні.

Основні труднощі в веденні нормальної праці Представництвом полягали в тому, що терен український у В. Британії був поділений на два великі табори — членство Союзу Українців у Великій Британії, який опинився в руках прихильників ЗЧ ОУН і в 90 % дуже критично ставився до УНРади і її Представництва на місцевому терені, або прямо побороє УНРаду і Виконавчий Орган, і другий табір — це членство Об'єднання Українців у Великій Британії, основним завданням якого було пропагувати ідеї української політичної консолідації і яке підтримувало Державний Центр.

У жовтні місяці 1957 року Представництво постановило провести Збори прихильників УНРади у більших місцевостях скупчення українців з метою організації відділів Сприяння УНРади. Коли були організовані відділи Сприяння Укр. Нац. Раді, Представництво виготовило проект Статуту Т-ва і заплянувало скликати делегатський з'їзд на 29 березня 1958 року.

У вересні 1957 року під час побуту в Англії голови ВО УНРади М. А. Лівницького наступила реорганізація Представництва. До складу Представництва були покликані: голова Представництва сотник Михайло Опаренко, уповноважений ресорту інформації й пропаганди Андрій Бондаренко, уповноважений ресорту внутрішніх справ Олександр Бондарівський, уповноважений ресорту фінансів мгр. Степан Онисько, уповноважений для зовнішніх зв'язків мгр. Андрій Когут, секретар і діловод Представництва Віталій Русин. Після реорганізації Представництво, в більших скупченнях українців, організувало Куцові Збори прихильників УНРади, на яких голова ВО УНРади М. А. Лівницький виступав з політичною доповіддю.

Звіт з вересня 1957 р. до 16-го квітня 1959 р.

29 березня 1958 року у Лондоні Представництво скликало Делегатський З'їзд Товариства. На цій З'їзді була обрана Головна Рада Т-ва Сприяння УНРади в складі 5 осіб, яку очолив, як голова, полковник Павло Базилевський, та затверджено проект Статуту Т-ва, в якому сказано: «Товариство є понадпартійним громадсько-демократичним Об'єднанням, метою якого є гуртування українців для плекання й поширення ідеї української державности, самостійности й соборности, та для організації боротьби за здійснення їх під проводом Державного Центру Української Народньої Республіки, репрезентованого в практичній діяльності за кордоном Українською Національною Радою. Товариство не є і не сміє бути прибудівкою будь-якого політичного угруповання».

Головна Рада Т-ва Сприяння УНРади широко розгорнула свою роботу та в тісній співпраці з Представництвом провела з успіхом мобілізацію українського громадянства навколо Державного Центру УНРеспубліки. Безпосередню, та зв'язну пропаганду УНРади і Виконавчого Органу провадив Голова Головної Ради Т-ва полковник П. Базилевський при співучасті членів Головної Ради Т-ва Андрія Бондаренка та Олександра Бондарівського, які одночасно були і членами Представництва.

Фактичну працю в ділянці ресорту пропаганди і інформації та ресорту внутрішніх справ провадила Головна Рада Т-ва при фінансовій

допомозі Представництва. Голова Головної Ради Т-ва організував у 6 містах Товариства. скликав Збори-наради активу і річні Збори Т-ва в 29-ти містах, на яких виступав з доповідями на теми: «Організаційна праця та завдання Т-ва щодо нашого ДЦ УНРеспубліки», «10-ліття Української Національної Ради», «Політична еміграція і її завдання». О. Бондарівський та Андрій Бондаренко в деяких містах виступали з політичною доповіддю. Головна Рада Т-ва при співучасті Представництва організувала в Лондоні в 1958 році Академію річниці трагічної смерті Головного Отамана Симона Петлюри; 19 липня 1958 р. відзначила створення УНРади та «Десятиріччя реорганізації Державного Центру УНР в екзилі»; 2 листопада 1958 року — «300-ліття Гадяцького Договору»; 30 листопада 1958 року — «Листопадовий Зрив»; 24 січня 1959 року — «Проголошення Самостійности та Соборности УНРеспубліки». На ці академії, доповіді й державні свята голова Головної Ради Т-ва полковник П. Базилевський запрошував чужинців — англійців, поляків, білорусинів, грузинів, чехів, сербів, литовців і ін., які численно брали участь в наших урочистих зборах.

Фінансовий ресорт. За рік бюджетовий 1956-1957 на УНДФонд надійшло 367 ф. 2 ш. 8 п., а за рік бюджетовий 1957-1958, коли вже діяли Т-ва Сприяння УНРаді на УНДФонд надійшло 539 ф. 17 ш. Від 21 березня 1957 року до 16 квітня 1959 року засідань Представництва відбулося 7, втім 3 засідання спільно в Головную Радою Товариства.

Видає в терен 3 обіжники уповноваженим ресорту фінансів в справі організації збірки Податку 22 Січня і Сталого Податку (місячного).

В 1957 і 1958 рр. Представництво відвідали: Голова ВО УНРади М. А. Ливицький, гість з Канади — пані Ольга Войценко, заступник Голови ВО УНРади проф. др. О. Юрченко та проф. П. Зайцев.

Звіт від 16 квітня 1959 р. до 12 листопада 1961 р.

Під час побуту голови ВО УНРади в Англії від 27 березня 1959 року до 17 квітня 1959 року покликано Представництво в складі:

Голова Представництва — полковник П. Базилевський; Уповноважений ресорту інформації і пропаганди — А. Бондаренко; Уповноважений ресорту внутрішніх справ — О. Бондарівський; Уповноважений ресорту фінансів — Г. Вакаро; Уповноважений ресорту військових справ — майор С. Нагнибіда; Секретар і книговод — В. Русин.

Для зовнішніх зв'язків покликана комісія: граф Д. Галка-Ледоховський, Р. Глукко, Я. Іванюк, К. Дударів.

Новопокликане Представництво діє колегіально. В колегії беруть участь всі її названі члени. Представництво і надалі веде свою діяльність у двох напрямках — репрезентація ВО УНРади для українських громадян у В. Британії і репрезентація назовні.

Взаємовідносини з українським громадянством

Представництво в особі голови Представництва полк. П. Базилевського вдержує постійний зв'язок з місцевими клітинами політичних груп, як входять до УНРади, з філіями місцевих Товариств Сприяння УНРаді, яких є 27, з зв'язками Представництва, яких є 7, з українськими організаціями та установами, що діють у В. Британії та, врешті, з українським громадянством. Для нав'язання безпосереднього контакту з українським громадянством голова Представництва часто виїжджав в терен до більших осередків скупчення прихильників Державного Центру УНРеспубліки і виступав на зборах з доповідями.

Таких поїздок за звітний час голова Представництва полк. П. Базилевський відбув 25, уповноважений ресорту пропаганди і інформації 3, уповноважений ресорту внутрішніх справ 5.

Такі поїздки в терен є конечно потрібними і доцільними; вони оживляють українське громадянство і збільшують число прихильників ДЦ і вплати на УНДФонд. Але з огляду на обмежені матеріальні засоби, Представництво стримується від частих поїздок в терен, а підтримує тісний контакт листовно.

На терені Англії є три організації: Союз Українців у Великій Британії, який цілкоміто знаходиться під впливом ЗЧ ОУН, Об'єднання Українців у Великій Британії, що знаходиться під впливом ОУН, і Т-во Сприяння УНРаді, яке тісно співпрацює з Представництвом. Заходи Представництва щодо консолідації українських політичних сил навколо УНРади не дали позитивних вислідів. Заходи голови Представництва і Голови Головної Ради Т-ва щодо здійснення консолідації на громадському відтинку рівнож не дали для нас корисних наслідків. Правда, вдалося створити Громадський Комітет для зустрічі Капелі Бандуристів та Шевченківський Комітет.

За звітний час від 16 квітня 1959 року до 12 листопада 1961 року Представництво при співучасті Головної Ради Т-ва Сприяння УНРаді та інших організацій — Союзу Українських Ветеранів, ДОБРУС, Легіону Симона Петлюри — організувало: в місяці травні 1959 р. відзначення 33 річниці трагічної смерті Симона Петлюри, 18 липня 1959 року — відзначення 250-річчя Битви під Полтавою і смерті гетьмана Івана Мазепи, в місяці січні 1960 року влаштувало Державне Свято Проголошення Самостійности й Соборности Української Народньої Республіки, в травні місяці 1960 року — відзначення 34 річниці трагічної смерті Симона Петлюри, в січні 1961 року — Державне Свято Проголошення Самостійности й Соборности УНРеспубліки, а в травні місяці 1961 року — відзначення 35-ої річниці трагічної смерті Симона Петлюри. Всі ці Державні Свята і відзначення трагічної смерті Симона Петлюри відбувалися з добромистецькою програмою на високому рівні в одній із ліпших залей Лондону. З доповідями і промовами в англійській і українській мовах ви-

ступали визначні українські діячі — професор Манітобського університету Павло Юзик (під час свого побуту в Лондоні), магістер К. Зеленко — молодий дослідник історії, й ін. Ці імпрези завжди мають широкий відгомін серед чужинців. Серед гостей буває багато людей науки і знаних політичних діячів. Цими імпрезами Представництво здобуло собі певну позицію і розголос серед чужинців і українського громадянства, як установа, яка діє в Англії і репрезентує Державний Центр УНРеспубліки в екзилі.

Всього разом за звітний час Представництво влаштувало 6 імпрез.

Преса і інформація

Представництво поважно відчуває брак власного, чи відданого до диспозиції, пресового органу, як рівнож і брак людей до праці у цій глянці. В «Українській Думці» нам не можна умістити навіть платне оголошення про влаштування будь-якої імпрези. От і приходиться користатися лише цикльостилем та тримати тісний контакт листуванням.

За звітний час від 16 квітня 1959 року до 12 листопада 1961 р. Представництвом було одержано листів з терену, із ДЦ, від заокеанських організацій та від чужинців в Англії — 1657. Написано листів — 3198. Спущено в терен Бюлетенів ВО — 640, Бюлетенів Представництва — 6 чисел по 150 примірників — 900 розіслано для 35 клітин. Звернення від Представництва до українського громадянства 4 числа по 150 примірників — 600, Інформаційний листок Представництва 5 чисел по 150 примірників — 750, повідомлення Представництва 3 числа по 150 примірників — 450, 10 чисел обіжників ресорту фінансів в справі організації і збірки податків 22 Січня і Сталого Податку, по 100 примірників — 1000, розіслано для 35 клітин і поодиноким людям. Вислао запрошень на 6 імпрез для українського громадянства і чужинців — 1800. Списки платників 7 чисел.

Фінансовий Ресорт

Уповноважений ресорту фінансів Г. Вакаро максимально приложив старань і привів до порядку фінансове книговедення, яке він прийняв в 1959 році. Представництво затратило багато зусиль і часу на організацію і проведення збірки грошей на УНДФонд. Наслідками цієї мозольної роботи є — в 1960/1961 бюджетовому році осягнули суму — 841 ф. 16 ш. і мали можливість переслати ДЦ 544 ф. 17 ш.

Секретар Представництва вів головну книгу ресорту фінансів та писав протоколи засідань Представництва, яких у звітному часі відбулося: засідань 21 та 14 нарад в неповному складі Представництва.

Взаємовідносини з представниками так зв. сателітів і поневолених народів СССР

Голова Представництва полк. П. Базилевський нав'язав тісний контакт з представниками так зв. сателітів і поневолених народів — визначни-

ми діячами політичного і громадського життя та інформував їх про українську проблему. А через Англо-Українське Товариство — нав'язав контакт з політичними і громадськими діячами англійцями. Англо-Українське Товариство останній рік виявило у своїй праці дуже багато активності і це дасть можливість у скорому часі організувати парламентарну групу прихильників української визвольної політики.

Репрезентація Представництва назовні

Представництво було репрезентоване головою Представництва полк. П. Базилевським на національних святах чужинецьких: у поляків — 4 рази, у грузинів — 2 рази, у білорусів — 3 рази, у латишів — 2 рази, на зустрічі українського громадянства в 1960 році з прем'єром Канади Діфенбейкером, на зустрічі українського громадянства з англійськими парламентаристами в англійському парламенті 18 березня 1961 року та на Шевченківському святі 19 березня 1961 року.

Голова Представництва полк. П. Базилевський був присутній на доповідях політичних і наукових у чужинців — поляків, грузинів, білорусинів і англійців — 22 рази.

Виступи Голови ВО УНРади М. А. Лівичького в Англії

Під час свого перебування в Англії, від 27 березня до 17 квітня 1959 року, М. А. Лівичький виступив з політичною доповіддю на 2-му Делегатському З'їзді Т-ва Сприяння УНРаді в Лондоні 29 березня 1959 року, а пізніше виступав з доповіддю на Кущових Зборах в Нотінгамі і в Олдгамі, організованих головою Представництва полк. П. Базилевським. Пізніше, перед виїздом до Мюнхену, відбув зустріч з деякими представниками так зв. сателітів і поневолених народів СССР, а 16 квітня 1959 року в Лондоні відбулася зустріч з українським громадянством, організована Представництвом, на якій Голова ВО УНРади широко поінформував громадянство про працю ВО і пляни праці на майбутнє.

В 1960 році, перед виїздом до Америки, М. А. Лівичький відвідав Лондон, і Представництво організувало зустріч з українським громадянством, на якій М. А. Лівичький поінформував про план поїздки до Америки. По кількамісячному побуті в Америці Голова ВО УНРади знов завітав до Лондону і при зустрічі з громадянством інформував про наслідки своєї подорожі.

Побут Архиепископа Мстислава в Лондоні

Під час побуту Архиепископа Мстислава в Лондоні в 1958 р. Представництво брало участь у зустрічі і прийняті на честь Архиепископа Мстислава.

У звітному часі Представництво відвідали:

Архиепископ Мстислав, Професор П. Юзик (кількаразово), П. Лебідь, Мгр. Мікула, представник Білоруської Національної Ради п. Бутримович, співак М. Мінський (кількаразово), проф. Рудницький і ін.

У звітному часі Представництво відвідали українські громадяни у різних справах — 1507 осіб. Канцелярія Представництва була чинна 802 дні.

Всю технічну працю в Представництві: переписку з периферією, з організаціями, з ВО, з організаціями і представництвами заокеанськими, виготовлення звернень до українського громадянства, інформаційних листів, бюлетенів Представництва, обіжників ресорту фінансів, рефератів (Симон Петлюра, проголошення Самостійності й Соборності УНРеспубліки, гетьман

Мазепа) провадив голова Представництва полк. П. Базилевський, працюючи в Представництві три з половиною роки безплатно.

Одним із осягів є повільне, щоправда, але добре в наслідках, змобілізування українського громадянства на терені Англії навколо Державного Центру УНРеспубліки та нав'язання близького контакту з представниками так зв. сателітів і поневолених народів СССР та видатними політичними діячами Англії.

Лондон, 14. XI. 1961 р.

Павло Базилевський

Звіт Заступника Державного Контролера І. Іножарського

зложений на V-ій Сесії Української Національної Ради дня 18 листопада 1961 р.

І В часі між IV і V Сесіями УНРади Найвища Державна Контрольна Рада в складі Івана Іножарського, Івана Лихового та Івана Матюшенка, виконувала після закінчення кожного бюджетового року ревізії книговедення та грошових оборотів Виконавчого Органу УНРади. Остання ревізія — за 1960/61 бюджетовий рік — відбулася 28-29 липня 1961 р.

І. Іножарський

Четвертий член Найвищої Державної Контрольної Ради редактор Роман Голіян, ставши в міжчасі чинником виконавчої влади, після призначення його в червні 1957 р. виконуючим обов'язки Голови Представництва Виконавчого Органу УНРади у Франції, — в поданих ревізіях участі не приймав.

Функції Державного Контролю в країнах масового поселення української еміграції — поза Німеччиною — виконують низові контрольні установи — Закордонні Делегатури Державного Контролю.

II. Висновки про стан фінансового господарства УНРади.

І. Головним джерелом прибутків УНРади в підзвітному часі були різного роду грошові збірки, як «Податок 22 Січня» і всякі інші в плати на Національно-Державний Фонд, що їх вписується в книговеденні Виконавчого Органу на ра-

хунок — «пожертви». Протягом 51 місяця справоздавчого часу — від 1 квітня 1957 р. до 1 липня 1961 р. — таких жертв вступило 319.580,07 нім. марок. (6.266,26 нім. пересічно на місяць).

Інші прибутки не мали більшого значення. З продажу поштових марок УНРади вплинуло 4.716,67 нім., прибутки з видавництва Виконавчого Органу — 3.215,28 нім., інші прибутки т. зв. «різні» — 20.230,92 нім.

Належить тут згадати також про грошові надходження з реалізації Позики Визволення України в підзвітному часі — в сумі 36.630,44 нім.

Отже в справоздавчому часі прибутки виказують суму — 384.373,38 нім.

2. Видатки.

Видатки всіх ресортів УНРади в підзвітному часі (51 місяць) становлять 318.546,23 нім. (6.246 нім. марок пересічно на місяць). До цього треба додати видатки на діяльність і утримання Представництв Виконавчого Органу в країнах поселення української еміграції — 47.381,04 н. марок (929,04 нім. на місяць). Отже витрачено було всього разом із скарбниці Національно-Державного Фонду 365.927,27 нім. Різниця між поданими прибутками і видатками — 18.446,11 нім. — не викazuje, очевидно, належностей УНРади на сьогоднішній день. До неї треба дочислити saldo на 1 квітня 1957 р., а також грошові обороти після 30 червня 1961 р.

Перше місце серед видатків займають як і перед цим, витрати на винагородження службового персоналу УНРади — 196.977,38 нім. (56,5% всіх видатків). Як виглядає на практиці це винагородження — всім нам відомо. Винагородження, напр., Голови і Членів Виконавчого Органу є, в кожному разі, менше від платні нижчих категорій державних службовців в Німеччині. Тому правильніше вживати тут, як в нашому бюджеті, термін «дотації», а не «винагородження» за працю.

На службові роз'їзди і конференції витрачено в справоздавчому часі 27.214,81 нім. (7,4% всіх видатків) і на видавництво 15.059,43 нім.

Докладний розподіл видатків по окремих ресортах та за їх призначенням подано в ревізійних протоколах, які надсилалися до відома Президи УНРади.

При ревізіях фінансових справ Виконавчого Органу після закінчення кожного бюджетового року Найвища Державна Контрольна Рада за кожним разом стверджувала, що бухгалтерійні записи і виправдуючі документи були в порядку, і що видатки не виходили поза рами обов'язуючого бюджету.

3. Позика Визволення України.

Як зазначено було вище, грошові впливи з поширення Позики Визволення України в підзвітному часі становили 36.630,44 нм., з чого на саму Канаду припадає 28.720,50 нм. Всього разом поступило протягом 10^{1/2} років — (від розписання позики і до 1 липня 1961 р.) — 310.128,89 нм. Отже треба ствердити, що Позика Визволення України виправдала своє призначення і на протязі перших 3^{1/2} років — до липня 1954 р. — була головною підпорою бюджету УНРади, давши в тому часі 236.548,51 нм. (5.632,11 нм. пересічно на місяць).

4. Поштовий Відділ УНРади.

Ухвалою з дня 25 вересня 1953 р. Виконавчий Орган постановив відновити — після двохрічної перерви — діяльність Поштового Відділу УНРади для «перештемпелювання двох старих пропам'ятних серій поштових марок і видрукування нових».

В часі від жовтня 1953 р. до квітня 1957 року було виготовлено: а) поштові марки 141.508 шт. на суму 33.225,90 нм. (з розрахунку 1 карбованець = 1 нім. марка), б) конверти — 5.000 шт. і в) листівки — 4.500 шт.

Крім цих поштових марок, конвертів і листівок, в розпорядженні Поштового Відділу був запас поштових марок Поштового Відділу першої формації, який був утворений в 1949 р. і, після виїзду двох керівників за океан, припинив у жовтні 1951 року свою діяльність.

Як було зазначено в протоколі ревізії фінансових справ Виконавчого Органу за 1956/57 бюджетовий рік, — «поштові марки УНРади не викликали більшого заінтересування серед української еміграції. Видатки Поштового Відділу, включно з оплатою його керівника, перевищували прибутки на 1. 7. 1957 р. на 1.192,88 нм.». Належить до цього додати, що до липня 1957 р. книговодство Поштового Відділу провадилося недбало і не відтворювало фактичного обігу поштових марок.

5. Питання бюджету.

Ресорт Фінансів представив УНРаді на її III-ій Сесії два проекти нового бюджету — «нормального» і «малого». УНРада не тільки не затверджувала цих проектів, а навіть не дійшло тоді до докладнішого їх обговорення — чи то на пленумі, чи в Фінансовій Комісії. Бо трудно було тоді, як і тепер, передбачити, якими грошовими

ресурсами може розпоряджати в майбутньому Виконавчий Орган. Тому було ухвалено — залишитися при бюджеті 1951/52 року. Одночасно уповноважено було Президію УНРади доконувати, в міру потреби, зміни і доповнення в існуючому бюджеті.

На IV-ій Сесії не було ніяких постанов в справі бюджету. Таким чином, ухвалений в 1952 р. бюджет обов'язує до нині.

III. Діяльність Делегатур Державного Контролю. Велика Британія.

Найстаршою низовою контрольною установою є Делегатура Державного Контролю у Великій Британії.

Розпочала вона свою діяльність ще в квітні 1952 р. в складі — інж. Богдан Стисловський, ред. Михайло Добрянський та проф. Олександр Бондарівський.

Від серпня 1959 р. очолює Делегатуру п. Федір Бойченко, а членом є п. Михайло Яременко.

В акті ревізії за 1958/59 бюджетовий рік Делегатура ствердила поважні ухилення в провадженні книговодства і подала докладні свої пропозиції для їх усунення. Після призначення (в травні 1959 р.) нового Фінансового Уповноваженого п. Гр. Вакаро, фінансове діловодство Представництва у Великій Британії є в порядку, що й було констатовано при наступних ревізіях.

За даними ревізійних актів, грошові надходження до Каси Представництва виказували в 1958/59 бюджетовому році 587 ф., 9 ш., 0 п., в 1959/60 році — 681 ф., 12 ш., 0 п. і в 1960/61 р. — 839 ф., 18 ш., 0 п. Адміністративно-господарчі видатки в тих трьох роках становили 833 ф., 5 ш., 4 п.

Франція.

В звіті Державного Контролю на IV-ій Сесії УНРади було зазначено, що тамошня Контрольна Делегатура в особі о. прот. Терентія Гаврика не виконувала ревізій, бо не було чого, не було й кого ревізувати. Вже від 7 років не провадиться у Франції організаційних збірок на УНРаду. З цього приводу Найвища Державна Контрольна Рада ще при ревізії за 1955/56 бюджетовий рік зазначила: «Заходи Виконавчого Органу — настановити нового Фінансового Уповноваженого — не дали досі результатів з браку охочих до цього людей.»

В кожному разі, від того часу, справа налагодження у Франції збіркової акції для УНРади не рушила з місця.

Австралія.

Безчинною також була в підзвітному часі Делегатура Державного Контролю в Австралії. Добре започаткована збіркова акція серед тамошньої української еміграції поволі завмирала аж нарешті десь від чотирьох років майже зовсім обірвалася.

Думалось, що після призначення ухвалою Виконавчого Органу з 28. 2. 1960 р. нового складу Представництва поживається також і збіркова акція, але тим часом цього ще не помітно.

Канада.

Делегатура Державного Контролю в Канаді в складі проф. Василя Іваниса та інж. Осипа Станіміра виконувала в справоздавчому часі що року ревізії книговодства Фінансового Уповноваженого ген. Михайла Садовського, стверджуючи за кожним разом порядок в провадженні фінансового діловодства.

В останньому акті ревізії з дня 1 вересня 1961 року подано грошові надходження із збіркової акції за останній рік — від 1. 9. 1960 р. до 1 9. 1961 р. — в сумі 5.226,49 кан. дол., а за весь час існування Представництва — 43.473,76 дол.

Отже і цим разом належить підкреслити виняткову енергію Фінансового Уповноваженого на Канаду — ген. М. Садовського, в здобуванні фондів для УНРади.

Український Фінансовий Комітет в США.

Найвищу суму досягнули збірки на УНРаду в справоздавчому часі, як зрештою і перед тим, в США.

Головна Управа об'єднання — Прихильників Української Народної Республіки — Український Фінансовий Комітет — вплатила Представництву Виконавчого Органу в США в часі від квітня 1957 р. до 30 червня 1961 р. на рахунок УНРади — 34.734,74 дол.

Перевірку книговедення і грошових оборотів Українського Фінансового Комітету виконує

Контрольна Комісія, яку очолює Державний Контролер проф. І. Кабачків.

Кінцеві висновки.

Переходячи до висновків про стан фінансового господарства УНРади, належить перш за все ствердити, що реальні грошові ресурси, які (за даними фінансового звіту за вересень 1961 р.) стояли в розпорядженні Виконавчого Органу на день 1 жовтня цього року, а саме — 35.787,20 нім. марок — забезпечували покриття всіх видатків УНРади, разом з витратами Закордонних Представництв, в розмірі видатків минулого бюджетного року, — на дальші 5 місяців.

Треба додати, що видатки по скликанню V-ої Сесії, очевидно, значно надщерблять цю суму.

Колиж переглянемо грошові обороти УНРади від часу її заснування до 1 липня цього 1961 р., ствердимо, що видатки з Національно-Державного Фонду перевищили в тому часі 1.000.000 нім. Долі — 1.138.636,66 нім. (пересічно — 7.346 нім. марок на місяць) витрачено протягом 12 років і 11 місяців. Ця сума походила виключно з пожертв, поширення Позики Визволення України і різного роду збірок серед української еміграції.

4. XI. 1961 р.

І. Іножарський

Третій, четвертий і п'ятий дні Сесії

19, 20 і 21 листопада відбувались дискусії над звітами Президії УНРади, Виконавчого Органу і Найвищого Державного Контролю. В них взяли участь 22 члени УНРади. Деякі дискусанти брали слово по 3 і 4 рази, окремі дискусанти говорили 2 і більше годин.

В ці дні нарад Сесії вплинули нові привітання від ріжних громадсько-політичних, культурних і наукових організацій і установ та окремих українських громадян.

20 листопаду Голова УНРади подав до відома такий склад Комісії УНРади:

1. РЕГУЛЯМІНОВО-МАНДАТНА:

1. Хробак Микола	— УНДО
2. Мельник Антін	— ОУН
3. Гасенко Федір	— УРДП
4. Гловінський Євген	— УНДС
5. Довгаль Спиридон	— УСП
6. Семенко Юрій	— СЗСУ-СП

2. АДМІНІСТРАТИВНО-ПОЛІТИЧНА:

1. Квасницький Всеволод	— ОУН
2. Лівницький Микола	— УНДС
3. Добрянський Михайло	— УНДО
4. Пігідо Федір	— УРДП
5. Парно Афіноген	— УСП

3. ВІЙСЬКОВИХ СПРАВ:

1. Капустянський Микола	— ОУН
2. Шраменко Микола	— УНДС
3. Рибалко Архип	— УСП
4. Голіян Роман	— УНДО
5. Міняйло Василь	— УРДП

4. ПРАВНИЧА:

1. Квасницький Всеволод	— ОУН
2. Юрченко Олександр	— УНДС
3. Хробак Микола	— УНДО
4. Гасенко Федір	— УРДП

5. ЗОВНІШНІХ СПРАВ:

1. Андрієвський Дмитро	— ОУН
2. Дурделло Михайло	— УНДС

3. Голіян Роман	— УНДО
4. Довгаль Спиридон	— УСП
5. Гасенко Федір	— УРДП
6. Феденко Панас	— УСП
7. Доленко Володимир	— СЗСУ-СП

6. ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРЧА:

1. Керестіль Іван	— ОУН
2. Гловінський Євген	— УНДС
3. Лучишин Іван	— УСП
4. Поліщук Матвій	— УНДО
5. Гасенко Федір	— УРДП
6. Бала Федір	— СЗСУ-СП

7. РЕЗОЛЮЦІЙНА:

1. Мельник Антін	— ОУН
2. Юрченко Олександр	— УНДС
3. Голіян Роман	— УНДО
4. Багрянний Іван	— УРДП
5. Кашинський Павло	— СКТСУ

8. ДЕКЛЯРАЦІЙНА:

1. Андрієвський Дмитро	— ОУН
2. Дурделло Михайло	— УНДС
3. Феденко Панас	— УСП
4. Багрянний Іван	— УРДП
5. Семенко Юрій	— СЗСУ-СП

Комісії працювали в перервах між нарадами, а також під час 6-го і 7-го днів Сесії.

21 листопада наради Сесії УНРади почалися урочистим відзначенням сорокріччя трагічних подій під Базаром. Сесія вшанувала пам'ять полеглих Героїв.

Після заключного слова уступаючого Голови УНРади І. Багряного та чотиригодинного заключного слова Голови Виконавчого Органу М. Лівницького, Сесія більшістю голосів

УХВАЛИЛА:

звіти Голови УНРади, Голови Виконавчого Органу та Заступника Державного Контролера прийняти до відома.

Шостий і сьомий дні нарад Сесії

22 і 23 листопада, по ґрунтовних дискусіях і обміну думками між фракціями УНРади, V-та Сесія полагодила наступні справи:

1. Одноголосно продовжила каденцію Президента Української Народної Республіки в екзилі, Д-ра Степана ВІТВИЦЬКОГО, на наступні чотири роки.

2. На становище Віцепрезидента Української Народної Республіки в екзилі на наступну ка-

денцію обрала більшістю голосів І. БАГРЯНОГО, який склав передбачену законом присягу.

3. До Найвищої Державної Контрольної Ради дообрала двох осіб: інж. І. ЛУЧИШИНА (УСП) та д-ра І. КОВАЛЬСЬКОГО (УНДО).

4. В справі бюджету прийняла таку постанову: «Органи Державного Центру УНР мають керуватися бюджетом, затвердженим в роках 1951-52 з тими змінами, які були схвалені на III-ій і

IV-й Сесіях. Щодо проведеного Виконавчим Органом проекту кошторису і передбачених надходжень, то Сесія передає всі матеріали Президії УНРаді з тим, щоби Президія в міру можливостей і наявності засобів зробила відповідні зміни в обов'язуючій бюджеті».

Микола Лівіцький

5. Схвалила резолюції і прийняла Деклярацію. Звернення до Українського Народу.

6. Після прийняття присяги новим Виконавчим Органом УНРаді, його Голова Микола Лівіцький виголосив коротке слово, заповідаючи, що своє експозе зложить пізніше перед Президією УНРаді.

СКЛАД

НОВОГО ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ УНРаді.

1. **Микола ЛІВИЦЬКИЙ** (УНДС) — Голова Виконавчого Органу і Керівник Ресорту Закордонних Справ.

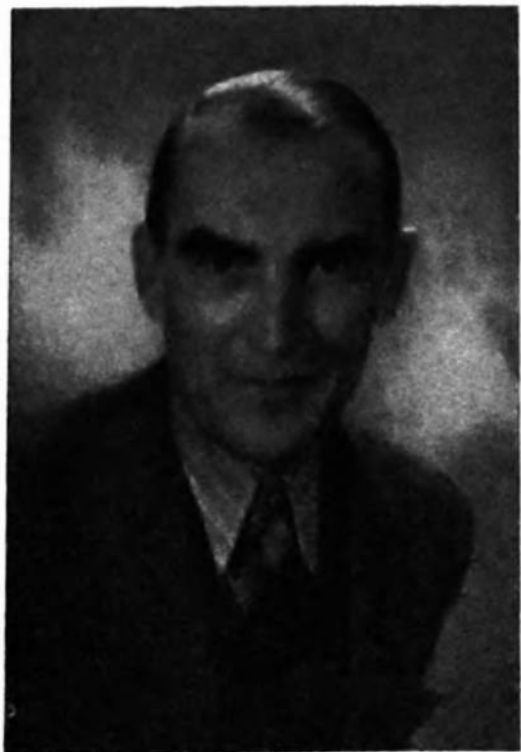
2. **Дмитро АНДРІЄВСЬКИЙ** (ОУН) — Заступник Голови Виконавчого Органу і Керівник Ресорту Преси й Інформації.

3. **Федір ПІГІДО** (УРДП) — Заступник Голови Виконавчого Органу і Керівник Ресорту Фінансів.

Ресорт Військових Справ (а може і ще деякі) буде обсаджений пізніше.

Представники Товариств Прихильників Укр. Нар. Республіки в США І. К. ЗАКОВОРОТНИЙ і Аргентинського Товариства Сприяння УНРаді С. Т. КРАВЕЦЬ звернулись до учасників Сесії з висловленням побажань від членів своїх Товариств щодо спрямування діяльності Державного Центру.

Голова Української Національної Ради Осип Бойдунік, закриваючи Сесію УНРаді, подякував всім учасникам за роботу. З коротким словом і привітанням виступив Пан Президент Української Народної Республіки в екзилі д-р. Степан ВІТВИЦЬКИЙ.

Дмитро Андрієвський

Федір Пігідо

Промова Пана Івана Багряного після вибрання його на Віцепрезидента Української Народньої Республіки в екзилі, 23-го листопада 1961 р.

Іван Багряний

Пане Президенте!

Високоповажані Пані й Панове, Високоповажані Члени Української Національної Ради!

Дякую всім за довір'я і честь.

В цій ситуації особливо відчуваю всю вагу того обов'язку, який на мене покладається.

Я обіцяю, що в своїй праці, в межах мені приділених, буду керуватися тільки добром української справи, також ніколи не буду брати участі в жадних партійних чи групових розграх, ані на них орієнтуватись.

З огляду на те, що з Сесії вийшли фракції УСП і Союзу Земель (СЗСУ-СП), я тут мушу сказати, що не маю ніяких особистих анімозій і не почуваю ніяких образ в зв'язку з тим.

Обов'язки, які на себе беру, зобов'язують мене бути особливо об'єктивним, безстороннім, в праці для добра справи. І тут мос щире прохання до тих фракцій, які опустили Сесію, щоби вони в своїх поступованнях насамперед керувалися добром справи і нічого не робили такого, що би пошкодило престижеві президентури Української Народньої Республіки, а відтак і престижеві Державного Центру.

Пане Президенте!

Шановні Панове Члени Національної Ради!

Я вже складав присягу, яко Член Української Національної Ради; тепер ще раз підтверджую її й зобов'язуюся працювати й діяти на добро Українському Державному Центрові, Українській Національній Раді, — на добро Українському Народові.

Ще раз дякую всім за довір'я і честь.

Промова М. Лівіцького після іменування його на становище Голови ВО УНРади 23-го листопада 1961 р.

Пане Президенте, Пане Віцепрезиденте, Пане Голово і Панове Члени Української Національної Ради!

Тепер на порядку денному стоїть експозе Голови Виконавчого Органу. Я в своєму заключному слові, тоді Пана Президента не було, вважав за потрібне дякувати Панові Президентові, Панові Голові УНРади, Панам моїм колегам по Виконавчому Органу за їхню співпрацю, часом в тяжких умовах. Я це повторюю тому, що тоді на залі Пана Президента не було. Я тепер дякую Вам, Пане Президенте, за довір'я, що Ви і тепер уважали можливим, на рекомендацію більшости фракцій, призначити мене Головою Виконавчого Органу, себто екзильного Уряду Української Народньої Республіки. Я експозе виголошувати не буду, бо я його не приготував і, здається Ви, хіба, мене зрозуміте, що я не мав жодної фізич-

ної можливости приготувати експозе. Зрештою, лише дві години, може, перед тим я довідався, що буду десигнований на це становище. Однак, я хотів би сказати кілька слів, а саме, що перше мос експозе на четвертій Сесії, в багатьох випадках, залишається дійсним і натепер. Подруге — Ви чули всі, Панове, мій звіт і, крім того, заключне слово. Ви чули дискусії, Ви всі знаєте зміст резолюцій, які тут були прийняті. Це все, не тільки мій звіт, не тільки резолюції, але й ті думки, які падали тут в дискусії, не лише т. зв. урядових, а й т. зв. опозиційних партій, будуть прийняті до уваги в діяльності нового Виконавчого Органу. Я мушу тут запевнити, що новий Виконавчий Орган буде робити всі намагання, щоби співпрацювати зо всіма фракціями, а не тільки з тими, які є репрезентовані у Виконавчому Органі. Зокрема, я буду співпра-

цювати з фракцією УНДО, яка тепер є тут присутня, а деякий час не була присутньою на Сесії. Ми будемо робити так само намагання співпрацювати і з тими фракціями, яких і тепер немає на Сесії Української Національної Ради. Зокрема ми сподіваємося, що та заява, яку зложив проф. Феденко в імені УСП про їхній — Української Соціалістичної Партії — можливий вихід з Української Нац. Ради, в життя не буде переведена. Ми будемо співпрацювати з тими фракціями, які входять до УНРади і є тут на Сесії, але які мають до цього часу тільки по одному мандатові, як Українська Селянська Партія і Союз Конструктивних Сил. Ми будемо це робити і в справах наших зв'язків з Батьківщиною, і в справах українців, розсіяних по всьому світі, і в справі закордонних зв'язків з різними чужинецькими чинниками, і в справах інформації, чи пропаганди, як серед українців, так і серед чужинців. Це останнє є завданням Ресорту, на чолі якого стоїть тепер Пан Інженер Дмитро Андрієвський. Будемо старатися бути якнайбільше активними.

На цьому, властиво, я мав би вже скінчити, повідомляючи, що окреме експозе Голова Виконавчого Органу виготовить і виголосить в узгодженні з членами Виконавчого Органу на першому черговому засіданні Президії Української Національної Ради, але вже по закінченні Сесії.

Як відомо, коли Сесія не відбувається, Президія згідно з відповідним параграфом закону має завдання заступати Сесію в усіх майже справах, отже вона може затвердити експозе і тоді воно буде оголошене так, як і минулого разу, в пресі. Я кінчаю і ще раз дякую Панові Президентіві,

дякую Панові Віцепрезидентіві за минулу співпрацю і сподіваюся, що і надалі та співпраця буде такою ж плідною, як вона була раніше. Я дякую Заступникові Голови Виконавчого Органу професорові Юрченкові і скажу, що мені шкода, що він опускає Виконавчий Орган, і сподіваюся, все ж таки, що він, як член Національної Ради, і далі своїми цінними порадами буде служити нам. Я дякую Панові інженерові Пігдові, який був фактично моїм заступником і який, справді, часом жертвуючи своїм, не дуже то міцним, здоров'ям, в повній згоді зі мною, допомагав вести оті справи, які були нам всім спільні.

Я дякую Панові генералові Вовкові, за його співпрацю у Виконавчому Органі. Пане Генерале, я сподіюся, що Ваша праця у Виконавчому Органі не скінчилася, бо, якщо будете й не Ви, а Пан генерал Удовиченко призначений керівником Ресорту Військових Справ, то я маю уже Вашу згоду і згоду Пана Президента, що Ви будете Віцеміністром Військових Справ.

А на сам кінець хочу подякувати за те, що Пан Інженер Андрієвський погодився увійти у Виконавчий Орган, який я буду очолювати. Але не тільки подякувати, а вітати, що ми будемо тепер мати в рядах Виконавчого Органу таку досвідчену, політично всім відому особу, діяча з великим стажем, про якого я, зрештою, оповідаю не потрібую, бо його діяльність всім відома.

Пане Голово Української Національної Ради!

Дозвольте мені на цьому закінчити і дозвольте мені сказати, що я сподіваюся, що також між Головою Виконавчого Органу і Головою Національної Ради буде плідна співпраця.

Промова Голови УНРади Осипа Бойдуника на закінчення П'ятої Сесії УНРади 23-го листопада 1961 р.

Пане Президентіві!

Пане Віцепрезидентіві, Пане Голово Виконавчого Органу і Члени Виконавчого Органу, Висока Радо!

Звичайно буває так, що на закінчення і закриття Сесії Голова УНРади має слово. На превеликий жаль, у мене не було часу підготуватись, так, як звичайно підготовляється. Скільки праці треба було вложити всім Вам відомо. Всі ми разом працювали і, на правду, не знаю, чи хто небудь мав час, навіть, як сказав Голова Виконавчого Органу, що в нього не було часу виготовити експозе. За нами 6-ть днів праці і то праці напруженої. Ми переживали і переходили дуже, так би мовити, делікатні і неприменні моменти, а навіть, сказав би, не лише неприменні, а навіть трагічні. Але, Слава Богу, переміг розум над почуваннями. Правда, не у всіх. Але ми віримо, що розум переможе і серед рештки. Дуже прикро і жалко, що дві фракції, такі не повернулись на Сесію Української Національної Ра-

ди. Але ми віримо, що вони не відійдуть від праці і включаться в працю так, як вони працювали дотепер, або як працюють інші фракції. Закінчуючи, дозволю собі подякувати високодостойному Пану Президентіві, який видержав разом з нами тут і переживав, і то глибоко переживав, ті моменти, які нас на правду таки непокоїли. Дякую також Пану Віцепрезидентіві. Він теж виявив політичний розум і той розум переміг над почуваннями. Я дякую всім членам Української Національної Ради за їх працю і вразуміння до Голови. Я дякую також тим людям, які приїхали до нас з далеких сторін, тобто Аргентини і Америки. Я напевно не помилюся, що висловлю думку цілої Ради, щоб вітали від нас Товариства Сприяння Українській Національній Раді і запевнили їх, що ті слова, які Ви нам тут сказали, будемо мати на увазі, передумавши будемо також ними керуватися в якійсь праці. На тому я закінчую і прошу до слова Пана Президента.

Промова Президента Української Народньої Республіки в екзилі

Доктора Степана Витвицького на замічання П'ятої Сесії УНРади для 23-го листопада 1961 року

Я тишуся зо всієї душі, що Бог дозволив мені дочекати тої хвилини, в якій відбуто V-ту Сесію. Дзвонили на всі голоси і на всі дзвони, що Державний Центр помирає, що Українська Національна Рада паде, що немає ніякого вигляду. Отже, як я побачив перший раз сльози розпуки, чи жалю, що Державний Центр мав би бути ліквідований, то я довідався про те, що від далекої Бразилії аж по Канаду, що від Нью Йорку аж по Австралію несеться дзвін рятунку для Державного Центру. Тоді в мене появилися певні надії, що так зле ще не єсть, що той Державний Центр єсть інституцією живучою і що вона, у всякому випадкові, живе і жити буде. І ця Сесія, іменно, доказує це, здається мені, найважливіше явище, яке треба сконстатувати. Вона доказала живучість Державного Центру і Української Національної Ради.

Я хочу звернути увагу на ті речі, які тут були сказані, вони визначалися високим рівнем. Мені здавалося, ніби я чув гомін якихось давніх українських державних рад, чи гомін Центральної Ради, де гомонів голос Грушевського, чи знаменний голос Петлюри, так мені здавалося, коли я слухав деяких з панів, що тут говорили. І це слово (слово це велика річ) було як вислід тих турбот, тих думок, тих сподіванок вивести справу із дуже важкої ситуації, в якій вона знайшлася. Ми вийшли побідно. Вийшла побідно українська Державна ідея, вийшла побідно

Українська Національна Рада і вийшов побідно Український Державний Центр.

Ми сьогодні маємо обновлену Українську Національну Раду, ми сьогодні перевели Сесію, ми маємо Уряд. Ми маємо нормальне, загарантоване, організоване життя Українського Державного Центру.

Це є речі, яких легковажити не можна.

Хотів би я ще багато говорити про політичні справи, але немає стільки часу для цього. Перебуваю тут з Вами вже біля десятих місяців і прошу мене зрозуміти, що я тримав сторону не окремих осіб і груп, але весь час був на стороні Української Національної Справи, і коли я мовчав, то тому, що мусів, бо характер справи вимагав від мене мовчанки. Хочу ще звернути Вашу увагу на те, що сучасна ситуація України вимагає від нас великої і напруженої уважності: там бо кипить культурне, освітнє, а, головне, політичне життя, і тому то наш керівний орган нехай зверне на це свою пильну увагу, щоб, бува, всіх тих процесів не переочити.

Мої дорогі Товариші по праці, у нас взагалі ясных днів є обмаль, але сьогодні ми його маємо! Ми знову виплили на висоти і принесемо Батьківщині милий Різдвяний подарунок і, дай Боже, щоб доброю волею, новиною і спокоєм наповнилися серця всіх нас.

Подякувавши Виконавчому Органові, Президії та всім членам УНРади, Пан Президент закінчив своє слово.

РЕЗОЛЮЦІЇ

ухвалені П'ятою Сесією УНРади, дня 23-го листопада 1961 р.

1. З уваги на те, що Тимчасовий Закон про реорганізацію Державного Центру потребує деяких коректив і доповнень — V-та Сесія Української Національної Ради доручає Президії УНРади, в порозумінні з її Виконавчим Органом, виготовити потрібні корективи і доповнення та запропонувати їх на розгляд і ухвалення VI-ою Сесією УНРади.

2. Тому, що до Президії УНРади надійшли прохання про нові прийняття в члени УНРади та збільшення мандатів деяким теперішнім фракціям УНРади — V-та Сесія доручає Президії УНРади, в порядку статті 13-ої Тимчасового Закону, ті прохання розглянути і свої пропозиції в тій справі подати на розгляд VI-ій Сесії Укр. Нац. Ради.

При тому окрему увагу Президія має присвятити проханням Товариств Сприяння УНРаді і

Товариств Прихильників УНР щодо можливості для них бути репрезентованими в Українській Національній Раді.

3. V-та Сесія УНРади заявляє, що в разі, коли б в Україні, по її визволенні, чи в ході вільної боротьби проти ворожої окупації, постав український національний уряд, який буде діяти в інтересах українського народу і буде боронити суверенність Української Соборної Держави — Державний Центр Української Народньої Республіки на чужині не буде такому урядові протиставитись, а навпаки, визнає його за тимчасовий уряд до скликання Установчих Зборів.

4. В порядку уточнення пункту 1-го статті 16-тої Тимчасового Закону, V-та Сесія УНРади ухвалює, що Виконавчий Орган УНРади, чи його окремі члени з обов'язку присутні на засіданнях Президії УНРади тоді, коли ті засідання

мають характер визначений 13-тою статтею Тимчасового Закону, про що вирішує Президія Укр. Нац. Ради з власної ініціативи, або на пропозицію Виконавчого Органу. На засіданнях Президії УНРади, навіть за характером статті 13-тої Тимчасового Закону, вирішувальний голос мають лише члени Президії УНРади.

5. Для кращого вноормування діяльності органів Державного Центру УНР та співпраці між ними — V-та Сесія УНРади ухвалює:

- а) Виконавчий Орган інформує про всі свої безпосередні чи посередні заходи на міжнародному форумі Президію УНРади перед їх започаткуванням, а про їх перебіг і наслідки їй звітує.
- б) Про кожне засідання Виконавчого Органу УНРади його голова повідомляє Президію УНРади з поданням денного порядку засідання.

6. V-та Сесія УНРади ухвалює:

- а) Державний Центр УНР на чужині, чи його окремі органи, можуть входити лише до таких міжнародних організацій чи установ, до яких належать чи в яких заступленні і діють рівнорядні йому чинники.
- б) Державний Центр УНР чи його окремі органи, можуть співпрацювати лише з такими чужинними чинниками, інституціями чи установами, які ставляться виразно позитивно до національно-державних аспірацій українського народу, а їхня політика або акція не суперечить тим аспіраціям та державним Актам 22 Січня 1918-1919 років і статусові Державного Центру.
- б) Співпраця Державного Центру УНР або його окремих органів з Американським Комітетом Визволення, з огляду на його засади «непередрішенства», на яких він стоїть і з яких випливає неприйнятна для української визвольної політики його нинішня політична лінія, а також співпраця з йому подібними установами, що так само стоять на засадах «непередрішенства» та не беруть до уваги українських національно-державних аспірацій, є неможлива ані безпосередньо, ані посередньо.
- г) Члени керівних органів Державного Центру УНР не можуть бути в жодних службових стосунках до чужинецьких інституцій політичного характеру, або ними фінансованих та унапрямуваних і контрольованих установ.
- г) V-та Сесія УНРади стверджує, що праця окремих членів УНРади в інституціях або установах Американського Комітету Визволення чи йому подібних не означає співпраці Української Національної Ради з АКВ чи з тими інституціями чи установами.
- д) V-та Сесія УНРади ухвалює, що партії, які належать до складу УНРади, повинні скла-

сти декларації, що праця їх окремих членів в інституціях чи установах АКВ або йому подібних не означає співпраці тих партій з АКВ чи його установами.

- е) Державний Центр УНР або його окремі органи не можуть входити чи то безпосередньо чи посередньо в співпрацю з російськими політичними організаціями, які не зрелися імперіялізму та колоніялізму й агресії в майбутньому супроти України і далі заперечують право українського народу на суверенну державу.

7. V-та Сесія УНРади доручає Виконавчому Органові вжити всіх заходів, щоб Ліга Визволення Народів ССРСР (Паризький Бльо́к) пішла за прикладом Виконавчого Органу УНРади та припинила співпрацю з «непередрішенським» АКВ. Якщоб Ліга на те не погодилася, доручається Виконавчому Органові, в порозумінні з Президією УНРади, зробити з цього відповідні висновки.

8. V-та Сесія УНРади доручає Виконавчому Органові:

- а) Посилити вивчення суспільних процесів, які відбуваються в Україні. До цієї праці належить тісніше залучити відповідні українські установи та фахові сили.
- б) В усіх країнах вільного світу, максимально розгорнути визвольницьку пропаганду, а також посилити зв'язки і співпрацю з тими чужинними чинниками, які виразно сприяють українським національно-державним прагненням і їх словом та ділом підтримують.

9. V-та Сесія УНРади вітає заходи до скликання Світового Конгресу Вільних Українців і до створення Світового Союзу Українців або постійного Органу іншої назви, завданням якого буде координація праці українських суспільно-громадських організацій у вільному світі, та доручає Виконавчому Органові підтримати ті заходи.

10. V-та Сесія УНРади доручає Президії Укр. Нац. Ради спільно з Виконавчим Органом постійно вживати і надалі наполегливих заходів до того, щоби завершити консолідацію і щоби до УНРади ввійшли — по змозі — всі самостійницькі політичні угруповання, які відповідають вимогам 5-тої статті Тимчасового Закону та іншим вимогам суспільно-політичної моралі й етики, хочби для тієї мети треба було вносити певні корективи або доповнення до Тимчасового Закону, але не порушуючи, проте, статусу Державного Центру УНР на чужині.

11. V-та Сесія УНРади ухвалює, що всі її чи інших органів Державного Центру УНР на чужині дотеперішні постанови і рішення, незгідні з цими постановами і дорученнями, стають недійсними і втрачають свою правну силу.

Деклярація П'ятої Сесії УНРади до українців на Рідних Землях і у Вільному Світі суших

Українська Національна Рада зібралась на свою V-ту Сесію у винятковий історичний момент. В наслідок глибокого суспільного процесу в лоні людства світові імперії розпадаються і на сцену виходять десятки нових народів. Як колись рабство, а пізніше кріпацтво, так в наші дні колоніальна система втрачає свої моральні та соціальні підстави. В наслідок того процесу за час від II-ої світової війни визволились і стали незалежними понад 40 народів. Той процес набрав найбільшої сили в часі між двома останніми сесіями УНРади. Цей факт ставить перед Українським Державним Центром особливі завдання.

Совєтський Союз з своїми сателітами становить нині останню колоніальну імперію. Приреченість на зникнення того пережитку минулого поволі просякає в свідомість західних державних мужів і політиків. Проблема ліквідації колоніалізму поставлена на обговорення XVI-тої Асамблеї ОНацій, є на сьогодні найбільш актуальним питанням життя. Україна, що від 40 років чинно бореться проти колоніальної залежності від Москви, проти обмеження її суверенності, проти економічного визиску, проти русифікації, є силою фактів одним з найважливіших чинників визволення поневолених народів за залізною заслоною.

Українці у вільному світі з подивом звертають свої очі на український народ. Вони горді за нього, який, невгнутий, далі змагається за свободу, за національно-державне існування, за почесне місце серед вільних народів світу. Вони тішаться його здобутками в ділянці духових і матеріальних вартостей, що їх український народ не перестає творити, не зважаючи на чужинецький гніт і всі перешкоди, які ставить москвський займанець. Українські патріоти у вільному світі черпають з боротьби і творчості їхнього народу моральну силу, щоб оборонити право української нації перед чужинцями.

Українська еміграція свідомо тих обов'язків і завдань, які накладають на неї славне минуле їхньої Батьківщини та сучасні обставини. Вона є речником свого народу перед вільним світом. Уряд Української Народньої Республіки вийшов на чужину під тиском переважаючих сил ворога, але не зложив зброї, не схилив прапорів та далі є живим протиставленням узурпаційній владі, принесеній в Україну на багнетах Совєтської армії. Однак, коли б в Україні постала українська національна влада, Державний Центр в екзилі визнає її, як Тимчасовий Уряд до скликання Установчих Зборів.

Українська Національна Рада є тим осередком, навколо якого в 1948 р. згурдувались майже всі українські політичні угруповання на еміграції. Дарма, що в лоні цієї установи виникали внутрішні труднощі, які трапляються в політичних установах того роду, тим не менш вона

не перестала об'єднувати тих угруповань. Останніми роками УНРада зазнала потрясення, які утруднили її працю. Однак, як виходить зі звітів зложених на Сесії, УНРада доконала в часі від IV-ої Сесії поважну працю, яка відкриває перспективи на майбутнє і дає запоруку дальших успіхів.

Учасники V-ої Сесії уважно застановились над причинами внутрішніх труднощів в УНРаді. Сесія поробила певні заходи, щоб поліпшити функціонування цього органу Державного Центру і запобігти порушенню гармонійної співпраці угруповань членів УНРади. Віримо, що пороблені зміни у внутрішній організації улегчать дальший хід праці установи. Також Сесія дала належні вказівки ВО УНРади, які устійнюють напрямні його політики на найближче майбутнє. Сесія попереджає всіх українців перед маневрами ворожих сил, які намагаються використувати деякі ускладнення у взаємовідносинах угруповань УНРади, щоб порізнити їх і внести розлам і розбрат серед українських патріотів на еміграції. Тож будьмо уважні і обережні перед ворожими провокаціями.

Нові завдання українців вільного світу вимагають напруження всіх їхніх сил. УНРада повинна послужити тим осередком, навколо якого могла би відбуватись координація позицій і діяльності українських чинників, яким лежить на серці справа України. ВО УНРади й далі буде шукати співпраці з політичними угрупованнями, які стоять поза УНРадою, як також з суспільно-громадськими організаціями, а рівнож й з особами українського роду різних країн вільного світу і різної державної приналежності. Лише тим шляхом Державний Центр буде спроможний виконати ті завдання, що їх йому диктують історичні обставини.

Змагання вільнолюбного Заходу і комуністичного Сходу є тим тілом, на якому розгортається боротьба України проти імперіалізму й колоніалізму Москви. В тій боротьбі український народ має багато природних союзників, що ними є вільнолюбні народи, zagrożені Советами і гоним Москви до панування над світом. Обов'язком українських політичних чинників у вільному світі є здобувати нові й скріплювати старі позиції української справи в міжнародньому житті і забезпечити українському народові допомогу в різних формах. Але для того потрібно насамперед скріплення й організація українських сил на рідних землях і на еміграції. Тож мусимо дбати про концентрацію тих сил і не допускати до розпорошення чи марнування її.

Український загал у вільнім світі добре розуміє потребу спільного національного фронту. Йдучи на зустріч цьому його змагання до єдності, яка є запорукою сили, V-та Сесія звертається до українських установ і організацій, до провідних і рядових членів української спільно-

ти у вільному світі з закликком зімкнути наші ряди й посприяти наші зусилля, щоб нашою працею допомогти українському народові в його визвольно-державних змаганнях. Ніхто не має права відступати перед труднощами. «На те і лихо, щоб з ним битися», казав Т. Шевченко.

Нема ніяких підстав підупадати на дусі. Отже, вгору піднесімо серця, і йдімо далі на шляху до визволення України.

Хай живе суверенна українська нація та її незалежна Держава!

Дано в Мюнхені 23. XI. 1961 року.

Експозе Голови Виконавчого Органу Миколи Лівницького

(виголошене на засіданні Президії УНРади 27 січня 1962 року)

Пане Віцепрезиденте, Пане Голово і Панове члени Президії Української Національної Ради!

Як я вже мав нагоду сказати в моєму короткому слові, виголошенім замість експозе після зформування нового Виконавчого Органу перед закінченням V-ої Сесії УНРади, політичні напрямні в майбутній праці Виконавчого Органу відповідатимуть тим політичним резолюціям, що їх схвалила V-та Сесія Української Національної Ради, а також впливатимуть у значній мірі із звіту про пророблену Виконавчим Органом роботу за час між IV-ою і V-ою Сесіями.

Не вважаючи за потрібне вичислювати, а властиво повторювати, поточні завдання по окремих ресортах, завдання, що їх відмічали у своїх експозе всі голови Виконавчого Органу, починаючи від заснування УНРади, — я зупинюся лише над деякими важливими справами, які впливають з нинішньої ситуації як у світі, так і в Союзі, в межах якого примусово перебуває Україна. На загал, можна ствердити, що нинішня міжнародна і внутрішньо-советська ситуація є надзвичайно напружена. Правда, це саме можна б було твердити і п'ять і десять і більше років тому. І в цьому немає нічого дивного: спеціально для України ситуація буде завжди напружена, доки на її території панує окупаційний режим з його екстермінаційною супроти українства політикою; для країн демократичного Заходу напруження не зникне аж до того часу, доки їм загрожуватиме природний російсько-советському імперіялізмові експансивно-агресивний гін назовні. Отже, з цієї напруженої ситуації в світі мусимо виходити, коли будемо плести нашої діяльності на найближчий час, що стоїть перед нами.

Найпомітніша подія в політиці Москви найсвіжішої дати, подія, що загрозливо відіб'ється і вже відбивається на становищі українського й інших поневолених неросійських народів, це, безумовно, проголошення на 22-му з'їзді нової програми КПСС. Ця програма являє собою водночас і підсумки того, що діялося в Советському Союзі за минулі десятиліття в ділянках політичній, національній, господарчій, культурній тощо, а також — напрямні щодо практичної політики Москви на найближчі роки в майбутньому. Поминаючи нереальні чи просто таки фантастичні плани нової програми відносно «будови комунізму» і зв'язані з цим «коლოსальні

здобутки, що їх мав би досягнути Советський Союз протягом найближчих 20-ти літ в усіх ділянках суспільно-господарського життя, належить ствердити, що в стосунку до поневолених Москвою неросійських народів нова комуністична програма означає заповідження дальшого посиленого натиску, дальшої екстермінаційної політики під поглядом політично-національним, культурним і господарським. Окремі прояви такої екстермінаційної політики — це посилене русифікація, культурне упослідження неросійських народів, повне підпорядкування їх господарських ресурсів потребам московського центру. Мета цих заходів — це ліквідація решток самобутности окремих національних республік шляхом фактичного перегорення їх у звичайні адміністраційні одиниці російсько-советської імперії та витворення єдиного «советського» народу з усіма позначками «російськості». Коротко кажучи, Україна і її народ перебуватимуть далі під може дещо завуальованим, але зате безперечно посиленім гнітом імперіялістично-колоніальної політики Москви.

Відомості з України вказують на те, що посилені натиск Москви вже почався. З почуттям полегчї ми можемо ствердити, що український народ, в усіх своїх верствах, ставить належний, доступний в умовах терористично-окупаційного режиму, спротив цьому натискові. Проте мусимо собі усвідомити також, що становище українців на Батьківщині дуже тяжке і що спротив потягає за собою часом непомірно великі жертви. І тому немає чого дивуватися, що цей спротив, хоч і прибирає все більш загально-масовий характер, проте відбувається в інших, може для нас тут на чужині і не зовсім зрозумілих, формах, ніж то було під час і безпосередньо після 2-ої Світової війни, коли діяла Українська Повстанська Армія під проводом відповідних революційних формацій.

Становище на поневолених українських землях накладає на нас особливо відповідальні обов'язки. Ми мусимо, в першу чергу, дати моральне полєртя неупокореному українському народові. Мусимо дати часто змушеним до пригусового мовчання українцям на Батьківщині свідомість того, що закордоном, у вільному світі, існує і діє безкомпромісовий речник їх справжніх, не-сфальшованих прагнень: повна суверенність соборної України, народоправство, свобода. А цим

речником, разом з мільйонами перебуваючих у вільному світі українців і їх численними організаціями, в першу чергу мусить бути і є Державний Центр Української Народної Республіки в екзилі.

З уваги на вище сказане, головним завданням Виконавчого Органу буде і надалі шукання і посилення всякими можливими і доступними способами не тільки духового, але й фактичного, безпосереднього зв'язку з українцями на Батьківщині. Зрозуміла річ, що це завдання нелегке з уваги на існування т. зв. «залізної заслони». Проте, як це не тяжко, але ми вже знаходили і далі будемо знаходити способи, щоб «пробивати» цю заслону. Таким чином, те, що я говорив в своєму експозе в березні 1957 року, залишається дальшою зобов'язуючою напрямною в праці і теперішнього Виконавчого Органу: «Чолом до Батьківщини, чолом до подій на Сході, ближче до потреб і щоденної боротьби українського народу на Рідних Землях!»

Завданням Державного Центру є не тільки символізувати прагнення й національно-державні спрямовання українського народу, але й провадити практичну визвольну акцію. Це завдання він може виконати лише в оперті на широкі маси української громадськості, що перебуває у вільному світі. Вважаючи за конечне утримання дальшого доброзичливого контакту з центрами українських установ в різних країнах демократичного Заходу, як УККА, КУК тощо, та з численними організаціями, які є спорідненими чи прихильними як до УНРади в цілому, так і до її окремих політичних складників, — Виконавчий Орган звертатиме і далі належну увагу на безпосередній зв'язок з українським громадянством шляхом поїздок своїх представників до країн поселення української еміграції. Як показала минула практика, такий безпосередній зв'язок з українським громадянством та інформування його про всі прояви діяльності Державного Центру є конче потрібні і спричинюються до активізації широких кіл українського суспільства в справах визвольної боротьби українського народу на Батьківщині.

Саме в цей момент, коли в світі стає актуальною справа російсько-советського імперіялізму і колоніялізму, коли наближаються вирішальні події і коли, може, незабаром вирішатиметься в усій своїй гостроті справа бути чи не бути українській нації з повними суверенними правами, — в цей момент активність всього українства у вільному світі є річчю виняткової, величезної ваги. Тому Виконавчий Орган буде далі робити все від себе залежне, щоб спричинитися до максимальної мобілізації українців у вільному світі до справ національно-визвольних і, як один із засобів до такої максимальної мобілізації, підтримас всіма доступними для себе способами реалізацію відбуття Світового Конгресу Вільних Українців.

Проводячи далі активні заходи в справі завершення консолідації політичних сил на базі

Української Національної Ради, Виконавчий Орган прикладе всіх зусиль до згуртування найширших кіл українського громадянства довколо політичної дії Державного Центру Української Народної Республіки в екзилі. Треба не втомно прямувати до того, щоб усе більші кола українців усвідомили собі велике значення існування і дії нашого легального Державного Центру. Коли багато чужинців, а, зокрема, представник уряду США, Стівенсон, в своєму меморандумі до членів Об'єднаних Націй, обговорюючи питання російсько-советського імперіялізму і згадуючи в ньому про Україну, покликуються на період існування незалежної Української Народної Республіки, то українське громадянство, незалежно від своїх політичних переконань, мусить нарешті остаточно усвідомити собі велике значення для української визвольної акції факту, що цю визвольну акцію очолює і провадить Український Державний Центр, який легально виводить себе з часів існування отой незалежної Української Народної Республіки.

В останньому часі на міжнародній арені можна було занотувати чимало фактів, які свідчать про те, що невпинна пропагандивно-інформаційна акція українських організацій у вільному світі, а зокрема акція представників Державного Центру УНР в екзилі, дає свої результати, себто, що проблема відновлення суверенності України і її відокремлення від російсько-советської імперії знаходить все більше зрозуміння і симпатій. Тут ідеться в першу чергу про політично-парламентарні чинники, як наприклад, знаменна резолюція Конгресу США, або про голоси впливової міжнародної преси. Але можна відмітити й виступи міродайних представників урядів західно-демократичного світу. Вистачить навести приклад канадійського прем'єр-міністра Діфенбейкера, вже згадуваного представника уряду США в Об'єднаних Націях Стівенсона, а навіть і виступ президента США Кеннеді.

Проте, належить ствердити, що саме урядові чинники багатьох держав Заходу, а в цьому і США, виявляють щонайменше стриманість в цьому питанні, а подекуди притримуються того погляду, що справа українського й інших неросійських народів — це внутрішня справа Советського Союзу. Отже мусимо посилити наші зусилля, щоб далі переконувати міродайні урядові чинники західного світу в хибності такого погляду. Мусимо дати переконливі докази того, що справа України й інших неросійських країн Советського Союзу — це не в меншій, а в далеко більшій мірі справа міжнародного характеру, ніж справи африканських чи азійських народів, що саме в цей час визволяються і здобувають свої суверенні держави. Мусимо зробити все можливе, щоб вільний світ взяв нарешті до уваги самостійницькі спрямування українського й інших поневолених Москвою народів. Мусимо прямувати до того, щоб урядові, і саме урядові, чинники держав Заходу проголосили свого роду «Хартію поневолених націй», в якій, на зразок резолюції Конгресу США, проклямувалося б пра-

во неросійських народів Советського Союзу на відношення їх незалежних держав.

Можна вважати, що в цьому питанні Захід стоїть уже на добрій дорозі і що в недалекому майбутньому можна сподіватися деяких конкретніших заходів під цим поглядом. Однак, доки цього немає, нам, як екзильному українському Державному Центрові, що є безкомпромісовим речником прагнень українського народу до суверенності, народоправства і свободи, не належить втручатися у невідповідні для нас «практичні дії», які нічого вирішально-конструктивного ні для нас, ні для політики вільного світу дати не можуть. Доки міродайні, урядові чинники вільного світу не стали на шлях підтримки самостійницьких прямивань поневолених неросійських народів Советського Союзу, доти наша робота, як Державного Центру, полягає на дальшій наполегливій праці в напрямку переконування цих міродайних чинників в слушності наших домагань і в konieczності їх прийняття й застосування в інтересах того самого вільного світу щодо його оборони супроти агресії російсько-советського імперіялізму. Розуміємо, що саме така праця не дає безпосередніх, негайних ефектів. І тому дехто виявляє, може, зрозумілу нетерпеливість. Проте, на дальшу мету така, і власне така, праця дасть свої позитивні результати.

Треба застерегтися проти того погляду, ніби наша критика тих чи тих потягнень політики західного світу являє собою ворожість до нього. Право критики прислуговує нам, як співпартнерам у великому світовому змаганні демократичного Заходу проти тоталітарного Сходу. Наприклад, наші закиди проти політичної лінії Американського Комітету Визволення — це зовсім не «війна» проти США. Навпаки! Ми тим способом хочемо знайти справді спільну мову з політикою цієї провідної держави вільного світу і знайти правильний, з нашого погляду, шлях до спільної оборони супроти постійного наступу російсько-советського імперіялізму. Це є, повторюю, в інтересах не тільки українців й інших поневолених народів, але й в інтересах всього західного світу, а насамперед США.

Прив'язуючи велику вагу до інформативної акції на зовнішньому відтинку та до справи здобування зв'язків серед чужинців, Виконавчий Орган прикладе всіх зусиль, щоб налагодити інформативні видання в чужих мовах про Україну, а також брати участь в різних конференціях, з'їздах тощо відповідних міжнародних установ і організацій. Буде також продовжуватися акція серед урядово-парламентарних і пресових кіл різних держав західного світу. В цій своїй акції Виконавчий Орган буде намагатися зблизитися з представництвами інших поневолених націй, як т. зв. сателітських народів, так і, передовсім, неросійських народів Советського Союзу. Зокрема, будуть пороблені всі заходи, щоб згармонізувати згідно з резолюціями V-ої Сесії УНРади нашу працю з представництвами народів Па-

ризького Б'юро і щоб, спільними зусиллями, відповідно заактивізувати і посилити діяльність цієї Ліги поневолених неросійських народів СССР.

Є деякі ділянки українського життя на чужині, в яких Виконавчий Орган та інші органи Державного Центру не мають змоги приймати безпосередньо участі, а можуть тільки відповідно їм сприяти. Ідеться тут про церковно-релігійне життя, про наукові установи, про молодечі організації, які дбають про національне виховання нашої молоді, про українські комбатантські організації тощо. Ми не маємо, на жаль, потрібних засобів і апарату, зокрема, необхідного числа безпосередніх постійних співробітників, щоби систематично займатися цими справами. Ми обмежуємося тільки до утримування сталого контакту з відповідними установами та, повторюю, до сприяння розвитку їхньої діяльності, яка відбувається власними силами, на підставі, так би мовити, самодіяльності, з громадської ініціативи.

Є річчю samozрозумілою, що для виконання своїх завдань органи Державного Центру потребують мати в своєму розпорядженні відповідні матеріальні засоби. Ми є горді з того, що від самого заснування Української Національної Ради її праця відбувається за власні українські засоби, які походять з пожертв українського громадянства, розсіяного по численних країнах вільного світу. Українському патріотичному громадянству належить велике признання і велика подяка за матеріальну підтримку діяльності Державного Центру. Проте, треба відверто ствердити, що тих засобів, що їх до цього часу мав у своєму розпорядженні Державний Центр, далеко не вистачає, щоби в належній мірі розгорнути визвольну акцію в усіх її необхідних ділянках. Не мають рації ті, які вважають, що з далеко не вистачальними засобами можна розгорнути широку акцію. Органи Державного Центру, при невеликих засобах, робили все, що було в їх силах. Однак, саме тепер, з уваги на повагу міжнародної і внутрішньо-советської ситуації, ми потребуємо збільшених засобів, щоб могли дати відповідно посилену працю. Незалежна українська політика може здійснюватися тільки власними українськими засобами. Це є питання української честі, щоб зібрати на цілі національно-визвольні такі фонди, які дозволять на проведення широkozакресної політичної акції, гідної великого і незламного українського народу. І тому Виконавчий Орган зверне велику увагу на справу збільшення фінансових спроможностей Державного Центру, щоби уможливити посилення праці органів Державного Центру в усіх потрібних ділянках.

Пристаюючи до праці, новий Виконавчий Орган заявляє, що він, покладаючи надії на відповідну моральну і матеріальну підтримку українства у вільному світі, буде по мірі сил виконувати покладені на нього тяжкі обов'язки.

Звернення Державного Центру Української Народної Республіки в екзилі до Українського Громадянства в Західному Світі

Недавно, в листопаді 1961 року, відбулася V-та Сесія Української Національної Ради, нашого екзильного парламенту, що діє як складова частина Державного Центру Української Народної Республіки. Ця сесія пройшла під знаком поширення консолідаційної бази довкола Укр. Нац. Ради через поворот до неї Організації Українських Націоналістів та запланування дальших заходів в напрямку завершення консолідації українських політичних сил. Сесія проdiscутовала політичні питання на внутрішньому і зовнішньому відтинках української політики, намітила напрямні дальшої політики шляхом ухвалення політичних резолюцій, видала декларацію-звернення до українців на Батьківщині та поза її межами і дала підстави до оновленої солідарної співпраці складників Державного Центру. Покликані до життя нові керівні органи Державного Центру — Президія УНРади та Виконавчий Орган — приступили до виконання своїх обов'язків, випрацювавши пляни праці на найближчий прийдешній час.

На органах Державного Центру лежать тяжкі і відповідальні завдання. Це стає особливо явним, коли зважити повагу нинішньої міжнародної ситуації та ситуації на окупованій ворогом Україні. Український народ ставить героїчний спротив нищівним заходам російсько-комуністичної окупаційної влади. Але натиск Москви не вгає: саме тепер іде посилене русифікаційна акція, відбуваються масові переселення нашої молоді з України, ідуть широкозакроєні екстермінаційні заходи.

В міжнародних відносинах напруження поміж демократичним Заходом і тоталітарним Сходом набирає все більшого загострення. І хоч у вільному світі все більше видатних політиків і державних мужів підносить голос проти російсько-советського імперіялізму і колоніялізму, звертаючи увагу і на долю поневолених Москвою народів, а серед них і народу українського, проте діють ще і дуже міцні політичні сили, які через байдужість, незрозуміння, або й відверту ворожість до справ поневолених народів — намагаються зняти ці справи з порядку дня актуальних міжнародних питань.

Така ситуація вимагає від українства у західному світі і, насамперед, від Українського Державного Центру, посилити заходи, щоб широко розгорненою визвольною акцією, зокрема на міжнародньому форумі, прийти з допомогою наших братів і сестрам, які перебувають у російсько-советській неволі. Такі заходи вимагають

великих засобів. Державний Центр може виконувати свою працю тільки при всебічній добровільній підтримці українського громадянства у вільному світі — підтримці моральній і підтримці матеріальній.

Треба з вдовolenням ствердити, що українське громадянство не відмовляло Державному Центрові в своїй підтримці. Тільки завдяки цій жертвенній підтримці протягом вже майже 14 років від часу створення Української Національної Ради була вможливлена праця органів Державного Центру, праця, яка дала чималі досягнення в українській визвольній акції. Проте, саме тепер, в час вирішальних політичних подій у світі, ця підтримка повинна збільшитися. Державний Центр потребує допомоги в людських силах, які добровільно співпрацювали б як з Виконавчим Органом УНРади безпосередньо, так і з його Представництвами в різних країнах світу. Державний Центр потребує також допомоги у вигляді збільшених матеріальних пожертв, щоб мати можливість виконати цілу низку пекучих завдань: участь в міжнародніх конгресах і конференціях для оборони української визвольної справи, продовження і поглиблення заходів перед урядовими, парламентарними і громадсько-журналістичними колами різних держав Заходу, налагодження інформативних видань про Україну чужими мовами, утримування зв'язку з українським громадянством, розсіянним по різних країнах вільного світу, і таке інше.

Державний Центр звертається з гарячим закликом до українського громадянства в західному світі прийти з допомогою на потреби української визвольної акції. Ми не раз стверджували і повторюємо це і тепер: для незалежної української політики потрібні власні українські фонди. Отже, створімо такий наш визвольний фонд, який дасть можливість належно розгорнути і посилити працю для допомоги українському народові в його безпосередній визвольній боротьбі!

Висловлюючи подяку всім тим, які постійно жертвували на потреби визвольної акції Державного Центру, ми закликаємо їх далі виконувати цей свій патріотичний обов'язок у посиленому, відповідно до потреб і до поваги ситуації, розмірі. Ми закликаємо також всіх наших прихильників подбати про те, щоб коло жертводавців на потреби визвольної політики Державного Центру постійно збільшувалося. Треба досягти того, щоб усе ширші маси українського громадянства на Заході, незалежно від політичних

перекомань, релігійної приналежності або територіального походження, ставали добровільними платниками на потреби визвольної акції Державного Центру, сплачували податок 22 Січня, купували облигації Позики Визволення України, вносили надзвичайні пожертви. Тільки тим способом буде створена належна матеріальна база для поставлення на відповідному рівню української визвольної акції, а тим самим дасться — допомогу українському народові, який страждає під гнітом терористичного окупаційного режиму, але не припинив боротьбу за свободу і незалежність нашої великої Батьківщини та покладає великі надії на нашу акцію в міжнародньому світі.

Українські громадянки і громадяни! Виконуйте Ваш патріотичний обов'язок! За це Вас вдячно згадуватимуть Ваші брати і сестри в поневоленій, але незламній душой України!

За Державний Центр
Української Народньої Республіки в екзилі:
Президент: Др. Степан Витвицький

Віцепрезидент: Іван Багряний

Голова Української Національної Ради:
Осип Бойдуник

Голова Виконавчого Органу:
Микола Лівчицький

Мюнхен, дня 15 лютого 1962 р.

Звернення Голови УНРади Осипа Бойдуника

ДО ВСІХ УКРАЇНЦІВ В УКРАЇНІ І ПОЗА ЇЇ МЕЖАМИ,

ВИГОЛОШЕНЕ ДНЯ 22 І 23 СІЧНЯ 1962 РОКУ

ЧЕРЕЗ РАДІОВИСИЛЬНЮ В РИМІ З НАГОДИ ДЕРЖАВНОГО СВЯТА 22 СІЧНЯ

Вельмишановні і Дорогі Українки і Українці!

Говорю до Вас в імені Української Національної Ради та її Виконавчого Органу, з його уповноваження, які є органами Державного Центру Української Народньої Республіки в екзилі.

Нині у нас велике національно-державне свято. Відзначаємо 22 Січня.

Це є переломова дата в історії України і українського народу та його політичного ставання. Дня 22-го січня 1918 року Українська Центральна Рада в Києві IV-тим Універсалом проголосила суверенність Української Держави у формі Української Народньої Республіки, а дня 22-го січня 1919 року Трудовий Конгрес і Українська Національна Рада Західньої Української Народньої Республіки, на Софійській площі у Києві проголосили Акт злуки українських земель в одну Українську Народню Республіку.

Ті обидва проголошення, та жертвенна боротьба Української Армії, поглибили національну свідомість і політичну зрілість українського народу, що став державною нацією.

Нам не пощастило зберегти суверенність і соборність Української Держави тому, що сусідь вороги збройно напали на Україну і Українська Армія, десяткована пощестями і знесилена чотирорічними боями, змушена була уступити з поля бою.

Армія уступила з поля бою, але не скапітулювала і зброї не склала, а лише разом із своїм урядом подалась на еміграцію, щоб продовжувати — хоч іншими методами і засобами — боротьбу з ворогами, та бути у вільному світі речником прагнень українського народу бути вільним і жити самостійним життям на своїй землі у своїй суверенній державі.

Завоювавши Україну, большевицька Москва повернула її, як колись царі, у свою колонію.

Цей московсько-советський колоніалізм є найжорстокіший, якого в історії дотепер ми не зустрічали. То Москва, у своїй імперіалістично-колоніальному шалі, не лише експлуатує господарсько і використовує політично Україну, але намагається асимілювати український нарід і перетворити його в «советський нарід», який був би фактично російським народом, беручи до уваги насильну русифікаційну політику Москви в Україні. В той спосіб большевицька Москва має намір зберегти неподільну російську імперію, яку оформили царі. Це всім Вам відомо і я над тим не зупиняюсь.

З тим московсько-советським імперіалізмом і колоніалізмом український нарід, як і інші, Московію поневолені народи, веде боротьбу за своє визволення. Ця боротьба так в Україні, як і у вільному світі буде припинена щойно тоді, коли буде досягнена Мета, тобто Україна буде звільнена від окупації і колоніальної залежності, та буде їй повернена суверенність, яку вона досягнула проголошенням IV-го Універсалу дня 22-го січня 1918 року.

Цій боротьбі сприяє ще й те, що у вільному світі, прискіпшеним порядком, ведеться акція проти імперіалізму і колоніалізму. Завдяки тій антиколоніальній акції майже всі народи Африки і Азії звільнені від колоніальної залежності і вже досягнули самостійності у своїх незалежних державах. Протиколоніалістична акція у вільному світі продовжується, бо, як сказав Американський Президент Кеннеді, колоніалізм мусить бути зліквідований в кожній закутині нашої планети. Тому не може бути й сумніву, що той колоніалізм буде зліквідований і в тій закутині нашої планети, яка називається Советським Союзом. І в тому напрямі мусить бути звернені всі наші сили і заходи так на Україні, як і у вільному світі.

Коли є загальна думка, що українська еміграція є амбасадором українського народу і України у вільному світі, то це є не порожня фраза, чи безпідставна думка. Підтвердженням цієї думки є постійна акція української еміграції спільна з Державним Центром Української Народної Республіки в екзилі, в якій вони звертають увагу вільного світу на окупацію України і поневолення українського народу, та його колоніальну залежність від Москви, та його змагання звільнитися від цієї колоніальної залежності і повернути суверенність Українській Державі. І ці заходи є роблені суцільним фронтом всіх сил української еміграції у вільному світі.

Невтомній боротьбі українського народу в Україні, та тій акції української еміграції спільно з Державним Центром, треба завдячувати те, що сьогодні про московсько-советський імперіалізм і колоніалізм, та окупацію України і поневолення українського народу, та його змагання і потребу йому допомогти, говорять вже офіційно з трибуни в законодавчих палатах держав вільного світу, як для прикладу, в Злучених Штатах Північної Америки, Канаді, Бразилії і т. д.

Сьогодні в законодавчих палатах Америки в дні 22-го Січня засідання починають молитвою українських церковних достойників обидвох віроісповідань за визволення, а день 22-го Січня кожного року, офіційно проголошують святом і на муніципально-адміністративних будинках вивішують український прапор, тут же поруч прапору американського.

Сьогодні Президент Америки, кожного року в липні, проголошує «Тиждень поневолення народів».

Сьогодні про московсько-советський імперіалізм і колоніалізм, та потребу його ліквідації говорять з трибуни Об'єднаних Націй в Нью Йорку представники багатьох держав вільного світу, а між ними зокрема Президент Америки Кеннеді, Прем'єр Діфенбейкер, американський амбасадор Стівенсон, покликаючись при тому і на поневолення України, як один з прикладів того імперіалізму і колоніалізму.

Не сумніваємось в тому, що в короткому часі заговорить їх більше і ще чіткіше, та конкретніше і голосніше.

Тому відзначаючи 22-ге Січня і підсумовуючи ті факти, які далеко не всі вичислені, наснажуємось вірою в перемогу нашої слухної Справи.

До Вас в Україну напевно доходять відомості, до того ще й переяскравлені, що ми тут у вільному світі споримо між собою. Так — ми споримо і то, деколи, таки здорово споримо. Але ми споримо лише в питаннях стратегії і тактики у визвольних змаганнях і політиці. А такі спори зустрічаємо в парламентах і між партіями в усіх країнах-держав вільного світу з демократичними чи народовладними устроями. Немає таких спорів лише у тоталітарних системах, де є лише одна партія, яка стратегію і тактику накидає

всім громадянам, як то є — для прикладу — в Советському Союзі.

Коли ж йдеться про Мету, то у нас спорів немає, бо вона у нас усіх одна і спільна. І коли йдеться про Мету, то ми виступаємо суцільним фронтом, чого одним з багатьох доказів є меморандум до Об'єднаних Націй дня 22- січня 1961 року, який підписали всі українські політичні угруповання, в якому, власне, говориться про московсько-советський імперіалізм і колоніалізм про поневолення українського народу і його змагання до волі, та апель поставити ці питання на обранні Асамблеї Об'єднаних Націй.

Ось щойно недавно, бо в листопаді минулого року, у нас відбулася П'ята Сесія Української Національної Ради. І ми знова дискутували і спорили повних шість днів. Але у висліді тих дискусій і спорів ми устійнили і схвалили засади і напрямні визвольної політики і дипломатичної акції, унявши їх у відповідні резолюції.

Розглядаючи і устійнюючи напрямні внутрішньої політики, ми, між іншим, присвятили увагу суцільним процесам в Україні, та поставі українського народу супроти окупанта. З тією постановою ми зв'язуємо великі надії, які нашіли свій вислів в резолюції в якій сказано: «П'ята Сесія Української Національної Ради заявляє, що в разі, коли б в Україні, по її звільненні, чи в ході визвольної боротьби проти ворожої окупації, постав український національний уряд, який буде діяти в інтересах українського народу і буде боронити суверенність Української Соборної Держави — Державний Центр Української Народної Республіки на чужині не буде такому урядові протиставитися, а навпаки, визнає його за тимчасовий Уряд до скликання Установчих Зборів».

Ми не сумніваємось, що український народ в Україні, змагаючись з окупантом, має це на увазі.

Розглядаючи і устійнюючи напрямні зовнішньої політики ми присвятили, між іншим, увагу також нашому відношенню до московського, чи пак російського народу і це відношення уняли в резолюцію в якій сказано: «Державний Центр Української Народної Республіки або його окремі органи не можуть входити чи то безпосередньо чи посередньо в співпрацю з російськими політичними організаціями, які не зрелися імперіалізму і колоніалізму й агресії в майбутньому супроти України і далі заперечують право українського народу на суверенну державу».

Чи то значить, що ми на віки мали б бути непримиренними ворогами московського народу? Нічого подібного! Ми свідомі того, що колись прийде жити з московським народом в добросусідських стосунках, а, може, й співпрацювати з ним не лише по господарській, але й по політичній лінії. Але коли? Тоді, коли Україна буде звільнена від московської окупації і стане суверенною державою. Ось тоді прийде черга на нав'язання добросусідських взаємовідносин між українським і московським народами, та їхніми суверенними державами.

В грудні 1917 року Москва збройно напала на Україну, та її окупувала і знищила суверенність та поневолила український нарід. Жодного мирного договору між Україною і Московщиною не заключено і його не має.

Довідуємось, що Хрущов задумує чергову зміну конституції Советського Союзу. Ми не знаємо, що Хрущов задумує міняти в тій конституції, яку він укладав і схвалював разом із Сталіном. Але ми одно знаємо, що обов'язуючи в Україні конституцію можуть ухвалювати і міняти лише Українські Установчі Збори, чи пар-

лямент, свобідно вибрані українським народом. Конституція накинута Україні Москвою не може обов'язувати українського народу.

І це все повинен усвідомити і пам'ятати український нарід так в Україні, як і поза межами України не лише тоді, коли відзначає Акти 22-го Січня, але й у повсякденному житті, в повсякденній визвольній боротьбі за реалізацію тих Актів.

І в цій боротьбі бажаємо найкращих успіхів. Щастя Боже!

Список привітань, що надійшли до П'ятої Сесії УНРади

ПРИВІТАННЯ

виголошені на відкритті V-ої Сесії УНРади
17 листопаду 1961 року.

1. Митр. Протоіерей о. П. Дубицький
2. Д-р Редер, Укр.-Німецьке Т-во
3. Д-р Н. Інамшвілі від Паризького Бльоку
4. Проф. П. Савицький, УТГІ
5. І. Заковоротний, Делегат Т-ва Сприяння Укр. Нац. Раді в США
6. Ред. В. Стахів, Спілка Укр. Журналістів
7. Полк. М. Стечишин, Союз Українських Воєнних Інвалідів

-
1. Митрополит Української Автокефальної Православної Церкви Ніканор
 2. Архієпископ Іван, Апостольський Візитатор українців у Західній Європі
 3. Архієпископ Мстислав (США)
 4. Архієпископ Сильвестер (Проф. С. Гаєвський — Австралія та Н. Зеландія)
 5. Єпископ Варлаам (Соловій — УАПЦ—, Австралія)
 6. Єпископ Платон Корниляк — Апостольський Екзарх українців у Німеччині)
 7. Єпископ Володимир — Апостольський Екзарх українців у Франції
 8. О. Пралат Голинський — Німеччина
 9. О. Канцлер Леськович — Німеччина
 10. О. Протоіерей А. Дублянський — Німеччина
 11. Протоіерей Д. Бурко — Німеччина
 12. Парафіяльна Рада в Ганновері, Німеччина. Св. А. Близнюк
 13. Укр. Християнський Рух, Сарсель, Франція. В. Янів, О. Кульчицький
 14. Українська Автокефальна Православна Церква у В. Британії. Протопресвітер С. Молчанівський
 15. УНДС в США — Мінеаполіс і Сен — Пол. А. Романенко, В. Дмитренко і Т. Проданчук

16. Англійсько-Українське Т-во в Англії. Аберон Герберт
17. СУЖЕРО — Канада, Лашін. А. Білоцерківський і М. Тихонів
18. Т-во Сприяння УНРаді в Монреаль, Канада. К. Роговський і А. Білоцерківський
19. Т-во Прихильників УНР в Голандії. В. Герасименко
20. Т-во Прихильників УНР в Нью Йорку (Сп. Шт. Америки). Іван Гаєвський
21. СУНД в США (Ньюарк). О. Олесницький
22. Бібліотека ім. С. Петлори у Франції. П. Йосипшин і М. Ковальський
23. Т-во Прихильників ДЦ УНР в США — Філядельфія. П. Чупрук і о. К. Даниленко
24. Об'єднання Прихильників УНР в США — Укр. Фінанс. Комітет в США. І. Паливода, І. Шепарович, І. Гаєвський, І. Мірошниченко, Ірина Шох, О. Клісяк, д-р Авдіковський і Я. Танцюра
25. УНДС в США — Філядельфія. Д. Лимаренко, П. Панасюк і Ю. Міщенко
26. Представництво ВО в Канаді, Торонто. М. Садовський
27. «Листи до Приятелів». М. Шлемкевич
28. Рада Представництва ВО в США (Н. Йорк). Є. Приходько, М. Шахнович, І. Зубенко
29. Союз Українців у Бельгії (СУБ). Д. Сацюк
30. Союз Українських Інженерів Америки, Нью Йорк. Рогоза
31. ДОБРУС — Канада, Торонто. С. Підгайний і П. Трепет
32. Орденська Рада Залізного Хреста. О. Загородський і А. Зубенко
33. ЦК СЗСУ-СП (Форт Вайн, Індіана), США. Я. Задерей, Д. Мельник, Ю. Пяріг, В. Сеня, і осередки: Нью Йорк — Ю. Доценко; Клівеленд — М. Безкровний і М. Бушадж. Форт Вайн — М. Коваленко, Я. Гребитюк і решта нечіткі; Чикаго — Т. Печенюк і далі нечіткий; Детройт — С. Дорожко і Маровський

34. ДОБПРУС в Німеччині — І. Білий
35. «Український Селянин» — Німеччина. В. Огородник
36. Українське селянське Т-во Прихильників УНР в Аргентині. Ф. Топчій
37. Т-во Сприяння УНР в Клівленд США. Г. Пиріг
38. СУВ і Т-во Прихильників УНР в США — Ст. Пол, Міннеаполіс. В. Філонович, В. Радченко і В. Романовський
39. ЦБ УНДС Крайова організація в Австралії.
40. ЦПУЕ в Німеччині. Я. Бенцаль і А. Мельник
41. Державний Контролер УНР І. Кабачків
42. З'їзд Делегатів Укр. Військ. Товариств у Франції. П. Вербицький, Пашенко, Грицина і Бацуца
43. Укр. Громадська Опіка у Франції. С. Созонтов і Лубенець
44. ОУЖ в Німеччині. Д. Ребет, І. Леник
45. Союз австр. громадян укр. походження, Відень. В. Залозецький і М. Іванович
46. СВУ — Крайова Управа Австралії, Сідней. В. Буряк і В. Романовський
47. ДОБРУС у Зах. Німеччині. Гол. Управа Іван Лиховий
48. СУВ — Конбера, Австралія. А. Жуківський
49. СУВ — Аделаїда, Австралія. Я. Закревський і Л. Зозуля
50. СУВ — Головна Управа, Німеччина. В. Татарський і Я. Зінченко
51. ДОБРУС — Детройт, США. П. Трепет
52. УВАН (Німеччина). П. Курінний
53. Головна Управа УНДО в США, Нью Йорк. М. Шахнович і Ів. Шепарович
54. Гол. Управа Фронту С. Петлюри, Лондон. М. Кошук
55. КОДУС — Сарсель, Франція. О. Кульчицький і Ю. Волошин
56. ІМКА/ІВКА в Німеччині. А. Грабер
57. УВАН в США, Нью Йорк
58. Український Робітничий Союз в США. А. Батюк
59. Делегація Республіки Арменії. С. Торосян
60. Українське Вільне Козацтво. Військовий Отаман Полковник Іван Цапко і сотник Юрій Тамарський
61. Представництво ВО УНР в Н. Зеландії. В. Федорко
62. Заг. Збори Т-ва Сприяння УНР в Австралії, Мельбурн. І. Яворський і О. Коваленко
63. К-т Сприяння УНР в Едмонтоні, Альта, Канада. І. Верхомир і К. Телячко
64. Т-во Сприяння УНР на Півн. Райн і Вестфалію, Німеччина
65. Край. Управа Т-ва Сприяння УНР в Австралії, Саншайн. А. Престашевський і М. Підріз. Виголошував В. Бабицький
66. Т-во Прихильників УНР, Равенсбург, Німеччина. Г. Робенко
67. Т-во Прихильників УНР: Пасейк, Петерсон, Кліфтон, Гаріфельд — Нью Джерсі, США Осип Клісяк
68. Уповноважений ВО УНР в Венецуелі. В. Васюк
69. Кр. К-т УРДП в Буенос-Айрес, Аргентина. О. Кірічко, Д. Безручко
70. УСП в США. С. Ріпецький, В. Діберт
71. СВУ — Президія Світової Ради. Бруклін-Нью Йорк, США. І. Бутко, С. Шевченко
72. «Українські Вісті» — Редакція і Адміністрація. А. Глінін. Німеччина
73. Легіон С. Петлюри, Гол. Управа Австралія. Я. Коваль, В. Найдіон
74. Т-во Сприяння УНР в Великій Британії. В. Бабицький
75. СУВІ — Головна Управа, Мюнхен. М. Стечишин
76. ЗУАДК — Європейське Представництво. М. Рудко
77. Представництво ВО УНР в Британії. П. Базилевський
78. ЦК УРДП
79. Легіон С. Петлюри — Головна Управа. В. Слонь
80. Союз Українців Самостійників у Канаді. Л. Фарина, К. Телячко
81. Українське Академічне Козацтво «Запороже» — Зор'ян Городиський (Сеньйор)
82. Кр. К-т УРДП в Австралії, Сідней. С. Косенко
83. Представництво ВО УНР в Аргентині. С. Кравець
84. Представництво на Шлезвіг-Гольштайн, Німеччина, Любек. В. Стадниченко
85. Кр. Упр. Т-в Сприяння УНР в Австралії, Сідней. І. Любчик
86. УКК, Америка. В. Мудрий
87. Союз бувших Укр. Вояків у Канаді. І. Липовецький і Д. Сачківський
88. Союз Укр. Організацій в Австралії. М. Болух і Р. Гіжовський
89. «Українець в Австралії», Видавництво й Редакція. Б. Ігнатів
90. ДОБРУС в Австралії, Сідней. Т. Мироненко
91. Т-во Сприяння УНР в Австралії, Сідней. В. Онуфрієнко і Б. Григорович
92. Т-во Сприяння УНР в Австралії. Т. Мироненко
93. ДОБРУС в Австралії. Т. Мироненко, Я. Полтава
94. Укр. Вільна Громада в Америці, Нью Йорк, США. І. Паливода і Г. Нічка

- 95 Т-во Прихильників УНР у Клівленді. М. Курах і І. Стрільець
- 96 ОДУМ в Канаді, Торонто М. Лебедюкський і Я. Семотил
- 97 УНДС в Канаді, Торонто І. Ягшецький і С. Ковальський
- 98 Т-во Сприяння УНРаді, Форт Вілліам в Канаді
- 99 Військове Товариство у Франції — шлях. В. Солімар і М. Ковальський
- 100 Український Клуб у Вашингтоні, Н. Зеландія. Т. М. Пінчук
- 101 Громадська Нарада в Чикаго, США: за Громадську Нараду — Федоренко, Ф. Ревенко, М. Семчишин, О. Дзигинський; за Дирекцію Об'єднання укр. америк. демокр. організацій (15) — В. Вілюкський, Т. Донченко; за Т-во Прихильників УНР — З. Федоренко, С. Торосунів
- 102 І. Каплистий, Розмонт, США
- 103 С. Качур, Франція — Париж. Б. Член Укр. Центр. і Малої Ради
- 104 К. С. Калишин, Сідней, Австралія
- 105 М. Степаненко, Зомерсет, США
- 106 П. Олексієнко, Денвер, США
- 107 Бланка Баран-Вачинська, Мюнхен, Німеччина
- 108 П. Ільєнко, Франкенбах, Німеччина
- 109 В. Солонар, Париж — Франція
- 110 І. Корнило, Вельберт/Райнл. — Німеччина
- 111 Є. Прокопович, Бесанкур — Франція
- 112 В. Лукіянович, Париж — Франція
- 113 М. Мельничук, Аляска, Канада
- 114 В. Іванис, Торонто, Канада
- 115 А. Жук, Відень, Австрія
- 116 М. Іванович, Відень, Австрія
- 117 С. Іванович, Зальцбург, Австрія
- 118 Г. Райсфельдер, Мюнхен, Німеччина
- 119 А. Красночуб, Австралія
- 120 В. Павленко, Базберг, Німеччина
- 121 Ст. Люта, Відень, Австрія
- 122 О. Загородський, Нью Йорк, США
- 123 О. Кузьмівський, Торонто, Канада
- 124 О. Вишнівський, Блоссфельд, США
- 125 М. Лівинська, Йонкерс, США
- 126 Л. Дражевська, Нью Йорк, США
- 127 М. Костів, Штуттгарт, Німеччина
- 128 М. Ковалевська
- 129 І. Моргай, Робтлінген, Німеччина
- 130 А. Марголіс, США
- 131 І. Драбатий, Александрія, США
- 132 Д. Соловей, Сен-Пол, США
- 133 Х. Рябокниць, Сен-Пол, США
- 134 І. Бригза, Брізбан, Австралія
- 135 Н. Юрчишин І-й, Дерби, Англія
- 136 Є. Чорнокосівський, Бофало, США
- 137 Б. Шрамченко, Доршгадт, Німеччина
- 138 Т-во Сприяння УНРаді в Аргентині. Я. Лавриченко і Даволюк
- 139 Інж. С. Созонів, Париж, Франція

ДОДАТКИ

**3 матеріалів про діяльність органів Державного Центру УНР в екзилі
між IV-ою і V-ю Сесіями УНРади**

Відозви і звернення Державного Центру чи Виконавчого Органу

ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА!

Цього року закінчується 40 років із часу, коли визвольні змагання українського народу, його боротьба за своє національне, політичне й суспільне визволення, за відновлення власної державности набрала широкого, всенароднього, масового характеру. Тому 40 років почалась Українська Національна Революція, яка допровадила протягом неповного року свого розвитку до проголошення цілковитої національної і державної самостійности нашої Батьківщини й започаткувала героїчний змаг нашого народу за її здобуття.

Революційні ідеї 1917 — початку 1818 року виявили сучасникам і наступним поколінням історичну поступовість, виняткову життєву силу визвольних прагнень українського народу. Те, що перед тим жевріло лише малою, для багатьох непомітною, іскрою, що було тільки мрією, раптом, протягом небувало короткого часу запалало яскравим полум'ям, перетворилось на безпосередню, найближчу історичну мету для якнайширших народніх мас.

Протягом першого революційного року поставили й організаційно оформились чинні політичні, громадські, суспільні й культурні сили нашого громадянства, було закладено фундамент, а далі й dokonано справу відновлення після понадпівторавікової перерви української державности. Вийшли з підпілля або створились нові українські політичні партії, що стали виразом політичних прагнень якнайширших верств українського народу, в усій їх широчині й різноманітності: постали багатотисячні суспільні й громадські, станові, військові, професійні, господарчі й культурні організації, створилась всенародня, потужна база для здійснення віковичного ідеалу відродженої до нового, власними руками твореного, життя української нації; було закладено основи до будування майбутнього політичного, суспільного й економічного ладу вільної і незалежної України, опертого на засадах якнайширшої демократичної свободи, соціальної справедливости й господарчого добробуту.

Вже протягом перших трьох місяців революційного зриву українські політичні сили, вилонені активною частиною українського громадянства й підтримувані широкими верствами всього українського народу, перебрали фактично провід українським життям до своїх рук.

Так у травні, червні й листопаді 1917 року відбулись при участі сотень і тисяч делегатів всеукраїнські військові з'їзди, що на них було заступлено мільйони вояків-українців, цвіт українського народу, який в умовах тодішнього воєнного часу був зібраний у лавах російського війська. В червні того року відбулись селянський

і робітничий з'їзди, в грудні 1917 р. утворено Всеукраїнську Церковну Раду, а в січні 1918 року зібрався перший Всеукраїнський Церковний Собор.

Уже в квітні 1917 року постала волею самих українських вояків перша національна українська військова частина — 1-й Український Полк ім. Гетьмана Богдана Хмельницького, а в травні на 1-му Військовому З'їзді створено Український Генеральний Військовий Комітет на чолі з Симоном Петлюрою, який заходився коло дальшого формування українських полків, дивізій і корпусів.

Але найголовнішими досягненнями української революції було створення вже в перші її тижні українського загальнонаціонального представництва — Української Центральної Ради, що незабаром, у квітні 1917 року, на Всеукраїнському Національному Конгресі перетворилась у справжній український всенародній революційний парламент, який перебрав до своїх рук керування дальшою долею України. В своїх чотирьох універсалах, з червня 1917 року по січень 1918 року, У. Ц. Рада, яко повноправний представник усього народу України, ступнево відновила українську національну державність і незалежність у формі Української Народньої Республіки. Доказом того, що це не був лише крок самого українського революційного проводу, але волевияв українського народу, був склад Української Центральної Ради, обраної представниками українських станових, суспільних і політичних масових організацій. Про це ж свідчили й наслідки вільних демократичних виборів до органів місцевого самоврядування (земства) й до Установчих Зборів, що відбулися наприкінці 1917 та на початку 1918 року й принесли українським політичним партіям величезну перемогу (від 70 до 80% обраних депутатів). Дарма, що через напад большевицької Росії ті Установчі Збори не могли зібратись, але вибори до них були, як і до органів земського самоврядування, своєрідним плебісцитом українського народу на користь української демократичної державности й незалежности.

Українська Національна Революція розвивалася в тісному зв'язку з визвольними рухами інших поневолених народів. У вересні 1917 року в українській столиці Києві відбувся скликаний на ініціативу Української Центральної Ради З'їзд Народів, що декларував основи майбутнього співжиття націй кол. російської держави на засадах цілковитої свободи, незалежности й рівноправности.

Державна самоорганізація українського народу була не тільки реалізацією його історичних праг-

нень і цілей. Разом із тим новопостала Українська Народна Республіка стала першим більшим джерелом опору російському більшовизмові — цьому новому і, як показав дальший його розвиток, найбезогляднішому виявові політичного деспотизму й московського імперіялізму, що з часом став загрозою для цілого вільного світу.

1957 рік для кремлівських володарів є так само «ювілейним» роком. Протягом цього року підготовляються святкування сорокових роковин так зв. жовтневої революції, провадиться посилений пропагандний наступ на душу і свідомість широких мас уярмлених комуністичною Москвою народів. Їм, а особисто їх молодшому поколінню, вирросло в умовах тоталітарного режиму й чужинецької окупації, настирливо подається викривлений образ подій, що розгорталися перед сорока роками. Боротьба більшовиків за встановлення монопартійно-тоталітарного режиму висвітлюється, як боротьба «диктатури пролетаріату»; підготування до колгоспного кріпацтва й невилітної праці робітників на комуністичних державних підприємствах — як «соціалістичну революцію»; поновне завоювання советсько-російською збройною силою народів, що вже національно й державно самовизначились, — як здійснення Ленінської національної політики «дружби народів», об'єднаних «навколо великого російського народу».

При цьому всяко замовчується, а коли це є неможливим, паплюжиться визвольні рухи й політичні, державні й соціальні досягнення українського та інших, нині поневолених народів у ході їхніх національних революцій.

Українська Національна Рада, в своїй Деклярації, прийнятій на IV сесії 21 березня 1957 року, урочисто відзначила 40-річчя з дня утворення першого українського парламенту — Української Центральної Ради й тим самим започаткувала заходи, скеровані на переведення широкої акції 40-річчя Української Національної Революції й відбудови української державності. Ця акція має значення величезної ваги для дальшої духової мобілізації українських визвольних сил. Вона має пригадати всьому українському громадянству у вільному світі ті основні ідейні і політичні засади, які були вихідними позиціями для борців за українське визволення, має зміцнити перемчий зв'язок між визвольною боротьбою, що її провадило покоління української революції, й тією, що її провадить сучасне українське покоління. Ця акція має показати незмінність наших національних ідеалів та історичних цілей протягом усіх 40 років визвольної боротьби нашого народу, його тверду волю повернути собі державні, політичні, суспільні й духові здобутки української революції 1917—1918 років. Вона має показати українському народові, особливо його молодому поколінню на Батьківщині, з усією виразністю і повнотою, за що змагалось перед сорока роками його старше покоління, викрити суть московсько-комуністичних накле-

пів на визвольні змагання українського народу, викрити ще більшою й повнішою мірою насильницьку антинародно й загарбницьку суть советського окупаційного режиму, приховувану «революційними» гаслами.

Ця акція має засвідчити перед громадською думкою вільного світу нашу незалежність у боротьбі за здійснення історичної мети, проголошеної вже протягом першого року революції.

Виходячи з свідомости виняткової ваги відзначення 40-річчя початку наших визвольних змагань і відновлення української державності, Виконавчий Орган Української Національної Ради закликає українське громадянство чинно включитись в цю акцію. Виконавчий Орган закликає громадянство по різних країнах утворювати громадські осередки для переведення відзначення 40-річчя української революції в цілому, або окремих етапів її і дат, переводити маніфестації, урочисті збори, доповіді, радіопересилання присвячені цим пам'ятним подіям, вивчати їх, — закликає українську пресу якнайповніше висвітлювати їх розвиток.

Увесь хід подій і визвольної боротьби українського народу протягом минулих 40 років є наявним свідченням того, що засади, проголошені нашою національною революцією, як дороговкази на шляху нашого народу до його вільного й незалежного майбутнього, були в історичній перспективі єдино правильними. Вони не тільки не застаріли, але, навпаки, набрали нового повноцінного значення в наші дні, лишилися і лишаються й надалі провідними історичними напрямними, вірність яким наш народ, у тих чи тих формах чи проявах, засвідчує і засвідчує кожночасно протягом останніх чотирьох десятиріч, відчувуючи, що тільки вони є й можуть бути його ідейною, духовою зброєю в боротьбі за свою Вільну, Самостійну, Соборну, Демократичну Державу.

Завершенням відзначувань ювілейного року Української Національної Революції має бути урочисте, всенациональне відсвяткування 22-го січня 1958 року — сорокових роковин проголошення самостійності Української Народної Республіки. Свято сорокових роковин завершення Української Національної Революції актом 22-го січня буде протиставленням облудним, примусовим святкуванням сорокових роковин жовтня в окупованій Україні. Це свято найкраще відзначити скликанням і відбуттям «Світового Конгресу Вільних Українців», що мав би стати могутньою маніфестацією національно-державних прагнень українського народу перед вільним світом і потужним протестом проти поневолювачів України — російсько-більшовицьких володарів Кремля!

Виконавчий Орган Української Національної Ради, виходячи з ініціативою відзначення сорокових роковин проголошення української державної незалежності «Світовим Конгресом Вільних Українців», закликає всі українські центральні установи — як ПАУК, УККА, КУК та інше

— всі інші політичні й громадські українські установи й організації та все українське громадянство у вільнім світі нав'язувати з ним контакт у цій справі, подавати проскти й активно причинитися до реалізації цього пляну.

Українські громадяни і громадянки у вільнім світі! Ваші брати і сестри в поневоленій Україні не мають змоги відзначити сорокаліття Української Національної Революції. Але в своїх серцях вони носять ті ж самі ідеали, що й ми, які перебуваємо поза межами російсько-большевицької тюрми народів. Заманіфестуємо ж гідно перед цілим світом незламне прагнення України до свободи, демократії і незалежності й підтримаймо морально боротьбу українського народу проти російсько-большевицької неволі відбут-

тям «Світового Конгресу Вільних Українців» у сорокові роковини Свята Самостійности і Соборности!

Голова Виконавчого Органу
Української Національної Ради
Микола Лівіцький

Заступники Голови:

Олександр Юрченко
Федір Пігідо

Ч л е н и :

Андрій Вовк
Свирид Довгаль
Михайло Мельничук
Микола Хробак

Червень 1957 р.

ДО УКРАЇНЦІВ НА БАТЬКІВЩИНІ І НА ЧУЖИНІ!

Сорок років тому вільно обрані представники Землі Української, зібрані в революційному парламенті — Українській Центральній Раді, виконуючи волю всієї української нації, проголосили своїм IV-м Універсалом Україну «Самостійною, ні від кого незалежною, вільною, суверенною Державою Українського Народу». Тим історичним актом народ наш розвіяв кайдани, якими він був закований в російській імперії протягом понад двох з половиною сторіч.

Всім громадянам Української Народньої Республіки гарантувалось волю слова, друку, віровизнання, зборів, спілок, страйків, недоторканости особи й мешкання; касувалась велика земельна власність, а земля переходила без викупу в користування трудового селянства; встановлювався 8-ми годинний день праці для робітництва, право його на вільну самоорганізацію й участь у контролі над промисловим виробництвом; закріплювалися й поширювалися права демократично обраного місцевого самоупраядування, якому належала громадська управа по селах і містах України. Та на перешкоді побудови нового вільного життя українського народу стала комуністична Росія — проти відновленої Української Держави пішли війною новітні московські імперіялісти — большевики. Ця війна проти незалежної України тривала три роки. Не зважаючи на героїчну боротьбу українського війська під тиском переважних сил ворога Армія і Уряд Української Народньої Республіки 21 листопада 1920 року змушені були залишити територію України.

Щоб приховати від українського народу історичну правду кремлівські правителі назвали сороколіття початку своєї агресії проти незалежної України «великим національним святом українського народу», а свою окупацію України — створенням «суверенної Української Радянської Держави». Галасливими заявами Москва намагається приховати, що ця т. зв. «суверенна» советська Україна насправді є звичайною провін-

цією московсько-советської імперії, а її «уряд» — лише слухняним знаряддям в руках Москви, мовчазним виконавцем наказів московської КПСС. Усі ділянки господарського й суспільного життя України перебувають або під безпосереднім завідуванням Москви, або під її суворим контролем. Наголошуючи всюди, що Україна стала «однією з найбільш промислових держав Європи», советська пропаганда мовчить проте, куди, кому й для якої мети йдуть ті трудові надбання українського народу. Величезна частина осягів праці українського народу іде на створення і збільшення воєнної сили московсько-советської імперії та підготування воєнної агресії проти вільних країн. Творець і природний господар величезних дібр — український народ позбавлений змоги ними порядкувати.

За час свого панування московська комуністична диктатура зруйнувала основи суспільного порядку й добробуту найбільшої частини українського народу — українського селянства, відібравши у нього добутий ним під час національної революції й переданий йому Українською Народньою Республікою, землю та привололила його відбувати в колгоспах нову «соціалістичну» панщину. Український робітник фактично позбавлений всіх політичних і професійних прав, а рівень матеріального забезпечення став нижчим, як перед революцією.

Так зване «визволення жінки від рабства» — фактично одірвало її від родини, обернуло у невільницю, примусивши виконувати найтяжчу фізичну роботу.

Українську молодь вивозиться в сибірську тайгу й денационалізується.

Советське т. зв. будівництво української «національної формою й соціалістичної змістом» культури є нічим іншим, як систематичним змаганням до русифікації України, підпорядкуванням українського духового життя московському котролеві. Українські науковці в численних до-

слідних установах працюють, головне над завданнями, що мають служити збільшенню воєнної сили московської імперії. Українських істориків примушують фальшувати минуле свого народу, впевняти про його, нібито «прагнення» бути «навіки із російським старшим братом» і далі жити у московському ярмі. Сорок років московсько-советської окупації завдали великих втрат українській культурі. За цей час ув'язнено й фізично знищено багато тисяч представників української науки, літератури, мистецтва.

Українська Автокефальна Православна Церква, цей могутній вияв релігійних почувань українського народу, знищена наприкінці 20-х років: усі її єпископи й тисячі священників та сотні тисяч вірних заслано в концентраційні табори, де більшість з них загинули. Щоправда, спершу було зруйновано і російську церкву, але пізніше, прагнучи використати релігію для своїх цілей, Москва відновила московську православну церкву, поширивши її діяльність також на Україну, щоби таким шляхом, використовуючи релігійні почуття людности, посилити русифікацію України. В західних українських областях советська окупаційна влада так само знищила Українську Католицьку Церкву, місцевого українського населення. Її єпископів і більшість священників посаджено до тюрем або вислано до концентраційних таборів, де вони поділили долю своїх православних братів УАПЦ.

Відчуваючи повсякчасний національний спротив, кремлівські володарі всякими способами намагаються знеславити українську національну революцію, її провідників і учасників, а також тих, хто зараз бореться за повне національне визволення. Фальшуючи історичну правду, советська пропаганда намагається змалювати образний Українським Національним Конгресом та З'їздами селян, робітників і вояків перший український парламент — Українську Центральну Раду, як представників «поміщиків» і «капіталістів», а оборонців Української Народньої Республіки, вояків, що були селянами, робітниками, шкільною молоддю, — советська пропаганда називає «контрреволюційними й офіцерськими бандами».

Боротьба українського народу безупинно тривала всі роки московсько-большевицької окупації. Після закінчення російсько-української війни 1917-1920 р. р. раз-у-раз вибухали селянські повстання, діяли підпільні організації як от — Спілка Визволення України, Спілка Української Молоді та інші, не вгавала боротьба українського громадянства за українську школу, культуру, церкву та інше.

Ця безупинна визвольна боротьба українського та інших поневолених Москвою народів, призвела до кризи комуністичної системи в ССРСР, що виявилася в останні роки. Московська диктатура змушена була поробити деякі тактичні поступки, як от певне послаблення терору, т. зв. «поширення прав» союзних республік та інше, хоч ті

поступки аж ніяк не змінили суті московського окупаційного режиму на Україні.

Сьогодні світ переживає добу остаточного занепаду колоніялізму. Розпадаються старі імперії, народи колишніх колоній стають на шлях самостійного національного життя. Але кремлівський комуністичний провід, видаючи себе за оборонця волі азійських та африканських народів, в той же час намагається врятувати своє панування над поневоленими неросійськими народами ССРСР і народами сателітних країн, зберегти московську комуністичну імперію. Однак марні його зусилля — час розвалу московської тюрми народів наближається.

Державний Центр Української Народньої Республіки в екзилі, зокрема його Національна Рада, що складається з представників українських демократичних партій, вітають український народ з Сороковою Річницею проголошення IV Універсалом — 22 січня 1918 року Державної Незалежності України й закликають українців на Батьківщині й на чужині і надалі зберігати віру в остаточну перемогу.

Державний Центр Української Народньої Республіки закликає українську молодь, національну душу якої не зміг зламати деспотичний окупаційний режим, пам'ятати про славі діла своїх батьків й бути готовими перебрати до своїх рук прапори Української Національної Революції, щоби довершити боротьбу за волю Батьківщини.

В своїх змаганнях за волю й кращу долю український нарід не самітний. З ним плече-в-плече ідуть інші поневолені Москвою народи, з ним вільні народи світу.

Хай живе незалежна демократична Держава Українського народу — Соборна Українська Народня Республіка!

Президент Української Народньої Республіки
Степан Витвицький

Віце-Президент: Олександр Удовиченко

Голова Української Національної Ради:
Іван Багрянний

Члени Президії Української
Національної Ради:

Євген Гловінський
Михайло Добрянський
Володимир Доленко
Василь Діберт

Голова Виконавчого Органу
Української Національної Ради:
Микола Лівичський

Члени Виконавчого Органу:

Олександр Юрченко
Федір Пігідо
Андрій Вовк
Свирид Довгаль
Михайло Мельничук
Микола Хробак

Січень 1958 року.

ВІД ДЕРЖАВНОГО ЦЕНТРУ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

Українські громадяни і громадянки!

У сорочковому річці, як проголошення Акту Соборності Державної Центр Української Народної Республіки, переслав свій гарячий привіт Українському Народові на повелюваних різних землях та всьому українському громадянству згодом межами Батьківщини! Сорок років тому. 21 січня 1919 року в рік після проголошення Самостійності і Суверенності Української Народної Республіки в наслідок ухвали Національної Ради Західно-Української Народної Республіки з 3 січня 1919 року, в стародавній столиці України, Києві, відбулася урочистість Акту Соборності. «Віднині воєдино зливаються столітніми відірвані одна від одної частини єдиної України — Західно-Українська Народна Республіка (Галичина, Буковина й Угорська Русь); Наддніпрянська Велика Україна. Здійснилася віковичня мрія, якою жили і за яку вмирали кращі сини України. Віднині є єдина, незалежна Українська Народна Республіка. Такими словами повідомляла своїм Універсалом Директорія Української Народної Республіки про цю велику подію. Ці слова були непорушним дорожчим каменем для майбутніх поколінь і виявом непокінтої волі українського народу мати свою єдину суверенну державу на всій етнографічній території українській.

Український народ впертою і жертвенною боротьбою довів свою вірність цим національно-державним ідеалам. Але перемога зовнішньої сили не дозволила закріпити віковичні мрії українців: територію України на довгий час поділено поміж чотирма чужими державами. Друга світова війна й жорстока гітлерівська окупація більшості українських земель принесла нові тяжкі страждання. Не зважаючи на всі зусилля і жертви, українці, що опинилися між двома ворожими собі силами — московсько-більшовицькою і гітлерівською — не були в стані і цим разом здійснити свої національно-державні прагнення. Мимо, однак, переслідувань, арештів й інтернувань, українські національно-політичні сили здобулися не тільки на протести і спротив, але й на організування збройного повстанського руху, що був започаткований з ініціативи Державного Центру УНР. Гаслом цього збройного руху, що існував у формі Української Повстанської Армії, була боротьба проти обох ворожих Україні сил — як московсько-більшовицької, так і гітлерівської.

Глухом були гасла про визволення для України в устах гітлерівських окупантів. Та не менш глухом брали твердження московсько-советської пропаганди, ніби червона армія, повертаючись в Україну після гітлерівської окупації, принесла визволення українському народові. Як перед 1941 роком, так і тепер режим у поневоленій Україні лягає собою нечуваний економічний вигиск, соціальне уярмлення, релігійні утиски, національний і політичний гніт, руси-

фікацію й лонну колоніальну залежність від Москви відь незалежної Української Радянської Соціалістичної Республіки.

Советська пропаганда безудинно хвалиться т. зв. «воз'єднанням» українських земель у межах советської України. Та не таке «воз'єднання» було віковичною мрією українців. Справжній Соборність не й кині нездійснена! Поза межами України, переважно в російській советській республіці, знаходяться українські етнографічні території, що безпосередньо прилягають до материкового пня. На Далекому Сході й розлогіх просторах Сибіру живе здебільшого компактною масою велика кількість українців, що є позбавлена всяких національних прав і підлягає безоглядній русифікації. А в самій УССР здійснена тепер «соборна неволя» українського народу, що живе в «соборній тюрмі», «під московським караулом», під постійним терором сілєю накинутаго чужинського режиму. Саме після рекламованого Москвою «воз'єднання» сотні тисяч «воз'єднаних» західних українців були розстріляні або опинилися в концтаборах Сибіру.

Советська Москва і наставлений нею маріонетковий «уряд» офіційно «незалежної» УССР намагаються вмовити українському народові, ніби він досяг здійснення своїх національно-державних і господарсько-соціальних прагнень, не шкодують облудних, принадних обіцянок, або, на зміну, застрашують пововним застосуванням масового терору. Мареву цього пововного терору, після уявної Хрущовської «відлуги», все частіше з'являється саме в останніх часах. І «залицяння» Москви до українців, і погрози новою хвилею терору, викликані невпинним спротивом українського народу проти антиукраїнської політики Кремля і його слухняного зряддя т. зв. «уряду» УССР. Цей спротив, у різних ділянках і в різних формах, невпинно йде далі. Ворог знає, що українці не відмовилися і не відмовляться від своїх найвищих ідеалів: справжньої Соборності в Незалежній і Суверенній Народоправній Державі. Тому Москва намагається всілякими наклепами, свідомою неправдою й інсинуаціями скомпромітувати речників ідеї української незалежності, зокрема провідників української еміграції і в першу чергу Державний Центр Української Народної Республіки, а в українському народові посіяти сумнів або застрашити його.

Та даремно советська Москва лякає тепер український народ маревом нової — американської чи якоїсь іншої — інтервенції, що мала б обернути Україну на колонію західно-капіталістичного імперіялізму, при допомозі, мовляв, української еміграції. В західному світі, де по другій світовій війні запанувала демократія, немає тепер сил, які, як колись Гітлер, могли б будувати підступні імперіялістично-колоніальні пляни щодо України. Держави Заходу утримують дипломатичні зносини з Советським Союзом і праг-

нуть забезпечити міжнародний мир, що є в інтересах усього людства. Але разом із тим, завдяки невпинній інформаційно-освідомчій праці всієї української еміграції та її організацій, серед вільних народів Заходу зростають вияви симпатій і зрозуміння до української визвольної боротьби.

Нікчемним наклепом є твердження советської Москви, ніби українські політичні сили на еміграції, а зокрема Державний Центр Української Народної Республіки, схилиються до якого-будь компромісу щодо вимоги повної суверенності і соборності української держави. Ця справа є передрішена суверенною волею українського народу в Актах Самостійності і Соборності 22 січня 1918 і 22 січня 1919 років! Державний Центр Української Народної Республіки, виконуючи тяжке завдання репрезентації волі і прагнень українського народу перед світом і намагаючись допомогти йому в безупинній боротьбі за волю, непохитно стоїть на позиціях автоматичного відновлення встановленої всенароднім волевиявом самостійної і соборної, суверенної Української Народної Республіки. Дбаючи про придбання симпатій і союзників для української справи у західному світі, Державний Центр Української Народної Республіки орієнтується у своїй діяльності на власні сили поневоленого, але непереможеного українського народу, а з чужинськими силами говорить, і буде говорити та домовлятися лише як рівний з рівними — на підставі визнання ними здійсненого і передрішеного українським народом сорок років тому Актами 22 січня права на повну державну Суверенність і територіальну Соборність.

Прагнучи єдиного фронту з представниками нині також поневолених російсько-советським імперіалізмом наших західних сусідів (поляків, румунів, чехів, угорців), Державний Центр УНР сподівається, що ці останні признають етнографічний принцип щодо територіального розмежування з Україною і цим спричиняться не тільки до тріумфу спільної боротьби проти спільного поневоловача, але й до встановлення добросусідських стосунків між нашими вільними народами в майбутньому. Таких же добросусідських стосунків прагнемо і з російським народом, коли цей останній покладе край імперіалістичній політиці своїх урядів — коли царського, а нині советсько-комуністичного — і визнає самостійні держави неросійських народів сучасного Советського Союзу.

Традиційно демократичний Державний Центр Української Народної Республіки стоїть за відновлення революційних здобутків українського народу і прагне ліквідації рабського режиму, режиму терору, визиску і гніту, що його на українських землях встановила московсько-советська окупація. В Україні немає тепер вільних виборів, не може бути висловлена справжня воля народу. А тому сучасний уряд советської України і його політика ні в якій мірі не відзеркалюють народніх прагнень. Майбутній державний устрій та господарсько-соціальний лад вільної, незалежної

і соборної України встановить сам Український Народ через своїх вільно і демократичним способом обраних всенародніх представників. Перед цими всенародніми представниками складе звіт і свої повноважності Державний Центр УНР, що стоїть на позиціях народоправного устрою та демократичного ладу у відновленій соборній Українській Народній Республіці. Державний Центр УНР визнає такий український уряд, що, здійснюючи владу в Києві, буде правдивим виразником справжніх прагнень українського народу до Суверенності і Соборності та до справжніх демократичних свобод.

УКРАЇНЦІ І УКРАЇНКИ!

Світ переживає тепер добу добровільної ліквідації колишніх імперій і постановя вільних і незалежних держав колісь підневільних народів. Лише одна імперія, сучасна московсько-советська імперія, цупко тримається за владу і намагається далі поневоловати численні волелюбні народи, як в середині теперішнього ССРСР, так і поза ним. Водночас ця імперія облудно виставляє себе за приятеля незалежності азійсько-африканських народів і обіцяє їм економічну допомогу. Україна, з природними багатствами своєї землі, радо прийде на допомогу т. зв. відсталім країнам. Але для цього треба, щоб природні багатства нашої Землі залишались у руках українських трудящих, а не йшли на збільшення господарського і воєнного потенціалу московсько-советської імперії. Для цього треба, щоб український народ став нарешті Господарем у своїй власній хаті!

Історичний процес розвитку міжнародних стосунків неухильно йде далі в напрямку ліквідації імперій, ліквідації імперіалізму й колоніалізму та встановлення мирного співжиття і співпраці між вільними народами світу. Цього розвитку не уникне і московсько-советська імперія, що поневолює понад 200 мільйонів неросійських народів. І тоді здійсняться остаточно «віковічні мрії» українського народу про свою Соборну Суверенну і Народоправну Державу. А до того часу Державний Центр Української Народної Республіки, схилиючись перед невимовними стражданнями Народу Українського, закликає всіх українців і українок на Батьківщині і на чужині до дальшої витривалості в боротьбі проти підступного й жорстокого ворога!

ЗА ДЕРЖАВНИЙ ЦЕНТР УНР:

СТЕПАН ВИТВИЦЬКИЙ

Президент Української Народної Республіки

Олександр Удовиченко, Віцепрезидент

Іван Багрянний, Голова УНРади

Микола Лівіцький, Голова ВО УНРади

Члени Президії УНРади:

Михайло Добрянський, Євген Гловіський, Володимир Доляк, Василь Діберт;

Члени Виконавчого Органу:

Олександр Юрченко, Свирид Довгаль, Федір Пігідо, Микола Хробак.

На чужині, в січні 1939 р.

ЗАЯВА ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ З ПРИВОДУ НАЙНОВІШИХ ПОЛЬСЬКИХ ВИСТУПІВ В СПРАВІ ЗАХІДНЬОУКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ

Нещодавно екзильний польський уряд, що його репрезентує Президент Август Залеський, схвалює «засадничі тези» своєї закордонної політики (затверджені польською Радою Міністрів на засіданні 6 березня 1959 р.). В цих тезах говориться, що на сході польська держава має мати кордон «з серпня 1939 р., означеного ризьким договором включно з Львовом і Вільном». Подібні ж заяви були в останньому часі зложені також польською Радою Національної Єдності та американською «Польонією». Становище Державного Центру Української Народної Республіки щодо польських претензій на західноукраїнські землі відоме: землі ті були з волі їх населення прилучені до єдиної, соборної Української Народної Республіки на підставі урочистого Акту з 22 січня 1919 року і являють собою інтегральну частину самостійної й суверенної української держави, за відновлення якої провадить сьогодні тяжку боротьбу український народ. Польські претензії й повторювані часто з приводу них відповідні заяви заогнюють українсько-польські стосунки і не сприяють встановленню спільного фронту поневолених Москвою народів у їх боротьбі проти спільного московсько-більшевицького ворога. З приводу цього Виконавчий Орган може лише ще раз підкреслити вище зазначене становище Державного Центру УНР, висловлене свого часу в ноті на ім'я Державного Секретаря США Ечісона, що була подана 6 жовтня 1951 року за підписами тодішніх Президента УНР Андрія Лівичького, Голови Української Національної Ради Бориса Іваницького, Голови Виконавчого Органу Ісаака Мазепи і Заступника Голови Виконавчого Органу Степана Витвицького.

В тезах польського екзильного уряду говориться, між іншим, також таке: «В інтересах польського народу є, щоб сусідні з Польщею на сході народи український і білоруський також визволилися з російського ярма і створили власні незалежні, вільні і суверенні держави. Уряд Речі Посполитої прагне в тій цілі нав'язати з представниками народів українського й білоруського приязні стосунки, заявляючи, що після відновлення власної незалежності та відновлення незалежності і свободи народами українським і білоруським, польський народ буде прагнути до полагодження всіх спірних справ тільки шляхом порозуміння з своїми сусідами». Належить, звичайно, повітати заяву, що польські представники приязно ставляться до справи відновлення свободи і незалежності українського народу. Однак, такі заяви приязні знецінюються виголошеними одночасно заявами про претензії на українську територію. Чим швидше польські екзильні політичні кола перестануть виступати з такими претензіями, тим краще буде для інтересів самого польського народу в його боротьбі проти російської окупації і тим краще, в кожному разі, буде для справи нав'язання приязних польсько-українських стосунків, про які говориться в наведених «засадничих тезах».

За Виконавчий Орган
Української Національної Ради:

МИКОЛА ЛІВИЦЬКИЙ

Голова Виконавчого Органу і
Керівник Ресорту Закордонних справ.

Мюнхен, 6-го травня 1959 р.

ПРОГОЛОШЕННЯ ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ, В СПРАВІ НОВОГО ШКІЛЬНОГО ЗАКОНУ В УКРАЇНІ

Виконавчий Орган Української Національної Ради, що на чужині продовжує державну традицію Української Народної Республіки, проголошеною волею Українського Народу в році 1917 окупованої 1920 року російсько-советською збройною силою, стверджує наступні факти:

Верховна Рада УРСР, виконуючи директиви комуністичного уряду в Москві, видала 17. 4. 1959 року в Києві новий закон про народну освіту в Україні. Цей закон в розділі 1, статті 9-ої обмежує права української мови в школах України і дає російській мові в Україні надзвичайні права супроти української мови.

Хоч у згаданій статті цього закону сказано, що питання про те, в якій мові діти мають учи-

тися в школі вирішують їх батьки, але в тій самій статті підкреслено особливі права російської мови в школах України. Згадана стаття закону зобов'язує раду міністрів УРСР забезпечити «всі необхідні умови для вивчення і поліпшення якості викладання в школах з українською або іншою мовою якості російської мови». Про українську мову в цім законі сказано тільки, що вона допускається в школах з російською або іншою мовою навчання для тих учнів «батьки яких і самі учні обрали цю мову для вивчення». Всупереч комуністичній пропаганді про рівноправність народів і мов в ССРСР, цей закон Верховної Ради УРСР стверджує дискримінацію української мови порівняно з російською і на-

дає особливі привилеї для російської мови в Україні. Згідно з цим новим законом всі українські діти муситимуть наполегливо вчитися в школах російської мови, але українську мову цей закон спихає на нижчий щабель, бо в російських школах в Україні рідше діти і їх батьки, чи має в тих школах викладатися українська мова, чи ні. Таким чином, мову українського народу, на його землі, політичній кров'ю і потом наших предків, обмежено в правах до ролі ледве терпимого діалекту.

Майже 40 років тому в грудні 1919 р. ЦК РКП прийняв резолюцію, написану Леніним про визнання Самостійності Советської України і в тій резолюції заявив: «Члени Російської Комуністичної Партії на території України повинні на ділі проводити право трудящих мас учитися і говорити у всіх радянських установах рідною мовою, всіяко протидіючи русифікаторським спробам відсунути українську мову на другий плян». (Ленін, твори, т. 30, стр. 141).

Такі резолюції писали Комітети Російської Комун. Партії в той час щоб обдурити українців і захопити нашу Україну в свої руки. Знищивши кривавим терором і голодом мільйони українського народу, большевицький уряд витиснув українську мову з державних установ, з університетів і ставить великі перешкоди для друкування наукових книг українською мовою, залишаючи українську мову переважно для партійної політичної літератури. Комуністична пропаганда в Україні та в інших країнах советського блоку (наприклад в Чехословаччині) твердить, мовляв, українці, чехи і інші народи, поряд з рідною мовою мають також «другу материнську мову» — російську.

Резолюція ЦК РКП з грудня 1919 р. закликала російських комуністів, що йшли тоді в Україну з російською червоною армією, протидіяти «русифікаторським спробам відтіснити україн-

ську мову на другий плян». Натомість Верховна Рада УРСР законом з 17-го квітня 1959 р. ще ширше відчиняє двері для русифікації, позбавляючи українську мову рівноправности з російською в школах України.

Всупереч фальшивим деклараціям російсько-советського уряду про рівноправність усіх націй і мов в СССР, російський комуністичний уряд заборонив українську мову в школах і в пресі для мільйонів українців, що компактно масою живуть в адміністративних межах РСФСР: області Курська і Вороніжська, Донщина, Кубань, Терек і за Уралом.

Мільйони українців в межах РСФСР засуджено на русифікацію в той час як російські мешкини в Українській РСР мають до своїх послуг російські школи, пресу тощо.

Виконавчий Орган Української Національної Ради підносить свій рішучий протест проти цього нового насильства режиму накинутаго Україні з Москви і закликає українців на рідних землях і на чужині до оборони української мови. Ми віримо, що українська мова, перебувши тяжкі утиски російського царського уряду, який накладав нашому народові російську мову, переживе і цей новий русифікаторський похід большевицького режиму й нарешті перемаже у вільній, незалежній, демократичній Українській Народній Республіці.

Нехай Живе вільна Українська мова про яку писав Шевченко, що вона: «Голосна та правдива, як Господа Слово!»

Нехай Живе Українська Народня Республіка!

Нехай Живе Український Народ!

Виконавчий Орган
Української Національної
Ради

Мюнхен, в травні 1959 р.

ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА!

6-го грудня 1959 року минає 40 літ від початку Зимового Походу Армії Української Народньої Республіки. Цей похід увійшов до історії як одна з визначних за своїм задумом і сміливим виконанням військових операцій у героїчній боротьбі Армії Української Народньої Республіки проти червоних і білих російських завойовань.

Зимовий Похід відбувався в надзвичайно тяжкий момент Визвольної Війни. В Деклярації, що її 2-го грудня 1919 р. видав Уряд Української Народньої Республіки в Любарі на Волині, так характеризується тодішній стан України:

«В будіванні самостійної Української Народньої Республіки в сей момент кінчається один період — період нечуваної боротьби і великих страждань українського народу. Доля судила, що український народ на шляху

до самостійного життя не мав реальної підтримки серед держав світу. Територія України вважалась і вважається як принадна здобич для кожного, хто може свої бажання піддержати оружною силою, а не як вільна хата українського народу і свободних рівноправних меншостей цієї країни.

Російські комуністи бажать за допомогою матеріальних багатств України піддержати свою советську республіку. Російські контрреволюціонери почали відновлення російської царської імперії походом на Україну... Тому не дивно, що український народ пошкунений лише на власні сили не міг досі твердо стати на ноги в будівництві своєї держави. . . І лише завдяки надзвичайному героїзму народу і війська держалися ми проти наших

противників. За час цієї боротьби в боях полягло велике число нашого воїнства, а ще більше вірних синів України гинуло від усяких заразних хвороб.

В зв'язку з зазначеним станом речей, Правительство Української Народньої Республіки заявляє, що воно тимчасово переходить на інші способи боротьби за нашу державність. Військо одержить від вищого командування ті завдання, які воно повинно надалі виконувати. Правительство разом з Верховною Владою Республіки, для державного діла перебуватиме в певному місці, щоб, маючи зв'язок з народом і військом, керувати справами України і заступати її перед другими державами і народами так, як цього будуть вимагати інтереси нашої Республіки.

Господарюванням чужоземців Україна доведена до крайньої руїни і безладдя. Народ України і наше республіканське військо знає, що в большевизмі порятунку не має. Большевицький комунізм на українському ґрунті не приймається, він може посіяти тільки нову міжгромадянську війну, нове кровопролиття, в третє знищити Україну матеріально.

Воїки Української Армії і весь Народе України!

Нехай Ваша віра в нашу народню справу не захитається ні на мить!

Тяжкий момент, який переживає наш рідний край, вимагає від нас великої самопожертви. Але ніщо на світі не дається без боротьби. Двохрічною своєю боротьбою з ворогами України ви поважно поставили перед усім світом справу визволення нашого народу...

Як раніше, так і тепер нашим кличем буде **Самостійна Народня Республіка**. Тільки в самостійній Республіці може народ України без різниці національностей здобути землю, волю і громадські та національні права.

Хай живе вільний народ України і його незалежна Народня Республіка!»

Цю декларацію підписали: Голова Директорії Української Народньої Республіки Симон Петлюра; Голова Ради Міністрів Ісаак Мазепа і члени уряду: Теофан Черкаський, Гершель Солодар, Осип Безпалко, Пінхос Красний, Іван Паливода, Левко Шрамченко.

Армія Української Народньої Республіки під командою генерала Михайла Омеляновича Павленка виконала завдання, поставлені їй урядом. Після п'ятих місяців завзятої боротьби проти російських окупантів («червоних» і «білих») на

землях Волині, Київщини, Поділля, Херсонщини й Полтавщини, Армія Української Народньої Республіки прорвала фронт XIV-ої советської армії в районі Вапнярка-Крижопіл і 6-го травня 1920 року вернулась до Дністра в районі м. Ямполь для з'єднання з новозформованими частинами української армії, що займали протибольшевицький фронт на Поділлі.

Незабутні заслуги в Зимовому Поході виконав і прем'єр-міністр уряду Української Народньої Республіки І. П. Мазепа, що пізніше від 1948 року знову став на чолі Виконавчого Органу в реорганізованому Державному Центрі УНР в екзилі.

Армія Української Народньої Республіки у Зимовому Поході протягом п'яти місяців мала моральну і матеріальну допомогу українських народніх мас і це в значній мірі сприяло успішному завершенню Зимового Походу.

Згадуючи цю історичну подію в українській визвольній боротьбі, Виконавчий Орган Української Національної Ради з глибокою пошаною схиляє голову перед світлою пам'яттю учасників Зимового Походу — Лицарів, які поклали своє життя в боротьбі за вільну, незалежну, соборну Українську Народню Республіку й посилає братерський щирий привіт всім живим ветеранам — лицарям Зимового Походу в Україні і на чужині.

Героїчні зусилля й жертви учасників Зимового Походу не минули марно: це те зерно, з якого виросте і розцвіте вічно живе дерево української волі й державности.

Державний Центр Української Народньої Республіки стоїть непохитно на демократичних позиціях, створених і окроплених кров'ю борців за Українську Народню Республіку.

Ми певні, що демократичні ідеї, які нас об'єднують з вільними народами світу, переможуть, і на руїнах московської тиранії встане до нового і щасливого життя незалежна, соборна Українська Народня Республіка, вільна держава українського народу.

Виконавчий Орган Української Національної Ради закликає всіх українців відповідним способом ушанувати 40-ліття Зимового Походу Армії Української Народньої Республіки й особливо згадати тих лицарів, що в завзятій тяжкій боротьбі поклали своє життя за українську державність.

Виконавчий Орган
Української Національної Ради.

М ю н х е н .
Грудень 1959 р.

ЗВЕРНЕННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ ДЕРЖАВНОГО ЦЕНТРУ УНР ДО УРЯДІВ ТРЬОХ ЗАХІДНІХ ДЕРЖАВ З ПРИВОДУ КОНФЕРЕНЦІ З СОВЕТЬСЬКИМ СОЮЗОМ У ПАРИЖІ

З приводу конференції в Парижі, що розпочинається 16 травня ц. р., Державний Центр УНР за підписами Президента УНР С. Витвицького, Голови УНРади І. Багрянного та Голови Виконавчого Органу М. Лівичького вислав на ім'я Президента США Айзенгауера, Прем'єр-міністра Великої Британії Мак Мілена та Президента Французької Республіки де Голя листа одного змісту, а саме:

«У зв'язку з конференцією, яка має відбутися в Парижі поміж державами Заходу і Советським Союзом, ми дозволяємо собі звернути увагу Вашої Ексцеленції на наступне:

Незалежна Українська Народня Республіка була жертвою агресії советської Москви і її територія була окуповна після трьохлітньої героїчної війни в кінці 1920 року. Після того легальний уряд УНР змушений був шукати азилю на чужині, де він і досі, як екзильний український уряд, продовжує свою діяльність. Український народ, який за сорок років советсько-російської окупації ні разу не мав можливості висловитися у вільних виборах, не признав і не признає накинутаго йому силою советського режиму і продовжує боротьбу за

відновлення своєї незалежної і суверенної держави. В цих обставинах ані уряд Советського Союзу, ані уряд Української Радянської Соціалістичної Республіки, що є ставлеником Москви, не мають права промовляти в імені України та її народу і перебарати в їх імені якінебудь міжнародні зобов'язання. Отже Україна не буде репрезентована на конференції в Парижі.

З уваги на вище сказане, ми просимо Вашу Ексцеленцію поставити на конференції в Парижі справу визволення України та відновлення її незалежності і суверенності».

З правдивою пошаною
в імені Українського Екзильного Уряду:

Степан Витвицький
Президент Української Народньої Республіки
Іван Багрянний

Голова Української Національної Ради

Микола Лівичький
Голова Виконавчого Органу
Української Національної Ради.

Нью Йорк, 10 травня 1960 року

Звернення і промови Президента УНР в екзилі Дра С. Витвицького

ПРИВІТ

УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДОВІ В СОРОКОВІ РОКОВИНИ ПРОГОЛОШЕННЯ САМОСТІЙНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ РЕСПУБЛІКИ

Із Святком Сорокових Роковин проголошення Центральною Радою української державної незалежності вітаю всіх українців на Батьківщині й по всьому світі.

Де ми не перебували б, в яких умовах не жили б, ми в цей святочній день еднаємось в одну велику сім'ю спогадом тієї світлої доби, коли створилася та існувала вільна держава Українського Народу — Українська Народня Республіка. Еднаємось в почутті глибокої пошани до всіх тих, що своєю думкою, словом своїм, чином і жертвою поклали основи цього великого діла. Споминаємо з почуттям особливої вдячності й поваги провідників народу, які сорок літ тому цей акт створили. Повернімо при тому наш зір у сповиту тайною будуччину та об'єднаймося в

одностайному ділі, щоб наблизити день нашого визволення.

Я вітаю наших братів і сестер в Україні в їхній героїській витривалості й вірності ідеї своєї державної незалежності. Їм передаємо наш подив і подяку за їхню боротьбу і жертви, що наближають нас до перемоги. Вітаю теж українців поза межами Батьківщини й передаю їм мое бажання, щоби вони були вірні ідеям Української Народньої Республіки та служили українській справі в об'єднанні і братолобі.

Президент Української Народньої
Республіки
Степан Витвицький

В січні 1958 року

ПРОМОВА Д-РА СТЕПАНА ВИТВИЦЬКОГО ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ В ЕКЗИЛІ,

виголошена на святі 22-го Січня в Торонто дня 24-го січня 1960 року

День 22-го Січня 1918-го року це один из найсвітліших днів української історії. Він своїм блиском буде освічувати цілі століття майбутнього національного життя. Вся величність того дня виявлена в перших словах Четвертого Універсалу: «Народе України, своєю силою, волею, словом стала на землі українській вільна Народня Республіка».

«Твоїм словом» — словом не в розумінні розговорної мови, а у тому значенні яким починається одна з Євангелій, де сказано: «На початку було слово», це найвище Буття і найвище Добро. Воно діє в людському житті як ідея чоловіколюбця. З тої то основи виростає вся духовність українського народу. В Книзі Буття уважається наш народ знаряддям Божої волі. Чужинецькі дослідники культур окремих народів стверджують, що український народ своїм світовідчуженням та своїм побутом стоїть найближче до Бога. Тим то основа української культури пронизана Божим промінням і вона знаходить свої вияви у дружиннім і козацьким епосі, в народних псалмах, думках і колядах та в літературній творчості. Те слово зберегло нас як націю і воно зберігатиме нас по всяк час.

«Твоєю волею стала на землі українській вільна Народня Республіка» — це має епохальне значення. Тому, що це перший раз після довгого часу неволі український народ актом своєї найвищої політичної репрезентації проголосив, що він сам у собі віднайшов джерело свого права на свободне життя. Це було діло повного внутрішнього визволення української душі. Це антитеза до переяславського: «Волимо під царя московського». Не в чужій ласці, ані в чужому дозволі, а в своїй власній гідності відкрив народ право на свою державу. На перехресних шляхах історії станув знову з відкритим шоломом український вільний чоловік як легітимний господар своєї землі і з тої позиції не зійде поки не буде повноправним правителем своєї вільної держави.

«Твоєю силою стала вільна Народня Республіка» — тою силою, перед якою здригався колись Царгород; силою, — що своїми грудьми загороджувала шляхи наступаючих диких орд, що своїми залізними полками підпирала Карпатські гори й заслонювала Дунайські гирла; силою, — що в походах Хмельницького трясла Польщею. Та сила потім вельділа ледве доростаючим дітям їти против большевицьких скорострільів і вона теж потім післала у Зимовий Похід священних лицарів, які бились без усякої людської надії на перемогу, бились щоби засвідчена була відданість батьківській землі. Заснована на тій силі національна традиція поведе в свій час у визвольний бій нових борців.

Четвертий Універсал приневолив червону Москву укомстатувати Українську Соціалістичну Советську Республіку. Це форма під якою Моск-

ва змагає до інтеграції України в системі большевицької імперії і здавлення українських визвольницьких змагань.

Большевицький наступ направлений проти української землі. Русифікація і теорія комунізму це два головні засоби ворожої кампанії. Їм протиставить Україна оборону свого слова, про яке мовить Четвертий Універсал, оборону і розвиток своєї національної культури як самобутньої, окремішньої від московської. Чужинці, які відвідують Україну, підкреслюють у своїх звідомленнях те достойне почуття окремішності. Більше сороклітня насильна пропаганда комунізму була безсильна прищепити нашому народові отруту того фальшивого вчення. Українська свідомість залишилась проти неї недоторканою. Сам Хрущов признається, коли недавно в своїм наказі до партійних большевицьких діячів закликає до посилення партійної пропаганди тому, мовляв, що громадяни ССРСР не засвоїли собі ще достатньо науки Маркса і Леніна. Ми не потребуємо ні Маркса ні Леніна, ми маємо своїх духових провідників. Нам непотрібна теж теорія історичного матеріалізму, ми маємо свою ідею свободи людини і народу. Українська культура залишиться національною не тільки по формі, але по суті.

Коли наші вигнанці зустрічаються з нашими братами з України, то зразу єднає їх один ритм українських сердець. У своїй розмові роз'яснюють вони чимало національних питань, які оповиті турботою не за поширення фальшивих комуністичних теорій, але думками за майбутнє України. Такі зустрічі мають зворушливий характер і кінчаються поривом патріотичного ентузіазму. Віримо, що на сторожі нашого майбутнього стоїть на своїй позиції український державник.

Знає це Москва і тому вона готує свій наступ на головну ту силу, яку уявляє собою українське селянство. Тому проти селянства планується проект, так званої, земельної реформи, яка шляхом ліквідації присадибних господарств порвала би останній матеріальний зв'язок нашого селянства із своєю землею та повернула би його у становище фабричного робітника. Розбудові національної культури українського села повинна бути присвячена інтензивна діяльність української інтелігенції.

Наблизьмось більше до нашої Батьківщини. Нераз створюється вражіння, що наша преса на еміграції, наші видавництва, наше письменство тут, та й наші політичні дискусії більше цікавляться емігрантськими справами аніж життям рідного краю. Деколи видається, що наростають по своєму стилі дві культури: одна в Україні, друга в діаспорі. Нашим завданням буде пробитись через залізну заслону і розбудувати всеукраїнську консолідацію душ.

В цю святочну хвилину згадаймо творців великого чину 22-го Січня, тих що живуть і тих, яких тіни вітають серед нас.

Пом'янемо тих, що в жертву народові віддали своє життя. Мільйони лягло їх на тому шляху. Їм віддаймо свій доземний поклін.

Проти розстрілів, масового вбивства голодом, в'язниць, концентраційних таборів, заслань і переслідувань, народ ділами своєї оборони виявляє

свою вірність українській державі. Всяка тиранія має в собі зародки упадку та гине сама від себе, так упаде і московсько-більшевицька. На її руїнах стане знову вільна Українська Держава. Тоді обраний свобідною волею народу Український Уряд повторить слова Четвертого Універсалу: Твоєю силою, волею, словом на землі українській оновилась вільна Українська Республіка.

ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА І ВОЯЦТВА

Минає 35 років від дня смерті Симона Петлюри. Коли пригадуємо цю дату, то не для того, щоби наводити на душу сум, а тому, щоби серед сірої буденщини роз'яснити наші чола спогадом про світлу постать Головного Отамана і разом з тим більш святочно, як звичайно, вшанувати його пам'ять.

Симон Петлюра — великий героїзмом в своїй відданості народові. Це не була тільки сама особиста абнигація, безкрайне самозаперечення. Він не тільки сприймав по лицарські зовнішні труднощі та удари, на які багата доля провідної людини, але він виходив теж на зустріч ворожим силам і ставав з ними до бою за право народу. Належав до категорії справжніх володарів, бо володів найбільшими силами світу, себто життям і смертю. Інстинктом непересічної людини передбачав свою особисту катастрофу, мав почуття близького кінця свого, але не поступився і не подався перед нею та вийшов проти неї.

Мав у найвищій пошані українське вояцтво, коли говорив про нього із зворушливим признан-

ням: «лицарське уміння терпіти злидні, бути у холоді і без одежі, а разом з тим духа не втрачати...» Вірив в Україну з такою силою, яку дає людині тільки релігія, коли писав: «такий вислід наших змагань 1917-1918 р. р., який ми маємо сьогодні, не може ні дивувати, ні викликати зневіри щодо майбутнього у кожного, хто має почуття дійсности, яка б вона не була тяжка, та у кожного, хто уміє відчутти і віднайти в ній животворчі і реальні елементи для дальшої праці в напрямі здійснення національного ідеалу».

В одному із своїх останніх листів перед своєю смертю писав Головний Отаман: «Петлюро, як ходить не про особу, не можна так легко знищити, як думають росіяни». Так, не можна його вбити, як не можна знищити живого духа нації. Нехай день 25 травня буде днем нашого духового підйому і нашої скріпленої віри в перемогу.

Степан Витвицький

Президент Української

Народньої Республіки в екзилі

На чужині, 15 травня 1961 р.

Звернення і промови Голови Української Національної Ради І. Багряного

ПРОМОВА

ГОЛОВИ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ І. П. БАГРЯНОГО НА АКАДЕМІЇ НА ЧЕСТЬ 22. СІЧНЯ В НЬЮ-ЙорКУ, В 1959 РОЦІ

Пане Президенте!

Всечесний Отче!

Пані й Панове!

В день нашого свята найперше згадаймо тих, що полягли в боротьбі за волю України під Крутами й під Базаром і на всіх фронтах збройної боротьби, і всіх замучених в'язнях у в'язницях і казематах, усіх зарятблих на каторгах Сибіру, Казахстану, Воркути, Далекої Півночі, згадаймо всіх, хто склав життя на вівтар Вітчизни в божих

і тюрмах, а серед них Головного Отамана Симона Васильовича Петлюру, що впаав на бруцоні Парижу — нехай своя й чужа земля їх буде легка і нехай пам'ять по них не зігортає ніколи.

Дата, яку сьогодні святкуємо, — 22. СІЧНЯ, — велика дата в українській історії. Можна сміливо казати, що це найзнаменніша дата в історії нашого народу, бо нині позначені найбільші його осяги в усіх дотеперішній боротьбі за свободу й національну незалежність. 22-го Січня 1918 року й 22. січня 1919 року.

Цим днем нині святкуємо 41. річницю IV Універсалу — сорок першу річницю проголошення іменем і волею народу українського вільної, ні від кого незалежної Української Народньої Республіки — демократичної держави українського народу. Підкреслення «демократичної» держави народу українського мусимо робити завжди і всюди, бо це виключно важлива риса цього незабутнього історичного акту і в цьому особлива велич цієї дати. Підкреслення це треба робити, щоб не було жодних кривотлумачень цієї великої нашої історичної дати, освяченої кров'ю ліпших синів і дочок нашої великої нації, бо з кривотлумачень постає мряковиння, яке затуманює перспективу.

Велич і сенс цієї дати й наших святкувань її в тому, що IV Універсалом було на весь світ задекларовано волю всього українського народу до демократичної України, до демократичних прав і вольностей у ній, до демократичного устрою на засадах свободи й рівності, без «хлопа і пана», — словом, було заявлено волю українського народу до Держави, яка найбільше наближалася б до шевченківського ідеалу своєї (української) хати й своєї української народньої правди в ній.

Та в цій даті збіглася ще друга знамена, незабутня й незмірна в її величі подія — це 22. Січня 1919 року, проголошення з'єднання воедино українських земель, з'єднання окремих частин українського народу, що перебували досі під різними займанщинами.

Сорок років тому — 22. січня 1919 року в Києві на Софійській площі — спеціальним Універсалом Директорії було навіки стверджено прочитаний акт з'єднання Західньо-Української Народньої Республіки з Великою Україною, Українською Народньою Республікою над Дніпром.

Перед зачитанням Універсалу Директорії, Володимир Винниченко вітав західньоукраїнську делегацію й прийняв заяву-волевиявлення західньої вітки українського народу до об'єднання «братньої галицької волости з матірним пнем України» в одне нероздільне ціле, в одну націю-державу.

Універсал Директорії ствердив і проголосив це всьому українському народові й всьому світові. Універсал закінчувався такими словами:

«Від нині воедино зливаються століттями відірвані одна від одної частини єдиної України — Західньо-Українська Народня Республіка (Галичина, Буковина й Угорська Русь) і Наддніпрянська Велика Україна. Здійснилися віковічні мрії, якими жили й за які вмирали кращі сини України. Від нині є єдина, незалежна Українська Народня Республіка»

Український Національний Конгрес цей великий історичний акт затвердив.

Так було dokonано чи не найзнаменнішу подію в історії нашого народу.

Здійснилися віковічні мрії. Постала модерна Соборна Українська Держава, в основу якої ліг IV Універсал Центральної Ради. Стала україн-

ська «своя хата» і в ній своя українська правда.

Ось ці події ми сьогодні, й кожного року, святкуємо.

По тих подіях, як знаємо, прийшли чорні дні для нашого народу. Ми втратили в нерівній боротьбі свою хату й жорстоко потоптано нашу правду.

Одначе, ця втрата часова, і в історичному аспекті відносна, ще не перерішена. Ми не втратили, нікому не віддали нашого права власності на нашу хату. І ми не зреклися, не зрезигнували з нашої правди.

Близьк тих двох історичних подій — проголошення незалежності й проголошення соборності — ліг на увесь дальший відтинок української історії і наклав свою печать. Так чи так, найновіший етап нашої історії стоїть у якійсь залежності від тих двох історичних актів.

На жаль, серед декого тут, далеко-далеко від отого «матірного пня», прийнято вважати, що модерна українська історія почалася та зразу й скінчилася на тому 22. січня, — скінчилася з мілітарною поразкою Української Народньої Республіки, з розподілом України на шматки знову між добрими сусідами, з підгорненням Великої України під московський чобіт.

Це не так. Модерна українська історія тими актами не скінчилася, а, навпаки, тими актами почалась. І далі йде розвитком саме в тому історичному напрямку, може повільно, але неухильно. Акти 22. січня 1918 і 22. січня 1919 р. р. — це початок нової епохи на сході Європи, і хід її можна лише загальмувати, але не можна спинити.

Значення тих двох переломових історичних подій у тому, що в них була акумульована й виявлена з граничною ясністю воля великого українського народу — воля до свободи, до об'єднання всіх своїх історичних територій, до державної незалежності. З цією волею треба було рахуватися навіть такому претендентові на українську землю, як модерний російський червоний імперіалізм. Цей імперіалізм уже не міг повернутися до прямої безроздільної окупації царського російського зразку, а став її завивати в камуфляж декларативної «самостійності», «незалежності», «окремішності». Від убрав це у форму української советської республіки. Це вже є визнання прав українського народу на свою землю, на свою хату й свою правду. Хоча і не здійснення.

Отже — прагнень розбудженого українського народу не можна було вбити, йому тільки можна було накинати примусовий паліатив силою. Але так чи так, під знаком прагнень, задокументованих у двох датах 22. січня, проходили події в Україні останніми десятиріччями й під тим знаком відбуваються й досьогодні. Українська історія рухається якраз цим шляхом — просвіченням сорок один і сорок років тому. Над українським народом непогасимо зоріє ідея свободи, ідея соборності та ідея демократичної власної держави — як ціль.

Яким шляхом іде історія?

Сьогодні ми маємо факт об'єднаного існування нашої нації. Незалежно від наших оцінок того, цей факт існує. Факт об'єктивний, і його треба сприймати як факт доконаний.

Сьогодні Україна нібито єдина й соборна. В біді, в муках, але єдина й соборна. Та не свободна. Всі знають, що це соборність концентраку. Це так. Але хіба за цим концентраком, за його колючими дротами не просвічує простір і небо справжньої волі і справжньої соборности, коли ті дроти розірвати?!

І от сьогодні йдеться про те, щоб ті дроти розірвати. І, може, в цьому пляні сьогоднішня соборність України дуже важна — бо вона є не тільки соборністю в муках і в біді, але й соборністю у боротьбі. Ось це дуже важне.

За голодом і терором б'ється незламна воля українського народу, заявлена сорок років тому.

Є багато поглядів на пройдений нашим народом трагічний етап. Не може бути двох думок, що цей етап трагічний і страшний. Але немає такого лиха, з якого б не було просвітку і не було виходу. Рівно ж, як і безспірним є, що і найтрагічніші відтинки історії народів складаються не тільки з самих мінусів, але часом і з плюсів. Уже коли народ у найтяжчих умовах виживає і зберігає свою субстанцію й національну душу, — це великий плюс. А якщо він ще й об'єднується в єдиний національний організм, у моноліт — це плюс подвійний.

Зібраність українських земель до купи сьогодні — це факт доконаний. Нам до цього факту треба займати становище. І правильне становище. Надто до перспектив, що з нього постають.

Формально нібито виходить так, що сьогоднішнє з'єднання всіх українських земель доконано ворогом — ворогом української держави й української національної єдності. В цьому власне, парадокс. Але коли глянути в корінь справи, то чи справді воно так?

От, скажемо, таке, — якщо прийнято вважати, що звільнення цивілізованого світу від фашизму це велика прислуга людству, це великий героїзм людини ХХ сторіччя, то чи ця заслуга належить і українському народові, його героїчним синам? І хіба українські вояки, б'ючися зовсім не за Сталіна й комунізм, а б'ючися за звільнення світу від загрози фашизму, а тим самим — за своє власне життя, за свою свободу й за свої мрії, — хіба вони не проливали свою кров за звільнення всього українського народу, за його щастя й кращу долю? І хіба і в цих боях не присвічувала українському народові та сама ідея, що присвічувала йому сорок років тому — ідея єдиного вільного народу українського? Інша справа, які пляни мав ворог, але хіба народ був до справи звільнення всіх українських земель байдужий?

Чи можна в тому сумніватися? То тоді треба сумніватися й у словах великого акту злуки й Універсалу Директорії з 22. січня 1919 року про «віковічній мрії» українського народу щодо з'єд-

нання українських земель з-під австро-угорської й з-під російської займанщини для спільної боротьби за свободу української нації.

Звичайно, московському окупантові потрібне було з'єднання українських земель для поширення імперії. Українському ж народові потрібне з'єднання українських земель у власному інтересі, для здійснення віковічної мрії про свободу й незалежність, для дальшої боротьби за неї. Хто кого історично використав і використовує — це інша справа. Це покаже майбутнє, покищо безсумнівним є, що ворог використав давні аспірації українського народу. Але ж безсумнівним є, що всі українські землі приєднано не так до Москви, як до «матірнього пня України», згідно історичної волі українського народу.

Це об'єктивний факт, перед яким стоїмо. Тому треба поминути спір на тему, як би воно було краще, так, а чи може ліпше б було українським землям бути під різними займанщинами. Є т а к, як є!

На порядок денний історія ставить перед нами уже інше питання, дуже складне, але невідкличне: як бути нам у майбутньому (і, може навіть у дуже недалекому майбутньому)? Як поступити нам з цією «соборністю в біді», коли вдарить грім свободи?

І от бачимо, що сьогодні перед нами вже не проблема з'єднання земель, а натомість стоїть проблема об'єднаного виборення волі для всіх і привернення (відновлення) тієї форми держави, яка до серця й до душі всьому українському народові, яка була вже виборена й яку ми часово втратили.

Час цього іспиту гряде.

Імперія московська не вічна. Час імперій уже минув, і ця, московська, імперія — остання. Вона тримається інерцією комуністичної атракції та фізичним і моральним терором. Але все минає. Сьогодні вже канула у вічність та сила советської системи, яка була в її оперті на маси трудящих. Сьогодні ті, іменем кого большевики правили 40 років, є ворогами системи, що доказано багатьма фактами, а особливо угорською революцією. Ця підпора не є советська підпора. маси ті найбільшою мірою прагнуть свободи політичної й національної та радикальних соціальних реформ, яких комунізм не може дати.

Це перерішує долю існування останньої (червоної) імперії. Недалекий час, коли ця імперія впаде, як упали свого часу імперії австро-угорська й царська, на уламках яких зродилася велика Соборна Україна. Звичайно, ця імперія розвалиться не сама, її треба буде належно валити.

І ось, коли віб'є остання година московської імперії, як учинить український народ з теперішньою «соборністю в біді» і єдністю українського народу? Чи розділить їх спершу на різні займанщини, роздасть шматки наліво й направо, щоб потім мати змогу боротися знову за «соборність» і єдність, та влаштовувати жалібні академії? Чи...?

Саме запитання дивне.

Ні, що належить нам — те належить нам!

І от у таке ювілейне свято, як сьогодні, ми мусіли би сказати рішуче й твердо:

Що належить нам — те належить нам! Написані в Універсалі Директорії 40 років тому слова про здійснення віковичної мрії підлягають проведенню в життя й закріпленню на віки вічні остаточно! Це слова великого українського народу, що їх здійснило історія, накреслені на вічні часи! Вони є виявом волі українського народу, ця воля скріплена кров'ю мільйонів його синів і дочок, і цього ніхто не в силі буде перерішити! І цього ніхто не зможе жадними плебісцитами переголосувати! Ніхто української землі хай

не наміряється ділити! Вона належить великому, від Дону і до синіх Карпат єдиному українському народові, сувереннові колишньої і неподільному господареві майбутньої, вільної, демократичної **УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ РЕСПУБЛІКИ!**

Хай живе великий наш український народ, злитований воедино в біді, незламний у боротьбі та достойний жити в щасті й свободі!

Хай живе безсмертна ідея вільної, соборної, демократичної Української Держави!

Хай живе речник українського народу у вільному світі — прямий спадкоємець законного уряду УНР, Державний Центр Української Народної Республіки в екзилі й його передпарламент — Українська Національна Рада!

ЗВЕРНЕННЯ ГОЛОВИ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ ДО ВСІХ УКРАЇНЦІВ В ССРСР З НАГОДИ 22-ГО СІЧНЯ

(Передає через радіо «РИМ» в 1960 році)

Дорогі Брати і Сестри!

Крізь мряковиння більшовицької пропаганди й заглушування трудно діставатися до Вас нашої правді, але все ж таки вона дістається, бо вона існує, як існуємо ми з Вами, як існує український народ і його віковичні змагання до волі й незалежності, й ніякими стараннями вороги не можуть того знищити.

Сьогодні, в імени Української Національної Ради, а також і з доручення її Виконавчого Органу — уряду Української Народної Республіки в екзилі, звертаюся до Вас з нагоди знаменної дати нашої історії, з нагоди 22-го СІЧНЯ, що вписана в історію подвійно: раз кров'ю наших батьків і братів сорок два роки тому, а вдруге вписана вона злобою ворогів нашої свободи, що залізом і смертю ось вже сорок два роки намагаються викреслити ту дату геть, щоб і дужу її не було.

Пригадайте, скільки людей, Ваших знайомих, сусідів, а може й Ваших близьких рідних знищено московським окупантом нашої землі протягом усіх років окупації, за незалежницьку, протимосковську боротьбу їхніх батьків і братів колись, в часи великої революції, в добу Центральної Ради в добу Української Народної Республіки, а також за боротьбу вже молодшого покоління за ті самі ідеали — за національну свободу й незалежність, за рівні права для українського народу, за соціальне й політичне розвільнення його. В основі героїчного змагання молодших лежить одна велика правда, яку ворог тому й хоче змазати за всяку ціну, підмінюючи її грубою брехнею про нібито зречення українців добровільно зі своєї незалежності в користь Росії, про нібито, бажання бути «навіки разом» з Росією і т. д. Але правда наша не дається зкрити собі. Та правда така:

42 роки тому волею українського народу на руїнах російської царської імперії (зруйнованої великою революцією уярмлених націй) постала незалежна і свободна Українська держава — держава українського трудового народу — **УКРАЇНСЬКА НАРОДНЯ РЕСПУБЛІКА.**

З волі українського народу, до, ні від кого незалежного, самостійного, державного життя, IV-м Універсалом Української Центральної Ради, тодішнім урядом Української Народної Республіки, 22 січня 1918 року було проголошено Українську Державу.

В тім IV-м Універсалі, проголошуючи повну незалежність України, було сказано:

«Однині Українська Народня Республіка стає самостійною, ні від кого незалежною, вільною суверенною Державою Українського Народу».

Це було проголошено 22-го Січня 1918 року в Києві, вільній столиці України. А рік пізніше, 22-го січня 1919 року в Києві ж, на Софійській площі було проголошено злуку обох частин України — Великої Надніпрянської України й Західної, галицької частини, — в єдину Українську Державу — Українську Народню Республіку.

Ось цю знаменну подвійну дату 22-го Січня святкують сьогодні українці у всьому вільному світі і напевно відзначають її в душі й там, на Батьківщині всі хто пам'ятає нашу недавню історію, і всі хто й не пам'ятає, але чує про неї й хто прагне свободи.

В згаданих історичних актах виявлена воля українського народу й вона наклала свою печать на всю подальшу історію України. Через ту волю народу окупант нашої землі одверто аже не зміг і не посмів переступити й мусів з нею рахуватися, даючи бодай паліатив держави в формі УССР. Справжньої свободи Україні Москва не

схотіла допустити, бо це їй не вигідно, й підмінила це сурогатом «держави» УССР, національної формою, але «соціалістичної», фактично ж промосковської змістом, покірної окупантові, обсадженої режимом накиненим Москвою, їй підпорядкованим бездискусійно. Але цей факт — створення УССР в протиположності УНР — є доказом визнання прав за українським народом на самостійність і державну незалежність, узнанням його могутньої волі, виявленої в IV-му Універсалі Центральної Ради 42 роки тому; тільки Москва пішла шляхом підступу, підмінюючи державу паліативом, бо не хотіла позбутися України, як джерела свого добробуту, як колонії, об'єкту нещадної експлуатації в інтересах імперії. Все це, не зважаючи на гасло Леніна про права націй «аж до відокремлення», також не зважаючи й на достославну «сталінську конституцію СРСР», де про ті самі права говориться, лише не здійснюється їх.

Але воля українського народу, виявлена 42 роки тому лишається непогасимою, незломною.

За неї пішло на муки, в тюрми, в Сибір на каторгу багато Ваших батьків, братів і сестер, багато вигинуло голодною смертю, багато й досі по концентраційних таборах московської імперії караються. За неї й ми пішли в еміграцію (ті, що по революції вийшли під навалом московських окупаційних большевицьких армій, і ті, що пішли на Захід після другої світової війни), щоб високо тримати пошарпаний у боях прапор нашої свободи й не дати йому упасти.

І день Вашої свободи, день волі для України все таки наближається. Хрущов і ціла КПСС вживають усіх заходів щоб тому запобігти, щоб утримати свою імперію від розпаду, але — це трудно.

Сьогодні навіть чорні народи Африки, в тім навіть і невеликі численно, дістають свободу, творять свої власні держави, здійснюють свої людські права на національну свободу та державну окремішність. То ж тим все дивнішою на цьому тлі стає для всього світу політика Москви тримати Україну, й інші народи СРСР, в московському ярмі, в тяжкій колоніальній залежності.

Байки советської пропаганди про «рівність» і «права» України, українського трудового народу, — це ж тільки байки, блеф, видний усім, а найкраще відомий Вам. В часи, коли й чорні народи Африки дістають свободу і незалежність державну, Україна все лишається російською колонією й цей колоніальний стан України все більше видається вільному світові вопіючим злом, великою кривдою. Це розуміють і на Заході все більше й більше, і питання свободи для

поневолеваних московським большевизмом народів все настирливіше випирається на порядок денний світової політики. Доказом цього може служити хочби й резолюція Конгресу США в липні минулого року про встановлення Тижня Поневолеваних Народів. В тій резолюції, стверджуючи факт поневолення російським імперіалізмом ряду народів, в тім і УКРАЇНИ, говориться про те, щоби «прагнення до свободи і незалежності тих поневолеваних народів були постійно підтримувані» та про те, що треба (Америці) перед цими народами виразно заманіфестувати факт, що народ США співчуває їхнім прагненням в досягненні свободи та незалежності.

В цім співчутті народу Америки змаганням і нашого народу до свободи звучить голос усього вільного світу.

Навіть коли би це було тільки співчуття, то й то вже це багато важить і багато значить. В цім мусить бути для нас свідоцтво, що не тільки свобода чорних народів Африки, чи народів Азії, узглядна в опінії сучасного світу, а й, тим більше, також свобода для народів поневолеваних московським імперіалізмом, в тім і для нашого народу, (численного й з великою національною культурою), стоїть на історичному порядку денному. І близький той час, коли під натиском могутніх визвольних сил ружнуть мури нашої ганебної в'язниці, ім'я якій московська імперія, остання й найганебніша з усіх імперій світу.

Але, — під лежачий камінь вода не біжить. Найголовнішою передумовою досягнення свободи народу є воля самого народу, його прагнення до свободи й змагання за неї. Ось та сама воля і змагання, що були виявлені нашим народом у великій революції, 42 роки тому, скріплені кров'ю вірних синів України. Та воля лишилася невмирущою й непогашеною, не зважаючи ні на що.

Чим сильніше буде її полум'я в душах нового покоління нашого народу, тим ближче буде народ до свободи.

Нехай же те полум'я горить у серцях яскраво і гордо, і непогасимо. І нехай живе могутня віра в те, що одного дня упослідження нашого народу скінчиться, мури «тюрми народів» упадуть під спільним натиском усіх тих, кому дорога свобода, і нарід наш нарешті займе належне йому місце в «сім'ї вільній, новій».

З вірою в це, в імені Української Національної Ради шлю всім найкращі побажання!

І. Багрянний

Голова Української Національної
Ради

Січень 1960 р.

Звернення, промови і заяви Голови Виконавчого Органу М. Лівницького

ЗАЯВА ГОЛОВИ ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ МИКОЛИ ЛІВИЦЬКОГО на Пресконференції, що її влаштувало Українське Інформаційне Бюро в м. Мюнхені, дня 9-го квітня 1957 року

В останньому часі офіційні советські представники все частіше виступають з нападами проти політичної еміграції з усіх країн Советського Союзу, насамперед проти української, а також проти еміграції з країн так зв. народної демократії. Від довшого часу йде справжній похід наклепництва, застрашувань і ненависти, як напр., діяльність відомого Комітету Михайлова в східному Берліні. Та цього не було досить для московських правителів. І тому світ став свідком комедії на терені Об'єднаних Націй, коли недавно різні советські представники виступили з обвинуваченнями проти уряду США, закидаючи йому втручання у внутрішні справи Советського Союзу та країн народної демократії.

Поміж іншим, виступив із промовою 26-го лютого 1957 р. у спеціальному політичному комітеті Генеральної Асамблеї ООН також представник так зв. Української Советської Соціалістичної Республіки п. Кизя. Названий представник, промова якого передавалася через Київське Радіо і була видрукована в советсько-українських газетах, побіч утертих обвинувачень на адресу США, головню, в зв'язку з народною революцією в Угорщині, гостро заатакував різні політичні організації українських емігрантів у вільному світі та закинув їм перебування на послугах американського шпигунства й провадження ворохобницької роботи проти, як висловився п. Кизя, «суверенної української держави». Зокрема, твердить п. Кизя, ніби Українська Національна Рада у виконванні своєї праці одержує накази від американських установ і мусить ці останні виконувати. Як доказ на своє твердження п. Кизя наводить якийсь вигаданий лист, якого ніколи Українська Національна Рада не одержувала.

З приводу цього брехливого твердження я заявляю, що легальний екзильний уряд Української Народної Республіки, який одержав свої повноваження від вільно вибраних парламентів незалежної демократичної держави в роках 1918/19 і сьогодні виступає під іменем Виконавчого Органу Української Національної Ради, провадить свою визвольну діяльність незалежно від будь-яких чужих впливів. Цю діяльність в обороні поневоленого більшовицькою Москвою українського народу і для підтримки його визвольної боротьби, що є загальною справою, ми провадимо вже майже 40 років і то без жодної зовнішньої допомоги. Самозрозуміло, ми вітаємо всі

ознаки зрозуміння й симпатії для наших визвольних прагнень з боку націй вільного світу, як би скромними ці ознаки не були. Але наша акція від цього ніскільки не узалежнена. Ми вважаємо, зрештою, що боротьба поневолених більшовицькою Москвою народів являє собою величезну перепону для здійснення напасницьких комуністичних плянів проти вільного світу, а тому ця боротьба, справді, заслуговує підтримки з боку Заходу.

Якій меті мали б, однак, служити напади п. Кизи і йому подібних? Це можна коротко пояснити наступним.

1. Советські правителі в Україні почувають себе zagrożеними діяльністю української політичної еміграції, бо ця еміграція репрезентує справжні прагнення українського народу: свобода, демократія і незалежність! І тому, власне, представники окупаційного советського режиму в Україні намагаються скомпромітувати українських політичних емігрантів в очах українського народу, виставляючи їх як «фашистів» та агентів чужих держав.

Проте, український народ добре знає, що Українська Національна Рада, яка, разом із своїми попередниками, протягом сорока років несе на своєму прапорі слова: «свобода, демократія і незалежність», нічого не має спільного з «фашизмом».

2. Советські представники намагаються вмовити в український народ, що США підготовляють напасницьку війну. Тим самим вони хочуть відвернути увагу народних мас від власних воєнних приготувань. Бо не треба забувати, що населення України, як і інших советських республік, мусить постійно жити в умовах великої господарської скрути, спричиненої тим фактом, що вся індустрія й сільське господарство мусять працювати в першу чергу на підвищення советського воєнного потенціалу.

3. Саме тепер ми є свідками повільного повороту до найгірших сталінських методів чисток і терору. Кожну більшу «чистку» в Советському Союзі попереджували цькування проти «прихованих ворогів народу». Виглядає на дуже можливе, що нинішнє цькування проти т. зв. «антинародної» діяльності українських й інших емігрантів мало б наперед виправдати недалеку криваву «чистку» в Україні та в інших республіках Советського Союзу. Бо ж не тільки емі-

грантам погрожують советські володарі: советсько-українські газети пишуть також про «ворожі елементи» в краю, які перебувають під впливом т. зв. «буржуазного націоналізму».

Заяви п. Кизі являють собою доказ того, що його московські пани бояться визвольної діяльності української еміграції, а, насамперед, бояться вони недвозначного антисовєтського наставлення українського народу. Але й сам п. Кизя не має права говорити від імени українського народу на форумі Об'єднаних Націй, чи де б то не було. Українці вітають той факт, що Україна є членом Об'єднаних Націй, бо це являє собою доказ, що вільний світ визнає за нею право бути самостійною державою. Однак, т. зв. Українська Советська Соціалістична Республіка, всупереч запевненням п. Кизі і йому подібних, не є суверенною державою. А український советський уряд, що під цю пору урядус в Києві, є нічим іншим, як знаряддям московської окупаційної влади.

Доки в Києві немає справжнього, в результаті вільних виборів наставленого українського уряду — доти тільки екзильний уряд Української

Народньої Республіки, тобто Виконавчий Орган УНРади має право промовляти в імені українського народу і тільки цей уряд мусів би репрезентувати суверенну українську державу перед Об'єднаними Націями.

Визвольна боротьба української еміграції і, що значно важливіше, визвольна боротьба цілого українського народу в поневоленій нині Україні припинеться тільки тоді, коли буде відновлена незалежна і соборна, суверенна українська держава, що була створена свобідно висловленою волею українського народу в роках 1918/19 у формі демократичної і поступової Української Народньої Республіки. Тоді ця українська держава бажатиме собі жити в добросусідських відносинах також і з державою російського народу.

Ми сподіваємось, що спільно з нашими товаришами по недолі, які мають однакові з нами національні прагнення — з білорусами, кавказцями, козаками, туркестанцями, ідель-уральцями й іншими, а також з балтійськими націями, з поляками, угорцями, болгарами тощо, ми побачимо, і може вже незабаром, святий день свободи.

ЗАЯВА
ГОЛОВИ ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ
УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ МИКОЛИ ЛВИЦЬКОГО
на нараді українських політичних партій і установ, скликаній Виконавчим Органом
у м. Мюнхені 10-го квітня 1957 року

Запрошуючи на нараду всі українські політичні середовища для обговорення справ загальної консолідації, узгоднювання напрямних зовнішньої політики та налагодження взаємної толерантності, — Виконавчий Орган УНРади є свідомий того, що він піднявся тяжкого завдання — саме в цей момент. Бо результатом IV-ої Сесії є виступ з УНРади ОУН, себто ніби послаблення УНРади. А тому легко можна зустрітися з закидами, що ми не є покликані, приміром, до спроб творення загальної консолідації, оскільки ми не мали змоги втримати бодай те об'єднання, що існувало протягом майже 9-ти років. Однак, УНРада, як установа і, передовсім, як об'єднувальна ідея, залишилася непорушною, хоч виступ ОУН і є для неї болючою втратою. Тому ми і надалі не полишемо нашого, так би мовити, об'єднувального завдання серед української спільноти. В даний момент перед нами є три аспекти цієї справи, що на них ми просимо представників політичних організацій звернути свою увагу.

1. Перше — це справа загальної консолідації, об'єднання в рамках УНРади. Хоч це вже багато разів повторювалося, але я мушу заявити ще раз, що двері УНРади відчинені для тих політичних організацій, що до неї не належали, або з неї виступили.

Недавно преса середовищ, що стоять поза УНРадою, повторила свої застереження проти вступу до УНРади. Перш за все висувається застереження проти того, що УНРада є пов'язана з традиційним, легальним Державним Центром Української Народньої Республіки. Бо це пов'язання не має, мовляв, юридичної підстави і воно не має підтримки і зрозуміння ані серед українців, ані серед чужинців.

Я не можу, очевидно, в короткій заяві обґрунтувати юридичні підстави існування Державного Центру УНР. Хочу тільки вказати на те, що це ж, власне, представники советської України, а тим більш советської Москви, та також російської еміграції, твердять, що екзильний уряд УНР не має під собою жадних юридичних підстав. Відмовляючись від нашої державницької екзильної організації, ми, тим самим, зводимо себе на становище тих, що борються лише проти режиму, а також — і це дуже важливе — даємо аргументи російським так зв. непередіршеним, які твердять, що волевиявлення українського народу в справі своєї самостійної і соборної держави ще не було, а тому ця справа має бути рішена в майбутньому плєбісцитом. Українська справа мусить йти вперед, а не назад. Відмова від державницького характеру УНРади, зведення її до

рамок якогось національного комітету було би, безумовно, величезним кроком назад.

Я не думаю, щоб загал української спільноти був проти УНРади, як, власне, складової частини Державного Центру Української Народньої Республіки. Святкуючи щороку свято Самостійності і Соборності 22-го січня, українське громадянство у цілому вільному світі підтверджує свою вірність державницькій ідеї Української Народньої Республіки, скріпленій актами 22-го січня 1918 і 1919 років. Це виявили й усі українські політичні організації в 1948 році, приступаючи до УНРади. Один лише СГД не погодився тоді вступити до УНРади, хоч і він мав усі до цього можливості, бо ж Тимчасовий Закон, на якому опирається УНРада, стверджує, що Установчі Збори в майбутній незалежній Україні встановлять остаточну назву, форму й устрій Української Держави. На еміграції ж було просто не до помислення міняти державну концепцію Української Народньої Республіки, як останньої легальної форми Української Державності. Коли ідеться про заклики ПАУК, УККА або КУК об'єднатися на базі Української Національної Ради, то згадані українські центральні мали на увазі УНРаду, як складову частину Державного Центру, бо ж іншої УНРади взагалі немає.

І, врешті, хто і коли ствердив, що існування екзильного українського уряду шкодить нашій справі серед чужинців? Це не відповідає дійсності. Там, де чужинці не можуть підтримати тих чи тих українських побажань, нічого не допоможе, коли в їх імені виступатиме якийсь комітет. Але там, де українцям можуть піти на руку, нічого не шкодить, коли від них говорить, приміром, ВО УНРади, що, в нашому розумінні, є екзильним українським урядом. Зате ми напевно знаємо, що в багатьох випадках наявність українського екзильного уряду нам допомагає. А може колись прийде такий момент, що за екзильним урядом будуть шукати — цього, здається, і дехто з наших опонентів не виключає. Як же б виглядали українці, як би вони самі ліквідували те, що може бути для них, у певних обставинах, великим плюсом: свій легальний, екзильний уряд.

Є ще деякі аргументи, що їх виставляється проти приступлення до УНРади, а саме: кількість мандатів для поодиноких організацій, а також політика ВО УНРади по відношенню до Американського комітету Визволення від большевизму. Перший аргумент не має істотного характеру: бо ж на еміграції, де справжні вибори не можливі, ідеться не про взаємне переголосовування, а про можливість лояльної співпраці, де принцип доповідності повинен відігравати рішальну роль. Щодо атак на ВО УНРади з приводу його ставлення до АКВБ, цієї — треба це підкреслити — чужинної американської установи з добрим, в основі, інтенціями, бо з бажанням допомогти всім поневоленим народам в їх боротьбі проти комуністичного гніту, то я мушу ствердити

цілком простий факт, що АКВБ має свої політичні напрями і свої практичні завдання, а Державний Центр УНРади має теж свої, інші, політичні напрями, і свої, інші від АКВБ, практичні завдання. Я не буду входити в те, чому АКВБ, як американська установа, стоїть на позиціях непередрішенства і в чому ці позиції не збігаються з нашими. Це — загально відомо. На мою думку, коли якісь американські чи інші чужинні кола стоять на позиціях непередрішенства і їх твердо додержуються, то це можна зрозуміти і в цьому немає ще нічого страшного. Ідеться тільки про те, щоб ми, представники української визвольної політики, на ці позиції не переходили. І я мушу ствердити, що ВО УНРади у своїй діяльності на міжнародньому форумі чи серед українського громадянства, а тим більше супроти українського державного буття — ніколи не ставав і, тепер під моїм головуванням, не стане на позиції непередрішенства. ВО УНРади твердо репрезентує самостійницькі і соборницькі українські політичні позиції і стоїть за автоматичне відновлення, по поваленні сучасного окупаційного режиму на Батьківщині, самостійної і соборної української держави — Української Народньої Республіки — без усяких поновних плебісцитів чи чогось подібного. Для досягнення цієї мети Державний Центр УНР провадить боротьбу не тільки проти комунізму, але й проти російського імперіялізму всякого забарвлення. Коли ж ідеться про працю українських науковців в Інституті Соєтознавства чи українських журналістів у Радіо Визволення, то це ніскільки не в'яже і не в'язатиме ВО УНРади в провадженні ним визвольної політики на засадах самостійництва і соборництва. Ми вважаємо, що в праці українців у згаданих Інституті та Раді є чимало плюсів і будемо намагатися, щоб та праця ставала все більше корисною для українських національно-державних інтересів. Цього, між іншим, перед виступом з УНРади, хотіла і ОУН, не вимагаючи зірвання з Американським Комітетом і його установами.

2. Ми розуміємо, що справа консолідації всіх українських політичних сил шляхом їх вступу до УНРади є надто ускладнена з огляду на різного роду розходження й суперечності в поглядах. Отже, трудно сподіватися на швидке, а тим більш негайне поладження цієї справи. Проф. О. Юрченко, як Керівник Ресорту Внутрішніх Справ, буде далі робити відповідні заходи в цьому напрямку й утримуватиме контакт зо всіма, хто виявить до цього бажання. Але, не чекаючи на результат цих заходів, ми хочемо вже тепер запропонувати відбування в міру потреби спільних нарад всіх політичних організацій та установ для обміркування і, по можливості, узгоджування політичних напрямків на зовнішньому відтинку. Такі наради вже відбувалися в минулому. Якщо в майбутньому ми будемо це робити частіше і регулярніше, то цим ми, може, поволі створимо атмосферу взаємного розуміння, без якого і справа завершення консолідації

українських політичних сил є, властиво, неможлива.

3. Однак, незалежно від вислідів двох перших справ — консолідації і відбування спільних нарад — є ще одна річ, яка повинна лежати на серці кожному українцеві: це припинення взаємного поборювання і встановлення бодай толерантності, якщо не взаємної пошани. Наша внутрішня ворожнеча, неперебірлива пресова полеміка, взаємні обвинувачення — ідуть лише на руку нашим ворогам й обнижують рівень української визвольної справи у вільному світі.

Якщо ми покищо не можемо зійтися всі спільно в одній установі й разом працювати, то бодай

не перешкоджаймо одні другим. Хай кожний робить те, що він може і вважає за потрібне й корисне. Якби не були різні наші шляхи, ми вважали б, що все таки всі ми йдемо до одної мети: народоправної самостійної і соборної України. Це те, що може і повинно нас лучити. І тому Виконавчий Орган УНРади пропонує встановити поміж українцями у вільному світі «громадянський мир» — мир у пресі, на вічах, в офіційних виступах поодиноких політичних організацій чи їх представників. Я думаю, що це той мінімум, якого вимагає від нас становище на поневоленій Батьківщині і в світі і на який ми є в стані здобутися.

ЗАЯВА
ГОЛОВИ ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ
УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ МИКОЛИ ЛВИЦЬКОГО
в імені Ліги Визволення Народів СРСР — Паризький Блок,
на Пресконференції в Мюнхені, 8 серпня 1957 року

Західний світ ставить перед собою питання: чи після усунення групи Молотова щось в Советському Союзі змінилося? Це питання має для нас, представників неросійських народів Советського Союзу, що боряться за відновлення своїх демократичних і незалежних республік, ще більше значення.

Це правда, що цьогорічні червневі події в Москві були наслідком боротьби за владу, в якій удалося Хрущову зробити рішучий крок до особистої диктатури. Але йдеться не лише про те, щоб позбутися особистих суперників. Це була боротьба між прихильниками різних методів чи різних тактик, але не різних принципів. З одного боку, це була група довкола Молотова з її старою тактикою твердості й неподатливості, а з другого боку, Хрущов з його клясичною тактикою удаваних полеш та реформ у внутрішній політиці і тактикою усмішок назовні. Тут не має значення, чи група Молотова насправді відстоювала уперто застосування своїх методів, важливіше те, що Хрущову потрібне було нове потвердження свого нібито ліберального курсу. Бо під постійним тиском народніх мас Советського Союзу, які щиро бажають справжньої зміни режиму, Сталін, як козел відпущення, перестав вже задовольняти населення. Треба було виявити нових большевицьких саботажників, ворогів народу. Хрущов, мабуть, переконаний, що він зі своїми, нібито, ліберальними методами буде в стані перебороти внутрішні труднощі в Советському Союзі і в цілому комуністичному блоці й тим врятувати розкитану Советську імперію. Ми мусимо, отже, числитись з тим, що в советській політиці наступить досить довгий період реформ внутрі і дальших коекзистенційних зусиль назовні. На нашу думку, тактика Хрущова далеко хитріша і тим також багатовнебезпечніша від тактики Молотова.

Зважаючи на це, треба намагатися відповісти на три питання:

1. Чи йдеться про справжню, чи тільки удавану «лібералізацію» режиму?
2. Чи вдасться Хрущову застосуванням його методів врятувати імперію?
3. Як слід ставитись супроти й далі існуючої большевицької загрози для світу?

Було б помилкою твердити, що советсько-большевицьке керівництво в Москві еволюціонує в ліберальному напрямі. Ми зауважуємо зовсім інше явище: в наслідок зростаючого натиску з боку населення (що почався після смерті Сталіна) і в наслідок посталих через те внутрішніх труднощів, советські можновладці були примушені розпочати політику певного відпущення. Не можна не зважати на такі події в Советському Союзі: повстання серед в'язнів у різних концтаборах, заворушення серед населення Грузії, Вірменії, України і т. д. та недавні неспокої серед студентської молоді у неросійських країнах Советського Союзу, як також серед самої російської молоді, з тією різницею, однак, що молодь неросійських народів виявляє зацікавлення до питання «різних шляхів» до соціалізму, тоді, коли російська молодь дискутує про непорушність лєнінських принципів. Іншими словами, коли у відношенню до російського народу можна говорити про незадоволення з режиму, то неросійські народи борються проти імперії за їх національну незалежність.

Але й так зв. відпущення чи відсталінізація насправді існує лише в советській пропаганді, щоб заспокоїти населення. Ані в господарсько-соціальної, ані національної чи інтернаціональної політиці Москви не постали суттєві зміни. На це кілька прикладів: постачання советських громадян найкращими продуктами прожитку не

робить жадних поступів, немає й мови про справжнє підвищення життєвого рівня.

Дуже голосно говориться тепер в Советському Союзі про нібито започатковане збільшення прав неросійських республік. В дійсності йдеться про децентралізацію бюрократичного господарського апарату. Але новостворені господарські органи в поодиноких республіках підпорядковуються центрові в Москві й обсажуються, головним чином, чужим для національного населення, Москвою призначеним, елементом. У той спосіб центральна московська влада лише полегшує собі господарську експлуатацію республік.

Рівночасно з цим позірним поширенням прав неросійських республік йде далі безоглядне насильне переміщення населення України, Білоруси, Кавказу і т. д. до північного Туркестану. В цей спосіб досягається подвійної мети: зменшується населення країн, з яких йде виселення, і доповнюється його головним чином російським елементом, а рівночасно майоризується туркестанців на їх території. Це небувала ще колоніальна політика, яка намагається сіяти ненависть між поодинокими народами.

В зовнішній політиці не постали жадні зміни, які дозволяли б вірити советським обіцянкам. Навпаки, Хрущов, після червневої чистки, під час своїх відвідів Чехословаччини, гостро накинувся на НАТО і назвав цей оборонний союз держав інструментом для знищення комуністичного режиму в цілому комуністичному бльоці. Роззброєння — так, але без ефективного контролю в Советському Союзі, щоб Москва під ширмою коєкзистенції могла підготувати далі агресивні акти.

Чи вдасться Хрущову здійснити його плани? Ми не віримо в те, щоб Хрущов міг дотримати свої обіцянки щодо покращання господарського положення советського населення. В Празі він говорив про масло й шинку. Ця заява є повч. Коли раніше советські можновладці обіцяли населенню життя в раю після побудови соціалізму, то Хрущов хоче вже тепер обіцяти масло й шинку. Сумнівно, чи можливо випродувати в достатній кількості цих смачних виробів, не занедбавши побудування псевдосоціалізму, такого, як він є в Советським Союзі. Іншими словами, при існуючій господарській системі в Советським Союзі, і цілому комуністичному бльоці неможливо поліпшити господарсько-соціально становище населення. Коли б, однак, це й було в певному розмірі можливе, то слід пригадати французьке прислів'я: «Апетит приходить з їдою». Після масла й шинки захочеться й тісточок, а цього Хрущов напевно не зможе дати.

Це ж саме можна сказати ще в більшій мірі щодо діянки політичної свободи. Якщо вже почали дискутувати, улаштовувати демонстрації, ба навіть револьти, важко ці явища зупинити. Терор в Советським Союзі сам себе пережив. Молодь ледве чи має страх перед терором. Вона в терорі виросла і не має страху свої вимоги збільшувати. Тоталітарний режим, що вже раз

був змушений стати на шлях реформ, мусить цією дорогою йти далі, поки становище не дозріє до цілковитої катастрофи.

Ми переконані, що наші народи не віритимуть московським привабливим обіцянкам. Сьогоднішні володарі Кремля підкреслюють, що республіки несветських народів в СССР мають повну незалежність і національну свободу. Сьогодні зайшло вже навіть так далеко, що визнають і несправедливості, які цим народам були зроблені. В Україні, наприклад, проголосив прем'єр-міністер советської України Кальченко і один з українських письменників — Малишко, що Каганович у час, коли він був першим секретарем комуністичної партії України, спричинив багато шкоди українському народові і його культурі. Подібні висловлювання чується сьогодні і під адресою інших неросійських народів. Але в Україні знають дуже добре, що Хрущов, який після Кагановича обняв посаду першого секретаря комуністичної партії України, на цьому становищі зробив не менше шкоди українському народові, ніж Каганович. Всі неросійські народи Советського Союзу дуже добре розуміють, що справа не в особистостях, а в колоніальній та імперіалістичній політиці уярмлення і у верховодстві Москви.

Яке становище займе супроти найновіших подій в Советському Союзі вільний світ? Чи не існують на Заході в тому відношенні два напрями? Одні вірять у можливість справжньої «лібералізації» режиму й у парі з тим у можливість мирної коєкзистенції з Советським Союзом; інші переконані, що внутрішні труднощі в Советському Союзі так чи так приведуть до розпаду большевизму і тому слід лише вичекати. Обидва напрями дуже небезпечні. Советський Союз, не зважаючи на пануючу там кризу, ще дуже сильний. Хрущов буде в кожному разі робити все, щоб наявні труднощі перебороти. Коли йому вдасться при допомозі свого хитрого курсу «відпруження» приспати чуйність вільного світу і поневолених у комуністичному бльоці націй, тоді завдання його буде багато легшим. І коли славнозвісна — Леніном пропонувана — «передішка» виконає свою роль, тоді Хрущов відкриє свої справжні наміри, що є ті самі, що й у Сталіна. Тоді появиться знову гостра небезпека советської агресії на вільний світ.

Що ж робити нам проти намірів кандидата на сталінський престіл? Для нас, представників поневолених націй, відповідь ясна: **посилити боротьбу за свободу, демократію і незалежність наших народів**, щоб використати придатний момент теперішньої слабости московських можновладців.

На мій погляд, вільний світ не повинен вірити в лібералізацію режиму в Советським Союзі або в можливість розпаду режиму в наслідок тільки і єдино теперішніх труднощів. Слід показати себе щодо Советського Союзу більш неподатливим і перш за все більш уваги присвятити підтримці боротьби поневолених народів.

Коли всі народи за залізною заслоною, а зокрема ті, які ми представляємо, що творять більше 50% населення Советського Союзу, будуть вільні

й незалежні, тоді зникне автоматично небезпека для вільного світу з боку агресивної московської імперії.

ЗАЯВА ГОЛОВИ ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ МИКОЛИ ЛІВИЦЬКОГО В «ЖУРНАЛЬ ДЕ ЖЕНЕВ»

Великий швейцарський часопис «Журналь де Женев», що має міжнародне значення, в своєму числі з 11-го жовтня 1957 р., вмістив заяву Голови Виконавчого Органу УНРади Миколи Лівіцького під таким наголовком: «Україна невпинно бореться за свою незалежність (Заява Голови українського національного уряду в екзилі пана Миколи Лівіцького)».

Від себе редакція часопису подає таке: Після захоплення Червоною армією в кінці 1920 року території Української Народньої Республіки, проголошеної 22 січня 1918 року, український уряд в екзилі постійно протестував перед світовою громадською думкою та насамперед на форумі Ліги Націй проти окупації своєї батьківщини. Перед війною 1939 року ця акція була керована п. Андрієм Лівіцьким, Президентом Української Народньої Республіки, п. В. Прокоповичем, Головою уряду, і п. О. Шульгиним, міністром закордонних справ. Після війни українці створили в 1948 році Українську Національну Раду, тобто національний парламент в екзилі. Від початку 1957 року Національну Раду очолює п. Іван Багряний, відомий український письменник, що до 1944 року проживав в Україні під советським режимом. Головою українського уряду в екзилі є п. Микола Лівіцький. Перебуваючи проїздом у Женеві після подорожі в Бельгії, Англії і Франції, де він відвідував численні колонії українських політичних емігрантів, він склав нам наступну заяву:

«Помимо своїх уявних технічних успіхів, Советський Союз, насправді, перебуває тепер у тяжкій кризі, що має три головні причини: 1) Заламання комуністичної системи в ділянках господарській і соціяльній та її цілковита неспроможність задоволити потреби населення; 2) Банкрутство ідеологічних основ комунізму; 3) Безперервна боротьба поневолених націй за свободу, демократію і незалежність, — і то не тільки т. зв. сателітних націй, але насамперед неросійських народів самого Советського Союзу, в таких країнах, як Україна, Білорусь, Кавказ, Туркестан тощо.

Ці внутрішні труднощі були причиною виникнення «еластичної» тактики Хрущова. Це, власне, натиск народних мас змусив Хрущова удавати з себе противника сталіністських метод терору й намагатися тепер урятувати режим різними обіцянками і навіть уділенням деяких концесій.

Водночас він робить Заходові пропозиції «коєкзистенції», щоб могли перебороти внутрішню кризу. Якщо Хрущову пощастить заспокоїти полонені нації і приспати чуйність вільного світу, його завдання буде виконане: він покаже тоді своє справжнє обличчя, яке ніяк не різниться від обличчя Сталіна.

Советська пропаганда докладає саме тепер великих зусиль, щоб здобути симпатію неросійських народів, у першу чергу українського народу. З нагоди велетенських приготувань до святкування сорокових роковин жовтневої революції, советські преса і радіо протягом місяців не перестають повторювати, що неросійські народи здобули в рамках Советського Союзу свої незалежні і суверенні держави, а також спроможність розвитку господарського життя і національної культури. Дуже хитро признається, що за часів сталінської ери кривдилось неросійські народи. Після ліквідації групи Молотова-Маленкова-Кагановича, голова ради міністрів советської України Кальченко заявив, що Каганович, коли він був першим секретарем комуністичної партії України, завдав великої шкоди українському народові й українській національній культурі.

Можна сумніватися, чи Хрущову поведеться усунути сучасні труднощі. Доки існує господарська і соціяльна система, основана на комуністичній засаді примусу, неможливо задоволити природних вимог населення. П'ять п'ятирічних планів не спромоглися створити можливих життєвих умов для населення Советського Союзу. Та сама доля очікує і нинішній семилітній план, бо система залишається в істоті без змін.

Україна являє собою колонію Москви, безоглядно визискувану і поневоловану господарськи, політично і національно. «Незалежна і суверена» українська держава існує тільки в советській пропаганді, а уряд советської України з Кальченком на чолі є нічим іншим, як знаряддям московської окупаційної влади. Те саме можна сказати і про інші неросійські народи Советського Союзу. І тому вони продовжуватимуть свою боротьбу аж до повного відновлення їхніх вільних, демократичних і незалежних держав.

Невпинний спротив неросійських народів до такого ступня ослабив потугу Москви, що це уможливило революційні рухи минулого року а

Польщі і насамперед в Угорщині (Треба зазначити, що деяке незадоволення панує також серед самого російського народу, та це незадоволення скеровується лише проти комуністичного режиму, а не проти існування модерної російської імперії у формі Советського Союзу). Але дуже швидко реакція Москви в Угорщині та пасивність на той час Заходу не дозволили іншим полоненим націям піти за угорським прикладом, хоч і були численні випадки, коли червоні воюючі, насамперед неросійського походження, переходили на бік революціонерів.

Москва має ще досить сили, щоб задушити ізолюваний революційний рух в одній якійсь країні. Але якби повстання вибухли одночасно в багатьох поневолених країнах, а насамперед в неросійських республіках Советського Союзу, це поклало б край пануванню Москви і комуністичному режимові.

Розвиток подій залежатиме також від постави вільного світу. Захід не потребує ризикувати війною, щоб прийти з допомогою поневоленим націям. Але його більш рішуча і більш солідарна постава щодо тих, які борються за своє визволення, може б урятувала була угорську революцію, а в кожному разі не розчарувала б поневолених Москвою народів. В майбутньому Захід, уникаючи уділювання господарської або якоїсь іншої допомоги для Советського Союзу і стосуючи політику моральної підтримки і солідарності щодо поневолених націй, міг би насправді допомогти їм відновити свободу і незалежність. А тоді автоматично зникла б загроза агресивного імперіалізму Москви, і цілий світ міг би нарешті мирно віддатися справі розвитку добробуту людства.

М. Лівіцький»

Женева, 6-го жовтня 1957 року

**ВСТУПНА ПРОМОВА
ГОЛОВИ ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ
УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ МИКОЛИ ЛІВИЦЬКОГО
НА МАНІФЕСТАЦІЇ ПАРИЗЬКОГО Б'ЮРОУ В МЮНХЕНІ 20-ГО ЛИСТОПАДА 1957 Р.
(У сорокаліття жовтневого перевороту)**

Шановні Пані і Панове!

Жовтневий переворот у Ленінграді або, як тоді називалося це місто, в Петрограді дав початок режимові, що виявився згодом смертельно загрозливим для багатьох вільних націй і саме тепер являє собою постійну загрозу для всього вільного світу.

Ми являємося представниками тих неросійських народів Советського Союзу (азербайджанців, вірменів, білорусів, грузинів, ідель-уральців, козаків, кримських татар, північних кавказців, туркестанців, та українців), що першими з неросійських народів стали жертвою советсько-московського імперіалізму. Тому ми маємо право в сорокаліття жовтневого перевороту піднести голос протесту і перестороги для тих націй світу, що ще залишилися вільними.

Колишній міністер закордонних справ США Едсон висловився одного разу, що російські царі створили свою імперію на протязі 800 років шляхом неспинних завоювань. Большевики ж доконали того, на що царі потребували щістьох століть, за кілька років: за винятком Польщі, Фінляндії і Балтійських країн (які тоді користувалися допомогою Заходу, що її не мали наші народи), большевики відновили колишню царську імперію шляхом кривавих завоювань і створили тим самим базу для загрожування всьому світові. Большевики, що послуговуються ідеєю світової революції, не задовольняються, як колись царі, підбиттям лише сусідніх народів, але хочуть «визволити» всі народи світу.

На початку жовтневий переворот не заторкнув країн неросійських народів колишньої царської ім-

перії. Після жовтневої революції 1917 р. в Росії, наші народи пережили свої власні національні революції. Вони почали організовувати придушене до того часу своє національне життя. Наслідком цього в моменті жовтневого перевороту або внаслідок по тому, наші народи проголосили і створили вільно висловленою народньою волею свої демократичні і незалежні держави. Багато з цих держав були визнані чужинцями державами де юре, або де факто, в тому числі і самим московсько-советським урядом, себто урядом Російської Советської Федеративної Соціалістичної Республіки. Помімо цього советська Червона Армія підступно напала на наші держави і завоювала їх після, здебільшого, три-чотирилітніх кривавих війн. Це правда, що ми також мали наших власних комуністів. Чи ж немає ще й тепер комуністів у Франції, Італії та інших країнах? Але ці комуністи були в нас невеличкою, незначною меншістю, що ніколи не спромоглися б захопити владу в наших країнах. Це незаперечний історичний факт, що комунізм вторгнувся до наших країн, до країн неросійських народів нинішнього Советського Союзу, з-зовні. Завоювання наших вільних і незалежних держав було, таким чином, першим, на жаль, однак, не останнім, актом насильства, що його доконав московсько-советський уряд супроти вільних націй.

Та й після доконаного завоювання наші народи не схилилися перед насильницьким пануванням. Вони не тільки продовжували свій спротив на всіх ділянках національного життя у різних формах, але не раз переходили до відвертих збройних повстань. Загально відомі повстання в Гру-

зії, Туркестані, Білорусі, в козацьких країнах, в Україні тощо, що їх криваво здушено. Наслідком большевицького терору наші народи понесли, без перебільшення, мільйонові жертви: через масові розстріли, штучно організований голод, масові депортації на Сибір і відверте народовбивство. Ще й досі кремлівські володарі кидають прокльони на т. зв. «буржуазних націоналістів» серед наших народів, а це являє собою доказ того, що наші народи і тепер продовжують свою боротьбу за свободу, демократію і незалежність.

Який режим впровадили советсько-московські окупанти в наших країнах? Про це вже так багато писалося й говорилося, що я можу бути зовсім коротким.

Під господарським поглядом це режим страшного визиску. Багатства наших країн вживаються на потреби центру советської імперії, в першу чергу на розбудову советського воєнного потенціалу. Коли ж ще взяти до уваги, що комуністична господарська система, побудована на засаді примусу, взагалі не спроможна забезпечити добробут населення, стає зрозумілим, чому наші народи змушені перебувати в стані господарської скрути і злиднів.

В ділянці соціальної московський большевизм впровадив модерну панщину, якщо не просто рабство. Праця в колгоспах та в советській промисловості є нічим іншим, як примусовою працею. Відомі стахановські методи в промисловості та постійний тиск на колгоспників являють собою жахливий соціальний визиск.

Під поглядом політичним режим у наших країнах можна вважати за взірець тоталітарно-поліційного режиму. Немає ніяких вільних виборів, а уряди неросійських республік Советського Союзу являють собою служняні знаряддя советської окупаційної влади. Їх настановляє і відкликає Москва, а тому це жодні свобідно вибрані представники наших народів. Немає національних армій, власної дипломатії і власних фінансів. Весь адміністративний апарат опанований присланими з Москви зайдами. Советська конституція дозволяє окремим республікам виступити з Союзу. Проте, відповідний параграф конституції можна вважати за звичайнісінький глум, бо при нині пануючих у Советському Союзі порядках з цього уявного права не можна зробити жодного виситку.

В Советському Союзі і далі переслідують релігію. Офіційні, нині допущені, церкви цілковито підпорядковані режимові і знаходяться на послугах советської пропаганди. Це також глум, коли боговідступники виступають в ролі охоронців релігії, як це, напр., має місце у випадку магометанської релігії.

Під національним поглядом большевики запровадили режим національного поневолення. Розвиток справжньої національної культури є в наших країнах неможливий. Наша історія фальшується. Наука, література, мистецтво мусять дотримуватися накинених Москвою напрямків. Нашим народам накидається русифікація, що

провокує національні почуття і викликає протести навіть неросійських комуністів.

Коротко висловлюючись, режим у неросійських країнах Советського Союзу треба вважати за модерне колоніальне панування. Ми маємо тут до діла з неприхованим советсько-московським колоніалізмом.

Пані і Панове! Чи це не ганьба для всього людства, коли одна європейська держава, Советський Союз, провадить в середині ХХ-го століття колоніалістичну політику — та до цього ще супроти інших європейських або західньо-азійських народів, які мають тисячлітню історію, високу національну культуру й цивілізований спосіб життя? Та це ще не все! Кремлівські володарі мають нахабство в ролі оборонців і приятелів народів Азії або Африки виступати!

Саме з приводу сорокліття жовтневого перевороту советська пропаганда залищається до наших народів. Советські преса та радіо безупинно повторюють, що більшість наших народів мають свої незалежні й суверенні держави, що всі ці народи, саме завдяки приналежності до Советського Союзу, досягли того, чого вони прагнули: загального добробуту, розвитку національної культури, піднесення потенціалу національного господарства і т. д. Поруч з цими принадними гаслами впроваджено деякі, хоч і незначні, справжні полегшення. Ця політика, що йде впарі з загальною «гнучкою» тактикою Хрущова, має дві цілі. Насамперед це спроба придбати для себе симпатії неросійських народів. По-друге, для зовнішнього світу, це мало б довести ще суцям колоніальним чи напівколоніальним народам, що в середині Советського Союзу все в порядку, що там справді панують райські відносини, а тим самим зробити для цих народів принадним їх можливе «визволення» силою Советського Союзу. Проте, приклад мучеництва наших країн повинен би розкрити очі всіх народів світу на те, що їх чекало б, якщо б советсько-московським «визволителям» пощастило дістатися до них!

Недавно ми були свідками великого схвилювання серед світової громадськості, коли большевики випустили до неба два «спутники». Співчуття викликала також жорстока доля, що припала маленькій сучці. Товариства охорони звірят енергійно проти цього протестували. При цьому поминуту одну річ, а саме: щоб уможливити собачці цій померти в стратосфері, мусили перед цим мільйони людей не тільки роками тяжко працювати, але також умирати. Бо технічні успіхи Советського Союзу оплачені потом, страшинами злиднями, примусовою працею і смертю в наслідок терору. Ще більше! Чи смерть цього песика не є, може, початком загину мільйонів і мільйонів людських істот, які помруть у випадку советського нападу далекоюсяжними ракетами на вільний світ? Чи не мали б тут, властиво, забрати слово «Товариства охорони людей», замість товариств охорони звірят?

Не треба віддаватися ілюзіям: немає жодної можливості для мирного співіснування поміж

Словом. Заходом. Московські більшовики не думали доки про загальну відверту війну, однак вони й далі хотять послабити й здезорганувати вільні нації окремою «малюю» війною, послесвоєю конфліктами та розкладовою роботою «в'ятих колон», щоб, накінець, здобути панування над світом. У цьому моменті Советський Союз має великі внутрішні труднощі, що послабили тоталітарний режим. З цього і походить внутрішня: зовнішня хрущовська політика «відпруження». Як тільки, однак, ці труднощі будуть переборені — до чого вже існують деякі познанки — знову з'являться давні сталінські методи.

Рік тому ми всі чули поклики героїчних борців угорської народної революції до вільного світу: «Поможіть нам! Ми гинемо! ЗА КИМ БУДЕ ЧЕРГА ПІСЛЯ НАС?»

Чи історія не повторюється? Наші народи майже сорок літ тому і пізніше, під час окремих повстань і ніколи негваваючого спротиву протягом останніх десятиліть, зверталися з тими ж покликами до вільного світу. «Поможіть нам! Ми боремося не тільки за нашу власну свободу, бо нашою боротьбою і спротивом ми захищаємо свободу для всього світу. Поможіть нам, бо після нашої загибелі прийдуть інші на чергу!»

Вимовляючи ці слова, я не маю наміру просити ласки вільного світу для наших націй. Наші народи не мають вже, зрештою, нічого втрачати! Я хотів би тільки привернути увагу на той факт, що ми, на жаль, не були «фальшивими пророками». Після нас народи середньо-східньої Європи та німці так зв. советської зони стали жертвою советсько-московського імперіялізму. Хай же Всемогутній Бот не допустить до того, щоб колись і про угорських борців за свободу можна було б сказати, що вони також не були такими «фальшивими пророками». Ми, представники народів, що вже майже сорок років страждають під жакливим московсько-большевицьким гнітом, не бажаємо цієї долі тим народам, що ще залишилися вільними.

Проте слів не вистає! Що можна було б зробити, щоб відвернути загрозу? Советський Союз

ще дуже сильний і коли, як сказано, він переборе внутрішні труднощі, він стане ще небезпечнішим.

Я, на жаль, не можу дати жодного певного рецепту для побороювання зла. Коли до цього не спроможні провідники могутніх світових держав, то як же це міг би вчинити скромний політичний емігрант! Я можу тільки заявити одне: понад усе треба поставити волю до свободи і волю до оборони цієї свободи. А також треба відновити почуття солідарності поміж націями, які готові захищати свою свободу, і тими націями, що прагнуть вибороти свою втрачену свободу.

Великої італійської борець за свободу XIX століття, Мацціні, сказав: «Тільки такий народ є гідний бути вільним, якого сини не бояться вмирати за свободу». А хтось інший висловився: «Ліпше смерть, ніж рабство». Чи не було би доцільним для всіх мешканців ще вільного світу пригадати собі, саме в цей історичний момент, слова Мацціні?

Неросійські народи Советського Союзу пішли за гаслом Мацціні. Мільйони наших земляків, що героїчно полягли за свободу, демократію і незалежність, є болісним і жакливим доказом цього. Наші народи ще й тепер готові боритися за відновлення їх демократичних і незалежних держав, а тим самим і за свободу всіх націй світу. Якщо вільний світ непохитно далі утримає свою волю до свободи і якщо він проголосить свою солідарність з полоненими націями за «залізною заслоною» та відповідно до цього буде діяти, тоді тоталітарна деспотія і безбожна тиранія не переможе. Свободолюбність — це найсильніша руйнівна сила, що її знає людство. Вона затріюмфує над усіма нищівними силами диявольського режиму — не зважаючи на всі водневі бомби, далекосяжні ракети і «спутники». Треба тільки бути готовим зважитися на все для захисту свободи — і тоді вона таки переможе.

Хай живе свобода!

Хай живе демократія і незалежність!

Хай живе міжнародня мирна співпраця всіх вільних націй нашого світу!

ЗВЕРНЕННЯ ГОЛОВИ ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ МИКОЛИ ЛВИЦЬКОГО ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА НА БАТЬКІВЩИНІ ЧЕРЕЗ РАДІО - РИМ, 10 ТРАВНЯ 1959 РОКУ

Українці і Українки на Батьківщині!

Перебуваючи в столиці Італії, в Римі, після побуту в Лондоні і Парижі, я радо використовую можливість звернутися до Вас безпосередньо через Радіо. Я говорю до Вас як голова Виконавчого Органу Української Національної Ради. Під такою назвою де сьогодні на чужині Уряд Української Народної Республіки, що був по-

кликаний в роках 1918-19 вільними українськими парламентами — Українською Центральною Радою й Українським Трудовим Конгресом — і що після окупації України большевицькою Москвою змушений був залишити рідні землі. Проте, поза межами України Уряд УНР не перестав репрезентувати справжні прагнення українського народу до свободи і незалежності і не припиняв своєї діяльності для відновлення самостійної і

соборної, демократичної Української Народньої Республіки.

Після другої світової війни, в році 1948, при Уряді УНР було створено тимчасовий парламент, Українську Національну Раду, до якої належать сьогодні сім українських демократичних партій. Президентом УНР, після смерти наступника **Петлюри**, **Андрія Лівичького**, став відомий український політичний діяч др. **Степан Витвицький**. Віцепрезидентом є славний український генерал з часів нашої визвольної війни проти червоної і білої Москви **Олександр Удовиченко**. Головою парламенту — Української Національної Ради — є відомий український письменник, який до 1943 року перебував в Україні, **Іван Багряний**.

Коли в 1957 році Українська Національна Рада і Президент др. **С. Витвицький** доручили мені очолювати Виконавчий Орган, себто екзильний уряд УНР, я в своїй програмовій промові сказав тоді, що українці на Батьківщині не мають змоги вільного висловлювання, не можуть в умовах терористичного московсько-большевицького режиму висловлювати свої справжні національні прагнення. Але вони можуть бути певні, що за них перед світом буде вступати і захищати їх інтереси перебуваючий на чужині уряд УНР — Виконавчий Орган Української Національної Ради. Бо хоч ми розділені географічними просторами, хоч Москва герметично закрила доступи до своєї советської тиранії, проте вона не в силі ліквідувати духового зв'язку поміж українським народом і нами, висланцями нашого народу до вільного світу з завданням голосно говорити про те, чого прагне і до чого стремить поневолений, але не зламаный духом народ український.

Отже, насамперед, ми знаємо, що український народ прагне відокремлення від Московської імперії й відновлення своєї справді незалежної, суверенної, народоправної держави, що після упадку царату була створена в формі Української Народньої Республіки. Бо ж українці — і ми знаємо це — чудово розуміють, що УРСР — це ніяка українська, тим більш самостійна і суверенна держава, а тільки знаряддя російсько-большевицького імперіалізму для панування в Україні. УРСР належить до Об'єднаних Націй, але її делегація там є тільки тінню делегації ССРСР. Україна має ніби міністерство закордонних справ, але воно є тільки глумом при тих обставинах, що при ньому немає посольств чужоземних держав, а УРСР не має права висилати закордон своїх українських посольств. УРСР не має ні окремої армії, ні фінансів, а ціле її господарство є нещадно експloatоване центральним московським урядом і його плоди йдуть на збільшення економічної і, передовсім, мілітарної потуги московської імперії.

Ми знаємо, що український народ прагне режиму справжньої політичної свободи. Цієї свободи немає в Україні, коли вибори являють собою тільки звичайнісеньку комедію, бо ж ви-

бирати можна лише тих, кого дозволяє Москва. В цих умовах т. зв. уряд УРСР не являє собою навіть післанців Комуністичної Партії України, а є лише ставлеником, знаряддям Москви в поневоленні українського народу. Цей уряд цілковито залежний від Москви і немає жодної змоги, навіть коли б хотів того, захищати інтереси трудящих мас України.

Ми знаємо, що український народ прагне забезпечення здобутків революції — права українського селянства на оброблювану ними землю, права українського робітництва на плоди своєї праці, права української трудової інтелігенції на вільну творчість. Ці права забезпечені були не жовтневою, але Українською Національною Революцією, стверджені Центральною Радою і Трудовим Конгресом. Нинішня колгоспна панщина, стаханівська рабська праця і підневільне становище української інтелігенції — це перекреслення всіх революційних здобутків, що їх виборів собі український народ після повалення царсько-російської імперії.

Ми знаємо також, що український народ пишається своєю національною культурою, мистецтвом, літературою тощо і прагне їх найбільшого розвитку. Та тепер в Україні провадиться політика нещадної русифікації під кожним поглядом. Історія України і твори українського письменства фальшуються, пам'ятки старовини нищать, наукові дослідження підлягають суровій цензурі. Немає в Україні ні вільної літератури, ні вільного мистецтва, ні вільного театру, ні вільних наукових, історичних чи інших дослідів, бо все це носить печать понурої «генеральної лінії» Москви. Останніми часами мова українська стала в небезпеці ліквідаційних плянів Москви. Закон, згідно з яким батьки і діти мають самі вибирати мову навчання в школах, — це нечуваний замак на найсвятіші права українського народу. Бо ж усім добре відомо, що означає в Советському Союзі право вільного вибору, коли за ним стежить невисипуще МВД!

Все це ми добре знаємо. І ми виконуємо наш обов'язок — довести про це до відома громадян усього вільного світу. Ми робимо це за посередництвом меморандумів, заяв, брошур, пресконференцій, виступів на різних конференціях і маніфестаціях.

Звичайно, є то нелегке завдання, особливо в теперішніх обставинах, коли весь світ перебуває в стані загрози атомної війни. Москва штучно створює атмосферу воєнної небезпеки в світі своїм непогамованим імперіалізмом, одночасно обвинувачуючи держави Заходу в плануванні нападу на Советський Союз. Москва виступає в ролі оборонця різних азійських й африканських народів, а в той час поневолює й визискує мільйонні маси підбитих неросійських народів.

Небезпека війни справді існуватиме аж до часу, доки існуватиме російсько-комуністичний колоніалізм і імперіалізм, що тримає в колоніальній залежності Україну й інші країни та прагне загарбати під свою владу ще інші, досі

вільні народи. Але не війною буде покладено край колоніально-імперіалістичним діям Москви. Війни не хоче західний світ, не хочемо і ми українці, що перебувають у вільному світі, і зокрема Державний Центр Української Народної Республіки. Не хочемо, бо розуміємо, що війна при наявності атомової зброї принесла б жахливі спустошення також нашій Батьківщині — Україні. Кінець агресивній політиці совєтської імперії й російсько-більшевицького імперіалізму здійсниться завдяки впертій обороні своїх прав і невпинному спротивові українців разом з усіма іншими поневоленими Москвою неросійськими народами — з одного боку, і завдяки солідарності і моральній підтримці народів вільного світу для народів поневолених з другого боку.

Українці на Батьківщині повинні бути солідарними й творити єдиний фронт в обороні прагнень до свободи і незалежності з своїми братами по недолі — білорусами, кавказцями, туркестанцями, козаками, татарами, а також з литовцями, естонцями, лотишами, угорцями, болгарами, румунами й іншими, яких країни по другій світовій війні опинилися під пануванням російсько-більшевицького імперіалізму. Ця солідарність поневолених неросійських народів не залишиться без відгомону і серед самого російського народу, який повинен відректися від колоніально-імперіалістичної політики своїх урядів і відмовитися від уярмлювання чужих народів, признавши право українського й інших народів мати свої незалежні суверенні, демократичні держави.

Ми ж тут закордоном постійно і, зокрема, тепер, коли міжнародне напруження з вини Москви досягає свого найвищого пункту і коли відбуваються і відбуватимуться конференції поміж Заходом і Сходом, — ми вказуємо державам вільного світу, що єдиний шлях для усунення постійної загрози з боку російсько-більшевицького

імперіалізму — це зрозуміння і моральна підтримка визвольних рухів неросійських народів Советського Союзу, рухів, що прагнуть відновлення своїх незалежних, суверенних і справді демократичних держав. І ми можемо ствердити, що в усіх країнах Заходу, як в США, так і в Європі, зокрема в тій країні, де я тепер перебуваю, в Італії, є поважні і широкі політичні кола, які не тільки мають зрозуміння і симпатії, але активно виступають за підтримку визвольних рухів поневолених Москвою народів.

Українці й Українки на Батьківщині! Державний Центр Української Народної Республіки знає, в яких невимовно тяжких і небезпечних умовах Вам приходиться боронити свої життєві прав. Але ще ніколи в історії людства жодна імперія, жодна тоталітарна диктатура, жодна тиранія не тривали безконечно. День визволення і відновлення справжньої української державності прийде неминуче! Ми подивляємо Вашу мужність, Ваш патріотизм, Вашу стійкість! Ми знаємо, що національна свідомість, палка любов до своєї Батьківщини і непохитна воля відновити свою незалежну народоправну державу живуть серед українського селянства, робітництва, інтелігенції, а також і серед тих українських комсомольців і комуністів, які тепер маскуються, бо не можуть виявити своїх справжніх почуттів. Ми знаємо, що молоде покоління українців, українська молодь, виростаючи у підневільних умовах, затримала український патріотизм і готова на жертви для свободи і незалежності свого рідного краю. Ми знаємо, що коли настане остання вирішальна година, мільйони українців стануть в обороні найсвятіших прав України. Будьмо ж мужні і витривалі до кінця — Ви там, на Батьківщині, і ми тут, Ваші висланці — на чужині! В цій мужності і витривалості, у взаємній солідарності і допомозі, — ми досягнемо перемоги: визволення українського народу і відновлення його суверенної держави!

ТЕЛЕГРАМА ГОЛОВИ ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ ДО ПРЕЗИДЕНТА АЙЗЕНГАВЕРА

З приводу запланованої візити в США диктатора Советського Союзу Хрущова, Голова Виконавчого Органу УНРади М. А. Лівіцький вислав Президентові Айзенгаверу телеграму такого змісту:

Високоповажаний Пан
Двайт Д. Айзенгавер,
Президент Сполучених Штатів Америки,
Вашингтон.

Ваша Екссцеленце,

З приводу Вашої зустрічі з головою уряду Советського Союзу Хрущовим, Виконавчий Ор-

ган Української Національної Ради просить Вас мати на увазі, що український народ, який є одною з перших жертв агресії Москви, продовжує боротьбу проти російсько-комуністичної окупації за відновлення своєї незалежної демократичної держави.

Микола Лівіцький
Голова Виконавчого Органу
Української Національної
Ради

Мюнхен, 2 вересня 1959 р.

ЗВЕРНЕННЯ
ГОЛОВИ ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ
УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ МИКОЛИ ЛВИЦЬКОГО
ЧЕРЕЗ РАДІО - РИМ, 9 І 10 ЖОВТНЯ 1959 РОКУ

Українці і Українки на Батьківщині!

Цього року українське громадянство, що перебуває в різних країнах вільного світу, відзначає двохсот'ятидесятиліття нещасливого для України Полтавського бою та смерти великого українського патріота і державного мужа, гетьмана Івана Мазепи. У нас на Батьківщині, в Україні, як казав Тарас Шевченко, «на нашій, не своїй землі» — українці не тільки не можуть віддати належної пошани гетьманові Мазепі, але мусять ще й зносити зфальшовані й зогиджені офіційною московською пропагандою ніби «історичні дані» про цього великого українця. Російський царський уряд, з почину царя Петра першого, того, що, як казав Шевченко, «розпинав нашу Україну», наказав підпорядкованій собі російсько-православній церкві щороку проклонити гетьмана Мазепу. Продовжуючи цю ганебну традицію російського царизму, советська Москва, що виставляє себе речником революційно-демократичних засад і оборонцем трудящих, також називає гетьмана Мазепу «зрадником», «запроданцем інтервентів» та речником «реакційної козацької старшини», що дбала, мовляв, не про Україну й народні маси, а про свої власні маєтності. Та з цієї «зворушливої» єдності поглядів реакційно-царської і т. зв. «робітничо-селянської», «пролетарської» Москви проглядає той самий неприхований російський імперіалізм, поневолювач українського та інших народів, що їх Москва брутальним завоюванням позбавила свободи й незалежності.

За часів свого гетьманування Іван Мазепа дбав не тільки про розвиток тодішньої провідної української верстви — козацької старшини — але також про добробут всього українського народу, про його освіту, про розвиток мистецтва, опікувався українською православною Церквою тощо. Але його зусилля в ділянці піднесення господарського й культурного добробуту України зводилися нанівець заходами Москви, що вже тоді розпаножилися в Україні й нещадно її під кожним оглядом визискувала. Тому мусів гетьман Мазепа всю свою увагу звернути на справу національно-державного визволення зпід горівної опіки підступного північного сусіда, що називає себе тепер «старшим братом».

Чи ж може бути «зрадником» той, хто підносить прапор боротьби за визволення свого народу зпід чужинського ярма? Та й супроти самої Москви не був гетьман Мазепа «зрадником», бо це московські царі прагнули зробити з України підлеглу Москві провінцію й потоптали неfortunну Переяславську умову, на підставі якої Україна всетаки мала залишитися незалежною й рівною з Московщиною козацькою Республікою.

І чи можна назвати «запроданцем інтервентів» того, хто укладає союз з чужинцями, щоб спільними силами побороти ворога, що поневолює Батьківщину? Бо ж всякі спроби московсько-советської пропаганди утотожнювати шведів, союзників гетьмана Мазепи, з Гітлером — це знову ж таки фальшування й спотворювання історії: Швеція не мала тоді жодних зазіхань на територію України й визнала її окремою, незалежною державою на чолі з гетьманом Мазепою. Гітлерівська ж Німеччина хотіла обернути Україну в свою колонію й поставила в ній до влади свого сатрапа, Еріха Коха, який з найбільшою люттю переслідував власне українських патріотів, борців за вільну, незалежну Україну. Національні українці, українські самостійники, боролися проти Гітлера, вбачаючи в ньому не меншого ворога українського народу, ніж є ним імперіалістична Росія — советська чи якого б то не було покрою.

Щодо того, що Мазепа й вірна йому козацька старшина посідали маєтності, то треба усвідомити собі, що в тій добі велика земельна власність була загальним явищем серед усіх народів, не виключаючи, звичайно, і Московщини часів царя Петра. Але в своїй українській державі українським народним масам жилося куди вільніше й заможніше, ніж під ярмом російських царів. Після кривавого зруйнування Меншиковим столиці Мазепи — Батурина — та після поразки шведсько-українського війська під Полтавою, цар Петро пороздавав величезні земельні маєтності в Україні отим всім Меншиковим, Галіциним, Толстим й іншим, на яких мусіли проливати свій піт вільні перед тим українські козаки й селяни, що їх остаточно закрипостила цариця Катерина. Чому ж тоді «пролетарська», «робітничо-селянська» Москва возвеличує царя Петра та його сатрапів меншикових, як народніх героїв, і таврує «реакційністю» Мазепу й вірну йому старшину, яка, борючись за волю України, власне не завагалася віддати для добра Батьківщини не тільки свої маєтності, поконфісковані Московою, але й своє життя?!

Полтавський бій — це зловісся для України подія. Бо від того часу Москві вдалося таки приборкати Україну й обернути її на свою провінцію. Але дух Мазепи й Мазепинців, дух Мазепинства жив продовж століть серед українського народу.

Після поразки під Полтавою Україна переживала тяжке лихоліття і не мала сил здобути на поновну боротьбу. Але на чужині, в еміграції. Мазепинці, під проводом обраного на гетьмана по смерті Мазепи, Пилипа Орлика, ще довгі десятиліття продовжували українську визвольну акцію й викривали перед світом імперіалістичне обличчя московських загарбників і коли в

19-му столітті в Україні постав рух національного відродження, царська Росія охрестила той рух Мазепинством і переслідувала Мазепинців, стверджуючи тим самим невмирущість ідеї гетьмана Мазепи.

Історія повторюється! Коли советська Москва гвалтно напала на створену волею українського народу в 1917 році Українську Народню Республіку, вона охрестила Петлюрівством новий український національно-визвольний рух, а Петлюрівцями тих, що боролися за народоправну, вільну й незалежну Україну. І так само, як колись Мазепу й Мазепинців, Москва — тепер советська і ніби «пролетарська» — таврує творців Української Народньої Республіки — Грушевського, Петлюру, Винниченка й інших, як «запродавців інтервентів» та речників «буржуазії й капіталізму», хоч ці українські патріоти й державні мужі були виходцями з народу, а в Українській Народній Республіці було встановлено справжній демократичний лад і забезпечені всі права українського селянства й робітництва на землю і на плоди своєї праці.

Історія й далі повторюється: коли після трилітньої війни советській Москві, в кінці 1920 року, вдалося таки окупувати територію незалежної Української Народньої Республіки — на чужину, в еміграцію, як колись Мазепа й Орлик, пішов Головний Отаман Петлюра з урядом і рештками військ Української Народньої Республіки, щоб тут, у вільному світі, продовжувати українську визвольну акцію. Тепер це завдання лежить на Президентові УНР в екзилі, на Українській Національній Раді та на Виконавчому Органові, від імені якого я до вас говорю. І я можу записати вас, українські громадяни і громадянки на Ватківщині, що по яких етапах не йшли б іще в майбутньому світова політика, українці у вільному світі, а зокрема Державний Центр Української Народньої Республіки в екзилі, виконують свій обов'язок перед Україною: голосити світові про непохитне прагнення українського народу відновити свою справді незалежну, соборну й народоправну державу й викривити справжнє обличчя імперіалістичної Москви, що поневолює численні вільнолюбні народи і встановила у своїй деспотії — Советському Союзу — режим нечуваного господарського, політичного й соціального гніту.

Між Заходом і Сходом відбуваються тепер візити, привадаються переговори, все частіше повторюються слова про «мирне співіснування». Сьогодні офіційна советсько-московська пропаганда тріумфує, — мовляв, советській дипломатії вдалося досягти успіхів. Кремлівські можновладці, що обвинувачують західний світ у приготуванні до агресивної війни проти Советського Союзу, чудово знають, що держави заходу війни не хотять і до жодної агресії не готуються. І знаючи це, московсько-комуністичний провід сподіюється на те, що «мирному співіснуванню». Воно потрібне Москві на те, щоб, під його прикриттям, російсько-комуністичний імперіалізм міг піти

«мирними» засобами підготовляти загарбання нових, досі вільних народів і щоб могли далі поневолювати національно й визискувати економічно численні неросійські народи.

Та не війною можуть бути розв'язані складні міжнародні проблеми, а, зокрема, не на війну мають покладати свої надії поневолені російсько-комуністичним імперіалізмом народи. Війни справді не хоче західний світ, не хочуть її і поневолені народи, зокрема українці, яким війна принесла б спустошення й руїну також їхніх власних країн. Смертельну загрозу для свого панування бачить Москва у все зростаючому спротиві поневолених неросійських народів, що прагнуть свободи, демократичного ладу й державної незалежності. У своїй боротьбі проти російсько-комуністичного імперіалізму й колоніалізму український народ не осамотнений, бо в тому солідарні з ним народи Кавказу й Туркестану, білоруси, балтійські народи, поляки, угорці, болгары й інші. В солідарності всіх поневолених неросійських народів, у їх прагненні до свободи, демократії й незалежності — запорука їх перемоги. І цей нестримний марш народів до свободи повинен вплинути і на російський народ, який мусить відмовитися від ролі «старшого брата», ролі поневолювача інших народів, щоб могли присвятитися своєму власному розвитку. Це цього могутнього визвольного руху численних вільнолюбних народів жахається Москва. Тому й жебрас вона отого «мирного співіснування», щоб могли відвернути від себе наростаючий вибух гніву поневолених народів.

Хрущов побував оце в Америці, куди він їздив пропонувати «мирне співіснування», за комуністичною термінологією, «акулам міжнародного імперіалізму». Перед його приїздом до Вашингтону, я вислав до Президента США Айзенгауера телеграму такого змісту: «З приводу Вашої зустрічі з головою уряду Советського Союзу Хрущовим, Виконавчий Орган Української Національної Ради просить Вас мати на увазі, що український народ, який є одною з перших жертв агресії Москви, продовжує боротьбу проти російсько-комуністичної окупації за відновлення своєї незалежної і демократичної держави». Це нагадування не було зайвим, хоч Президент Айзенгауер добре про ці справи знає, бо недавно перед тим він проголосив встановлення Тижня поневолених народів на підставі відповідної резолюції Конгресу США, себто об'єднаних сенату й палати депутатів. В резолюції народніх представників цієї могутньої передової держави вільного світу, між іншим, говориться, що:

«Імперіалістична політика комуністичної Росії довела прямою й непрямою агресією до знищення національної незалежності Польщі, Угорщини, Литви, УКРАЇНИ, Чехо-Словакії, Латвії, Естонії, Білорусі, Румунії, Східньої Німеччини, Болгарії, Китаю, Вірменії, Азербейджану, Грузії, Північної Кореї, Ідел-Уралу, Тибету, Козакії, Туркестану, Північного В'єтнаму та інш.»

що «для національної безпеки США дуже важливо, щоб прагнення до свободи і незалежності цих поневолених народів були постійно підтримувані»,

що «треба перед цими народами відповідними і офіційними заходами виразно зафіксувати факт, що народ США співчуває їхнім прагненням в досягненні свободи та незалежності»,

і що Тиждень поневолених народів має бути вдержаний «аж до часу, коли свобода і незалежність не буде досягнена всіма поневоленими народами світу».

Ці резолюції свідчать про те, що в Америці добре знають про стан, в якому перебувають поневолені народи, та про справжні цілі політики Москви. Звичайно, західний світ має свої власні турботи і дбає насамперед про забезпечення своїх власних інтересів. Боротьба українського та інших поневолених народів за свободу і незалежність — це їхня власна боротьба, в якій вони мусять покладатися насамперед на власну витривалість, на власні сили. Але резолюція Конгресу США свідчить про те, що, поза солідарністю з іншими поневоленими народами, українці, коли настане вирішальний момент, можуть покликатися на симпатії, висловлені парламентом великої американської демократії.

Українці й Українки на Батьківщині! Нинішня міжнародна ситуація дуже складна і несприятлива. Перед нами ще тяжкий і тернистий шлях! Я можу лише повторити ті слова, з якими звер-

тався до Вас 10 травня цього року через Радіо-Рим з нагоди свого перебування в столиці Італії:

«Державний Центр Української Народної Республіки знає, в яких невимовно тяжких і небезпечних умовах Вам приходится боронити свої життєві права. Але ще ніколи в історії людства жодна імперія, жодна тоталітарна диктатура, жодна тиранія не тривали безконечно. День визволення і відновлення справжньої української державності прийде неминуче! Ми подивляємо Вашу мужність, Ваш патріотизм, Вашу стійкість! Ми знаємо, що національна свідомість, палка любов до своєї Батьківщини і непохитна воля відновити свою незалежну народоправну державу живуть серед українського селянства, робітництва, інтелігенції, а також і серед тих українських комсомольців і комуністів, які тепер маскуються, бо не можуть виявити своїх справжніх почуттів. Ми знаємо, що молоде покоління українців, українська молодь, виростаючи у підневільних умовах, затримала український патріотизм і готова на жертви для свободи і незалежності свого рідного краю. Ми знаємо, що коли настане остання вирішальна година, мільйони українців стануть в обороні найсвятіших прав України. Будьмо ж мужні і витривалі до кінця — Ви там, на Батьківщині, і ми тут, Ваші висланці — на чужині! В цій мужності й витривалості, у взаємній солідарності й допомозі, — ми досягнемо перемоги: визволення українського народу і відновлення його суверенної держави».

З ВЕРНЕННЯ ГОЛОВИ ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ МИКОЛИ ЛІВИЦЬКОГО ЧЕРЕЗ РАДІО-РИМ, 2 і 3 КВІТНЯ 1960 РОКУ

В днях 2 і 3 квітня 1960 року, в рамках радіовисланих українською мовою при Радіо-Рим, передано наговорене на платівку звернення до українського громадянства на Батьківщині Голови Виконавчого Органу Української Національної Ради М. А. Лівницького такого змісту:

УКРАЇНЦІ І УКРАЇНКИ НА БАТЬКІВЩИНІ!

Перший Секретар Центрального Комітету Комуністичної Партії України Підгорний, на XXI з'їзді Партії, що оце недавно відбувся в Києві, говорив про загрозу для советської влади з боку т. зв. «ревізіонізму», «буржуазної ідеології» тощо, а при цьому згадав і про загрозу «українського націоналізму», що його ніби підсилюють перебуваючі за кордоном «українські буржуазні націоналісти». Підсилювати антикомуністичні та антимосковські настрої серед українського громадянства на Батьківщині, звичайно, непотрібно, бо про це добре «дбає» сама окупаційна московсько-советська влада з своїм режимом національно-державного, політичного і соціально-економічного поневолення. Проте, Підгорний має рацію, коли твердить, що за кордоном, у вільному світі живе і діє українська еміграція, цебто

частина українського патріотичного й демократичного громадянства, що покинула межі своєї Батьківщини, щоб за кордоном голосити світові про поневолення України советською Москвою. За кордоном живе і діє от уже сорок років Державний Центр Української Народної Республіки, спадкоємець покликаного українським народом Уряду Української Народної Республіки, очолюючи на чужині українську визвольну акцію. Як же воно сталося, що справжній, демократичний уряд України та багато діячів українських демократичних партій опинилися на чужині й чому й досі не припиняють вони своєї національно-визвольної роботи?

По революції 1917 року, коли зусиллями всіх народів колишньої російської імперії впала «московська тюрма народів», впала тиранія російських царів, — український народ, як і інші

неросійські народи сучасного Советського Союзу, реточив будувати своє вільне національне життя. Цей потужний процес національного і соціального визволення українського народу був очолений Українською Центральною Радою, першим революційним українським парламентом, дієчі якого — Грушевський, Петлюра, Винниченко — були справжніми обранцями українського народу і в своїй діяльності керувались засадами справжньої демократії, політичної рівності для всіх громадян України і соціально-господарської справедливості.

Процес відродження України дійшов до свого найвищого ступеня, коли в листопаді 1917 року ухвалою Української Центральної Ради покликали до життя Українську Народню Республіку, повну незалежність і суверенність якої проголошено 22 січня 1918 року. В Українській Народній Республіці, цій самостійній і народоправній українській державі, встановлено зразковий демократичний лад, забезпечено всі громадські свободи, землю віддано її правовим господарям, селянам, робітництву загарантовано власність на плоди його праці, всім національним меншостям України — євреям, полякам, росіянам й іншим загарантовано вільне життя на підставі національно-персональної автономії.

Здавалося, що по двохсотлітній московсько-царській неволі для України прийшла доба миру й добробуту та вільного національного, культурного і господарського розвитку в своїй власній державі. Та на ці процеси мирного державного будівництва з самого початку заздрісним оком споглядали з півночі представники т. зв. теорії «старшого брата», яким Україна й інші народи неросійських народів були потрібні для продовження практики колоніалістичного визиску з часів царської імперії. І тому, як тільки пішла т. зв. жовтневої революції в Москві прийшли до влади більшовики, вони почали снувати свої пляни загарбання багатих українських земель. Кількома наворотами ходили московські більшовики походом в Україну, три роки героїчно боролася Армія Української Народньої Республіки проти більшовицької навали з півночі. Лише в 1921 році територія України була остаточно окупована московськими більшовиками, а на місці вільної Української Народньої Республіки впроваджено в Україні, з волі Москви, Українську Радянську Соціалістичну Республіку, уряд якої є слухняним знаряддям в руках центрального советського уряду в Москві.

Уряд Української Народньої Республіки, разом з рештками українського війська й українськими політичними діячами, змушений був покинути територію України. Але на чужині він не припинив своєї діяльності і, разом з українською еміграцією, голосить світові про прагнення українського народу до волі, демократії і незалежності та протестує проти режиму нечуваного національного й господарсько-соціального гніту, що його комуністична Москва встановила в Україні. Цей уряд завжди стояв на незміняних на-

родоправних позиціях й обороняв інтереси вільного українського народу від усіх зазіхань, звідкіля б вони не походили. Ще в Україні Уряд УНР боровся також проти білогвардійських царських генералів Денікіна і Врангеля та проти поляків, а в момент вибуху 2-ої світової війни проголосив свою солідарність з західними демократичними державами проти гітлерівського імперіалізму.

Після 2-ої світової війни на чужину виїшла нова еміграція, що довгі роки перебувала під жахливим комуністичним пануванням. Ця еміграція, згуртувавшись біля Державного Центру УНР і даючи йому своє підпертя, принесла з собою нові докази справжніх настроїв українського народу. Сьогодні Державний Центр Української Народньої Республіки складається з Президента і Віцепрезидента УНР, з Української Національної Ради, тобто нашого парламенту на чужині, і з Виконавчого Органу, тобто уряду, від імені якого я вже не раз до Вас, українці і українки на Батьківщині, говорив.

Советська пропаганда твердить, ніби УРСР постанала з волі українського народу. В грудні 1957 р. в Україні святковано сорокліття проголошення цієї УРСР, що мало ніби статися в грудні 1917 року в Харкові. Та це явне фальшування незаперечних історичних фактів. Справжня воля українського народу була тоді репрезентована Українською Центральною Радою і проголошеною нею Українською Народньою Республікою. Навіть скликаний в Києві з ініціативи більшовиків з'їзд рад робітничих і солдатських депутатів підтримав тоді Центральну Раду. Покликаний же в Харкові т. зв. уряд УРСР тримався лише силою більшовицьких багнетів, що прийшли в Україну з Москви. Своєю дальшою трилітньою героїчною війною український народ дав докази того, що він був за свою вільну Українську Народню Республіку, а не за накинуту йому Московою УРСР. Пізніші збройні повстання, невпинний спротив українського селянства, діяльність українських підпільних організацій на чолі із Спілкою Визволення України були здушувані нелюдським терором, масовими висилками на Сибір, штучно зорганізованим голодом. Не проминула та участь і українських комуністів та комсомольців, які почали протестувати проти знущань над українським народом, так що в сьогоднішніх часах в Україні немає в живих ні одного з визначніших українських комуністів з років 20-х або 30-х. А вже нема чого і згадувати про розгром Української Автокефальної Православної Церкви або української кооперації, про масове винищування українських письменників і культурних діячів, про жорстоке знищення Української Греко-Католицької Церкви в Галичині по другій світовій війні, і т. далі, і так далі.

Цей невпинний спротив українського народу й ці мільйони жертв — це сталий, безперервний плебісцит, висловлена воля українського народу — за вільну і незалежну Українську На-

родию Республіку й проти накинutoї Москвою Української Радянської Соціалістичної Республіки. Т. зв. уряд УРСР, цей ставленик Москви, не є жодним виразником волі українського народу, а тим більше оборонцем його інтересів. За сорок літ советсько-московського панування, в Україні не було жодного вільного волевиявлення, бо як відомо, всяке народне голосування в Союзі — це звичайна комедія, в якій виборці мусять виконувати згори видавані накази. І тому справжнім виразником прагнень українського народу є й по нинішній день перебуваючий на чужині Уряд Української Народної Республіки, що одержав свої повноваження від вільних народніх обранців — Української Центральної Ради й Українського Трудового Конгресу. Якби в Україні існувала справжня народоуправна держава і якби її уряд був справді незалежним від Москви чи яких би то не було чужинських сил та обороняв інтереси свого народу, то Уряд УНР вважав би свої повноваження за скінчені. Та так воно не є.

Советська пропаганда твердить, ніби УРСР — це суверенна й незалежна держава. Та ці твердження — це глум і наруга над українським народом. Все життя України підпорядковане директивам Москви. Чи є хоч одна ділянка державного життя України, яка б свідчила про її незалежність? Де є українське військо, ця істотна ознака кожної незалежної держави? Москва не довіряє воякам-українцям, а тому вони відбувають службу поза межами України і тому немає військових одиниць, що склалися б виключно з українців. Навіть держави т. зв. комуністичного блоку, а з них така маленька Албанія має своє військо, але цього немає в ніби суверенній і незалежній УРСР!

Де є українська дипломатія? Чому немає українських посольств в чужих державах і чому в Києві немає посольств цих чужих держав? Чи не тому, що Москва не довіряє навіть українським комуністам і не хоче їм дозволити зноситися з чужинцями? А, може, тому, що «старший брат» вважає українців негідними безпосередньо зноситися з чужинцями?

Що є з фінансами України? Чому вони підпорядковані цілковито всесоюзним фінансам? Кому, на ділі, підлягає індустрія України — Києву чи Москві? Хто користується з плодів українського сільського господарства і, взагалі, господарства України? Чи йдуть вони на збільшення добробуту українського народу чи на піднесення воєнної й господарської потуги Советського Союзу, цебто Москви?

Як стоять справи з українською культурою? Чи ця культура не допускається лише, так би мовити, для «місцевого вжитку» та ще й у всьому підпорядкована «директивам» з Москви? Чи не фальшується нещадно українська історія, чи не переслідуються українська література, чи не утискується українське мистецтво? І при цьому завжди підкреслюється вмістість «гідної наслідування» культури «старшого брата»!

А що є з українською мовою, яка, згідно з формулою «культура інтернаціональна змістом і національна формою», мала б ніби користуватися відносною свободою? Чи, приймаючи на наказ з Москви голосний шкільно-мовний закон, Верховна Рада УРСР не робить спроби замаху на українську мову — і то по мимо виразних, хоч і обережних, з уваги на підневільні умови, протестів українських наукових і культурних діячів? Чи це не послідовна русифікаційна політика Москви?

І що є, врешті, взагалі з українцями в Советському Союзі? Останній перепис населення подає 37 мільйонів українців в Советському Союзі, тоді як за зовсім обережним обчисленням природного приросту населення їх мусяло б бути не менше 50-ти мільйонів. Де ж поділися мільйони українців? Чи вони зникли в наслідок русифікації, в наслідок масового виселення на Сибір і до Казахстану, де українцям не вільно або небезпечно признаватися до своєї національності? Чи це наслідок масового терору, наслідки жахливого голоду в роках 1932/33? Якщо кілька мільйонів українців загинуло під час 2-ої світової війни та в наслідок brutального гітлерівського терору, то не менше 10 мільйонів українських душ падають на сумління іншого загарбника — комуністичної Москви.

Кремлівські володарі, подорожуючи по світі, охоче обіцяють і роздають мільярди карбованців т. зв. недорозвиненим країнам Азії, Африки тощо. Ці мільярди складаються у великій частині з тяжкої праці українських робітників і селян. Український народ сам охоче допоміг би трудящим інших країн, але, роздаючи мільярди, Москва не питається його згоди і не зважає на те, що саме трудяще населення України живе в постійних матеріальних злиднях, бо Україну нещадно визискує колоніалістичний режим советсько-московського імперіялізму.

Не так давно в Москві відбувалася конференція держав т. зв. Варшавського пакту, до якого належать так само поневолені, хоч і в інших формах, держави комуністичного блоку, як Польща, Чехо-Словаччина й інші. Після конференції видано спільний комунікат, який підписали всі держави-учасники, а від усього Советського Союзу лише голова уряду СРСР. Чому Україна не була на тій конференції? Чому туди допускається навіть маленьку Албанію, яка підписує спільний комунікат, але підпису ніби суверенної радянської України там немає? Чи українцям не довіряють, чи «старший брат» не вважає їх гідними виступати на міжнародних конференціях і тому розписується за них?

Так само недавно в Америці перебувала екскурсія прем'єр-міністрів деяких республік Советського Союзу, а серед них і прем'єр советської України. В екскурсії взяла участь також кілька голів обласних виконкомів РСФСР, а очолював її, звичайно, прем'єр РСФСР. Отже, голів урядів неросійських республік Советського Союзу прирівняно до голів обласних Виконкомів РСФСР.

а очікував їх все той же «старший брат». Чому не прем'єр України, Грузії, Білорусії тощо? Це, може, дрібна, але характеристична подробиця, яка ще і ще раз свідчить про підневільне становище України і всіх інших неросійських країн Советського Союзу.

Чи все це могло б бути, якби Україна справді була незалежною і суверенною державою? Чи не була б вона тоді рівною з сусідньою державою російського народу, а не підпорядкованою їй, як тепер? І чи це відповідає справжнім прагненням українського народу, який створив в роках Української Національної Революції свою вільну, народоправну державу — Українську Народню Республіку?!

ПРЕСКОНФЕРЕНЦІЯ ГОЛОВИ ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ МИКОЛИ ЛВИЦЬКОГО У ВАШІНГТОНІ

10-го червня 1960 р. у Вашингтоні відбулася для представників американської преси пресконференція, влаштована для Голови Виконавчого Органу Української Національної Ради Миколи Лвицького Національною Конфедерацією Американських Етнічних Груп. Голова ВО склав на пресконференції заяву такого змісту:

Після того, як Хрущов зірвав Паризьку конференцію на вершинах, в світі постав новий неспокій і нове напруження. В дійсності, однак, ситуація майже не змінилася, бо Москва ніколи, властиво, не припиняла «холодної війни» проти Заходу. Пропозиції «мирного співіснування» з боку Москви не були щирими, бо всупереч поширеним думкам серед деяких кіл Заходу, вони не були викликані ані позірними розходженнями советського проводу з Китаєм, ані натиском ніби миролюбної советської бюрократії. Для Хрущова політика коекзистенції була тільки продовженням «холодної війни» проти Заходу засобами «мирного проникання» до вільних країн світу (насамперед в Азії, Африці й Південній Америці) з метою введення їх в сферу своїх впливів. Але політика коекзистенції мала і свої небезпечні сторони для советської диктатури: вона ослаблювала «залізну заслону», створювала деякі можливості для безпосередніх контактів Заходу з поневоленими народами і, тим самим, уможлиблювала такий стан, в якому спротив поневолених народів міг би викликати поважні труднощі для проводу советсько-російської імперії.

Особливо небезпечний для дальшого існування комуністичного режиму й советсько-російського імперіялізму є спротив поневолених неросійських народів в самому Советському Союзі, бо він розхитує сам центр советської імперії. Що цей спротив, як і прагнення цих народів до відновлення свободи і національної незалежності, справді

Отже, через це все т. зв. уряд УРСР — це не уряд України, що обороняє її інтереси, а, повторюю, слухняне знаряддя Москви. Доки в Києві не буде справжнього українського уряду, доки Україна не буде справді незалежною й суверенною народоправною державою, доти на чужині будуть діяти і репрезентувати справжні національно-державні прагнення українського народу не якісь там «українські буржуазні націоналісти», як це зневажливо твердить советська пропаганда, а українські політичні емігранти, речники справжньої волі українського народу і, насамперед, Державний Центр Української Народньої Республіки, спадкоємець покликаною народньою волею Уряду Української Народньої Республіки.

існують, про це досить доказів дають політичні потягнення самого советського проводу. З одного боку вони постійно твердять про те, ніби неросійські народи Советського Союзу (українці, білоруси, кавказці, туркестанці й інші) мають свої незалежні і суверенні держави в кадрах Советського Союзу, але з другого боку признаються до існування серед цих народів т. зв. «буржуазного націоналізму», якому загрожують терором. Так напр. на XXI з'їзді Комуністичної Партії України, що відбувся 4 місяці тому в столиці України, Києві, перший секретар цієї партії Підгорний говорив про небезпеку «українського буржуазного націоналізму» і про потребу нещадно з ним боротися. Це говорить по 40 роках советсько-російської окупації в Україні! І те саме можна сконстатувати і серед інших неросійських народів Советського Союзу.

В нинішній ситуації можна вважати, що советсько-російський провід буде робити дальші намагання в напрямку сконсолідування режиму й імперії шляхом:

- а. піднесення свого воєнного потенціалу;
- б. піднесення матеріального добробуту населення;
- в. спроб заспокоїти і перетягти на свій бік поневолені неросійські народи Советського Союзу через різні концесії в ділянці їх національних прагнень.

Для того, щоб зліквідувати спротив серед цих поневолених неросійських народів, Москва буде вживати в своїй пропаганді і того аргументу, що вони не можуть сподіватися навіть моральної підтримки з боку Заходу, бо цей останній, мовляв, не є реально зацікавлений їхнім визволенням, а це могло би штовхнути їх до шукання якогось замирення з советською владою.

На наш погляд, Захід повинен у своїх власних

інтересах вважати на те, щоб не втратити симпатій і приязні своїх потенціальних союзників, якими є поневолені неросійські народи Советського Союзу.

Всякі прояви розуміння і симпатій до визвольних рухів поневолених народів з боку Заходу підбадьорюють ці народи і утверджують їх на позиціях приязні супроти Заходу. З цього погляду дуже потішачим фактом була резолюція Конгресу США з липня минулого року про встановлення «Тижня поневолених народів». Однак, такі факти залишаються без належного ефекту, коли їх не використовують ті інституції, завданням яких є підтримка представників поневолених народів. І так, наприклад, Американський Комітет Визволення, що є приватною організацією, та підтримувана ним Радіостанція «Свобода» зігнорували цю подію: згадана Радіостанція не переслала до відома поневолених народів тексту резолюції Конгресу США. Треба, взагалі, ствердити, що, на жаль, Американський Комітет Визволення не бере до уваги справжніх національних прагнень українського та інших поневолених неросійських народів Советського Союзу, а також не рахується з бажаннями національних представників цих народів, які перебувають у вільному світі. В результаті цього діяльність Американського Комітету Визволення є незадовільною, а це приносить шкоду не тільки справі визволення поневолених народів, але й справі оборони США і всього вільного світу проти небезпеки советсько-російського імперіалізму.

На наш погляд, Захід, а спеціально такі приватні інституції, як Американський Комітет Визволення, повинні випрацювати позитивну програму в стосунку до проблем поневолених неросійських народів Советського Союзу і в цій програмі взяти до уваги прагнення цих народів не тільки до повалення комуністичного режиму, але й до відновлення національної незалежності, що була знищена свого часу агресією комуністичної Росії. Головна ціль советсько-російського імперіалізму залишається незмінною: знищення західної демократії й панування над світом. Захід повинен вишукати засоби оборони. Ми вважаємо, що головним, якщо не єдиним фактором для послаблення експанзивної сили російсько-советського імперіалізму є визвольний рух і спротив поневолених народів, насамперед поневолених неросійських народів Советського Союзу, серед яких найбільшим є український народ.

Визволення цих всіх народів і відновлення їх національної незалежності усунуло б раз на все постійну небезпеку з боку комунізму і советсько-російського імперіалізму. Такий розвиток випадків в середині Советського Союзу і комуністичного Б'юро взагалі, розв'язав би також проблему перманентного конфлікту поміж демократичним Заходом і тоталістичним Сходом, і то без війни. Тому Захід, у своїх власних інтересах, повинен би дати моральну підтримку для визвольних-незалежницьких рухів поневолених народів, себто застосувати т. зв. політику визволення, про яку до цього часу багато говорилося, але яка ще ніколи не була в практиці застосована.

ІНТЕРВ'Ю З ГОЛОВОЮ ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ, М. А. ЛЬВИЦЬКИМ В МОНТРЕАЛІ

З нагоди перебування Голови Виконавчого Органу УНРади М. А. Лівичького в Монреалі (Канада), в рамках радіовислання українською мовою «Голосу Канади» передано в Україну дня 16 липня 1960 р. інтерв'ю такого змісту:

Питання: Пане Голово, Ви все своє життя присвятили справі визвольного руху українського народу, і тому цікаво було б почути Вашу думку про визвольні рухи азійських і африканських народів, які саме тепер один за одним здобувають політичну незалежність.

Відпов.: Сучасні визвольні рухи народів Азії та Африки можна пояснити цілком природним прагненням кожного народу, що досягнув відповідного рівня культурного і цивілізаційного розвитку, до свободи й незалежності. Ці процеси розпочалися серед білих народів в Європі, коли протягом ХІХ століття свого визволення і незалежності досягли Італія, балканські народи, а після першої світової війни Польща, Чехо-Словаччина, Фінляндія, Ірландія та балтійські народи. Те саме відбулось і серед всіх неросійських

народів колишньої царсько-російської імперії, коли після революції 1917 року Україна, Білорусія, Кавказ тощо створили свої незалежні і демократичні держави. Однак ці держави були знищені новоявленим советсько-російським імперіалізмом; комуністична Росія, що прийшла на зміну царської Росії, збройною агресією знищила ці новостворені демократичні держави та встановила на їх територіях окупаційний режим, що має всі ознаки найгіршого роду колоніалізму.

Проте визвольні прагнення народів, штучно загалюмовані на контрольованих Советським Союзом просторах Європи й Азії, перекинулися до інших народів Азії й Африки — в міру того, як серед них ширилася освіта і цивілізаційний поступ. Ці народи саме тепер мають можливість здійснювати свої прагнення, не маючи проти себе такого противника, як його мала, наприклад, Україна в образі советського імперіалізму.

Питання: Чим Ви поясните факт, що більшість колишніх колоніальних країн, здобувши незалежність, залишається в тісному зв'язку з державами, які колись над ними панували? Маю на

думці колишні британські колонії, які ввійшли до складу Співдружності народів і колишні французькі колонії, які добровільно залишилися в складі французької співдружності?

Відпов.: Це пояснюється в першу чергу тим, що такі поступові і справді демократичні держави, як Англія, Франція, а насамперед Америка, пішли за духом часу і не тільки не ставили спротиву природньому процесові, згідно з яким окремі народи прямували до свободи і незалежності, а навпаки, в багатьох випадках, цьому процесові навіть сприяли.

Програма економічної і культурної допомоги т. зв. відсталім народам, що її застосовано у західному світі, насамперед в Америці, сприяє мирній міжнародній співпраці. Очевидно, ця міжнародня співпраця побудована на засадах рівності. І тому ніщо не стоїть на перешкоді до того, щоб новостворені вільні і незалежні держави ввійшли в світову родину вільних і культурних народів. Треба, однак, відмітити, що такому укладові відносин намагається перешкодити якраз остання, нині існуюча, колоніальна імперія, якою є Советський Союз. Комуністична Москва облудно виставляє себе оборонцем і приятелем народів Азії, Африки тощо і підюжує їх проти демократичних держав Заходу.

Москва стремить до того, щоб замість мирної співпраці на засадах рівності, поміж новоствореними державами і демократичним Заходом витворилися стосунки взаємного недовір'я, як джерело нових конфліктів і неспокою. Облудність і підступність такої тактики Москви стає ясною, коли зважити, що це ж власне Советський Союз підбив і тримає в стані колоніального визиску та національного поневолення не тільки неросійські народи Советського Союзу — українців, білорусів, кавказців, туркестанців тощо — але й підбиті по Другій світовій війні народи — румунів, болгарів, угорців, поляків, чехів, словаків й інших.

Питання: Цікаво, що націоналізм, який зродився в Європі, тепер особливо інтенсивно проявляється в країнах Азії і Африки. Зате, в Європі ми бачимо розвиток дедалі більше в напрямку політичних, економічних і торговельних блоків, країни-учасниці яких часто примушені зріктися деяких суверенних прав. Чи на Вашу думку, це свідчить про великопростірні тенденції в Європі? Тепер навіть частіше чуємо голоси, які домагаються створення Сполучених Штатів Європи!

Відпов.: Ці процеси, так би мовити, інтеграції, також цілком природні. В міру розвитку техніки, комунікації, культурних взаємовідносин та економічної співзалежності поміж народами — вони є конечним дальшим етапом укладу міжнародніх відносин. Це є також наслідок поступу демократії, а також поглиблення християнського світогляду серед народів Заходу, що виключають або принайменше зменшують можливість конфліктів поміж поодинокими народами. Ці народи потребують взаємної співдії в економічному, а також і в політичному відношенні. Однак, такі процеси

не мають нічого спільного з існуванням великопростірних імперій, які є побудовані на пануванні одних над другими і на експлоатації одних другими. Бо нинішні інтеграційні процеси, — це співпраця і тісніше об'єднання рівних з рівними, щоб спільними силами краще розв'язувати життєві проблеми народів, проблеми, що з поступом техніки стають все більше складними.

Питання: Яка ж позиція України в цьому новому становищі у світі?

Відпов.: Україна, як і інші тепер поневолені советсько-російським імперіялізмом країни, не буде винятком з історичного процесу розвитку міжнародніх стосунків. Імперії падають. На їх місце постають вільні і незалежні держави, які потім, на засадах рівності, приступають до ширших чи вужчих міждержавних союзів. Коли здійсниться прагнення українського народу, себто відновиться незалежна і демократична українська держава, Україна напевно ввійде, як рівний член, до майбутньої об'єднаної Європи та до Об'єднаних Націй світу.

Але Україна хоче ввійти до ширшої чи вужчої родини вільних народів безпосередньо, а не через Москву, нинішню столицю колоніальної советсько-російської імперії. Сучасна українська держава, що існує у формі Укр. Сов. Соц. Республіки, не є вільною і незалежною, бо все її життя є підпорядковане Москві. Україна не має своєї дипломатії, свого війська, своїх фінансів. Її економічні ресурси йдуть на збільшення воєнного й індустриального потенціалу советської імперії, а культура, мистецтво, література і, навіть, духове, церковне життя — або цілковито знищені (як це є з Церквою), або підпорядковані наказам з Москви. Коли Україна стане вільною і незалежною, як це було за часів існування справді незалежної і демократичної Української Народньої Республіки в роках 1917-1920, тоді вона буде прагнути встановити добросусідські відносини і з державою російського народу, і з усіма іншими своїми сусідами, але як рівна з рівними і вільна з вільними.

Про ці прагнення і ці пляни щодо майбутнього українського народу — мені, як голові Виконавчого Органу Української Національної Ради, цього прямого спадкоємця уряду Української Народньої Республіки, не раз доводиться говорити в розмовах з представниками чужинського політичного світу. Мав я змогу робити це і тепер, під час моєї теперішньої кількомісячної подорожі по Америці й Канаді, зокрема перебуваючи в квітні, травні і червні цього року у Вашингтоні. Скільки ще пройде часу до здійснення прагнень українського народу — сказати трудно. Але одне є ясне: процесів історії спинити не можна, як не можна змінити й її залізних законів.

Коли тепер у світі знову запанувало, з вини Москви, напруження і зависло знову марево нової світової війни, то ми — представники українського центру — ставимосся до цієї нової ситуації зовсім спокійно, хоч і з цілим зрозумінням поваги ситуації. Ми знаємо, що український

народ, який на своїй Батьківщині от уже 40 років не має змоги вільно висловлюватися, не хоче нової війни. Не хочемо її ми, представники і ретники українського народу у вільному світі. Не хочемо, бо розуміємо, що нова війна принесла б страшні спустошення всьому світові, а в тім числі і нашій Батьківщині-Україні. З цих самих мотивів не хочуть війни і західньо-демократичні держави — Америка, Англія, Франція, Канада й інші. Про це добре знає і сама Москва, а проте власне вона різними провокаціями створює психозу війни. Наміри Москви ясні: вона хоче стероризувати світ і, залякавши його маревом війни, далі здійснювати свої агресивні пляни супро-

ти ще вільних народів світу. Проте ані вільні народи Заходу, ані сьогодні поневолені комуністичною Москвою народи, не дадуть себе залякати провокаціями, і, відкидаючи війну, будуть непохитно обороняти свою сучасну, або, у випадку поневолення, майбутню свободу і незалежність.

Справжній мир у світі і справжнє мирне співіснування через остаточне визволення всіх нині поневолених народів, — прийде не шляхом нової війни, але шляхом солідарності і взаємної підтримки всіх вільнолюбних і демократичних народів світу — по обидва боки т. зв. залізної застави.

ТЕЛЕГРАМА ГОЛОВИ ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ ДО НОВООБРАНОГО ПРЕЗИДЕНТА США

Голова ВО УНРади вислав новообраному Президентові США Джон Ф. Кенеді телеграму такого змісту:

«Просимо прийняти наші найкращі побажання з нагоди Вашого вибору на Президента США. Ми сподіваємося, що під Вашим керівництвом політика США братиме до уваги

прагнення до відновлення свободи і незалежності поневоленого своєтсько-російським імперіялізмом українського народу.

Листопад 1960 р.

Микола Лівницький
Голова Виконавчого Органу
Української Національної Ради

ЗВЕРНЕННЯ ГОЛОВИ ВИКОНАВЧОГО ОРГАНУ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РАДИ МИКОЛИ ЛІВИЦЬКОГО ДО УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА НА БАТЬКІВЩИНІ І НА ЧУЖИНІ З НАГОДИ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО СВЯТА 22 СІЧНЯ

(Це звернення, наговорене на платівку, передано в Україну в рамках радіовисилань українською мовою при Радіо-Рим 22-го і 23-го січня 1961 р.)

Українці і Українки!

Вітаю Вас з нашим великим українським національним Святком, Святком Самостійності і Соборності 22 Січня, Святком проголошення суверенності Української Народньої Республіки і Злуки українських земель в одну соборну і народоправну державу. Вітаю Вас в імені Президента Української Народньої Республіки в екзилі Степана ВІТВИЦЬКОГО, в імені Голови Української Національної Ради Івана БАГРЯНОГО і в імені Виконавчого Органу Української Національної Ради, себто законного українського уряду, уряду Української Народньої Республіки, який от уже понад довгих сорок років — не з власної волі і не з волі українського народу, а в наслідок окупації України московськими більшовиками — перебуває на чужині, репрезентуючи тут прагнення українців до свободи, демократії і незалежності.

На жаль, не настав ще той час, коли взаємні вітання українців в день національного Свята 22 Січня можуть звучати радісно і переможно. Ми можемо з гордістю оглянутися на минулу боротьбу українського народу за свободу, можемо з надією і непохитною вірою дивитися в майбутнє, але водночас ми не можемо без болю і суму усвідомлювати собі той невідрадний стан, в якому ще й досі перебуває Україна: Батьківщина наша окупована ворогом, нарід український поневолений, а за нами довгий шлях нечужаних страждань — голоду, масового терору, заслань і ув'язнень українських патріотів.

48 роки тому, 22 Січня 1918 року, Українська Центральна Рада, вільний парламент України, в своєму 4-му Універсалі проголосувала: «О дніні Українська Народня Республіка стає самостійною, ні від кого незалежною, вільною суверенною дер-

жавою українського народу. А в рік пізніше другий з черги вільний парламент України — Український Трудовий Конгрес, підтверджуючи акт 4-го Універсалу, 22 Січня 1919 року проголосив Соборність, себто злуку українських східних і західних земель в єдиній Українській Народній Республіці.

Ці знаменні національно-державні акти мали і мають величезне історичне значення для українського народу. Поперше, тому, що були вони вислідом справжнього народнього волевиявлення, висловом волі українського народу через своїх вільно обраних представників, подруге, тому, що цими актами покликалася до життя справді суверенна, «ні від кого незалежна» українська держава, як завершення найвищих прав і прагнень українців після двохсотлітньої неволі в російсько-царській «тюрмі народів», і, потрете, тому, що актами 22 Січня встановлено українську державу із справжнім народоправним ладом, в якому забезпечувалися всі права і економічно-соціальної добробут за трудящими масами України, за робітництвом і селянством. Перед цією українською державою розгорталися перспективи як найбільшого господарського і культурного розвитку. Та на перешкоді цьому стала комуністична Москва, яка першим своїм завданням вважала пошовне завойовання країни, що перебували перед тим в складі імперії російських царів.

Як не намагається офіційна советська пропаганда сфальшувати факти минулого, проте історичної правди вона затерти не потрапить: Українська Народна Республіка була ліквідована і підмінена т. зв. Українською Радянською Соціалістичною Республікою не з волі українського народу, не шляхом якогось внутрішнього перевороту, але тільки силою багнетів червоної армії, що прийшла в Україну з Москви. Ніколи горстці українських комуністів не вдалося б власними силами захопити владу в Україні, якби за ними не стояла брутальна сила московсько-большевицьких окупантів. Та й ті тодішні українські комуністи, що в двадцятих роках — свідомо чи несвідомо — пішли з Москвою, були пізніше нещадно зліквідовані й винищені, оскільки вони хоч трохи насмілювалися виступати в обороні прав українського народу в ніби «незалежній» советській Україні. І це, власне, є зайвим доказом того, що Україною управляють не українці, не український народ, але Москва і її ставленики, слухляке знаряддя в руках советсько-російської імперії: нинішній т. зв. уряд УРСР.

Недавно, 4 жовтня 1960 р., на Генеральній Асамблеї Об'єднаних Націй з великою промовою виступав голова делегації советської України Підгорний. Перед делегатами десятків чужоземних держав, які добре орієнтуються щодо колоніальної залежності України від Москви, Підгорний не посоромився твердити, ніби УРСР — це незалежна і суверенна держава. Проте, на доказ правильності цього твердження, він не міг навести нічого іншого, крім постійних облудних аргументів московської пропаганди. Совет-

ська пропаганда наводить дані про нинішній стан промисловости, сільського господарства тощо України, порівнюючи ці дані з тим станом, який існував ще за влади царської Росії. Але ж такі порівняння — це звичайнісенський глум! Бо, поперше, російсько-царська імперія була в господарському відношенні одною з найбільш відсталих країн світу. Подруге, від того часу техніка пішла так наперед, що не тільки в Советському Союзі, але в усьому світі — і то в далеко більшій мірі, ніж в Советському Союзі — констатуємо величезний поступ господарського життя. І, нарешті, а це саме головне, якщо справді в Україні, під постійним тиском згори і при великому напруженні всього населення, можна спостерігати цілий ряд здобутків в господарській діяльності, то куди йдуть результати цих здобутків: на підвищення матеріального і культурного добробуту українського народу, чи на потреби советсько-московської імперії, яка цупко тримає Україну й інші неросійські народи в стані нещадного колоніального визиску?!

Таким же глумом звучать порівняння советської пропаганди з часами царської імперії в діяльності шкільництва і національної культури взагалі: мовляв, тепер в Україні є українські школи, українські газети, українські книги, театр тощо, чого не було за російських царів. Так, але то були часи найгіршої реакції, коли український народ лише пробуджувався до національно-визвольної боротьби і коли в колишній Росії, щодо українського народу і, зокрема, його мови, зобов'язувало валуєвське гасло «нет, не било і бить не может». А тепер же, за словами Підгорного і йому подібних, ніби існує «незалежна і суверенна» УРСР! Найкраще самі українські громадяни на Батьківщині знають, в стані якого нечуваного упослідження перебувають в УРСР і українське шкільництво, й українська література, й українське мистецтво і, взагалі, все українське культурне життя, яке ж, зрештою, має бути національним тільки за формою, але «соціалістичним» за змістом.

Виступ Підгорного на Асамблеї Об'єднаних Націй був потрібний для того, щоб допомогти його безпосередньому начальникові, советському диктаторові Хрущову, який опинився в дуже не вигідному становищі. Москва саме тоді довела до найвищого ступня свою т. зв. «антиколоніалістичну» пропаганду. Та у відповідь на це Москва дістала гідну відсіч: цілий ряд промовців ствердив, що саме Москва являє нині собою найбільшу колоніальну імперію і поневолеє численні волелюбні народи. Серед виголошених промов найбільш визначалася промова прем'єра Канади Діфенбейкера, який згадав також і про український народ. І як не намагаються тепер московські прислужники в Україні очернити й осмішити прем'єра Діфенбейкера, проте цей його шляхетний виступ в обороні поневоленої України викликав глибоке признание не тільки серед українців у вільному світі, але також — ми певні

цього — українського громадянства, що перебуває у підневільних умовах на Батьківщині.

Якби Підгорний хоч у якійсь мірі репрезентував прагнення і волю українського народу, то він не виступав би в ролі попіхача Хрущова. Бо держави західного світу самі сприяють процесові унезалежнення колишніх колоніальних народів Африки й Азії. А в той же час Москва, облудно виступаючи в ролі оборонця відсталих кольорових народів, відмовляє права на справжню незалежність і суверенність українцям та іншим підбитим нею народам — народам з високою культурою і високим ступнем цивілізації. Але Підгорний, цей ніби представник українського народу, ніяких вимог Москві не ставить, а натомість обрушується на всіх тих, які висловлюють симпатії до долі поневолених Московою народів, та називає «гітлерівським охвістям» речників боротьби за визволення України, які перебувають тепер у вільному світі. Проте в Україні добре пам'ятають про договір Рібентропа-Молотова, на підставі якого комуністична Москва була готова до «мирного співіснування» з нацистською Німеччиною Гітлера. Коли ж два імперіалістичні хижаки — Гітлер і Сталін — зударилися між собою, бажаючи кожний для себе здобути Україну й інші країни, як свої колонії, тоді національна Україна боролася у різних формах — від збройної повстанської боротьби до спротиву в різних ділянках — проти обох напасників.

Москва і її ставленики в Києві мають справді підстави до занепокоєння. Бо доказами все більшого розуміння справ поневолених російсько-советською імперією народів та симпатій до них є не тільки виступ Діфенбейкера та інших державних мужів Заходу на Асамблеї Об'єднаних Націй. Про це свідчать також такі факти, як повна декларація президента США Айзенгауера в липні 1960 року з приводу «Тижня Поневолених Народів», як виступи різних сенаторів і політичних діячів в Америці та в інших країнах Заходу (Франція, Англія тощо), як статті в різних часописах і журналах західного світу, насамперед статті в найбільшому і найповажнішому щоденникові США «Нью Йорк Таймс», і таке інше. І в одному має рацію советська пропаганда: це справді наполеглива праця і постійна акція представників українського та інших поневолених народів у вільному світі спричинюються до повільного здобування в політичних колах Заходу зрозуміння і симпатій до справ поневолених советською Московою народів.

Недавно я, в імені Виконавчого Органу Української Національної Ради, вислав привітальну телеграму новообраному Президентові США Кенеді, в якій між іншим, було таке:

«Ми сподіваємося, що під Вашим керівництвом політика США братиме до уваги прагнення до відновлення свободи і незалежності поневоленого советсько-російським імперіалізмом українського народу».

Це є тільки один приклад того, що представники Державного Центру УНР в екзилі, а також і різні інші українські громадські і політичні організації у вільному світі, постійно дбають про те, щоб нагадувати світові про справжні прагнення українського народу. Ці невпинні заходи приносять поволі додатні наслідки.

Треба, однак, зробити одне виразне застереження, щоб серед українців на Батьківщині не поставали неоправдані надії і фальшиві ілюзії. Коли ми говоримо про прояви симпатій до нашої національної справи в західному світі, — це не значить, що цей західний світ є готовий активно, збройно боротися за наше визволення, за визволення поневолених Московою народів. Західний світ не хоче війни і має аж надто багато своїх власних клопотів. Справа визволення України, як і інших поневолених народів, — це справа самих цих народів. Ніхто не буде проливати крові за нашу свободу! Це та річ, яку мусимо завжди собі усвідомлювати. І тому шлях до визволення, до самостійності і суверенності — іде через витривалість, через непохитне прагнення до визволення, через солідарність і співдію всіх поневолених комуністичною Московою народів.

Ми не знаємо, якими шляхами піде в недалекому майбутньому міжнародна політика. Можливо, московська дипломатія, переконавшись у безвиглядності нинішнього «гострого» курсу, піде на поступки і знову співатиме улесливі пісні про «мирне співіснування». І можливо, що дійде навіть до часового зближення поміж Сходом і Заходом. Та це не вплине ніякою мірою на позицію Державного Центру УНР, який у своїй політиці керується лише інтересами української нації і займає ні від кого незалежне становище. Що би нас не чекало в майбутньому, Державний Центр УНР буде надалі виконувати роллю речника справжніх прагнень українського народу до свободи, демократії і незалежності, до відновлення суверенної і соборної Української Народньої Республіки!

У своїй вже згадуваній промові Підгорний сказав, між іншим, таке: «Поки хоча б один фут африканської землі залишатиметься під чужиньцьким пануванням, вся земна куля не знатиме миру». Всі українці відносяться з найбільшою симпатією до народів, що визволяються, і вітають їх новопосталі самостійні держави. Однак, те, що здобувають собі народи Африки й Азії, мусять здобути і поневолені Московою народи. І тому ми заявляємо голосно на весь світ:

Доки хоч один фут української землі або земель народів Кавказу, Туркестану, Білорусії й народів Середньо-східної і Південної Європи залишатиметься під пануванням колоніалістичної російсько-советської імперії, доти вся земна куля не знатиме миру!

Ми є свідками, як уже впали або остаточно падають всі колишні колоніалістичні імперії. Мусять неминуче впасти й остання, найжорстокіша і найгірша колоніалістична імперія — советська Москва. Тоді настане час визволення для

Україна. І ми є певні, що ця визволена Україна буде справді суверенною і справді демократичною. Сам український народ, через своїх вільно обраних представників, встановить тоді у визволеній Україні такий державний й господарсько-соціальний лад, якого собі забажає. Коли в Україні влада буде в руках справжнього, з волі народу встановленого й боронячого його суверенних прав уряду, — тоді скінчиться і роля Державного Центру Української Народньої Республіки, що перебуває тепер на чужині. А до того

часу, схилиючись перед мужністю, витривалістю і невимовними стражданнями українців під ворожою окупацією, Державний Центр УНР високо триматиме прапор української визвольної боротьби, як символ прагнень українського народу до відновлення своєї суверенної, соборної і демократичної держави — Української Народньої Республіки!

Микола Лівіцький
Голова Виконавчого Органу
Української Національної Ради.

**Підтримуйте матеріально визвольну акцію Державного Центру,
складаючи пожертви на його працю!**

ЦІНА ЗБІРНИКА:

В США	— 2 амер. долляри;
В Канаді	— 2 канад. долляри;
У Великій Британії	— 15 шілінгів;
В Австралії	— 15 австрал. шілінгів;
В Німеччині	— 5 нім. марок;
У Франції	— 6 нових франків;

В інших країнах — рівновартість двох амер. долярів.

Купувати і замовляти (після попереднього прислання належності) можна в Укр. Інформ. Бюрі в Мюнхені:

Ukrainisches Informationsbüro, München 2, Dachauer Str. 9/11, W.-Germany.

а також у Представництвах Виконавчого Органу в різних країнах, в Товариствах Прихильників УНР і Сприяння УНРаді та в інших, прихильних до УНРаді, організаціях.

